

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KONYA MEVLANA MÜZESİ
İHTİSAS KÜTÜPHANESİ'NDEKİ XV-XVI. YÜZYIL
KİTAP KAPAKLARI

Tezi Hazırlayan
Ayşe BUDAK

Tezi Yöneten
Yrd. Doç. Dr. Celil ARSLAN

Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Temmuz - 2009
KAYSERİ

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KONYA MEVLANA MÜZESİ
İHTİSAS KÜTÜPHANESİ'NDEKİ XV-XVI. YÜZYIL
KİTAP KAPAKLARI

Tezi Hazırlayan
Ayşe BUDAK

Tezi Yöneten
Yrd. Doç. Dr. Celil ARSLAN

Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Temmuz - 2009
KAYSERİ

Yrd. Doç. Dr. Celil ARSLAN danışmanlığında Ayşe BUDAK tarafından hazırlanan "Konya Mevlana Müzesi (İhtisas Kütüphanesi)'ndeki XV-XVI. Yüzyıl Kitap Kapakları " adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı'nda **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

..17/07/2008

JÜRİ:

Danışman :Yrd. Doç. Dr. Celil ARSLAN

Üye :Doç Dr. Yıldırım ÖZBEK

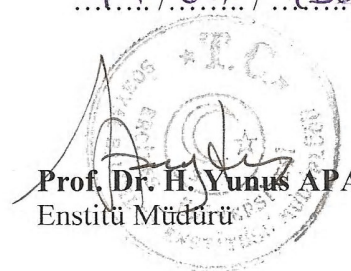
Üye :Yrd. Doç. Dr. Havva SELÇUK

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun 17.07.2008 tarih ve21..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..17/07/2008

Prof. Dr. H. Yunus APAYDIN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Konya, Anadolu Selçuklu devletine başkentlik yapmış, Karamanoğlu Beyliği ve Osmanlı devleti hakimiyetinde kalmış önemli bir kültür şehridir. Mevleviliğin kurucusu Mevlana Celaleddin-i Rumi'de bu şehirde yaşamıştır.

Çalışmamızın konusunu oluşturan 15.16. yüzyıl kitap kapakları için Mevlana Müzesinin seçilmesinde, tarihi dergaha hediye yolu ile gelen seçkin kitaplarla, taşra örneklerini bünyesinde barındırıyor olması ve başkentle taşra örneklerini kıyasa imkan vermesi etkili olmuştur. Sadece İhtisas Kütüphanesi'nde bulunan yazmaların kapaklarının incelenmesine ve fotoğraflanmasına izin verilmiştir. Müze yönetimi tarafından izin verilmediği için "seçkin yazma koleksiyonu" nun fotoğraflanması ve üzerinde çalışılması mümkün olmamıştır. Sergide yer alan eserlerle, seçme koleksiyonda bulunan eserlerden bir kaçının fotoğrafları müzeden temin edilerek çalışmaya dahil edilmiş, birkaç fotoğrafla dahi olsa İhtisas Kütüphanesinde bulunan örneklerle kıyasa imkan sağlanmıştır.

Bu çalışmanın oluşmasındaki katkılarının yanı sıra, büyük bir sabırla danışmanlığımı yürüten değerli hocam **Yrd. Doç. Dr. Celil ARSLAN**'a, yol göstericiliğini ve cilt sanatı ile ilgili bilimsel bilgisini hiçbir zaman esirgemeyen, konu ile ilgili kaynaklara ulaşma konusunda da yardımcı olan değerli hocam **Doç. Dr. Yıldırım ÖZBEK**'e, kitap kapakları üzerinde bulunan yazıtları okumada yardımcı olan saygı değer hocam **Prof. Dr. Kerim TÜRKMEN**'e, konu ile ilgili kaynaklardan bir kaçına ulaşmamı sağlayan **Prof Dr. Mustafa DENKTAŞ**'a, cilt sanatı ile ilgili bilgisini, çalışmamla ilgili eleştiri ve fikirlerini paylaşan değerli arkadaşım Sanat Tarihçisi **Savaş MARAŞLI**'ya, Müzede, İhtisas Kütüphanesinde yaptığım çalışma sırasında gerekli anlayışı ve yardımı gösteren, sergide ve özel koleksiyonda yer alan kapakların bir kısmının fotoğraflarını temin etmemi sağlayan Mevlana Müzesi Müdür Yardımcısı **Dr. Naci BAKIRCI**'ya, saha çalışması ve yazım aşamasında çeşitli desteklerini gördüğüm hocam **Öğr. Gör. Aslı SAĞIROĞLU ARSLAN** ve arkadaşım Sanat Tarihçisi **Fazilet KOÇYİĞİT**'le birlikte, Çağ Mimarlık-Restorasyon Çalışanlarına teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ayşe BUDAK

Kayseri 2009

KONYA MEVLANA MÜZESİ

İHTİSAS KÜTÜPHANESİ'NDEKİ XV-XVI. YÜZYIL KİTAP KAPAKLARI

Ayşe BUDAK

ÖZET

Beş ana bölümden oluşturulan çalışmada; giriş bölümünde konunun tanımı önemi ve amacı ile çalışmanın yöntemi ve sınırlandırılması yapılmış, yararlanılan kaynaklara değinilmiştir.

Birinci Bölümde: 15 ve 16. yüzyıl Konya tarihi ve kültürel ortamı ile Mevlana Dergahının (Manzumesi) inşa sürecine değinilmiştir.

İkinci Bölümde: Ciltçilik üzerinde durulmuş, cildin bölümleri ve cilt yapımında kullanılan aletlere yer verilmiştir. Türk cilt sanatının tarihi gelişiminden bahsedilerek, 15 ve 16. Yüzyıl Türk cilt sanatının özellikleri ayrı alt başlık olarak verilmiştir.

Üçüncü Bölüm: İhtisas Kütüphanesi ile üzerinde çalışılmasına izin verilen sergi ve özel koleksiyonda bulunan kitap kapaklarından oluşturulan katalog bölüdüdür. 15. ve 16. yüzyıllara ait toplam 56 kitap kapağı bu bölümde ele alınmıştır. Kapakların; envanter numaraları, istinsah tarihleri, ölçü ve kullanılan malzeme ile ayrıntılı tanımlarına yer verilmiştir. Bezeme ve kapak düzenleri açısından tarihlendirilmeleri de yine bu bölümde yapılmıştır.

Dördüncü Bölüm: Kataloğa dahil edilen örnekler bu bölümde değerlendirilmiştir. 15. yüzyıla ait 13 örnek 15. yüzyıl kapakları alt başlığında ele alınmıştır. Kapaklar; malzeme, zencirek-cetvel-bordürler, köşebentler, şemse-sertab-miklep, teknikler, bezeme ve üslup açısından değerlendirilmiştir. 16. yüzyıla ait 43 örnekte yine aynı yöntemle ele alınarak Türk cilt sanatı içindeki yerleri saptanmaya çalışılmıştır.

Beşinci Bölüm: Çalışma sonucunda elde edilen veriler belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Kitap Kapağı, 15 ve 16. Yüzyıl.

KONYA MEVLANA MUSEUM
İHTİSAS LIBRARY OF XV-XVI. CENTURY BOOK COVERS

Ayşe BUDAK

ABSTRACT

At the introduction chapter of the studying that include five main chapter; of the theme the description, consideration, aim and the method of the studying were emphasized and also the theme was restricted, indicated sources.

At the first chapter: In the 15 and 16 century, the history of Konya, the cultural environment and the construction process of the Mevlana complex (dervish lodge) were emphasized.

At the second chapter: about bookbinding, sections of bind and the tools that using to make bind were given information. The art of Turk bind was explained and in the 15-16. century, features of the art of Turk bind was given as subhead.

At the third chapter: Special Libraries are permitted to work on the exhibitions and special collections of book covers on the divided catalog is created. 15. and 16th total of 56 book cover centuries are covered in this section. Cover of; inventory numbers, istinsah dates, sizes and materials used in the detailed description is given. In terms of layout and cover decorations in this section were also date.

At the fourth chapter: the examples included in the catalog have been evaluated in this section. 15. 13 samples belong to the 15th century century are discussed in the sub-heading to cover. Cover the materials, scale-border in-zencirek, angles and solar-Sertab-miklep, techniques, was evaluated in terms of decoration and style. 16. century belongs to the same method in 43 samples be taken place in the Turkish art of skin was to be determined.

At the fifth chapter: Study results indicate the data was obtained.

Key Words: Konya, Book Cover, 15 and 16th Century.

İÇİNDEKİLER

ONAY	I
ÖNSÖZ	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	VIII
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Tanımı, Önemi ve Amacı	1
1.2. Çalışmanın Yöntemi ve Sınırlandırılması	3
1.3. Yararlanılan Kaynaklar	4
İKİNCİ BÖLÜM	7
2. KONYANIN TARİHİ VE KÜLTÜREL ORTAMI	7
2.1. Konya Tarihi ve Kültürel Ortamı	7
2.2. Mevlana Dergahı (Manzumesi)	9
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	13
3. CİLTÇİLİK VE TÜRK CİLTÇİLİK SANATI	13
3.1. Cildin Bölümleri	13
3.2. Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler	15
3.2.1. Deri	15
3.2.2. Mukavva	16
3.2.3. İplik ve İbrişim	16
3.2.4. Kakma Altın, Altın Varak ve Altın Suyu	17
3.3. Cilt Yapımında Kullanılan Aletler	17
3.3.1- Kalıplar	17

3.3.2. Fırça.....	18
3.3.3. Mühre	18
3.3.4. Bıçkı	18
3.3.5. Cendere.....	19
3.3.6. Istaka	19
3.3.7. Istampı	19
3.4. Malzemelerine Göre Ciltler	19
3.4.1. Deri Ciltler	19
3.4.1.1. Şemseli Cilt.....	19
3.4.1.2. Alttan Ayırma Şemseli Cilt.....	20
3.4.1.3. Üstten Ayırma Şemseli Cilt	20
3.4.1.4 Soğuk Şemseli Cilt	20
3.4.1.5. Müşebbek-Kaatı Cilt	20
3.4.1.6. Mülemma Şemseli Cilt	21
3.4.1.7. Mülevven Şemseli Cilt	21
3.4.1.8. Zilbahar Ciltler.....	21
3.4.1.9. Yekşah Ciltler	21
3.4.1.10. Zerdüz Ciltler	22
3.4.1.11. Çarkûşe Ciltler	22
3.4.2. Lake Ciltler	22
3.4.3. Murassa (mücevherli) Ciltler	23
3.4.4. Kumaş Ciltler	23
3.4.5. Ebrû Ciltler	23
3.7. Cilt Sanatında Görülen Üsluplar	25
3.8- Türk Cilt Sanatı ve Tarihi Gelişimi	26
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	30

4. KATALOG	30
BEŞİNCİ BÖLÜM	133
5. KONYA MEVLANA MÜZESİ İHTİSAS KÜTÜPHANESİ'DE BULUNAN XV- XVI. YÜZYIL KİTAP KAPAKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	133
5.1. XV. Yüzyıl Kapakları	133
5.1.1. Malzeme	134
5.1.2. Cetvel, Zencirek ve Bordürler	135
5.1.3. Köşebentler	135
5.1.4. Şemse, Sertab ve Miklep	136
5.1.5. Teknikler	138
5.1.6. Bezeme ve Üslup	138
5.2. XVI. Yüzyıl Kapakları	139
5.2.1. Malzeme	139
5.2.2. Cetvel, Zencirek ve Bordürler	140
5.2.3. Köşebentler	140
5.2.4. Şemse, Sertab ve Miklep	141
5.2.5. Teknikler	142
5.2.6. Bezeme ve Üslup	142
SONUÇ	144
KAYNAKÇA	147
FOTOGRAF LİSTESİ	
FOTOĞRAFLAR	
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR

M.M.İ.K	:Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi
T.S.M.K.	: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
T.İ.E.M.	: Türk İslam Eserleri Müzesi
T.T.K.	: Türk Tarih Kurumu
T.D.V.	: Türkiye Diyanet Vakfı
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
E.Ü.	: Erciyes Üniversitesi
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.md.	: Adı Geçen Madde
a.g.t.	: Adı Geçen Tez
Bkz.	: Bakınız
H.	: Hicri
M.	: Miladi
M.Ö.	: Milattan Önce
cm.	: Santimetre
mm.	: Milimetre
Foto.	: Fotoğraf
C.	: Cilt
s.	: Sayfa
S.	: Sayı

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı, Önemi ve Amacı

Cilt sanatının tarihi, kağıdın icadından önceki dönemlere kadar uzanmaktadır. Kağıdın henüz kullanılmaya başlanmadığı dönemlerde, yazı levhalarının ahşap kapaklar arasında korunduğu bilinmektedir. Balmumu bu levhaların yerini zamanla papirüsler almış, katlanabilir papirüslerin dikişlerle tutturularak bir arada düzenli olarak kalması sağlanmıştır. Kağıdın icadı ve yaygın olarak kullanılmaya başlanması ile kağıt tomarlarda sayfaların katlanmaması ve yine yaprakların belirli bir düzen içinde bulunmasını sağlamak amacı ile dikişli formaya geçirilmiş deri ciltlerin yapıldığı görülmektedir.

Bilinen Türk ciltlerinin en eski örnekleri Uygurlara aittir. Uygurlarda, “**kağıt tomarlar**”, kağıtların altına ve üstüne yerleştirilen kapakların üstten iple düğümlendiği “**ahşap kapaklı ciltler**” ve “**dikişli formaya geçirilmiş deri cilt**” çeşitlerinin üçüne de rastlanmıştır. Türklerin İslamiyet’i kabulü ile Türk cilt sanatı ivme kaydetmiştir. Müslüman Türklerde kitaba verilen önem ve dini kitaplara gösterilen hassasiyet, kitabın tezyinatına ve cildine de yansımıştır. Selçuklular Türk cilt sanatının gelişimine büyük katkılar sağlamışlar ve Rumi tarzı ciltleri oluşturmuşlardır. Beylikler devrinde Selçuklu cilt özellikleri görülmeye devam ederken, Fatih Sultan Mehmet döneminde kitaba verilen öneme paralel olarak gelişen Osmanlı cildi, 16. yy’la yetkinliğe ulaşmıştır. Özenle bezenmiş kitapların ait olduğu kütüphanenin sahibine prestij sağladığı düşünülürse; yazmaların ciltlerinin gelişmesinde, kitapsever hamilerin katkısı da göz ardı edilmemiş olur.

Cilt sanatının tarihi gelişimine bakıldığında çeşitli üslupların yer aldığı görülmektedir. Bu üslupların oluşumunda yapım tekniklerinden ziyade, bezemlerdeki farklılıklar etkili olmuştur. Türk-İslam cildinde görülen başlıca üsluplar; Hatayi, Herat, Arap, Rumi, Memluk, Türk, Mağribi ve Lakedir.

Selçuklu Devletine ve Karamanoğlu Beyliğine başkentlik yapan Konya bu yönü ile Anadolu tarihinin en önemli şehirlerinden biridir. Hem Selçuklu hem de Karamanlı başkenti olan bu şehre, imar faaliyetleri açısından gereken önem verilmiş, cami ve mescit gibi dini yapılarla birlikte, medreselerde inşa edilmiştir. Günümüze ulaşan mimari eserler; özellikle Selçuklular zamanındaki başkentliğine paralel olarak kültür-sanat alanında da şehrin “başkentlik” vasfına ulaştığını göstermektedir. Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin öğretilerini yaymak amacı ile kurulan Mevlevilik tarikatının ilk dergahıda, Mevlana'nın türbesinin de bulunduğu alanda kurulmuştur. Osmanlıya bağlanan son beylik olan Karamanoğullarının başkenti Konya, dönem dönem Osmanlı hakimiyeti altına girmekle birlikte, Fatih Sultan Mehmet dönemi ile birlikte nihai olarak Osmanlı devletine bağlanmıştır. Osmanlı hakimiyeti ile birlikte şehrin siyasi önemi ise azalmaya başlamıştır.

Çalışmamızın konusu, ***Konya Mevlana Müzesi (İhtisas Kütüphanesi)'ndeki XV. -XVI. Yüzyıl Kitap Kapakları'dır.*** İstanbul'da yer alan kütüphaneler başta olmak üzere; Amasya, Kayseri, Sivas ve Manisa gibi illerde bulunan kütüphanelerde yer alan yazma eserlerin ciltleri çeşitli bilimsel çalışmalara konu olmuştur. Konya müze ve kütüphanelerinde yer alan yazma eserlerin Selçuklu dönemi ciltleri de, yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Cilt yapım geleneğinin Konya Mevlana Müzesi'ndeki uzantısını incelemek amacı ile, gün geçtikçe yıpranan bu kitap kapları katalog halinde ele alınmış, benzer örneklerle bağlantılarını ortaya koyarak, Anadolu Türk Cilt Sanatı içerisindeki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

Kitap kapakları üzerine yapılan araştırmalarda en sık karşılaşılan güçlüklerden biri, kapakların yenilenmesi ile alakalıdır. Tamirat esnasında kaplara yapılan müdahalenin boyutu tam olarak bilinmemekte, kimi zaman kapakların tamamen yenilediği görülmektedir. İstinsah tarihi ve yazı özellikleri bakımından XV. yüzyıla tarihlenmiş kimi örneklerin kapaklarında kullanılan ve XVI. yüzyıl özelliği olan saz üslubunda yapılmış bezmeler görülmekte, buda kapakların XV. yüzyıldan sonraki bir dönemde yenilenmiş olabileceğine yahut XV. yüzyıl cildinin XVI. ve sonraki yüzyılda yapılmış bir kitap kapağı ile değiştirilmiş olabileceğine işaret etmektedir. Çalışmamız sırasında bu tarz örneklerle sıklıkla karşılaşılmıştır. Cilt yapım tekniklerinde yüzyıllara göre bir ayrıma gitmek çokta mümkün olmamakta, bu nedenle kitapların tarihlendirilmesinde bezeme özellikleri ön planda tutulmuştur ve kütüphanede yer alan kapaklardan XV ve

XVI. yüzyıla ait örneklerin tümü kataloğa dahil edilmek yerine yüzyıl özelliklerini yansıtan örneklere yer verilmiştir. Çalışma sırasında yaşanan bir diğer zorluk ise Mevlana Müzesi Yazma Eserler kataloğunda, kitapların istinsah yerinden bahsedilmemesidir. Yazmalar kataloğunu hazırlayan A. Gölpınarlı, yazmalar hakkında kısaca bilgiler vermiş ancak kitapların nerde istinsah edildiğine değinmemiştir.

1.2. Çalışmanın Yöntemi ve Sınırlandırılması

Araştırmamızın konusu belirlenirken, kitap kapakları ile ilgili olarak bugüne kadar yapılmış olan tezler taranmıştır. Mevlana Müzesi yazma eserler kataloğu taranarak, 15 ve 16. yüzyıl ciltlerinin isimleri ve envanter numaraları tespit edilmiştir.

İstanbul ve Ankara'da bulunan ihtisas kütüphanelerinde yer alan konu ile ilgili kaynaklar tespit edilmiş ve kopyaları alınmıştır. Yök'te yer alan tezler taranmış ve konu ile ilgili olanların birer kopyası temin edilmiştir.

Saha çalışması sırasında ilk olarak, 15 ve 16. yüzyıl örneklerinin tümü raflardan indirilerek, özgün olanlarla birlikte, birbirinin benzeri örneklerden eleme yapılarak kataloğa dahil edilecek örnekler tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamına alınan kitapların, iç ve dış kapakları ayrıntılı olarak fotoğraflanmış ve fotoğraflar digital ortama aktarılmıştır. Her bir yazma eserin ölçüleri alınmış, üzerlerinde bulunan bezemelerin estampajları çıkarılmıştır. Alınan estampajlar taranmış, bezemelerden özgün olanlar seçilerek birebir çizimleri yapılmıştır. Her bir kitap kapağı için, ölçülerini, bugünkü durumunu, malzeme ve tekniğini içeren gözlem fişleri çıkarılmıştır. Konya Mevlana Müzesinde bulunan 15 ve 16. yüzyıla ait örneklerin tamamı çalışmaya dahil edilmek istenmiş ancak Müze yönetimi tarafından, "seçme yazmalar koleksiyonu" olarak adlandırılan 400 yazmanın içerisinde bulunan XV ve XVI. yüzyıla ait kapakların incelenmesine, fotoğraflanmasına izin verilmemesi sonucu konu İhtisas Kütüphanesinde bulunan yazmaların kapakları ile sınırlandırılmıştır. Müze teşhirinde bulunan kapaklarla birlikte, Rüstem Paşanın Dergaha vakfettiği kitaplarla, II. Selim tarafından Karapınar külliyesine vakfedilmiş Kuranlardan bazılarının fotoğrafları müzeden temin edilerek çalışma kapsamına alınmıştır. Bu şekilde kataloğa dahil edilen örnek sayısı 12'dir.

1.3. Yararlanılan Kaynaklar

Son yıllarda cilt sanatı üzerine yapılan bilimsel çalışmaların ve özellikle tezlerin sayısında artış görülmekle birlikte, cilt üzerine yapılan yayınlar, mimari üzerine yapılan çalışmalarla kıyaslanamayacak kadar azdır.

Türk cilt sanatı üzerine çalışan araştırmacıların başında Zeren Tanındı gelmektedir. Tanındı'nın "**Türk Cild Sanatı (Kitap Kapları)**" adlı çalışmasında¹, Türk Cilt Sanatı ana hatları ile tanıtılmış ve ciltlerin özellikleri yüzyıllara göre ayrı başlıklar altında verilmiştir. Bu başlıklarında yanında, "kitap kapaklarının nakış değeri", "kuyumculuk eseri olarak kitap kabı" bölümleri de yer almaktadır.

Ahmet Saim Artan, **Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cild Kapakları**, adlı doktora tezi kapsamında, Konya dışında bulunan müze ve kütüphanelerde yer alan yazma eserleri incelemiş ve "Anadolu Selçuklu cildinde tezyinat" ve "cildlerde görülen motiflerle, mimari ve diğer sanatlarında kullanılan motifler arasındaki benzerlikler" ana başlıklarına yer verilmiştir. Bursa, Amasya, Kayseri, Ankara ve İstanbul'daki bazı kütüphanelerde bulunan örneklerle katalog oluşturulmuştur².

¹ Zeren Tanındı; "Türk Cild Sanatı (Kitap Kapları)" **Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı**, Ankara 1993, s.422-430. Zeren Tanındı'nın Türk Cilt sanatı ile ilgili diğer çalışmaları için bkz; "İslamda Kitap Kapları ve Ustaları" **Yeni Boyut**, Yıl 3, S.23, 1984, s.20-22. "13-14. Yüzyılda Yazılmış Kur'an'ların Kanuni Döneminde Yenilenmesi", **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık I**, İstanbul 1986, s.140-149. "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Ortaçağ İslam Ciltleri", **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık IV**, İstanbul 1990, s. 102-149. "Karamanlı Beyliğinde Kitap Sanatı", **Kültür ve Sanat**, Yıl 3, S.12, 1991, s.42-44. "Osmanlı Sanatında Cilt", **Osmanlı Ansiklopedisi**, C .XI, Ankara 1999, s.103-107. "Seçkin Bir Mevlevî'nin Tezhipli Kitapları" **M. Uğur Derman Altmışbeş Yaş Armağanı**, İstanbul 2000, s.513-536. "Anadolu Selçuklu Sanatında Tezhip: Müzehhip Muhlis B. Abdullah EL-Hindi ve Halefleri" **Yıldız Demiriz'e Armağan**, İstanbul 2001, s. 141-150-236-238. "1278 Tarihli En Eski Mesnevinin Tezhipleri" **Kültür ve Sanat**, S.8 (Aralık 1990), s.17-22. "Kadife Ciltler", **Milletlerarası Dokuzuncu Türk Sanatları Kongresi**, C.III, Ankara 1995, s.309-320. "Rugani Kitap Kapaklarının Erken Örnekleri" **Kemal Çığ'a Armağan**, İstanbul 1984, s.223-253. "Cilt Sanatında Kumaş" **Sanat Dünyamız**, S.32 (1985), s.27-34.

² A.Saim Arıtan, **Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cilt Kapakları**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Konya 1992. Araştırmacının Cilt Sanatı ile ilgili diğer çalışmaları için bkz. **Konya Müzelerinde Bulunan Selçuklu Ciltlerinin Özellikleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1987. "Ciltçilik" **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C.VII, İstanbul 1993, s. 551-557, "Selçuklu Ciltlerinde İmzalar", **I. Uluslararası Selçuklu, Kültür ve Medeniyeti Kongresi, 11-13 Ekim 2000, Bildiriler C.I** Konya 2001, s. 39-42, "Selçuklu Cildinin Osmanlı Cildine Etkileri" **Hacettepe Üniversitesi, V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu, 19-20 Nisan 2001, Bildiriler**, Ankara 2001, s.29-40, "Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı" **Türkler**, C.VII, Ankara 2002, s. 933-943, "Anadolu Selçuklu ve Bu Üslubu Taşıyan Ciltlerde Zencirek Tipolojisi Denemesi" **İstem**, S.1, Konya 2003, s. 85-102, "Anadolu Selçuklu Cilt Sanatının Özellikleri" **I-II . Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri**, Konya 2003, s.181-198, "Türk Deri İşlemeciliği Bağlamında Türk Cilt Sanatı", **Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi**,

Yıldıray Özbek tarafından hazırlanan, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları** adlı çalışmada, Raşid Efendi Kütüphanesinde bulunan, 177 adet cilt örneğine yer verilmiştir. Ciltler ait oldukları yüzyıllara göre gruplandırılmış ve her grup, malzeme, köşebent ve bordürler, şemseler-miklepler ve teknikleri, bezeme ve üslup açısından ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu çalışma, Anadolu kütüphanelerinde bulunan ciltlerle ilgili yapılan çalışmalar arasında önemli bir yere sahiptir³.

Türk cilt sanatı ile ilgili diğer bir çalışmada Kemal Çığ'a aittir. **Türk Kitap Kapakları** adlı eserde, cildin bölümleri ve yapım teknikleri hakkında genel bilgilere yer verilmiştir⁴. Cilt sanatı "Türk deri ciltleri" ve "Türk lake ciltleri" başlıkları altında değerlendirilmiştir. "Türk deri ciltleri" başlığı altında 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar olan dönem ele alınmıştır.

Mine Esiner Özen tarafından kaleme alınan, **Türk Cilt Sanatı** adlı eser, cilt sanatına dair temel bilgileri içermekte, cildin bölümleri, yapım teknikleri belirtilmekte, cilt çeşitleri ise; "mukavva ciltler", "deri ciltler", "lake ciltler", "kumaş ciltler", "ebru ciltler", "murassa ciltler" başlıkları altında anlatılmaktadır⁵. Klasik doğu cildini batı cildinden ayıran en önemli özelliğin, el örgüsü şiraze olduğu aynı çalışmada ifade edilmiştir.

İsmet Binark tarafından 1975 yılında yayınlanan **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**⁶ isimli çalışmada "Türk kitapçılık tarihinde cilt sanatı" başlığı altında, Türk cilt sanatı, cilt yapım teknikleri ve kullanılan malzemeler ele alınmıştır.

Savaş Maraşlı'nın yüksek lisans tezi olarak hazırladığı ve yayınlanmamış olan, 2005 tarihli, **Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri**, adlı çalışmasında, adı geçen kütüphanede bulunun ve 15 ve 16. yüzyıllara tarihlenen 59 adet kitap kapağı incelenmiştir. Örnekler, malzeme, teknik ve bezemeleri açısından değerlendirilmiştir⁷.

Ankara 2007, s.620-634, "Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk Cild Sanatı" **Beyhan Karamağaralı'ya Armağan**, Ankara 2006, s.25-39.

³ Yıldıray Özbek, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**, Kayseri 2005.

⁴ Kemal Çığ, **Türk Kitap Kapakları**, Ankara 1953, Kemal Çığ'ın ciltle ilgili diğer çalışmaları için bkz. "Türk Lake Müzehhipleri ve Eserleri" **Sanat Tarihi Yıllığı**, İstanbul 1970, s.243-252, "Türk Kitap Sanatları" **Türkiyemiz**, S.9, İstanbul 1973, s.6-10.

⁵ Mine Esiner Özen, **Türk Cilt Sanatı**, Ankara 1998.

⁶ İsmet Binark, **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**, Ankara 1975.

⁷ Savaş Maraşlı, **Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2006.

Gülçin Karaman'ın yüksek lisans tezi olarak hazırladığı ve yayınlanmamış olan, **Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 17 ve 18. Yüzyıl Ciltleri**, adlı tez çalışmasında, adı geçen kütüphanede bulunan 17.ve 18. Yüzyıla ait 500'e yakın esere ait ciltten 112 adedi kataloğa dahil edilmiştir. Ciltler ait oldukları yüzyıllara göre gruplandırılarak incelenirken; malzeme, süsleme ve kompozisyon özelliklerine göre de değerlendirilmiştir. 17. yüzyıl ciltlerinin yapım tekniklerinin değişmediği, aynı kütüphanede yer alan 18. yüzyıl ciltlerinin de, bir önceki yüzyılın devamı niteliğinde olduğu vurgulanmıştır.

Özlem İnay, tarafından hazırlanan ve 2006 yılında tamamlanan **Türk İslam Kitap Sanatında Lake Cilt Kapakları**⁸ adlı yüksek lisan tez çalışmasında, Türk İslam lake ciltlerinden örnekler seçilerek, lake cildin gelişimi ve tarihi süreci anlatılmıştır. Türk İslam lake cilt tasarımında görülen etkileşimlere de ayrıca değinilmiştir.

⁸ Özlem İnay, **Türk İslam Kitap Sanatında Lake Cilt Tasarımı**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KONYANIN TARİHİ VE KÜLTÜREL ORTAMI

2.1. Konya Tarihi ve Kültürel Ortam

İç Anadolu bölgesinin merkezi denebilecek bir konuma sahip Konya, Türkiye'nin en büyük ovası üzerinde kurulmuştur. Tarihi Frigya dönemine kadar uzanmakta olup, Bizans hakimiyetinin ardından, 1071 Malazgirt savaşı sonrasında kapıları Türklere açılan Anadolu'da ilerlemeye başlayan Türk boylarından Kutalmışoğullarından, Kutalmış zade Süleyman bey tarafından fethedilmiş ve Selçukluların ilk başkenti olmuştur⁹. Konya şehri, 17 yıl gibi bir süre İznik'in başkent olmasının ardından başkentlik vasfını yeniden kazanmıştır. Başkent oluşuna paralel olarak imar faaliyetlerinin de geliştiği, ilerlediği varsayılabilir. Anadolu Selçuklu çağında inşa edilmiş ticaret yapılarından ikisi 12. yüzyılın sonunda inşa edilmişken geriye kalan örneklerin tamamına yakını 13. yüzyıl boyunca inşa edilmiştir. Bu durum Haçlı seferleri tehlikesinin azalması sonucuna bağlı olarak ticaretin canlılık kazanması ile açıklanabilir¹⁰. Geniş bir Anadolu coğrafyasına yayılan Anadolu Selçukluların Moğol istilasını ile dağılma sürecine girmesinin ardından kurulan beyliklerden biride Karamanoğulları Beyliğidir. Oğuz boyundan gelen bu beylik adını kurucusu Karaman Bey'den almaktadır¹¹. Ermenek bölgesinde kurulan beylik, Alanya ve Silifke gibi önemli liman şehirlerini elinde bulunduruyordu ve diğer önemli şehri Larende idi¹².

Osmanlı İmparatorluğu ile Anadolu birliği konusunda büyük bir çekişme içine girmiş olan Karamanoğulları, Osmanlı imparatorluğuna bağlanan son beylik olmuştur. Karman egemenliğinde bulunan Konya, çeşitli kereler Osmanlı yönetimi altına girmiş, Fatih Sultan Mehmet'in Karamanoğulları üzerine yaptığı ve Karamanoğulları Beyliğini

⁹ İ. Hakkı Konyalı, **Konya Tarihi**, Konya 1964, s.40-41.

¹⁰ Ali Baş, "Türkiye Selçukluları Zamanında Konya'nın Ticaret Yapıları Üzerine Bir Değerlendirme", **Sanat Tarihi Araştırmaları, Prof. Dr. Haşım Karpuz'a Armağan**, Konya 2007, s.71.

¹¹ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.57.

¹² İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.57.

Osmanlı'ya bağladığı H.872/M.1467 tarihli seferle birlikte Osmanlı toprakları arasına katılmıştır¹³.

Konya, Selçuklu ve Karamanoğulları döneminde, dini, ticari, eğitim ve sosyal alanla ilgili binalarla imar edilmiş Osmanlı döneminde ise Osmanlı Sultanlarının yaptırdığı Külliye ve camilerle imar faaliyetlerine devam edilmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarına gelindiğinde; 44 cami, 147 mescit, 42 medreseye karşılık 1890 kitabı bulunan beş kütüphane, iki kilise, rüştiye ve sıbyan mektepleri ile yedi han, sekiz hamam ve 81 çeşmesi olan tarihi bir şehrin varlığından söz edilebilir¹⁴.

Kitabın kullanımı ile alakalı müesseseler şüphesiz ki medreseler ve Dar'ül Hadislerdir. Selçuklu, Karamanoğulları ve Osmanlı hakimiyeti altında kalmış olan Konya'da bulunan isimleri tespit edilmiş 17 medresenin isimleri şöyledir; Atabekiye-Ağa zade Medresesi, Bekir Sami Paşa Medresesi, Gühertaş Medresesi, İnce Minareli Dar'ül Hadisi, İplikçi Medresesi, Kadı Hürremşah Dar'ül Hadisi, Kadı Kalemşah Medresesi, Karatay Medresesi, Kemaliye Medresesi, Lala Ruzbe Medresesi, Nizamiye Medresesi, Pamukçular Medresesi, Seyyid Abdürrahim Medresesi, Sırçalı Medrese, Tac-i Veziri Medresesi ve Medrese-i Celaliye (Türbe-i Mevlana Medresesi)'dir¹⁵.

Bu eğitim kurumları arasında konumuzla doğrudan alakalı olan şüphesiz ki Mevlana Medresesi-Medrese-i Celaliyye'dir. Bu medrese Mevlana manzumesinde batısında, II. Selim Külliyesinin doğusunda bulunmaktaydı ve III. Murat tarafından M.1584 yılında Derviş hücreleri olarak tamamlanmıştı¹⁶. Dört yıl boyunca medrese olarak kullanılan hücrelerin bu tarihten itibaren Dervişlere tahsis edildiği öğrenilmektedir¹⁷. Dergah alanında, dört yıl boyunca faaliyette bulunulan medrese Bahaiyye Mektebi'nin yerinde yaptırılan bir binada tekrar faaliyete geçmiş, M.1832 tarihli bir kayıttan, Medreseden, "Medrese-i Celaliyye" olarak bahsedildiği öğrenilmektedir¹⁸. M. 1702 yılında faaliyetlerine devam ettiği şer'i sicil kayıtlarından öğrenilmektedir ve M.1882'de medrese açık olup Abdurrahman adında bir müderrisi varken, M.1888 yılında medresenin yerine bir mektep yapılmıştır¹⁹. Şüphesiz ki medrese öğrencileri eğitimleri

¹³ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.110.

¹⁴ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.29.

¹⁵ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.3.

¹⁶ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.901.

¹⁷ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.904.

¹⁸ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.905.

¹⁹ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.905.

döneminde çeşitli kitaplardan yararlanmaktadır. Fakat Mevlana Medresesi bünyesinde, öğrencilerinin ya da müderrislerin yararlandığı kitapları içeren müstakil bir kütüphanenin varlığına işaret edecek bir bilgiye sahip olunamamıştır.

2.2. Mevlana Dergahı (Manzumesi)

Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin ölümünden sonra, oğlu Sultan Veled tarafından kurulan Mevlevilik tarikatının ilk yapıları, Mevlana türbesi etrafında gelişmiştir. Tekke ve zaviyelerin kapatıldığı tarih olan 1925 yılına kadar Mevleviliğin Merkez Asitanesi olmuştur²⁰. 1926 yılında müze haline getirilen Dergahın kurulduğu alanın, Sultan I. Alaaddin Keykubat'a ait gül bahçesi olduğu dönemin kaynaklarında yer almaktadır²¹. Mevlevi kaynaklar, şehrin dış surlarının haricinde, Aksaray Kapısı yakınındaki bu mesireliğe Mevlana'nın babası Sultan Bahaddin Veled'in sık sık geldiğini bunu öğrenen I. Aladdin Keykubat'ın bahçeyi ona armağan ettiğini yazmaktadır²². 1231 yılında vefat eden Bahaddin Veled'in kabri, vasiyeti gereği bu alana hazırlanmıştır. Eflakiden öğrenildiği kadarıyla, Bahaddin Veled'in mezarı üzerine türbe yaptırmak isteyen Pervane Muinüddin'i Mevlana geri çevirmiştir. Alaaddin Keykubat'ın isteği üzerine, Sultan Veled'in mezarının duvarla çevrilip ölüm tarihi başucu taşına işlenmiştir²³.

Emir Bedrettin Gühertaş, M.1232 yılında Mevlana için medrese kurdururken, Bahaddin Veled'in mezarı üzerine de türbe inşa ettirmiştir²⁴. Mevlana Dergahının ilk binasını da işte bu türbe teşkil etmektedir. M. 1273 yılında vefat eden Mevlana için, Muinüddin Pervane, eşi Gürcü Hatun ve Alameddin Kayser'inde katkıları ile türbe yapımına başlanır ve kış şartlarının geçmesi ile birlikte, 1274 yılında türbenin inşası tamamlanır. Türbenin mimarı ise Tebrizli Bedreddin'dir²⁵. Bu türbenin planı tam olarak bilinmemekle birlikte Selçuklu türbe geleneğinde olduğu muhakkaktır. Mevlana için hazırlanmış olan ve Kanuni döneminde, Bahaeddin Veled'in merkadi üzerine alınan ahşap sandukanın tasarımı, Selim oğlu Abdülvahid tarafından yapılmış olup, kündekari

²⁰ Naci Bakırcı, "Konya Mevlana Dergahı", **İstem**, S.10, Konya 2007, s.192.

²¹ Hasan Özönder, **Konya Mevlana Dergahı**, Ankara 1989, s.3.

²² Hasan Özönder, **a.g.e.**, s.3.

²³ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.632.

²⁴ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.632.

²⁵ Hasan Özönder, **a.g.e.**, s.7.

teknisindeki sandukayı ve bezemlerini yapansa, Konya'lı Genak oğlu Hümameddin Muhammed olmuştur²⁶.

Karamanoğlu Alaaddin Ali Bey, Silifke üzerine yaptığı sefer sonrasında elde edilen gelirle, bugünkü Mevlana Türbesini ve yeşil kubbesini inşa ettirmiştir²⁷.

Türbenin kalem işlerinin II.Beyazıd zamanında sanatkar Mevlevi Mehmed zade Halepli Abdurrahman tarafından nakşedildiği, türbenin güney cephesindeki iki satırlık yazıttan anlaşılmaktadır²⁸.

Dergahın avlusunda yer alan şadırvan, Yavuz Sultan Selim tarafından M.1512 yılında inşa ettirilmiştir. Dergaha yapılan ilavelerin en geniş çaplısı ise Kanuni Sultan Süleyman döneminde olmuştur. Kanuni döneminde eklenen yapılar; üç bölümlü son cemaat yeri olan mescit, semahane, derviş hücreleri, fırın, kiler, mutfak ve taamhaneden oluşan bir darüzziyafe, postnişler için yapılan ayrı bir mekandır. Türbenin içinde de özellikle sandukalar üzerinde geniş ölçüde tadilatlar yapılmıştır²⁹.

Selçuklular döneminde Sadettin Köpek Medresesinde kitap üretimine dair ipuçları bulunmuştur³⁰.

Farklı şehirlerde bir çok Mevlevi dergahı açılmasına karşılık Konya Dergahı, merkez asitane vasfını sürdürmüştür. Mevlana doktrinini ve sevgisini yayma faaliyetlerinde bulunan Mevlevilerden biride Erzincan'da saygın bir kent soylusu olan Emir Satı el-Mevlevi b. Hüsamü'd-din Hasan'dır³¹. Satı el-Mevlevi, bağlı olduğu sufi akımın kitaplarının sanat eseri niteliğinde olmasına önem vermiştir ve Satı el-Mevlevi'nin hazırlatmış olduğu kitaplar, Ortaçağ İslam kitap sanatının Anadolu örnekleri içinde önemli bir yere sahiptir. Bugün Mevlana Müzesi'nde bulunan iki Mesnevi ile bir Divan-ı Kebir'in, Mevlevi Katip Hasan b. Osman tarafından istinsah edilmiş, biri orijinal olan kitap kapağının mücellidinin ise Ebu Bekir el-mücellid el Mevlevi el-Hemevi olduğu

²⁶ Hasan Özönder, **a.g.e.**, s.15.

²⁷ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.638.

²⁸ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.645.

²⁹ İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.648.

³⁰ Zeren Tanındı., **Anadolu Selçuklu Sanatında Tezhip a.g.e.**, s. 145.

³¹ Filiz Çağman-Zeren Tanındı, "Tarikatlarda Resim ve Kitap Sanatı", **Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler**, Ankara 2005, s.510.

öğrenilmektedir³². Mücellidin ve katibin de bu sufi akımın çevresinden oldukları görülmektedir³³.

XIV. yüzyılın ikinci yarısı ortalarında bir grup Mevlevi aydınının Erzincan'daki sufi çevrede zengin bir ortam yaratmış olduğu³⁴, Satı el-Mevlevi'nin oğlu tarafından Mevlana Dergahına bağışlanan kitaplardan anlaşılmaktadır. M.1362 yılında Pir Hüseyin'e yenilip Erzincan'dan ayrılmak zorunda kalan Satı'nın kente dönüp dönmediği ise bilinmemekte buna karşılık oğlu Müstencid'in M.1366 yılında Erzincan'da miras yolu ile kitaplara sahip olduğunu belirtmesi eserlerin bu tarihte Erzincan'da olduğunu göstermektedir³⁵. Divan-ı Kebirdeki kayıttan, bu eserin kağıtlarının Şam'dan getirildiğinin belirtilmesi nedeni ile M.1362-66 arasında Satı'nın Şam'a uğramış olabileceği, Satı el-Mevlevi'nin, kendisini muhteşem tezhipli ve anıtsal boyda kitapları hazırlatmaya özendiren sanat ortamına Şam'da rastlamış olması ihtimal dahilindedir³⁶.

Tasavvufa ilgi duyan sanat hamileri Bağdat'ta kitap bezeme işleriyle uğraşan esnaf ve sanatçıların hatırı sayılır alıcıları olmalıydı³⁷. Kitaplara sahip olanların ilgi alanları, eserlerin konuları resimlerde farklı tarikat mensuplarının giysilerini giymiş kişilerin sayıca çokluğu, Mevleviliğin Bağdat'ta yaygın ve itibar gören bir tarikat olması dolayısıyla bazı eserlerin bir tarikat dergahında muhtemelen Bağdat Mevlevihane'sinde dergaha gelir getirmek amacıyla üretildiklerini düşündürmektedir³⁸.

M.1590-1603 yılları arasında Bağdat'ta valilik yapan üç Osmanlı yönetici, Cağalazade Sinan Paşa, Hadım Cafer Paşa ile birlikte babasının İstanbul Saray nakkaşhanesindeki tavrını Bağdat'ta sürdürme eğiliminde olan Sokulluzade Hasan Paşa Bağdat'taki kitap sanatçıları için alıcı kümesinin önderleri olmalıydı.

Satı el-Mevlevi'nin sufi bir çevrede hazırlanmış olduğu kitaplar ve Bağdat Mevlevihane'sinde hazırlanmış olması ihtimali yüksek kitaplar, Tarikat çevresinde bu tarz faaliyetlerin yapıldığının göstergesi olmakta, aynı sanatsal ortamın Konya Mevlana Dergahı çevresinde de kurulmuş olabileceği kanaatini kuvvetlendirmekle birlikte,

³² Zeren Tanındı, **Seçkin Bir Mevlevi'nin...**, s.522.

³³ Filiz Çağman-Zeren Tanındı, **a.g.m.**, s.511.

³⁴ Filiz Çağman-Zeren Tanındı, **a.g.m.**, s.512.

³⁵ Zeren Tanındı, **Seçkin Bir Mevlevi'nin...**, s.531.

³⁶ Zeren Tanındı, **Seçkin Bir Mevlevi'nin...**, s.531.

³⁷ Zeren Tanındı, "Osmanlı Yönetimindeki Eyaletlerde Kitap Sanatı" **Ortadoğu'da Osmanlı Dönemi Kültür İzleri Uluslar Arası Bilgi Şöleni Bildiri**, C. II, Hatay 2000, s. 506.

³⁸ Zeren Tanındı, **Osmanlı Yönetimindeki...**, s.507

Konya Dergahında kitap sanatlarının varlığına dair somut bir veriye ise ulaşamamıştır. Mevlevi çevrede en çok istinsah edilen kitaplar şüphesiz ki Mevlana'ya ait Mesnevi ve Divan-ı Kebir'dir. Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde bulunan yazmalar arasında Mesnevi'lerin fazla oluşu da buna işaret etmektedir. Aynı şekilde Kur'an-ı Kerimlerin sayısının fazlalığı da Dergahın, Türbe vasfını da bünyesinde barındırıyor olması ile açıklanabilir. Müstencid'in açtığı yolda, tezhipli ve özenle hazırlanmış eserlerin dergaha bağışlanması ile seçkin Mevleviler arasında bir prestij yarışına girilmiş midir bilinmemekte ancak Dergah alanında bulunan binalarda yapılan tadilat ve yeni eklenen yapıların yanı sıra, II. Selim ve Rüstem Paşa gidi padişah ve devlet adamlarının dergaha bağışladıkları kitapların Mevlana'ya ve Mevleviliğe duyulan hoşgörü ve saygının göstergesi olduğu kanaatindeyiz.

Mevlana Dergahı'nda ilk müstakil kütüphane, Mehmet Said Hemdem Çelebi tarafından kurulmuştur³⁹. Başta Çelebiler olmak üzere, diğer dergah mensuplarında bulunan yazma ve matbu eserler bir araya toplanmıştır. Hemdem Çelebinin bu girişimi ile M.1854 yılında ilk müstakil kitaplık kurulmuş olup, Çelebinin konağında bulunan bütün kitapları dergaha vakfedip taşımasıyla beraber, dergahta müstakil bir kütüphanede açılmış olur⁴⁰. İlk kütüphane binası olarak seçilen mekan Hasan Paşa türbesi olmuş ve Postnişin Said Hemdem Çelebi kitapları dört farklı mühürle mühürleyerek⁴¹ kayıtlarını yapmıştır. Önceleri Çelebilerin kabul yeri olan bina, Dergahın müze olması üzerine İhtisas Kütüphanesi olarak kullanılmaya başlanmıştır⁴². Bugün Mevlana Müzesi, Dergahın Türbesine ve doğrudan dergaha vakfedilmiş kitaplarla da zenginleşen seçkin bir koleksiyona sahiptir.

Müzedeki İhtisas Kütüphanesi dışında, Abdülbaki Gölpınarlı ve Mehmet Önder Kütüphaneleri de bulunmaktadır.

³⁹ Hasan Özönder, **a.g.e.**, s.71.

⁴⁰ Hasan Özönder, **a.g.e.**, s.71.

⁴¹ Naci Bakırcı, **a.g.m.**, s.202.

⁴² İ. Hakkı Konyalı, **a.g.e.**, s.648.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. CİLTÇİLİK VE TÜRK CİLTÇİLİK SANATI

3.1. Cildin Bölümleri

Cilt, Arapça deri ve kap anlamındadır. Bir mecmua veya bir kitabın yapraklarını dağılmaktan korumak, sırasıyla bir arada toplu olarak bulundurmak için, ince tahtadan, deriden veya üzerine deri, kağıt ve bez gibi malzeme ile kaplanmış mukavvadan yapılan kaplara verilen addır⁴³.

Klasik bir cilt başlıca beş bölümden oluşur. Bunlar: 1-alt kapak, 2-üst kapak, 3-kitabın yapraklarının birbirine dikim yerini örten sırt (veya dip), 4-kitabın alt kapağının uzun kenarına iliştirilerek kitabın ağzını örten ve ön kapağın altında kalan “miklep”, 5-miklebi alt kapağa bağlayarak onun kolayca hareket etmesini sağlayan “Sertab” bölümleridir⁴⁴. Alt ve üst kapağın her biri “deffe” diye adlandırılmıştır⁴⁵. Kapakların rahatça açılıp kapanmasını sağlamak için, sırtla kapaklar arasında bırakılan boşluğa “mukat payı”; sayfanın ön kenarının bozulmaması için sertabın iki yanında, alt kapak ve miklep boyunca bırakılan fazlalığa “dudak” denir⁴⁶.

Uzunluğuna açılan yazma kitaplara “beyazi” denir. Ancak beyazi kelimesini daha çok İranlılar kullanmış, Türkler bu çeşit kitaplara-biçiminden dolayı- sığırdili demişlerdir. Eski yazmaların, uzunlamasına ve küçük olarak ciltlenmiş olanlarına “kümme” adı verilmiştir⁴⁷. Deri kitap kapaklarında, üzerine bezeme işlenmeye en müsait olan meşin (koyun derisi), sahtiyan (keçi derisi) ve rak (ceylan derisi)⁴⁸, tercih edilmiştir.

⁴³ Celal Esat Arseven, “Cild”, **Sanat Ansiklopedisi**, C.I, İstanbul 1983, s.341.

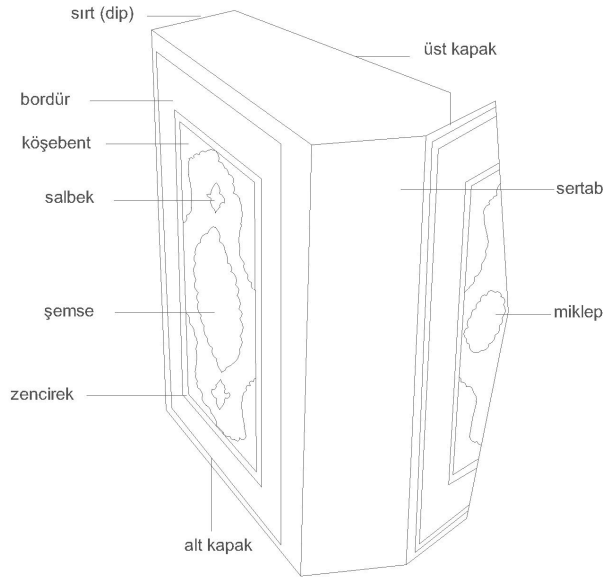
⁴⁴ **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, C.I, İstanbul 1997, s.347.

⁴⁵ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s.10.

⁴⁶ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s.11.

⁴⁷ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s.11.

⁴⁸ Celal Esat Arseven, **a.g.md.**, s.342.

Şekil 3.1 Cildin Bölümleri (Yıldıray Özbek'ten alınmıştır)

Klasik Doğu cildini Batı cildinden ayıran en önemli özellik el örgüsü şirazedir. Şirazeler örüldükten sonra kitabın sırtına yapıştırılan ince meşine “dip kösteği” denir. Şirazeler de buna yapışır ve dikişlerle kolonlar bu deri altında kalır. Klasik Doğu cildinde kapaklar kitap boyundadır ve dışarı taşmaz. Alt ve üst kapak ayrı ayrı hazırlanır ve daha sonra kitabın sırtına yapıştırılır. Cilt kapaklarının ölçüsü aynı zamanda kitap sayfalarının da ölçüsüdür. Dip adı verilen sırt, yuvarlak değil düzdür ve kesinlikle sırtta yazı bulunmaz⁴⁹. Eserin adı veya yazarın adı zahiriye’de veya 1b yaprağında yazılı olabilir. Klasik İslam ciltlerinin sırtı tezhip açısından da daima boş bırakıldığı halde, nadiren bu bölüme de süsleme yapıldığı görülmüştür⁵⁰. Sertab ve miklep yalnız Doğu ciltlerinde görülür⁵¹.

Kapaklar üzerinde görülen bezemeler ise kapaklar üzerine belirli bir düzen içinde yerleştirilmektedir. Kapak kenarlarında ve sayfaları çevreleyen ve soğuk olarak kullanılabilmesi gibi yüzeyleri yıldızlanabilen ve çizgi şeklinde yapılmış yüzeylere cetvel denilmektedir⁵².

⁴⁹ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s12.

⁵⁰ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s12.

⁵¹ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s13.

⁵² A.Turan Sinan, “Yazma Eserlerle İlgili Terimler”, **Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu**, Elazığ 1987, s.38.

Zencirek: bir motifin zincir gibi birbirine eklenmesinden dolayı bu ismi alan zencirekler kitap kapaklarını kuşatmaktadır. Genellikle 5-6mm.'den başlayarak 15mm genişliğine kadar ulaşmaktadırlar. Aynı kapakta bir sıra zencirek olabileceği gibi dönemsel olarak bir kapakta birden fazla zencireğin uygulandığı da görülmektedir⁵³. Kapağın köşelerine ve ortasına yapılan bezeme terkibine, köşelerde bulunanlara köşe bezemesi, köşe çiçeği, köşebent, kapak ortasında yer alan alansa şemse diye adlandırılmaktadır. Şemselerin iki ucu uzatılarak benzemişse buna salbekli şemse denilmektedir⁵⁴. Şemse ve köşebent bir arada kullanılabildiği gibi şemseler tek başına da uygulanabilmiştir.

3.2. Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler

3.2.1. Deri

Cilt yapımında en yaygın olarak kullanılan malzeme deridir. Derinin cilt yapımında tercih edilmesini sağlayan en önemli özellik hem dayanıklı olması hem de deri üzerine bezemelerin daha kolay işlenmesidir. Ciltlerde genellikle, “meşin” denilen koyun, “sahtiyan” adı verilen keçi ve “rak” tabir olunan ceylan derisi kullanılmıştır⁵⁵.

Araplar tabaklanmış olan deriyi “edim”, tabaklanmamış olanını “ihab” diye adlandırmışlardır⁵⁶.

Selçuklular zamanında, dericilik alanında Anadolu'nun en önemli merkezi durumunda bulunan yerler Diyarbakır ve Kastamonu'dur. Beylikler döneminde ise derinin ihraç edilecek mallar arasında yer alması, dericilik işlerinin bu dönemde de gelişmiş olduğunu kanıttır. Anadolu'da Moğol istilası sonrası gerileyen sanayi, Osmanlı döneminde yeniden canlanarak Avrupa dericiliğinin gelişmesine ortam hazırlamıştır⁵⁷. Özellikle Ahilerin desteğiyle yeniden güçlenen dericilikte XV. yüzyıl canlanma dönemidir⁵⁸.

Osmanlılar zamanında, cilt için birinci derecede gerekli sahtiyanla, daha az kullanılan meşinin çeşitli renkte ve en güzel örneklerinin imparatorluğun farklı şehirlerinde

⁵³ Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu ve Bu Üslubu...**, s.86.

⁵⁴ İsmet Binark, **a.g.e.**, s.10.

⁵⁵ Müjgan Cunbur; **a.g.m.**, s. 453.

⁵⁶ Abdülkadir Bakır, “Ortaçağ İslam Dünyasında Deri, Tahta ve Kağıt Sanayi”, **T.T.K., Belleten**, C.LXV, S.242, Ankara 2001, s.77.

⁵⁷ Nebi Bozkurt; “Deri”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt 9, İstanbul 1994, s. 177.

⁵⁸ Ahmet Saim Arıtan, **Türk Deri İşlemciliği...**, s. 5.

yapıldığı bilinmektedir. Evliya Çelebi, XVII. yüzyılda İstanbul'dan bahsederken on iki semtinde 700 tabakhane olduğunu, buralarda üç bin kişinin çalıştığını ve bunların dükkanlarının açık mavi, şeftali çiçeği, kırmızı, sarı ve nefli renk sahtiyanlarla süslendiğinden bahsetmiştir⁵⁹. Yine Evliya Çelebiden öğrenildiği kadarıyla, İslam dünyası için en meşhur ve farklı renklerde yapılmış sahtiyanların üretim merkezi Konya'dır ve Konya Meram bağlarında yetişen çividi renkli bir çiçekle deriler terbiye edilmektedir⁶⁰.

Türk kitap kapaklarında kullanılan derinin kalitesini, Selçuklulardan başlamak üzere Osmanlı döneminde de Anadolu coğrafyasında üretilen deriler etkilemiştir

3.2.2. Mukavva

Kitap kapaklarının oluşumunda yaygın olarak kullanılan bir diğer malzeme mukavvadır. Derinin üzerine geçirilmesi sureti ile elde edilen “deri ciltlerin” omurgası niteliğini taşımaktadır. Mukavva kuvvetlendirilmiş anlamına gelmektedir⁶¹. İstenilen kalınlığı sağlayacak sayıda kağıt, suları birbirinin aksi yönde olmak üzere, üstü üste yapıştırılır, Kolanın içine tütün suyu ve şap gibi zehirli maddeler kabı kurttan korumak için katılır. Mukavva kuruduktan sonra tahta sertliğine ulaşır. Bu şekilde hazırlanmış mukavvalara “murakka mukavva” denmektedir⁶².

3.2.3. İplik ve İbrişim

Cilt geçirilmeden önce sayfaları belirli bir düzende tutabilmek için ince sarı ipek iplikle sayfalar dikilmiştir⁶³. Türk ve Doğu cildinin karakteristiği olan ve kitabı sağlamlaştırmak için kullanılan şirazeler ise ibrişimle yapılmıştır⁶⁴. İbrişim, örgü iplerle yapılmış kalın ip anlamındadır.

⁵⁹ Evliya Çelebi; **Seyahatname**, Cilt 1, s. 594-95.

⁶⁰ Evliya Çelebi; **Seyahatname**, Cilt III, s. 23.

⁶¹ İsmet Binark, **a.g.e.**, s.7.

⁶² Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s13.

⁶³ Celal Esat Arseven, **a.g.md.**, s.343.

⁶⁴ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 551.

3.2.4. Kakma Altın, Altın Varak ve Altın Suyu

Cilt yapımında cildin ana yapım malzemeleri arasında sayılmasa da bezemesinde sıklıkla kullanılan malzemelerden biride altındır. Toz altın cilt süslemelerinde kullanılır ancak altın toz haline getirilmeden önce varak haline getirilmektedir. Selçuklu dönemi ciltlerinde cilt yüzeyinde bezeme amaçlı oluşturulmuş noktacıklara altın kakıldığı görülür. Son dönem Selçuklu ciltlerinde ile beraber Osmanlı'nın ilk dönem ciltlerinde, altın kakma noktacıklarla birlikte, cetvel ve bezeme tahrirlerinde, altın suyu (sürme altın) olarak da kullanılmıştır. Osmanlı döneminde ise, bütün zemine fırça ile altın sürüldüğü veya altının varak olarak yapıştırılıp üzerine motif basıldığı da görülmektedir⁶⁵.

3.3. Cilt Yapımında Kullanılan Aletler

3.3.1- Kalıplar

Motiflerin deri üzerine kabartma olarak çıkmasını sağlayan alete kalıp denilmektedir⁶⁶. Tahta ve maden kalıplar deri üzerine basıldığında deriye zarar verdiği için çok tercih edilmemiş, kullanılan kalıplar genellikle sertleştirilmiş deridir⁶⁷. Deri kalıplar içerisinde ise, deve derisinden yapılmış kalıplar mücellitler için daha kabul görmekteydi⁶⁸.

Bezemenin gireceği yuva şeklindeki deri parçaları kesilerek bunlar birbiri üstüne çirişle kat kat yapıştırılır. Bunun üzerine muşta denilen şimşirden yapılmış bir aletle vurularak dövülmek suretiyle birkaç deri tabakasından meydana gelen deri daha da sertleştirilmiş olur. Sonra da nevrengen denilen keskin bir oyma aletiyle bu kalıp üzerine, ciltte kabartma olacak kısımlar oyuk olmak üzere oyularak hazırlanır. Ancak kalıp görevi görecek olan bu deri üstündeki şekiller, kapağa basıldığında ters çıkacağı için, üzerine çizilen deseninde ters şekilde çizilmesi gerekmektedir⁶⁹. Süsleme kalıpları tek kullanımlık olarak tasarlanmamış, aynı kalıplar ihtiyaç duyuldukça yeniden kullanılmıştır. Her mücellidin kendine mahsus kalıpları bulunmaktaydı⁷⁰. Kalıpla kapak üzerindeki yerlerine göre “köşe kalıbı”, “şemse kalıbı” gibi isimler almaktaydı. Bunların

⁶⁵ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 554.

⁶⁶ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 554.s

⁶⁷ Celal Esat Arseven, **a.g.md.**, s. 345.

⁶⁸ Kemal Çığ; **a.g.m.**, s. 10.

⁶⁹ Celal Esat Arseven, **a.g.md.**, s. 345.

⁷⁰ Celal Esat Arseven, **a.g.md.**, s. 345.

dışında köşebentler ve şemse yüzeylerinde kullanılan bezemeler için pratik küçük kalıplar tercih edilmiştir. Bunların bazıları 5-6mm. çapında çok küçük parçalardır. Kimi zaman bu küçük kalıplar yan yana basılarak zencirek bordürleri oluşturulmuştur. Kör alet, yekşah, teber gibi isimler verilen aletlerde cilt yapımında kullanılmıştır. Deri üzerinde sıcaklığın etkisiyle meydana gelen renk değişikliği izlerinden, bu aletlerin kızdırılarak basıldıkları anlaşılmaktadır⁷¹.

3.3.2. Fırça

Altın boya ile yapılan süslemelerde, motiflerin bezenmesi, etraflarının tahrirlenmesi, zeminin altınla boyanması ve altının cetvel çekimlerine yarayan “trilin”e aktarılması için kullanılırlar. Samur kılından, yeni doğmuş kedinin ensesindeki kıllardan yapılmakta ve işlevlerine göre 0'dan 5-6 numaraya kadar kullanılmaktaydılar⁷².

3.3.3. Mühre

Üzerine yazı yazılacak kağıdı parlatmak için kullanılan bir araçtır. Düzgün dışbükey yüzeylidir ve sert malzemeden yapılmıştır; cam, deniz kabuğu, çakmak taşı ve mermerden olabileceği gibi⁷³, Akik, Süleymaniye taşı, cam, yeşim, denizkabuğu, yemen taşı'ndan da yapılırlar. Biçimlerine göre ise, zer-mühre, sivri mühre, yassı mühre, tırnak mühre, çakmak mühre, cam mühre gibi isimler almışlardır⁷⁴.

3.3.4. Bıçkı

Meşini tıraşlamada kullanılan balta biçimindeki alettir⁷⁵. Bıçkılarının uçları köreldikçe somaki adı verilen mermer üzerine bilenerik uçları keskinleştirilirdi⁷⁶.

⁷¹ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 555.

⁷² H. Cahit Karadana; **16. YY Türk Kitap Kaplarının Özellikleri**, (Basılmamış)Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1990, s. 41.

⁷³ Metin Sözen, Uğur Tanyeli, **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1996, s.168.

⁷⁴ Habib İşmen; **a.g.t.**, s. 9.

⁷⁵ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s.35.

⁷⁶ H. Cahit Karadana; **a.g.t.**, s. 42.

3.3.5. Cendere

Ciltlenecek kitapların dikildikten sonra dibinin yapıştırılması için mengene olarak kullanılan, tahtadan, iki ucu vidalı aletin adı⁷⁷.

3.3.6. İstaka

10-15 cm. boyunda, 2 cm eninde, 2-3 mm. kalınlığında olup, hayvan kemiğinden yapılan istakaların uçları sivrileştirilmiştir. Derinin kapaklara yapıştırılması, sırtın yapıştırılması, zeminin pürüzlerinin giderilmesi, üstüne yapıştırıcı madde sürülmüş malzemelerin bir yüzeye düzgünce yapıştırılmasında kullanılan bir alettir⁷⁸.

3.3.7. İstampa

Kalıpların basımında, murakkaların yapıştırılmasında, cilt yüzeyine yapıştırılan derinin aynalanmasında kullanılır⁷⁹.

3.4. Malzemelerine Göre Ciltler

3.4.1. Deri Ciltler

Cilt yapımında en yaygın kullanılan malzeme olan deri, tabaklandıktan sonra kullanıma hazır hale getirilen deri çeşitleri içinde kitap kapakları için en çok tercih edilen türleri, koyun derisi (meşin), keçi derisi (sahtiyan) ve ince tıraşlanmış ceylan derisi (rak)'dir olduğunu, ciltlerde kullanılan malzemeler başlığı altında ifade edilmiştir. Deri malzemedan meydana getirilmiş ciltler bezeme özelliklerine göre farklı isimler almaktadır.

3.4.1.1. Şemseli Cilt

Deri ciltler için klasik üslubu ifade eden terim şemseli cilt tarzıdır. Kapakların dış yüzlerine yerleştirilebileceği gibi miklep ve iç kapaklarda da kullanılabilen bu bezeme Arapça'da güneş anlamına gelmektedir. Şemse de kitap ciltlerinin üzerine yapılan güneş

⁷⁷ Mine Esiner Özen; **a.g.e.**, s. 35.

⁷⁸ Habib İşmen; **a.g.t.**, s. 10.

⁷⁹ Habib İşmen; **a.g.t.**, s. 10.

biçimindeki süsleme motifinin adıdır⁸⁰. Şemselerin uçlarının uzatılması ile oluşan süslemeye “salbekli şemse” denmektedir⁸¹. Salbek kabartma olduğu gibi yıldızla boyanarak yapılmış da olabilir. Salbeklerin desenleri şemse ile aynı olabildiği gibi, ayrı yapılanları da vardır. Salbekte, çok sık görülmemekle birlikte mücellidin adına rastlanabilmektedir, bunlara da “yazılı salbek” denir⁸².

Bu ciltler, şemsenin bezenme tarzına göre farklı isimlerle anılırlar.

3.4.1.2. Alttan Ayırma Şemseli Cilt

Motif kalıbının zemini altınla doldurulmuş, motifler kabartma şeklinde üstte ve deri renginde bırakılmışsa alttan ayırma şemse denir⁸³.

3.4.1.3. Üstten Ayırma Şemseli Cilt

Süsleme yapılacak zemin deri renginde bırakılıp, sadece motif yüzeylerine altın sürülmüşse üstten ayırma şemse denir⁸⁴.

3.4.1.4 Soğuk Şemseli Cilt

Şemse kalıbı, altın kullanmadan doğrudan cilt kapağına işlenir ve dolayısıyla deri ile aynı renktedir. Bütün İslam ülkelerinin ciltleri XV. Asra kadar bu şekilde yapılmıştır⁸⁵.

3.4.1.5. Müşebbek-Kaatı Cilt

Katı ya da Kaatı, kağıt ve deri üzerine yapılan ince oyma sanatıdır. Güzel yazı ve motifleri oyarak başka bir kağıt veya madde üzerine yapıştırma diye adlandırılabilir⁸⁶.

⁸⁰ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 14.

⁸¹ Kemal Çığ, **a.g.m.**, s. 9.

⁸² Yılmaz Özcan, **Türk Kitap Kaplarında Şemse Motifi**, Ankara 1990, s. 3.

⁸³ İsmet Binark, **a.g.e.**, s. 11.

⁸⁴ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 15.

⁸⁵ Kemal Çığ, **a.g.m.**, s. 10.

⁸⁶ Metin Sözen, **Geleneksel Türk El Sanatları**, İstanbul 1998, s. 152.

Bu sanat genellikle cildin iç kapağında derinin ince ince oyularak, altın zemin üzerine yapıştırılması ile elde edilir⁸⁷.

3.4.1.6. Mülemma Şemseli Cilt

Şemse yüzeyinde motif yüzeyleri ile birlikte zeminleri de altınlanarak uygulanmaktadır. Bu durumda zemin ve motiflerde iki ayrı renkte altın kullanılabilir⁸⁸.

3.4.1.7. Mülevven Şemseli Cilt

Bezemelerin cilt kapağında kullanılan deriden başka bir renkte deri ile kaplanması ile elde edilen şemselere verilen addır. Bu şekilde renkli derilerle yapılan mülevven şemse ciltte de, motifleri üstten veya alttan tarzında altınla bezemek mümkündür⁸⁹.

3.4.1.8. Zilbahar Ciltler

XVIII. yüzyıl sonunda ve özellikle XIX. yüzyılda görülen zilbahar ciltler, adını “kafes şemse” de denilen bir süsleme türünden almıştır. Kapak üzerine ezilmiş varak altını ile dört dilimli yaprak motifi ve parmaklık şeklinde veya geometrik çizgiler çizilir, birbirini kesen hatlar arasına yıldız veya noktalar konulmak suretiyle oluşturulan süslemeye zilbahar süsleme denir⁹⁰.

3.4.1.9. Yekşah Ciltler

Yekşah diye adlandırılan ve yıldız sürülmüş derinin zemine damga basılarak süslenmiş ciltlerdir. Motifler klasik ve stilize iken teknik yenidir⁹¹.

⁸⁷ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, 15.

⁸⁸ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 552.

⁸⁹ İsmet Binark, **a.g.e.**, s. 11.

⁹⁰ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 23.

⁹¹ Belkis Mutlu, “Türk Cilt Sanatına Toplu Bir Bakış”, **Akademi**, S.5, İstanbul 1966, s.54.

3.4.1.10. Zerduz Ciltler

Deri üzerine sarı, yeşil ve pembe sırmalarla realist motiflerin işlendiği ciltlerdir⁹². Bu tarz işlemlerde altın, gümüş veya ipek kullanılmıştır. Gümüş ile yapılanlarına simduzi, altın ile yapılanlarına ise, zerduzi denilmektedir⁹³.

3.4.1.11. Çarkûşe Ciltler

Ortası kumaş ile kaplanmış kenarları ise köşelerde üçgen köşebentler oluşturacak şekilde deri ile çevrelenmiş ciltlerdir. Kumaş olarak daha çok, kadife veya desenli, işlemeli kumaşlar kullanılmıştır. İsmi köşebentlerden almıştır⁹⁴.

3.4.2. Lake Ciltler

Lake genel olarak birçok cilalı boya maddesi için kullanılan bir deyim olmakla beraber çoğunlukla bir eritici içinde çözelti haline getirilmiş bir takım ağaçların dallarından elde edilen saf ağaç sakızının kurutulmuş tozu ile hazırlanan ve parlak bir tabaka olan boyalara denilmektedir⁹⁵. Sulu boya ve altın yaldızı, fırça yardımıyla tahta, deri ve mukavva gibi maddelere işleyerek üzerine vernik çekilmek kaydıyla yapılan lake eserler, rugani XVIII. yüzyıldan sonra da Edirnekari ismi ile anılmaktadırlar⁹⁶. Lake süsleme mukavva, deri, tahta olmak üzere üç çeşit madde üzerine uygulanabilmektedir. Deri üzerine uygulamasında, traş edilmiş deri sert bir madde üzerine (mukavva ve ya tahta) yapıştırılır. Sirkeli bir pamukla derinin yüzeyi silinerek, derinin yağı alınmış ve böylece pürüzsüz bir zemin elde edilmiş olur. Boya ve altın işi bittikten sonra yine birkaç kat daha vernik çekilerek cam gibi bir parlaklık elde edilir⁹⁷. Kap mukavvası üzerine yapıştırılan kağıtların üstüne, boya ile renkli nakışlar işlenerek sonra da lak tabakası geçirilir. Böyle yapılan ciltlere “lake” cilt denir⁹⁸. İlk örneklerine Osmanlıda,

⁹² Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 553.

⁹³ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 22.

⁹⁴ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 553.

⁹⁵ Fulya Bodur, “Osmanlı Lake Sanatı ve XVIII. Yüzyıl Üstadı Ali Üsküdarı”, **Türkiyemiz**, S.47, (1985), s.2.

⁹⁶ Kemal Çığ, **a.g.e.**, s. 17.

⁹⁷ Kemal Çığ, **a.g.m.**, s. 244.

⁹⁸ Celal Esat Arseven, **a.g.md.**, s. 345.

XV. yüzyılın ikinci yarısında rastlanır⁹⁹.

3.4.3. Murassa (Mücevherli) Ciltler

Murassa ciltler, bir kuyumculuk sanatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerli taşlar, bezemeler arasına açılan yuvalara yerleştirilmek suretiyle yapılmaktadır. Mücellit ve kuyumcubaşlarının ortak ürünüdür¹⁰⁰. Fildişi oymalı, altın kaplamalı, mozaik, yeşim kabartma, yakut, zümrüt, inci ve elmas süslemeli olanları vardır. Genellikle Kuran-ı Kerim ciltlerinin süslenmesi için kullanılmışlardır¹⁰¹. Değerli taşların kitap kabına uygulandığı ilk örneklerden biri XVI. yüzyıla aittir¹⁰².

3.4.4. Kumaş Ciltler

Doğu ciltlerinde XIII. Yüzyıldan itibaren görülmeye başlanmıştır. Kumaş, mukavvanın üstüne kaplanmadan önce, deri cilt motifleriyle işlenir. Kütüphanelerde, kenarları deriyle çevrili ortası kumaş kaplı, çaharkuşe kumaş ciltlerin, ipek, kadife, atlas veya işlemeli kumaş kaplanmış çok sayıda örneği vardır. Ayrıca düz ya da desenli ipek kumaşlar, deri ciltlerin iç kapak yüzlerini kaplamak için de kullanılmıştır. II. Bayezid döneminde, klâsik deri ciltler yanında, çarkûşe kumaş ciltler de çok görülür¹⁰³. Kumaşlar eserin cildi için özel olarak dokunmamış, eserin yazıldığı veya onarım gördüğü yıllara ait kullanılan kumaşların parçalarıdır¹⁰⁴.

3.4.5. Ebrû Ciltler

Ebru tekniğinde çeşitli şekillerle süslenmiş kağıtlar cilt sanatında sıklıkla kullanılmıştır. Çoğunlukla ciltlerin iç kapaklarında karşılaştığımız ebru, hemen her devirde alt ve üst kapakla, miklep üzerinde de bulunabilmektedir¹⁰⁵.

⁹⁹ Zeren Tanındı, **Türk Cild...**, s. 423.

¹⁰⁰ Zeren Tanındı, **Türk Cild...**, s. 427.

¹⁰¹ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 553.

¹⁰² Zeren Tanındı, **Kitap ve...**, s.855

¹⁰³ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 28-29.

¹⁰⁴ Zeren Tanındı, **Türk Sanatında...**, s.28

¹⁰⁵ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 28.

3.5. Kitap Kapaklarında Görülen Süsleme Motifleri

Mimari ve el sanatlarının diğer alanlarında olduğu gibi ciltlerin bezmesinde de geleneksel motiflere yer verilmiştir. Türk ciltlerinde özellikle XIV. yüzyıldan sonra stilize edilmiş bitki motiflerine yer verilmiştir¹⁰⁶. XIV. yüzyıl öncesinde Türk sanatının her alanında görülen motiflerin hemen hemen hepsi Anadolu Selçuklu dönemi ve Anadolu Selçuklu üslubunu devam ettiren kitap kapaklarında da görülmektedir¹⁰⁷. Geometrik karakterli tezyinat Anadolu Selçuklu ve bu geleneği devam ettiren örneklerin karakteristiği niteliğindedir. Selçuklu ciltlerinde görülen tezyinat biçimleri; hendesi, rumi, nebati, hattı, geçme ve grift örgüler gibi özetlenebilir¹⁰⁸. Beylikler dönemi ciltlerinde görülen süsleme motifleri de Selçuklu dönemi gibidir. XV. asırdan başlayarak XVIII. Yüzyılın başlarında kadar süsleme sanatlarında Osmanlı devri üslubu denebilecek bir karakter kazanır¹⁰⁹. Osmanlı dönemi ile birlikte Türk sanatında görülen geleneksel süsleme motiflerinin yanı sıra Saz üslubunda yapılmış süsleme elemanları ile Çin Bulutu olarak da adlandırılan süsleme elemanlarının varlığı gözlenmektedir.

Bu bölümde çalışmamızın sınırlandığı 15 ve 16. yüzyıl ciltleri üzerinde sıklıkla görülen bezmelerin tanımlarına kısaca değinilmeye çalışılacaktır. 15 ve 16. yüzyıl cilt sanatı örneklerinde en yaygın biçimde karşılaşılan Hatayi tarzında yapılmış çiçeklerdir. Çin ve Orta Asya etkisinde, çoğu kez kökenleri belli olmayacak derecede stilize edilmiş çiçek motifleridir. Başka motiflerle beraber kullanılabilirdiği gibi, yalnızda kullanılabilirler. Anadolu Selçuklu Sanatında oldukça sade biçimde karşımıza çıkan bu motif, XV ve XVI. yüzyıllarda çok süslü ve zengin bir görünüm alırlar¹¹⁰. Türk sanatında yaygın olarak görülen bir diğer bezeme motifi ise palmettir. İslam sanatında 11.yüzyıldan başlayarak gelişen palmet, özellikle taş süslemede zengin olarak karşımıza çıkmaktadır. Selçuklu örnekleri kadar olmamakla birlikte palmet Osmanlı çağında da varlığını sürdürür¹¹¹.

Uygurlardan önceki Türk sanatı dönemlerinde de görülebilen lotus tasvirleri, Uygur çevresinde yoğun bir şekilde kullanılmış ve Karahanlılar, Selçuklular ve Uygurların

¹⁰⁶ Müjgan Cunbur, **a.g.m.**, s.454.

¹⁰⁷ Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu Cild...**, s. 236.

¹⁰⁸ Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu Cild...**, s. 236.

¹⁰⁹ Rauf Tunçay, "XIII. Ve XVIII. Asırlar Arasında Türk Süsleme Sanatları", **Türk Kültürü**, C.II, S.15, Ankara 1964, s.34.

¹¹⁰ Cahide Keskiner, **Türk Süsleme Sanatlarında Stilize Çiçekler Hatai**, Ankara 2000, s.4.

¹¹¹ Selçuk Mülayim, Selçuklu Palmet Motiflerinin Tipolojisi, **Anadolu**, S.20, Ankara 1984, s.145.

vasıtasıyla, Anadolu Türk sanatına aktarılmıştır¹¹².

3.7. Cilt Sanatında Görülen Üsluplar

Ciltler, teknik özelliklerinden çok malzemelerine ve süslemelerine göre birbirinden ayrılmaktadırlar. Ortaya çıkan üsluplar genelde ait oldukları kültür alanlarının ismiyle anılmaktadırlar. Tarihi gelişme içerisinde İslam cilt sanatının kazandığı üsluplar şu şekildedir.

Hatayi Üslûbu: Bu üslûpta bütün süslemelerde hatayi denilen bitkisel motiflerin uygulandığı, pek az yönleriyle birbirinden farklılık arzeden gruplara ayrıldığı görülür. Kaşi, Horasan, Buhara ve Dihlevi alt üslûplarına ayrılmaktadır¹¹³.

Herat Üslûbu: Timurlular zamanında (1370-1506), başta Herat olmak üzere diğer önemli sanat merkezleri olan Şiraz ve İsfahan'da Türk, Moğol ve İran'lı ustalar tarafından geliştirilmiştir. Bu üslûptaki ciltlerde, şemse ve köşebent içleri ile aralarında bırakılan boşluklarda bitkisel süslemeler görülmektedir. Aynı zamanda insan, kuş, yılan, aslan gibi figürler ile zümrüdü anka gibi efsanevi konulu süslemelerde sıkça uygulanan konular arasında yer almaktadır. Kapak içlerinde ise “katıa” tekniğinin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu tarz ciltlere Timurlulardan başka Celayirli, Karakoyunlu, Akkoyunlu, Safevi ve erken dönem Osmanlı ciltleri arasında da rastlanmaktadır¹¹⁴.

Rûmi Üslûp: Selçukluların Türk sanatına kazandırdığı bu üslup, Anadolu beylikleri tarafından devam ettirilmiştir.

Mağribi Üslûbu: Endülüs, Sicilya ve Fas'ta gelişim göstermiştir. Arap üslûbuna benzemektedir. İspanya ve Sicilya yoluyla Avrupa ciltçiliğini etkilemiştir. Renk olarak

¹¹² Yaşar Çoruhlu, "Lotus İkonografisi ve Uygur sanatında Lotus", Uluslar Arası Osmanlı Öncesi Türk Kültür Kongresi Bildirileri 4-7- Eylül 1989, s.155.

¹¹³ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 552.

¹¹⁴ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 552.

kahverenginin bütün tonları ile siyah kullanılmıştır¹¹⁵.

Arap Üslûbu: El- cezire, Halep ve Şam bölgelerinde ortaya çıkmıştır. Ciltlerin deri ve süslemeleri kaba görünüştür. Bu üslûp Abbasiler ile başlayan Türk etkili bir üslûptur¹¹⁶.

Memlük Üslûbu: Memlük Türkleri'nin Mısır'da ortaya koymuş oldukları Arap üslûbuyla karışık olan Memlük üslûbu, bazı yönlerden Selçukluların Rûmi üslûbuna benzemektedir. XV-XVI. yüzyılın başlarında Osmanlı üslûbu ile paralellik göstermektedir¹¹⁷.

Türk Üslûbu: Diyarbakır, Bursa, Edirne ve İstanbul'da gelişme göstermiştir. Şükufe, barok ve modern olmak üzere birbirinden küçük farklarla ayrılan alt üslûplara ayrılmaktadır¹¹⁸.

3.8- Türk Cilt Sanatı ve Tarihi Gelişimi

Kitapları koruma duygusu ile gelişmeye başlayan ciltçilikte zamana bağlı olarak kitabın biçimi, malzemesi ve metni daha iyi korunabilir hale gelmiş, aynı zamanda sanat dalı olarak kitap süslemeleri de gelişmiştir¹¹⁹. M.Ö. V. yüzyılda kullanıldığı bilinen üzeri balmumu kaplı levhaların, Roma döneminde yaygınlaşan iki tarafına yazılabilen, katlanabilen parşömenlerden yapılmış kodeks'e geçişi sağladığı düşünülebilir¹²⁰.

Cilt ve ciltçiliğin gelişerek yaygınlaşması ise, kağıdın icadından sonra ortaya çıkmıştır¹²¹. Koruma ve süsleme amaçlı kitap kapakları çoğunlukla deriden yapıldığı için cilt adını almıştır¹²².

Cilt sanatı, Türklerin İslamiyete girmesinden sonra büyük bir gelişme göstermiştir. Bu

¹¹⁵ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 552.

¹¹⁶ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 552.

¹¹⁷ Savaş Maraşlı, **a.g.t.**, s.58.

¹¹⁸ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 552.

¹¹⁹ Nuray Yıldız, **Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu**, Ankara 2000, s. 211.

¹²⁰ Nuray Yıldız, **a.g.e.**, s. 215.

¹²¹ İsmet Binark, **a.g.e.**, Ankara 1975, s. 1.

¹²² Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 9.

gelişmelerinin sebeplerinden biri, yazı ve kitabın Müslüman Türklerce mukaddes sayılmasıydı. Özellikle dini kitaplar, genellikle belden yukarı seviyedeki yerlerde korunmaktaydı. Yazı ve kitaba verilen bu özel ilgi, onun tezyinine ve ciltlenmesine de ayrı bir önem verilmesini sağlamıştır¹²³. İslam sanatında bilinen ilk ciltler VIII-IX. Yüzyılda parşömen üzerine kufi hatla yazılmış Kur'an nüshalarına aittir. Bu örneklerde deri tahta iskelet üzerine geçirilmiş ve deri üzerine ucu sivri aletle geometrik bezemeler yapılmıştır¹²⁴. Cildi oluşturan deri malzeme üzerine ucu sivri, sıcak veya soğuk aletle geometrik, bitkisel ve figürlü bezemelerin yapılması ise İslam cilt sanatında VIII-XV. Yüzyıllar arasında yaygınlaşmıştır¹²⁵.

Selçuklu dönemine gelindiğinde cilt, Selçukluların Türk-İslam cilt sanatına büyük katkılar sağladıkları gözlenmektedir. Orta Asya'da ortaya çıkan Türk cilt sanatı, Mezopotamya, İran, Irak, Suriye, Anadolu ve Mısır'da VII.-XV. yüzyıllarda tarihi seyrini sürdürürken, XIV.-XV. yüzyıllarda Timurlu, Akkoyunlu, Karakoyunlu vb. Türkmen boyları yeni bir cilt üslubuyla, Osmanlı dönemine kadar ulaşmıştır¹²⁶. Selçuklularda, Beylikler devrinde ve XV. Yüzyılın birinci yarısına kadar Osmanlı kitap kapaklarında hem teknik hem de süsleme bakımından benzerlikler vardır¹²⁷.

Anadolu Selçuklularına ait tespit edilebilmiş en erken örnek 1154 tarihli Kitab'ül-Garibeyn fi'l-Kur'an ve'l Hadis aslı eserin kapağıdır¹²⁸. Bir cildi oluşturan tüm bölümlerin Anadolu Selçuklu cilt örneklerinde de görüldüğü bezeme açınsındansa Anadolu Türk sanatının her alanında görülen bezemelerin kitap kapaklarında da tekrar edildiği gözlenmektedir geometrik, bitkisel yazı karakterli bezemeler cilt kapaklarını süslemektedir¹²⁹.

Konya, cilt sanatında da önemli adımların atıldığı bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır. XIII. yüzyılın sonlarında Selçukluların başkenti olan Konya'da kurulan bir medrese'nin kitap yazmak amacıyla kullanıldığına dair kanıtlar vardır. Çünkü bir Kur'ân, 677 yılında (Eylül 1278) yine aynı kentteki Sadeddin Köpek Medresesi'nde kâtip Hasan b. Cuban İbn Abdullah el-Konevî tarafından istinsah edilmiş ve kökeni Hindistan'a kadar

¹²³ İsmet Binark, **a.g.e.**, s. 4.

¹²⁴ Zeynep Balkanal, "Bilgi ve Sanatı Kaplayan Sanat: Ciltçilik", **Türkler**, C.XII, Ankara 2002, s. 341.

¹²⁵ Zeynep Balkanal, **a.g.m.**, s. 341.

¹²⁶ Ahmet Saim Arıtan, **Karamanoğulları Cild Sanatı**, Konya 2008, s.1.

¹²⁷ Zeynep Balkanal, **a.g.m.**, s. 341.

¹²⁸ Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı... ag.m.**, s.934.

¹²⁹ Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı... ag.m.**, s.936.

uzanan Muhlis b. Abdullah el-Hindî tarafından tezhiplenmiştir¹³⁰. İki ay sonra (kasım 1278), Muhammed b. Abdullah el-Konevî el-Veledî tarafından Mevlana Celaledin Rûmi'nin Mesnevi'sinin istinsahı tamamlanmıştır. Mesnevi'nin nerde kopyalandığı tam olarak belirtilmemiştir. Buna rağmen müzehhib'in aynı kişi olması bu eserde Sadeddin Köpek medresesi'nde yapılmış olabileceğini akla getirmektedir¹³¹.

1278 yılından dağılmaya başlayan Anadolu birliğin tekrar toparlanması için iki beylik ön plana çıkmıştır. Bunlardan biri Karamanoğlu Beyliği bir diğeri ise Osmanlılardır.

Konya Mevlana Müzesi'ndeki, Kur'ân nüshaları, ve aynı müzede Mevlana'nın *Mesnevi* ve *Divan-ı Kebir* nüshalarının tezhipli örnekleri, XIV. yüzyıl boyunca Anadolu'da kitap sanatının koruyuculuğunu Karamanlı Beyliği'nin yaptığını gösteren önemli belgelerdir¹³². Karamanoğlu Devri cilt sanatında geometrik karakterli bezeme kompozisyonu ağırlıklı Selçuklu geleneği devam eder, Selçuklu izlerini şemselerde de görmek mümkündür¹³³.

Türk ciltlerinin kendine özgü özellikteki ilk örnekleri XV. Yüzyıl ortalarına rastlamaktadır. Erken Osmanlı ciltlerinin sanat değeri taşıyan ilk örneği de Sultan II. Murad için 838/1434-35 yılında musiki nazariyatıyla ilgili olarak hazırlanan eserin kabıdır¹³⁴. Erken Osmanlı cilt sanatının önemli örnekleri Bursa'da İnebey Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Bu ciltlerin özellikle iç kapaklarına blok kalıpla yapılan sekizgen ve haç, altıgen ve dört kollu yıldız bezemelerin içine Haydar b. Turbeği ve Hasan gibi mücellit isimlerinin yazıldığı XV. Yüzyıl Bursa yapılan ahşap ve kalem işi süslemelerine benzer çiçekler yapıldığı görülmektedir¹³⁵.

Fatih Sultan Mehmet dönemine gelindiğinde, Fatih Sultan Mehmet için hazırlanmış eserlere ait kitap kapaklarının sanatsal bezemeleri dikkati çekmektedir. Bu dönem ciltlerinde dış yüzlerde cilt yüzeyine oranla iri, kenarları dilimli, salbekli oval şemse ve köşebentlerdir. Şemse ve köşebentlerin içi aletle yapılmış, iri hatayiler, rûmiler ve dallarla bezenmiş, aletin oyuntuları altın yaldızla veya maviyle boyanmıştır. Oyma

¹³⁰ Zeren Tanındı, "Mevlana Celaledin Rumi'nin ve Sultan Veled'in Konya Mevlana Müzesindeki Eserlerinin Tezhipli İlk Örnekleri", *Mevlana Ocağı*, Konya 2007, s.163.

¹³¹ Zeren Tanındı, *Anadolu Selçuklu Sanatında Tezhip... a.g.m.*, s. 145.

¹³² Zeren Tanındı, *a.g.m.*, s. 44.

¹³³ Ahmet Saim Arıtan, *a.g.e.*, s.130

¹³⁴ Zeren Tanındı, *Türk Cild... a.g.m.*, s.422.

¹³⁵ Zeren Tanındı, *Türk Cild... a.g.m.*, s.422.

deriden yapılan süslemeler ciltlerin iç kapaklarında kullanılmıştır¹³⁶.

Osmanlı Devri Cilt sanatı, XV- XVI. yüzyıllarda en üst seviyesine ulaşmıştır. Bu yüzyıllarda sağlanan kuvvetli siyasi istikrar, ülkenin iktisadi hayatında dolayısıyla kültür ve sanat faaliyetlerinde de canlılık yaratmış, bunun sonucu olarak birçok sanat dalında olduğu gibi cilt sanatında da en güzel eserleri meydana getirmiştir. Türk ciltlerinin kendine özgü özellikteki ilk örnekleri XV. yüzyılın ortalarına rastlamaktadır.

Bulut motifi arasında ince dallar, hatayi, beş yapraklı küçük çiçekler, şemse ve köşebentlere ince bir zevkle işlendiği halde, bordüründe hatayi goncaları ve yaprak motifleri kabaca işlenerek aynı inceliği gösterememiştir¹³⁷.

Osmanlı'nın her alanında olduğu gibi cilt sanatında da klasik üsluba ulaşması XVI. yüzyılla birlikte olmuştur.

XVII. yüzyıla ait örneklerde XVI. yüzyıl özelliklerinin devam ettirildiği. Geleneksel Türk süslemem sanatlarında görülen motiflerin bu dönemde de kullanılmaya devam ettiği görülmektedir.

XVIII. yüzyılda da klâsik deri kapların yapılmasına devam edilmiştir. Ancak asrın ilk yarısından itibaren farklı teknikler göze çarpmaya başlamıştır. Bunlar, lake ciltler, realist motifler kullanılarak yapılan ciltler, yek-şah tabir edilen ve yıldız sürülmüş deri zemine demiri kakmak suretiyle yapılan ciltler, asrın II. yarısından itibaren de Avrupa etkisiyle oluşan ve "rokoko" diye adlandırılan ciltlerdir¹³⁸.

¹³⁶ Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında...a.g.m.**, s. 103-104.

¹³⁷ Kemal Çığ, **a.g.m.**, s.15.

¹³⁸ Kemal Çığ, **a.g.m.**, s.15.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. KATALOG

Örnek Numarası: 1

Fotoğraf Numarası: 1-2

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mesnevi¹³⁹

Envanter Numarası: 2005

Tarih: 1395-1432

Ölçüsü: 27.5 x 17cm.

Malzeme: Siyaha Yakın Yeşil Renk Deri

Tanımı: Sırt kısmı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Ön ve arka kapakları aynı karakteri yansıtan örnek miklepsizdir (Foto:1). Kapaklar üçer sıra ince soğuk cetvellerle çerçevelemiştir. Köşebent düzenlemesi ise bulunmamaktadır.

Dilimli, yuvarlağa yakın oval biçimli soğuk şemse, salbeksizdir. Soğuk şemseler kalıpla baskı şeklinde yapılmıştır. Aynı kökten çıkan ince kıvrım dal üzerinde, merkeze yerleştirilmiş ve natüralist üslupta yapılmış iri yaprak bulunmaktadır. Büyük tek yapraktan çıkan saplar, hatayi tarzında yapılmış büyük çiçeklerle, natüralist üslupta yapılmış tek yaprakları ve beş yapraklı çiçekleri taşımaktadır (Foto:2).

İç kapaklar bezemesiz olup, kağıtla kaplanmıştır.

¹³⁹ Abdalbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar Kataloğu**, C.II, Ankara 1971, s.68-72, Mevlana'nın Mesnevi şerhidir. Altı kitabı bir arada barındırmaktadır. Üçüncü kitap nesih yazı ile oluşturulmuş diğer kitaplarda nestalik kullanılmıştır. Farklı zaman dilimlerine ait kayıtlar bulunan eserde en erken tarih H.802/M.1395'dir. En geç tarihsel H.839/M. 1432'dir. Farklı tarihlerde ya da bu zaman aralığında istinsah edilen eser 1432'den sonra birleştirilmiş olmalıdır.

Tarihlendirme: M.1395-1432 aralığında istinsah edilmiş kitap, şemse bezeme kompozisyonu açısından da XV. yüzyıla yakın görülmektedir ve bu nedenle cildin devrinden orijinal olduğu düşünülmektedir.

Örnek Numarası: 2

Fotoğraf Numarası: 3-4-5

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Kur'an-ı Kerim

Envanter Numarası: 7¹⁴⁰

Tarih: 1452

Ölçüsü: 33x24.7cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Kapak kenarları ve sırt bölümü tamir görmüş kitap, miklepsizdir. Ön ve arka kapaklar aynı düzende yapılmıştır (Foto3-4). Tamiratla eklenen deri, cetvel ve zencirek bordürlerini büyük oranda kapatmıştır. Ön kapak kenarlarında görülebilen kısımlardan anlaşıldığı üzere, kalın ve yaldızlanmış meandırlardan oluşan bordür dıştan kapakları çerçevelemektedir. Bu bordürün hemen içinde yaldızlı sarmal s'lerden oluşturulmuş zencirek bordürü vardır. Zencirek bordüründen çıkan sarmal s'ler belli aralıklarla, kapaklara dik yerleştirilmiş, böylece meandır bordürü dikdörtgen kartuşlara bölünmüştür. İki sıra soğuk cetvelle kapaklar çerçevelenmeye devam edilmiştir. Kapak köşelerinde cetvellerle oluşturulmuş üçgen yüzeylerin içi sarmal örgü ile bezenmiştir.

Kapak ortalarında bulunan ince oval biçimli, düz şemseler alet ve kalıbın birlikte kullanılması ile elde edilmiştir. En dışta bulunan ve yaldızlı çizgilerle yapılmış dendanlı bordürle, dendan aralarına çekilen tığlar görülür. Soğuk baskı ile yapılmış iki sıra bordürle, sarmal s'lerden yapılmış zencirekli bordür ardışık olarak işlenmiştir. Şemsenin ortasında bulunan ve bordürlerle çerçeveselen alan ise, sarmal s'lerden meydana getirilmiş örgü biçiminde geometrik karakterli bezeme ile dolgulanmıştır.

Şemse uçlarında bulunan salbeklerse, aletle yapılmıştır. Yaldızlı salbekler üç dilimli stilize palmet biçiminde düzenlenmiştir (Foto:5).

İç kapaklar ise bezeme değeri arz etmez.

¹⁴⁰ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Müzeli Yazma Kitaplar Kataloğu**, Ankara 2003, s.7-8, Sergide yer alan örneklerdendir. Sülüs ve nesihle yazılmıştır. Her sayfada 15 satır bulunmaktadır. Vakıf ve ketebe kaydı bulunan örnek Edirne'de yazılmıştır. Hattatı Abdullah oğlu Ahmet'tir.

Tarihlendirme: Selçuklu cilt geleneğinin takip edildiği görülen örnek 1452 tarihlidir. Selçuklu ve Beylikler dönemi cilt geleneğinin devam ettiği, XV. yüzyıl Osmanlı kitap kapaklarında görülen; oval biçimli düz şemseler, sarmal örgü kompozisyonu ve yumuşatılmış geometrik formlarla açıklanabilir.

Örnek Numarası: 3

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Fotoğraf Numarası: 6-7

Eserin Adı: Mecmua¹⁴¹

Envanter Numarası: 1714

Tarih: 1465'ten önce

Ölçüsü: 18.3x12cm.

Malzeme: Siyah Renk Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakterde yapılmıştır. Kapak kenarları aynı renk deri ile tamir edilmiş olup köşebentler, zencirek ve cetvellerin bulunması gereken kapak kenarları tamiratla eklenen derinin altında kaldığı için, cetvel ve zencireğin nasıl şekillendiği anlaşılamamaktadır. Görülebilen kısımlarında ise tek sıra, yıldızlanmış cetvel vardır (Foto:6). Köşebent uygulaması görülememekle birlikte, köşelerde yıldızlanmış üç yapraklı küçük çiçekler bulunur.

Kalıp baskıyla yapılmış yuvarlağa yakın oval şemse dilimlidir. Dıştan altın yıldızla tahrirlenmiş şemsede, dilim araları tek yaprak şeklide yapılmış tığlarla hareketlendirilmiştir. Salbeksiz şemse uçları tahrir çizgisi ile kapak kenarlarına bağlanmıştır. Merkezde bulunan dört yapraklı çiçeğin uçlarına dikeyde simetrik olarak yerleştirilen kıvrım dallar şakayık tarzı çiçekler ve onları kuşatan kıvrım dallar üç dilimli palmet şeklinde kapalı formları oluşturur. Yatay ekseninde ise uçları merkezde birleştirilmiş yaprakla üç dilimli stilize bir palmet elde edilmiştir. Palmet yüzeyleri altınla yıldızlanmış, taç yapraklarından çıkan küçük saplarla da, tek yapraklar ve üç yapraklı çiçekler taşınmıştır (Foto:7).

İç kapaklar sade olup beyaz renkli kağıtla kaplanmıştır.

¹⁴¹ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.25, 1 a kapağındaki kayda göre H.870 (M.1465) ten önce tertip edilmiştir. 87 yapaktır. Her sayfada 15 satır bulunmaktadır ve Talik hatla yazılmıştır.

Tarihlendirme: 1465 yılından önce düzenlenmiş mecmuanın kapakları, XV. yüzyıl özellikleri gösteren şemse bezeme kompozisyonu esas alınarak bu yüzyıla tarihlendirilebilir.

Örnek Numarası: 4

Fotoğraf Numarası: 8-9-10

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Tadarru'-name¹⁴²

Envanter Numarası: 2266

Tarih:1481-1484

Ölçüsü: 20.5x15 cm

Malzeme: Koyu Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapak aynı karakterde yapılmıştır. Kapaklar ve miklep sarmal s'lerle oluşturulmuş zencirek bordürü ve bir sıra yaldızlı cetvelle çerçevelemiştir (Foto:8). Köşebent uygulaması görülmemekle birlikte, köşelere basit tek çiçekler işlenmiştir.

Salbekli, oval şemse dilimlendirilmiştir. Şemse ve salbekler bir sıra yaldızla tahrirlenip, salbek uçları tahrir çizgisi ile uzatılmıştır. Soğuk şemsede bezemeler, kalıpla baskı tekniğinde yapılmıştır. Aynı kökten çıkan kıvrım dallar üzerinde, yatay ve dikey eksenlerde simetrik olarak yerleştirilen hatayi tarzında işlenmiş çiçeklerin araları lotuslarla bağlanarak kapalı bir form elde edilmiştir. Dalların birleşim yerlerinden çıkan saplar üzerinde bulunan üç yapraklı çiçekler, tek yaprakları ve hatayi tarzında yapılmış küçük çiçekleri taşımaktadır. Dikey ekseninde dalların birleşim aralarından çıkan saplar üzerinde üç dilimli palmetler bulunur (Foto:9). Beş dilimli palmet biçiminde yapılmış salbekler, fiyonk şeklinde biçimlendirilmiş bir ortabağ ile şemselere bağlanmaktadır. Aynı kökten çıkan kıvrım dalların birleşim yerinde bulunan, ucu şemseye dönük olarak yerleştirilen üç dilimli palmet ve kıvrım dallardan çıkan saplar üzerinde bulunan tek yapraklarla salbek yüzeyi bezenmiştir.

Miklep şemsesinde ise kapak şemse kompozisyonu yarım olarak uygulanmıştır (Foto:10).

Sırt ve sertab bölümleri ile kitap kenarları kırmızı renkli deri ile tamir edilmiştir.

¹⁴² Abdülkâki Gölpinarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.288-89, Sinaneddin Yusuf Paşa'nın eseridir. 145 yaprak olup her sayfada 19 satır var. Sayfa 46b de yer alan ifadeye göre Fatih'in vefatından sonra (1481) yazılmıştır. Sinaneddin Paşa 1484'de vefat etmiştir.

Tarihlendirme: Fatih Sultan Mehmet'in ölümünden sonra yazılmış kitabın istinsahı da imla bakımından XV. yüzyıl sonu ile XVI. yüzyıl başına tarihlendirilmektedir¹⁴³. Fatih Sultan Mehmet devrinde hazırlanmış olan deri ciltlerde genellikle uygulanan tasarım, dış yüzlerde cilde oranla iri, kenarları dilimli, salbekli oval şemse ve köşebentlerdir¹⁴⁴. Cilt özellikle şemse-salbek boyutları açısından ve salbekli şemsenin cilde oranı bakımından, Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Fatih devri ciltlerinden Şehzade Mehmet 55 envanter numaralı Tecrid el-Akaid şerhi Teşyid el-Kavaide haşiye, Şehzade Mehmet 14 envanter numaralı El-Cami'el-Sahih, Süleymaniye 47 envanter numaralı Levami'el-Gurer fi Şerh-i Feraid el-Durer, Keşf el-Esrar an Kıratil Eimmeti el-Ahyar¹⁴⁵ adlı eserlerin ciltlerine benzemekte ve Fatih dönemi ciltlerinin devamı niteliğindedir. Bezeme kompozisyonu açısından da XV. yüzyıla uygun düşen örneğin, kitabın orijinal kapağı olduğu düşünülmektedir.

¹⁴³ Abdülkâki Gölpinarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.288

¹⁴⁴ Zeren Tanındı, "Kitap ve Cildi", **Osmanlı Uygarlığı**, C.II, Ankara 2002, s.846.

¹⁴⁵ Habib İşmen, **Süleymaniye Kütüphanesindeki Fatih Devri Ciltleri**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul 1994, s.99-104-126.

Örnek Numarası: 5

Fotoğraf Numarası: 11-12-13-14

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Tezkire-i Devletşah¹⁴⁶

Envanter Numarası: 1510

Tarih: 1487

Ölçüsü: 22.8x12.5cm.

Malzeme: Yeşil Renk Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakterde yapılmış örnekte, koyu kahverengi deri ile kapak kenarları tamir edilmiştir. Sarmal s'lerden oluşmuş zencirek bordürü ile bunun hemen içinde yer alan tek sıra yaldızlı cetvel kuşağı kapakları ve miklebi kuşatmaktadır(Foto:11). Köşebent uygulaması görülmemektedir.

Kapak ortalarında yer alan dilimli oval şemseler salbeklidir. Dilimler dışarıdan tek sıra altın yaldızla tahrirlenmiştir. Şemseler gömme tekniği ile oluşturulmuştur ve alttan ayırma tarzında bezenmiştir.

Şemse bezemesinde; dikey ekseninde birbirine paralel olarak uzanan iki bulut motifinin birbirine düğümlenerek fiyonk şekli oluşturduğu görülür. Bulut aralarında ve düğüm yüzeylerinde hatayi tarzı çiçekler yer alır. Şemse kenarı ile bulut aralarında kalan bölümlerde boydan boya uzanan kıvrım dalların taşıdığı, tek yapraklar, rumiler, gonca ve hatayi tarzı çiçeklerle bezenmiştir (Foto:12).

Beş dilimli palmet biçiminde düzenlenmiş salbekler, şemsenin uzağında işlenmiştir ve alttan ayırma tarzındadır. Yatayda işlenen küçük bulut motifinden çıkan hatayi tarzı çiçekle bu çiçeğin taç yaprağında bulunan ve iki yana açılan küçük dallar ve bu dalların taşıdığı goncalarla bezenmiştir.

Sertab ve miklep kopuk vaziyettedir. Sertab ortasında yatay dikdörtgen şeklinde yapılmış kartuşun uçları yaprak şeklinde yapılmış tıglarla vurgulanmıştır. Alttan ayırma

¹⁴⁶ Abdulkaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.195, Semerkandi tarafından bazı meşhur Arap şairlerle, 15. yüzyılın sonlarına kadar gelmiş 148 İran şairinin hal tercümelerini ihtiva eden bu örnek, 1487 yılında Alişir Nevai adına tamamlanmıştır. 294 yaprak olup her sayfada 18 satır vardır. Talik hatla yazılmıştır.

tarzında yapılmış bezemeler, kartuş formuna göre şekillendirilmiş kıvrım dal üzerinde bulunan tek yapraklar, gonca ve hatayi tarzı çiçeklerden oluşturulmuştur (Foto:13).

Miklep şemsesi dilimli, yuvarlak biçimli olup yaprak şeklinde yapılmış tığlarla dilim araları vurgulanmıştır. Şemse yüzeyinde, dikey ekseninde karşılıklı olarak yerleştirilmiş iki bulut motifi görülür. Birbirine düğümlenmiş bulutların aralarında hatayi tarzı çiçekler, bulut dışında kalan alanlarda ise tek yapraklar ve hatayi tarzı çiçekleri taşıyan küçük dallar vardır (Foto:14).

İç kapaklar bordo renk deri kaplı olup, iki sıra yaldızlı cetvelle çerçevelenmektedir.

Tarihlendirme: Şemsede yer alan bulut motifi XV. yüzyıldan itibaren görülen bir süsleme elemanıdır. Şemse bezemeleri kitabın istinsah tarihi olan 1487'ye uygun düşmektedir ve buna istinaden kapakların döneminden olduğu söylenebilir.

Örnek Numarası: 6

Fotoğraf Numarası:15-16-17

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Maşarık'al-anvar'an-Nabaviyya min Şihah'ıl Ahbar'al Mustafaviyya¹⁴⁷

Envanter Numarası: 6632

Tarih: 1488

Ölçüsü: 25.7x18.3cm

Malzeme: Kahve Rengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapaklar aynı karakteri yansıtmaktadır. İki sıra yaldızlı cetvel arasında yer alan sarmal örgü ile yapılmış zencirek bordürü kapakları ve miklebi çerçevelemektedir (Foto:15). Kapak kenar ortalarına birer çintemani işlenmiştir. Kapak ve miklep köşelerinde cetvellerle oluşturulan üçgen yüzeyler ise bezemesiz olmakla birlikte cetvel köşelerine yaldızlı birer noktacık işlenmiştir.

Kapak ortalarında yer alan salbekli şemseler, oval biçimli olup dilimlendirilmiştir. Üstten ayırma tarzında bezenmiş şemseler iki sıra yaldızla tahrirlenmiştir. Dilim aralarında, yaprak şeklinde yapılmış yaldızlı tığlar vardır. Şemse ile salbeklerin birleşim yerleri yaldızlı çizgilerle fiyonk şeklinde düzenlenmiştir. Merkezde yer alan altı yapraklı çiçeğin iki yanında simetrik olarak düzenlenen bitkisel bezemede kıvrım dallar kanatlı-sade rumilerle, pençleri ve hatayi tarzında yapılmış çiçekleri taşımaktadır (Foto:16). Şemseler kalıp baskı ile yapılmıştır.

Üç dilimli palmet biçiminde yapılan salbekler iki sıra yaldızla tahrirlenmiştir. Dilim aralarında yaprak şeklinde yapılmış tığlar vardır. Salbek yüzeyleri ise; üç yapraklı stilize çiçekle bezenmiştir.

Dilimli, yuvarlak biçimli soğuk miklep şemsesi, kapak şemselerinde olduğu gibi iki sıra yaldızla tahrirlenmiş ve dilim araları da yaprak biçiminde yapılmış tığlarla vurgulanmıştır. Şemsenin merkezinde yer alan yaldızlı pençten çıkan ve iki yanda

¹⁴⁷Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.IV, s.35, Radiyyaddin Hasan b. Muhammed'as Şagani'nin M. 1252 tarihli eserinin istinsahıdır. 253 yaprak her sayfada 13 satır var. Kağıdı filigranlı. Ketebe kaydından H.893/M.1488 yılında istinsah edildiği öğrenilmektedir.

simetrik olarak uzanan kıvrım dallar, sade rumileri ve tek yaprakları taşımaktadır. Dalların birleşim noktasına ise birer palmet işlenmiştir (Foto:17).

İç kapaklar kağıtla kaplı olup süslemesizdir. Sertabı tamir görmüştür. Süslemesiz olup, kahverengi kağıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Ketebe kaydından M.1488 yılında istinsah edildiğini öğrendiğimiz kitabın müstensihi bilinmemektedir. Yazmanın kapakları, bezemeleri ve genel düzenlemesi itibari ile XV. yüzyıla uygun olup, kitabın devrinden orijinal cildi olduğu düşünülmektedir.

Örnek Numarası: 7

Fotoğraf Numarası: 18-19-20-21-22

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Tazkirat al'evliya¹⁴⁸

Envanter Numarası: 1507

Tarih: 1503'den önce

Ölçüsü: 8.5x16.5 cm.

Malzeme: Vişne Rengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapaklar köşebent kompozisyonları haricinde benzer olarak düzenlenmiştir. Kapaklar, dışta bir sıra soğuk cetvel kuşağını takip eden, iki sıra yaldızlı cetvel arasında aletle yapılmış tek sıra soğuk zencirek kuşağı ile çerçeveselendirilmiştir. Cetveller ve köşebentlerde aletle yapılmıştır (Foto:18).

Ön kapak köşebentlerinde görülen kompozisyonda; yaldızlı çizgilerle bezemeler elde edilmiş olup köşe noktalarından çıkan lotus, kıvrım dallarla hareketlendirilmiş ve bu dallar üzerine yerleştirilen sade rumi yapraklarla sonlandırılmıştır. Arka kapak köşebentleri ön kapaktan farklı olup köşelerden çıkan ve yürek şeklinde yapılan motif, iki yana yapraksız kıvrım dallarla açılmakta, ortasında ise kapak içlerine doğru yönlendirilmiş tek dal bulunmaktadır (Foto:19).

Kapak ortasında yer alan dilimli oval şemseler, salbektir. Dilim aralarına çekilen yaldızlı tığlarla hareketlendirilmiştir. İki sıra altın yaldızla tahrirlenmiş şemse kalıp baskı tekniği ile yapılmıştır.

Bezemde, dikey ekseninde ardışık olarak sıralanmış iki adet palmet ve lotus vardır. Şemse merkezinde aynı kökten çıkan kıvrım dallar kanatlı rumilerle birleşerek palmetlerin etrafında kapalı formlar oluşturmuştur. Yatay ekseninde ise kıvrım dalların aralarına dilimli rumiler işlenmiş dallar üç dilimli stilize palmetlerle bitirilmiştir. Yatay ve dikey eksenlerde kıvrım dalların birleşim aralarında oluşan baklava dilimleri ise yaldızlanmış, yatay ekseninde şemse uçlarına yakın oluşan baklava dilimlerinin iki

¹⁴⁸ Abdulbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.190, Faridaddin Muhammed Attar-ı Nişaburi'nin kitabının istinsahıdır. 237 yaprak, her sayfada 23 satır var. Selçuklu neshi ile yazılmıştır. Ketebe kaydı yok. Temellük tarihi olarak H.908 tarihi vardır.

yanından çıkan küçük saplar birer kanatlı rumiyi taşımaktadır. Arka kapak şemsesinde oluşan baklava dilimi alanlar yıldızlanmadan deri renginde bırakılmıştır (Foto:20).

Salbekler, yıldızlanmış sarmal örgü şeklinde ve yuvarlak olarak biçimlendirilmiş, uçları da yine tek sıra sarmal örgü ile uzatılmıştır. Salbek yüzeyleri ise yıldızlanmamış sarmal örgü ile dolgulanmıştır (Foto:21).

Sertab yüzeyi bezemesizdir. Miklep şemsesi dilimli, damla biçimli olup iki sıra altın yıldızla tahrirlenmiştir. Şemse ucundan çıkan kıvrım dallar ve tek yapraklar köşebentlerden gelen yıldızlı cetvelle birleşmektedir (Foto:22). Şemse bezeme kompozisyonunun merkezinde yer alan üç dilimli palmet, aynı noktadan çıkan kıvrım dallar ve bu dalların taşıdığı kanatlı-sade rumilerle ve pençlerle iki yandan kuşatılmış ve dalların birleşim noktasına üç dilimli stilize bir palmet işlenmiştir. Merkezde yer alan palmetin yaprakları yıldızlanmıştır.

İç kapaklar beyaz renkli süslemesiz kağıtla kaplıdır.

Tarihlendirme: Kitabın istinsah tarihi ve müstensihi bilinmemektedir. H. 908/ M.1503 yılına ait temellük kaydı vardır. Bu kayda dayanarak kitabın 1503'ten önce istinsah edildiği söylenebilir. Kitap, cilt kompozisyonu ve bezemelerde, aletle-kalıbın birlikte kullanılması itibariyle Fatih dönemi ciltlerine yaklaşmaktadır. Şemse-salbek ilişkisi açısından da Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan Fatih devri ciltlerinden, Şehzade Mehmet 101 envanter numaralı Risale'nin cildine benzemektedir ¹⁴⁹. Salbeklerde görülen sarmal örgüler ise, Selçuklu cilt geleneğinin devamı niteliğinde değerlendirilebilir. Tüm bu veriler göz önünde bulundurularak, cilt XV. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir.

¹⁴⁹ Habib İşmen, **a.g.t.**, s.85.

Örnek Numarası: 8

Fotoğraf Numarası: 23-24-25-26-27-28

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Fath al-bari li şarhi'l Buhari¹⁵⁰

Envanter Numarası: 614

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 27x17.5 cm

Malzeme: Kestane Rengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapaklar aynı karakterde yapılmıştır. Yıldızlı iki sıra cetvel kuşağı ile kapaklar çerçevelenmiştir (Foto:24).

Köşebentler tek sıra yıldız kuşağı ile tahrirlenmiş, olup köşebent aralarında bulunan yıldızlı cetvelle birleştirilmiştir. Kalıp baskı ile hazırlanan köşebent yüzeyleri, köşebentin alt köşelerinden ve aynı kökten çıkan ve köşebent formuna göre şekillenmiş iki kıvrım dalın taşıdığı, tek yapraklar, pençler ve hatayilerle bezenmiştir (Foto:25).

Salbeksiz, oval, dilimli şemseler tek sıra yıldızla tahrirlenmiştir. Şemse uçlarında bulunan yıldızlı çizgiler köşebent aralarında bulunan cetvellerle birleştirilmiştir. Şemse yüzeyi ise, aynı sap üzerine, yatay ve dikey eksenlerde yerleştirilen birer şakayık ve şakayık aralarında bulunan kanatlı rumilerle kapalı form oluşturan bitkisel karakterli kompozisyonla bezenmiştir. Yatay ve dikey eksenlerde çerçeve dışına taşırılan üç dilimli basit palmetler işlenmiştir. Merkezde, dalların birleşme aralarında oluşan baklava dilimli alanlar altınla yıldızlanmış, şakayıklarla rumilerin birleşim aralarında bulunan baklava dilimi şeklindeki yüzeylerden çerçeve dışına çıkarılan saplar birer yaprağı taşımaktadır ve baklava dilimli yüzeyde altınla yıldızlanmıştır. (Foto:26).

Tek sıra soğuk cetvelle çerçevelenen sertab, yıldızlanmış çizgilerle yatay dikdörtgen şeklinde üç kartuşa bölünmüştür. Kartuş köşelerine dört yapraklı birer basit çiçek, ortalarına ise altı yapraklı tek çiçek işlenmiştir (Foto:27).

İki sıra yıldızlı cetvelle çerçevelenen miklep köşelikleri kapak köşebentlerinin tekrarı biçimindedir. Miklep şemsesi ise yuvarlak formlu olup dilimlendirilmiştir. Şemsenin

¹⁵⁰ Abdalbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.57, H.852/M.1448 de vefat eden Hacı Al Askalani'nin yazdığı kitabın istinsahıdır. 267 yaprak olup her sayfada 31 satır vardır.

merkezinde yer alan şakayığı iki yandan kuşatan kıvrım dallar dilimli rumileri, stilize yaprakları taşımaktadır. Dallarla şakayığın birleşim aralarında oluşan baklava dilimli alanlar yıldızlanmıştır (Foto:28). İç kapaklar, süslemesiz olup kağıtla kaplıdır.

Tarihlendirme: İstinsah tarihi ve yeri bilinmeyen örneğin kapak şemselerinde görülen bezemeler, Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesinde bulunan ve M. 1498 de istinsah edilmiş El-Fetave't- Tatarhaniyye'nin¹⁵¹ şemse bezemeleriyle uyuşmakta olup, bezeme kompozisyonu ve şemse-köşebent ilişkisi bakımından Klasik Osmanlı cildine yaklaştığı da göz önünde bulundurularak XV. yüzyılın sonlarına tarihlendirilmektedir.

¹⁵¹ Yıldıray Özbek, **a.g.e.**, s.73.

Örnek Numarası: 9

Fotoğraf Numarası: 29-30

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Hakayık at-ta'vil fi dakayık-at tanzil¹⁵²

Envanter Numarası: 63

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 21.5x14.5cm

Malzeme: Yeşil Renk Deri

Tanımı: Ön ve arka kapaklar aynı kompozisyonda düzenlenmiştir. Üç sıra ince çizgi ile oluşturulmuş iki cetvel bordürü kapakları sınırlandırmaktadır. Köşebent uygulaması ise görülmemektedir (Foto:29).

Kapak ortalarına yerleştirilen soğuk şemseler oval biçimlidir ve dilimlendirilmiştir. Dıştan bir sıra yaldızsız çizgi ile tahrirlenmiş şemseler, salbeksiz olarak şekillendirilmiştir.

Kalıp baskı ile oluşturulan şemsede, şemse formuna göre şekillendirilen bitkisel karakterli bezeme kompozisyonu uygulanmıştır (Foto:30). Aynı kökten çıkan saplar üzerinde bulunan ve yatay-dikey eksenlerde simetrik olarak yerleştirilen üç dilimli palmetler, palmet aralarında yer alan kanatlı rumilerle birleşerek kapalı bir form elde edilmiştir. Kanatlı rumilerin birleşim aralarında oluşturulan ikinci palmet dizisinin de yine kanatlı rumilerle birleştiği görülür. Yatay ve dikey eksenlerde bulunan palmetlerden çıkan kıvrım dallar ise stilize tek yaprakları taşımaktadır.

Miklebi kopuk ciltte, iç kapaklar süslemesizdir.

Tarihlendirme: Ketebe kaydı bulunmayan yazmanın nerede ve kim tarafından istinsah edildiği bilinmemektedir. Mevlana Müzesi Yazmalar kataloğunu hazırlayan Abdülbaki Gölpınarlı yazmayı, kağıt ve yazı bakımından XIV-XV. yüzyıllara tarihlendirmektedir¹⁵³. Kapaklar ise, malzeme ve süslemede görülen rumi-palmet birleşimi açısından XV. yüzyıl özellikleri göstermekte olup bu yüzyıla tarihlenmektedir.

¹⁵² Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.1, Nesihle yazılmış eser 251 yaprak olup, her sayfada 17 satır bulunmaktadır.

¹⁵³ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.1.

Örnek Numarası: 10

Fotoğraf Numarası: 31-32-33-34

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mesnevi¹⁵⁴

Envanter Numarası: 2021

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 28x17cm.

Malzeme: Kestane Rengi Deri, Açık Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapaklar siyaha yakın kestane rengi deriden yapılmıştır ve aynı karakterdedir (Foto:31). Kapak kenarları koyu kırmızı renk deri ile tamir edilmiş bu nedenle cetvel, zencirek bordürü hakkında bilgi edinilememektedir. Köşebent uygulaması görülmemekle birlikte, köşelerde üç yapraklı basit tek çiçekler vardır.

Soğuk şemseler gömme tekniği ile yapılmıştır. Dilimli, oval biçimli ve salbektir. İki sıra yıldızla tahrirlenmiş, dilim aralarında bulunan ve ucu sivri aletle yapılmış tığların yıldızları silinmiştir. Şemse ve salbek zemininde aletle yapılmış noktacıklar vardır. Şemse bezeme kompozisyonunda; aynı kökten çıkan dalların taşıdığı, yatay ve dikey eksenlerde simetrik olarak işlenmiş şakayıklarla, çapraz eksenlerde şakayıkları çevreleyen kanatlı rumiler vardır. Şakayıkların taç yapraklarından çıkan saplar, üç yapraklı çiçek, gonca ve tek yaprakları taşıyarak merkezdeki kompozisyonu çerçevelemektedir. Dikey ekseninde şakayıklardan çıkan sapların arasında ise üç dilimli palmetler vardır.

Tahrir çizgisi ve fiyonk şeklinde bir ortabağ ile şemseye bağlanan ve üç dilimli palmet biçiminde yapılmış soğuk salbekler, şakayık ile bezenmiştir (Foto:32).

Açık kahverengi deri ile yapılmış olan miklepte, şemse dilimli oval biçimlidir. Kalıp baskı ile yapılmış soğuk şemse, aynı kökten çıkan kıvrım dalların taşıdığı hançeri saz

¹⁵⁴ Abdalbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.86-87, Her sayfada 27 satır bulunan yazma 259 yapaktır. XV. yüzyıldan eksik olan sekiz sayfanın doğru bir mesnevi nüshasından bakılarak eklendiği ve böylece kitabın tamamlandığı yazmaktadır. Ancak Gölpınarlı tam tarihi vermemektedir. Kitabın ilk bölümleri nestalikle oluşturulmuş, sonrada eklenen yapraklarda talik hat kullanılmıştır.

yaprakları ve hatayi tarzı güllerle bezenmiştir. Şemse ucu soğuk çizgi ile kapak kenarına yaslanmıştır. Bu çizgi üzerinde ise üç yapraklı çiçekler bulunur (Foto:33).

İç kapaklar açık kahverengi deri ile kaplanmıştır. Kapak ortalarında yer alan şemseler aletle yapılmış sarmal s'lerle oluşturulmuştur ve oval biçimlidir. Düz şemsenin içi, merkezde yatay ve dikey eksenle simetrik olarak yerleştirilmiş ve altınla yıldızlanmış üç yapraklı stilize çiçeklerle bezenmiştir (Foto:34).

Tarihlendirme: Yazı karakteri açısından, istinsahı XV. yüzyıl sonuna tarihlenmektedir¹⁵⁵. İç kapaklarda Selçuklu tarzı cilt geleneğinin devamı olarak nitelendirilebilecek düzenlemede yapılan şemseler bulunur. Selçuklu cilt geleneğinin XV. yüzyıl boyunca devam ettiği Amasya, Sivas ve Konya kütüphanelerinde bulunan yazmalardan takip edilebilmektedir. İç kapak şemseleri ve kapakların dışında yer alan şemselerde kullanılan rumi yapraklarla, şemseye oranla büyük yapılmış salbekler de göz önünde bulundurulduğunda, kapakların XV. yüzyıl özelliklerini yansıttığı tespit edilmekte, bu nedenle kapaklar XV. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Miklep şemsesinde yer alan kompozisyonda saz yaprakları bulunmaktadır. Osmanlı sanatında XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde başlayan ve XVII. yüzyıl ortalarına kadar devam eden saz üslubunda; sivri uçlu, kıvrık hançeri yapraklar, hatayi stilize çiçekler, orman hayvanları görülür¹⁵⁶. XVI. yüzyılın ilkyarısı içindeki klasik tasvir (minyatür) üslubunun dışında uygulanan yeni resim üslubunun ilk temsilcisi ise nakkaş Şah Kulu'dur¹⁵⁷ Miklebin kapaklarla farklı renk deriden yapılması ve şemse bezemesinde saz yaprakları kullanılması açısından bakıldığında, kapakların döneminden orijinal miklebi olmadığı ve XVI.-XVII. yüzyıla ait bir örnek olup tamiratla eklendiği söylenebilir.

¹⁵⁵ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.86.

¹⁵⁶ Banu Mahir, "Osmanlı Sanatında Saz Üslubundan Anlaşılan" **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık 2**, İstanbul 1987, s.125.

¹⁵⁷ Banu Mahir, "Saray Nakkaşhanesinin Ünlü Ressamı Şah Kulu ve Eserleri" **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık 1**, İstanbul 1986, s.113.

Örnek Numarası: 11

Fotoğraf Numarası: 35-36-37

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: İntihaname¹⁵⁸

Envanter Numarası: 2123

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 24x16cm.

Malzeme: Koyu Yeşil Renk Deri, Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakterde koyu yeşil deri ile yapılmışken, miklep kahverengi deriden oluşturulmuştur. Kapaklar iki sıra soğuk cetveller, cetvel aralarında bulunan ve aletle yapılmış geçme s'lerden oluşturulan zencirek bordürü ile kuşatılmıştır (Foto:35).

Kapaklarda bulunan soğuk şemseler, dilimlendirilmiş ve oval biçimli olup, gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse yüzeyinde ana kompozisyonu, dikey çapraz eksenlerde ve birbirine paralel olarak yerleştirilmiş, S-C kıvrımları yapan bulutlar oluşturmaktadır. Şemse merkezinde, bulut aralarına gelecek şekilde yerleştirilmiş dört yapraklı çiçek vardır. Bu çiçekten çıkan kıvrım dallar ve bu dalların taşıdığı hatayi tarzı çiçekler, gonca ve tek yapraklar bulutları çevrelemektedir(Foto:36).

Sertab ve miklep iki sıra soğuk cetvel kuşağı ile çerçevelenmekte, zencirek bordürü ise bulunmamaktadır. Miklepte köşebent uygulaması görülmemekle beraber, köşelerde cetvel çizgisine yatay çekilen çizgilerle üçgen yüzeyler elde edilmiştir. Bu alanlar bezemesiz bırakılmıştır. Soğuk miklep şemsesi, dilimlendirilmiş olup damla biçimlidir. Dıştan yaldızsız çizgi ile tahrirlenmiştir. Şemse yüzeyi, iki ve üç yapraklı çiçeklerle tek yaprakları taşıyan kıvrım dallarla bezenmiştir (Foto:37).

İç kapaklar bezemsiz olup kağıt kaplıdır.

¹⁵⁸ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.192-93, Sultan Veleddi'in İntihaname adlı eserinin istinsahıdır. Ketebe kaydı bulunmayan eser, 217 yapraktan oluşmakta her sayfada 23 satır bulunmaktadır. Nesih hatla oluşturulmuştur.

Tarihlendirme: İstinsah tarihi ve yeri belirtilmemiş yazma, Mevlana Müzesi Yazmalar kataloğunu hazırlayan Abdülbaki Gölpınarlı tarafından XIV. yüzyıl sonu ile XV. yüzyıl başına tarihlendirilmektedir¹⁵⁹. Şemsede görülen bulut motifi XV. yüzyıldan itibaren kullanılmaktadır. Şemse bezeme kompozisyonu göz önünde bulundurulduğunda kapaklar XV. yüzyıla uygun düşmektedir.

¹⁵⁹ Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlana Müzesi Yazmalar...*, C.II, s.192.

Örnek Numarası: 12

Fotoğraf Numarası: 38-39-40

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mukaddimat'al-Adab¹⁶⁰

Envanter Numarası: 3161

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 26.5 x 17.5 cm.

Malzeme: Açık Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakterde yapılmıştır. Üç sıra soğuk cetvel kuşağından sonra, kıvrımlı çizgilerin alt-üst geçmeler yaparak oluşturduğu post-samarralı bordür bulunur¹⁶¹. Bordür içinde üç sıra soğuk cetvel kuşağının tekrarı ve bir sıra yıldızlı kuşak ile kapaklar çerçevelenmiş olur. Köşebent uygulaması görülmemesine karşılık, cetvellerle oluşturulan üçgen yüzeyler dikkati çeker. Üçgen yüzeyler aletle yapılan soğuk noktacıklarla hareketlendirilmiştir(Foto:38).

Kapak ortalarında yer alan oval biçimli düz şemseler, kalıpla yapılmıştır. Sarmal s'lerle yapılmış örgü bordürü şemseyi çerçeveler. Yıldızlanmış ikişer sıra çizgilerin arasında yine sarmal örgü bordürü bulunur. Şemse içinde oluşan alan ise, soğuk sarmal örgü kompozisyonu ile bezenmiştir (Foto:39).

Şemse uçlarında bulunan ve sarmal örgü ile oluşturulan salbekler üç düğüm yapar şekildedir. Şemse, yatay ve dikey eksenlerinde yer alan soğuk çizgiler ve bunların uçlarında bulunan üçer nokta ile kapak kenar ortalarına bağlanmaktadır.

Sertab bölümü sade bırakılmıştır. Kapaklarda yer alan cetvel, köşelik ve bordürlerin mikleptede aynen uygulandığı görülür. Kapak şemsesinin yarım olarak tekrar edilmesi ile miklep şemsesi oluşturulmuştur(Foto:40).

İç kapaklar bezemesiz beyaz renk kağıtlarla kaplanmıştır.

¹⁶⁰ Abdalbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.III, s.126-27, ketebe kaydı bulunmayan eserin nerde, kim tarafından istinsah edildiği bilinmemektedir. 100 yapraklı olup her sayfada 11 satır vardır. M.1600'de Dergaha vakfedildiğine dair kayır ilk sayfada yer almaktadır.

¹⁶¹ Ahmet Saim Arıtan, **Anadolu Selçuklu ve Bu Üslubu...**, s.86.

Tarihlendirme: İstinsah tarihi ve müstensihi bilinmeyen kitap; yazı ve kağıt bakımından XV. yüzyıla tarihlendirilmektedir¹⁶². Selçuklu ve Beylikler devri cilt geleneğini devam ettiren örnekler içinde değerlendirilebilecek¹⁶³ yazma, Tire Necip Paşa Kütüphanesi'ndeki 396 envanter numaralı ve 1449 tarihli Divan'ın¹⁶⁴ kapakları ile Sivas Ziya Bey Kütüphanesinde bulunan, 3800 envanter numaralı Haşiye-i Saidüddin ale'l-Keşşaf'ın¹⁶⁵ kapaklarına benzerliği de göz önünde bulundurularak XV. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

¹⁶² Abdülbaki Gölpinarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.III, s.126.

¹⁶³ Beylikler ve Selçuklu dönemi karşılaştırması için bkz. Zehra Büyükbalcı, **Konya bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi Cild Örnekleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2003.

¹⁶⁴ Arife Edis, **Tire Necip Paşa Kütüphanesi'ndeki Cild Örnekleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2006, s.89.

¹⁶⁵ Sümeyye Sarıtepe, **Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'ndeki Kitap Kapakları**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2007, s.37.

Örnek Numarası: 13

Fotoğraf Numarası: 41-42-43-44

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Ma'arif¹⁶⁶

Envanter Numarası: 2117

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 26x17.5cm.

Malzeme: Bordo Renk Deri

Tanımı: Sağlam olarak günümüze ulaşan örnekte, ön ve arka kapaklar aynı karakterdedir(Foto:41). Üç sıra soğuk cetvel ve sarmal s'lerden oluşan zencirekle çerçevelenen kapaklarda, yıldızlanmış tek sıra cetvel kuşağı cildi ikinci kez çerçevelemiştir. Köşebent görülmemekle birlikte, köşelerde ve kapak kenar ortalarında, yıldızlı çizgilerle oluşan, uçları tığlarla hareketlendirilmiş küçük örgüler vardır. Kalıpla baskı tekniğindeki soğuk kapak şemseleri, oval biçimli olup dilimlidir. Yıldızlı çift çizgi ile tahrirlenmiş, dilim araları ise yine yıldızlı tığlarla hareketlendirilmiştir. Şemse yüzeyi kazayağı motiflerinin tekrarı ile bezenmiş, bezeme aralarına serpiştirilmiş yıldızlı dairelerle kompozisyon tamamlanmış olur. Şemse salbekleri ise geçme örgü şeklindedir (Foto:42).

Tek sıra soğuk cetvelle çerçevelenen sertab, üç kartuşa bölünmüş, dikdörtgen kartuşlar yıldızlı çizgilerle oluşturulmuştur. Kapakta salbeklerde görülen örgü kompozisyonu yatayda tek düğüm yapar şekilde tekrarlanarak, salbek yüzeyi bezenmiş olur (Foto:43).

Miklep şemsesi beş dilimli palmet şeklinde olup, şemse ucu ise üç dilimli palmetle taçlandırılmıştır. Yıldızlı çift çizgi ile tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir. Kapak şemselerinde görülen kazayağı bezemesi, miklep şemsesinde de tekrarlanmıştır (Foto:44).

İç kapaklar süslemesiz kağıtla kaplanmıştır.

¹⁶⁶Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.182, Sultan Veled'in Marif adlı eserinin istinsahıdır. 155 yaprak olup her sayfada 13 satır vardır. Nesihle yazılmıştır. Kitap, kağıt ve yazı bakımından XVI. yüzyıla tarihlendirilir.

Tarihlendirme: Mevlana Müzesi 7 envanter numaralı ve 1452 tarihli cilt ile, Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesinde bulunan 05 Ba 549 envanter numaralı 1472 tarihli kitabın cildi, 1469 tarihli ve 05 Ba 554 envanter numaralı Haşiye Ala Levami'il-Esrar Fi Şerhi Metali'il-Envar adlı kitabın cildi ile yine aynı kütüphanede bulunan 05 Ba 135 envanter numaralı, 1466 tarihli hadis konusunda yazılmış kitabın ciltlerinde sarmal zencirek kullanılması, XV. yüzyılın ikinci yarısında Selçuklu ve Beylikler dönemi cilt geleneğinin devam ettirildiğinin göstergesidir. Abdülbaki Gölpınarlı tarafından, kağıt ve yazı karakteri açısından XVI. yüzyıla tarihlendirilen yazmanın kapakları ise şemse düzeni açısından ve Amasya II. Beyazid kütüphanesinde bulunan 05 Ba 549-554-135¹⁶⁷ numaralı ciltlerle, Mevlana müzesi 7 envanter numaralı cilde istinaden XV. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir.

¹⁶⁷ Savaş Maraşlı, **a.g.t.**, s.94-95-98.

Örnek Numarası: 14

Fotoğraf Numarası: 45-46-47-48-49

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva¹⁶⁸

Envanter Numarası: 1183

Tarih: 1513-14

Ölçüsü: 25x16.5 cm.

Malzeme: Vişne Rengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakteri yansıtmaktadır (Foto:45). Sarmal s'lerin tekrarı ile yapılmış enli zencirek bordürünü yaldızlı cetvel kuşağı takip eder. İçte yer alan ikinci cetvelin köşeleri paralel olarak birleştirilmiştir. Köşebent düzenlemesinin görülmediği kapaklarda cetvellerin köşelerde oluşturduğu üçgen yüzeyler bezemesiz olmakla birlikte, bu alanların hemen önüne aletle yapılmış, içleri ise yaldızlanmış üçerli daireler işlenmiştir. Kapak kenar ortalarında da aynı dairelerin tekli olarak tekrarlandığı görülür.

Dilimli oval şemse, kalıpla baskı tekniğinde yapılmış olup alttan ayırma tarzında bezenmiştir. Bir sıra yaldızla tahrirlenen şemsede dilim aralarına çekilen tığlarla da vurgulu hale getirilmiştir. Salbekli şemsede salbekler ve dilimli tahrir çizgileri ile tığlar alet kullanılarak yapılmıştır. Belirli bir simetri takip edilmeden yerleştirilen motiflerle şemse yüzeyi bezenmiştir. İnce kıvrım dallar saz üslubunda yapılmış iri hançeri yapraklarla birlikte, hatayi tarzı gülleri, tomurcukları ve stilize çiçekleri taşımaktadır. Hatayi çiçeklerin taç yapraklarından küçük saplar ve hançeri yapraklar çıkmaktadır. Alet kullanılarak yapılan ve üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin içleri de üç dilimli palmetlerle bezenmiştir. Şemse ile salbeklerin bağlantısı ise fiyonk şeklinde orta bağla yapılmıştır(Foto:46).

Tek sıra yaldızlı cetvelle çerçevelenen sertab bölümünde üç kartuş yer almaktadır. Kartuşlar yaldızlı cetvellerle çerçevelenmiş, uçları ise uzatılarak kompozisyon tamamlanmıştır. Kartuş yüzeyleri ise alttan ayırma tarzında bezenmiş olup hatayi tarzı

¹⁶⁸Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.120, Abdurrahman Cami'nin eseridir. Ketebe kaydına göre Cami'nin(vefat 1493-94) ölümünden 20 yıl sonra istinsah edilmiştir. 236 yapraktır. Her sayfada 17 satır vardır. Talik hatla yazılmıştır.

güllerle hançeri saz yaprakları kıvrım dallarla bağlanmıştır. Kartuş araları ise yaldızlı daireler ve çizgilerle bezenmiştir (Foto:47).

Kapaklarda kullanılan iki sıra yaldızlı cetvel ve aralarında yer alan zencirek bordürü miklep kenarlarında tekrarlanmıştır. İkinci cetvel kuşağında köşeler kesilerek oluşturulan üçgen yüzeyler bezemesiz olup, iç köşelere yaldızlı üç daire işlenmiştir. Kapak kenar ortasında ise biri cetvelin içinde diğeri dışında olmak üzere tek daireler işlenmiştir. Yuvarlak miklep şemsesi ve şemse yüzeyinde görülen motifler aletle yapılmış, alttan ayırma tekniği kullanılarak benzemiştir. Merkezde yer alan çarkıfelek deseni, saz yapraklarının kıvrılması ile genişletilerek şemse yüzeyinin tamamı bezenmiş olur. Dilimlendirilmiş ve uçları uzatılmış şemsede dilim araları tığlarla vurgulanmıştır (Foto:48). İç kapaklarda ise açık mavi renk deri ile kaplanmış, aletle yapılan dilimli şemse tığlarla uzatılmıştır. Yüzeyleri ise sekiz adet daire ile bezenmiştir (Foto:49).

Tarihlendirme: Bezemede kullanılan motifler ve şemsenin kapaklara oranı göz önüne alındığında cildin yazma ile aynı dönemden olduğu düşünülmektedir.

Örnek Numarası: 15

Fotoğraf Numarası: 50-51-52-53

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva¹⁶⁹

Envanter Numarası: 1182

Tarih: 1530 ve öncesi

Ölçüsü: 20x14 cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakterde yapılmıştır (Foto:51). Üç sıra soğuk cetvel, bir sarmal s'lerle yapılmış zencirek bordürü ve yine bir sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiş kapaklarda, yarım kemer şeklinde yapılmış, dilimli köşebentler bulunmaktadır. Yıldızlı bir sıra çizgi ile tahrirlenmiş kapak ve miklep köşebentleri birbirinin aynı şekilde yapılmıştır. Alt köşelerde bulunan yapraklı bir demetten çıkan üç kıvrım dal, köşebent formuna göre şekillendirilmiştir ve hatayi tarzı güller, goncalar ve şakayıklarla birlikte, kompozisyonun tam ortasında yer alan goncadan çıkan hançeri tek yaprağı taşımaktadır. Gömme tekniğinde ve kalıpla soğuk baskı biçiminde şekillendirilmiştir (Foto:52).

Dilimli, oval soğuk şemseler salbekli olup, köşebentlerde olduğu gibi gömme tekniğinde ve kalıp baskı şeklindedir ve bir sıra yıldızlı çizgi ile tahrirlenmiştir. Yatay çapraz eksenlerde birbirine paralel olarak işlenmiş kıvrım dallar üzerinde hançeri saz yaprakları, hatayi tarzı çiçekler ve pençer bulunur. İki daireden oluşan bir orta bağla şemseye bağlanan ve beş dilimli palmet şeklinde olan salbeklerin içleri ise hatayi tarzı tek çiçekle benzemiştir. Şemse yatay ve dikey eksenlerde yıldızsız birer çizginin ucuna işlenmiş daire ile kapak kenar ortalarına bağlanmıştır (Foto:53).

Sertab bölümü yatay cetvellere eklenen dikey çizgilerle üç adet kare kartuşa bölünmüş, yüzeyleri ise merkezlerine işlenen dört yapraklı birer çiçekle bezenmiştir.

¹⁶⁹Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.119-120, Abdurrahman Cami'nin eseridir. Talik hatla yazılı eserin ketebe kaydı ve istinsah tarihi bulunmamaktadır. 258 sayfadır ve her sayfada 15 satır bulunur. İlk sayfada 932 tarihli bir kayıt vardır.

Miklep şemsesi dilimli damla formunda olup, tek sıra yaldızlı çizgi ile tahrirlenmiştir. Yapraklı bir demetten çıkan ve birbirine paralel olarak işlenen beş kıvrım dal, hatayı tarzı gülleri taşımakta her bir dalın ucu ise birer gonca ile nihayetlendirilmektedir (Foto:54). İç kapaklar bezemesiz kağıtlarla kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Ketebe kaydı ve istinsah tarihi bilinmemekle birlikte ilk sayfada 932 tarihli bir kayıt bulunmaktadır. Kitap bu tarihten (H.932/M.1530) önce istinsah edilmiş olmalıdır. Bezemde kullanılan saz üslubunda yapraklarda bunun kanıtı niteliğinde olup yine aynı müzede bulunan 2047, 1688, 2565 envanter numaralı ve XVI. yüzyıla ait örneklere benzemektedir.

Örnek Numarası: 16

Fotoğraf Numarası: 54-55

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mecmua¹⁷⁰

Envanter Numarası: 2465

Tarih: 1530

Ölçüsü: 17.2x10

Malzeme: Kahverengi ve Bordo Deri

Tanımı: Her iki kapağı da aynı karakterde düzenlenmiştir(Foto:54). Bir sıra yaldızlı cetvelle bir sıra zencirek bordürü kapakları çerçevelemektedir. Köşebent uygulaması görülmemekle birlikte, cetvel köşeleri yatay çizgilerle kesilerek üçgen yüzeyler oluşturulmuştur. Kalıpla yapılmış soğuk şemse, gömme tekniğindedir. Dilimli, oval biçimli olup uçlarında salbekler mevcuttur. Şemse ve salbekler, yaldızlı iki sıra çizgi ile tahrirlenmiştir. Şemse yüzeyinde, C kıvrımı yapan dallar, saz üslubunda hançeri yapraklarla, hatayi tarzı gül ve şakayıkları taşımaktadır.

Şemse ile salbekler yaldızlı daireden müteşekkil bir ortabağ ile bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekler, kalıpla soğuk baskı tekniğinde olup yüzeyleri, hatayi tarzı tek çiçekle bezenmiştir. Şemse ve salbekler, yatay ve dikey eksenlerde birer tuğ ile vurgulanmıştır(Foto:55).

Sırt, sertab ve miklep bordo renkli deri ile yapılmış olup, sertabda, çift sıra soğuk cetveller, büyük zik-zaglar yapmaktadır. Miklepte köşebent bulunmayıp, dört sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiş, köşeleri çizgilerle bölünüp, üçgen yüzeyler olarak düzenlenmiştir. Şemse düzenlemesine ise yer verilmemiştir.

İç kapaklar düz kağıtlarla kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Kitabın cildi orijinal olup bezeme açısından bakıldığında da XVI. yüzyıla uygun düşmektedir.

¹⁷⁰ Abdulkaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.378-379, Lemi'nin 4 eserinin bir araya getirildiği mecmuada I. Kısım, mirat'al Asma'dır. Kanuni Adına yazılmıştır. II. Kısım, Fetihname-i Kale-i Moton'dur. İnebahtı savaşı ve Moton kalesinin fethi anlatılmaktadır. III. Kısım adı, Sefina-i latif ve mecmua'yı Arif'tir. Kitabın IV. Kısım ise Mesnevi'nin istinsahıdır.

Örnek Numarası: 17

Fotoğraf Numarası: 56-57-58-59-60

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Şah u Derviş¹⁷¹

Envanter Numarası: 2547

Tarih: 1530 civarı

Ölçüsü: 15.2x 9.3cm.

Malzeme: Kızıl Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapaklar aynı karakterde yapılmıştır (Foto:56). Zig-zag yapan “s”lerden oluşan zencirek bordürü kapakları kuşatmaktadır. Şemse ve köşebent bezemeleri gömmedir ve alttan ayırma tarzındadır. Altın yıldızla tahrirlenmiş şemsede, yıldızlar kısmen silinmiş, salbeksiz olan uçları ise stilize palmet biçimindedir. Bezemede, alt üst geçme yapan “c” biçimli iki kıvrım dalın taşıdığı iri hatayı tarzı güller, pençler, tek yapraklar bulunur (Foto:57).

Dilimlendirilmiş köşebent yüzeylerinde ise hatayı tarzı çiçeklerden çıkan ve köşebent formuna göre kıvrılan dallar, penç ve tek yaprakları taşıyarak üç yapraklı stilize çiçeklerle sonlanmaktadır (Foto:58).

Kapaklarda görülen zencirek ve köşebentler mikleptede tekrarlanmıştır. Miklep yüzeyinde görülen şemse, beş dilimli palmet şeklinde olup içi, aynı kökten çıkan iki kıvrım dal ve bunların uçlarında yer alan tek yapraklarla bezenmiştir.

Üç sıra yıldızlı cetvelle çerçevelenen iç kapaklar, açık kahverengi deriden yapılmıştır. İkinci cetvel kuşağı ise zencirek biçimindedir. Boyut ve biçim bakımından kapaklarda kullanılan şemselerin iç kapaklarda da tekrarlandığı izlenmektedir. Gömme tekniğinde yapılıp yıldızla tahrirlenen şemsenin içi bezenmemiş ancak, mavi boya kullanılarak renklendirilmiştir (Foto:59-60). Miklep iç yüzeyinde ise yarım şemse kompozisyonu kullanılmış ve bezemesiz şemsenin içi mavi renkle boyanmıştır. Kitabın ilk ve son sayfaları ebru kaplıdır.

¹⁷¹ Abdalbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.438, Bedreddin Muhammed Hilali el-Esterabadi'nin kitabının istinsahıdır. Talik'le yazılmıştır. 41 sayfa, her sayfada 12 satır var. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Tarihlendirme: Yazmada, 1530'larda Tebriz'de saray dışındaki nakkaşhanelerde uygulanan üslubu benimsemiş bir nakkaşın yaptığı üç resim bulunur¹⁷². Bu noktadan hareketle yazma 1530'lara tarihlenmektedir.

Cilt, gerek kullanılan bezeme kompozisyonu gerekse köşebent-şemse oranı ve biçimlenişi açısından da XVI. yüzyıla uygun düşmektedir.

¹⁷² Serpil Bağcı, **Konya Mevlana Müzesi Resimli Elyazmaları**, İstanbul 2003, s.56.

Örnek Numarası: 18

Fotoğraf Numarası: 61-62-63

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Yusuf ile Züleyha, Gancina-i Raz, Usulname¹⁷³

Envanter Numarası: 4802

Tarih: 1540

Ölçüsü: 35.8x20 cm.

Malzeme: Kızıl Kahve Deri

Tanımı: Ön ve arka kapaklar aynı karakterdedir (Foto:61). Kapaklar, yaldızlı s'lerden oluşan ince zencirek bordürü ile bu bordürün hemen içinde yer alan yaldızlı cetvelle kuşatılmıştır. Köşebent düzenlemesi görülmeyen örnekte kapak ortalarına salbekli şemseler işlenmiştir. Dilimli oval biçimli olup, gömme tekniğinde uygulanan şemseler alttan ayırma tarzında düzenlenmiştir. Tek sıra altın yaldızla tahrirlenen örnek, dilim aralarına çekilen tığlarla hareketlendirilmiştir. Şemselerde bezemelerin bir kısmı tahrip olmuştur. Yapraklı bir kökten çıkan kıvrım dallar iri hatayi tarzı çiçekleri, gülleri, tomurcukları ve şakayık tarzı çiçekleri taşımaktadır. Ayrıca kıvrım dallarla hançeri saz yaprakları taşınmaktadır. Belirli bir düzen takip ederek işlenen dallar ile şemse yüzeyi bezenmiştir. Merkezde hatayi tarzı gülle şakayık yan yana getirilmiştir. Alttan ayırma tarzında bezenen ve beş dilimli palmet biçiminde yapılan salbeklerin içlerine de hatayi tarzı tek çiçek işlenmiştir (Foto:62). Miklepsiz örnekte sırt kısmı ise bezemesizdir. İç kapaklar sütlü kahverenginde olup ortalarına, fırça ile altın yaldız sürülerek yapılan ve kare formlu, ızgara şekli işlenmiştir. Uçları ise iki sıra çizgi ile uzatılmıştır (Foto:63).

Tarihlendirme: Bezeme kompozisyonunda görülen stilize saz yaprakları da göz önünde bulundurularak kapakların yazma ile aynı dönemden orijinal kapakları olduğu söylenebilir.

¹⁷³ Abdalbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.III, s.237-38, I. Bölüm, Yusuf ile Züleyha, ikinci kitap Gancina-i Raz, üçüncü kitap, Usulname'dir. İkinci kitabın tanzim tarihi 1540' ı vermektedir. 109 yaprak olup her sayfada 25 satır vardır. Nesihle yazılmıştır.

Örnek Numarası: 19

Fotoğraf Numarası: 64-65-66

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Avfiku Muvafık'al Hayrat li nayl'al-Berekat fi Hıdmati Man'ba'as-saadet¹⁷⁴

Envanter Numarası: 4914

Tarih: 1541

Ölçüsü: 22x15cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Her iki kapakta aynı karakterde düzenlenmiştir. Yıldızlanmış dört sıra cetvel ve cetvellerin arasında yer alan enli zencirek bordürü kapakları ve miklebi çerçevelemektedir. Köşebent düzenlemesine yer verilmeyen kapaklar, kalıp kullanılarak oluşturulan, gömme tekniğinde şemselerle bezenmiştir (Foto:64). Dilimli oval şemse salbekli olup, bezemeler mülemma tarzındadır. Şemse ve salbek kenarları yıldızla tahrirlenmiş ve tığlarla hareketlendirilmiştir. Köşelerde yer alan yıldızlı dörder nokta ve kapak kenar ortalarında bulunan yıldızlı birer nokta ile kapak kompozisyonu tamamlanmıştır.

Şemse bezemesinde, yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş bulut motifi ve bulutun iç ve dışına işlenmiş ince kıvrım dalların taşıdığı hatayi tarzı gül, karanfil, tomurcuk ve şakayıklar görülür (Foto:65).

Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerde şakayık tarzı tek çiçek işlenmiştir. Sertabda, yıldızlı düz cetvellere, yatay ekseninde iki sıra yıldızlı çizgi çekilerek bölünmesi ile dikdörtgen formlu dört kartuş elde edilmiştir. Kartuş alanlarının yüzeyleri yıldızlı noktalarla oluşturulmuş altı yapraklı çiçeklerle bezenmiştir.

Dilimli, oval miklep şemsesi kapak şemseleri gibi, gömme tekniğinde ve mülemma tarzında yapılmış ve tek sıra yıldızla tahrirlenip, tığlarla hareketlendirilmiştir. Şemse bezeme kompozisyonu ise, merkezde yer alan saz üslubunda iri hançeri yaprak etrafına

¹⁷⁴Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.III, s.252, Muhammed Kara Davutzade'nin yazmış olduğu eserin şerhidir. Nesihle yazılmış, 446 yaprak ve her sayfada 21 satır mevcuttur.

simetrik olarak işlenen ince kıvrım dalların taşıdığı hatayi tarzı gül ve tomurcuklardan oluşmaktadır (Foto:66).

İç kapaklar süslemesiz olup, kağıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme: 1541 yılında istinsah edilen bu kitap, bezeme kompozisyonu kapak düzenleri açısından XVI. yüzyılın ortalarına tarihlendirilebilir.

Örnek Numarası: 20

Fotoğraf Numarası: 67-68-69-70-71

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Kur'an-ı Kerim¹⁷⁵

Envanter Numarası: 2

Tarih: 1544

Ölçüsü: 41x29cm.

Malzeme: Mukavva ve Kahverengi Deri

Tanımı: Lake tekniğinde yapılmış ciltte ön ve arka kapaklar aynı kompozisyondadır. (Foto:67). Kapaklar, yan yana yapılmış ve kıvrımlar yapan küçük bulut motifleri ile oluşturulmuş enli bir bordürle çerçevenmektedir. Bulutlar, sarı renge boyanmış zemin üzerinde siyah renk boya ile yapılmışlardır.

Şemse ve köşebentler mukavva üzerine derinin hak edilmesi ile oluşturulmuş olup gömme tekniğinde yapılmışlar ve mülemma tarzında bezenmişlerdir. Dilimli şemseler, ortada yer alan pencin iki yanında aynı kompozisyonun tekrarlanması ile bezenmiştir. Kıvrım dalların taşıdığı kanatlı rumilerle beraber küçük pençler, tek yapraklar ve goncalarda bulunur. Köşebent kenarlarında ise yarım kalmış hatayi tarzı çiçekler görülür. Şemse ile köşebent dışında kalan alanların zemini siyah renge boyanmıştır. Köşebentler altın yıldızla yapılmış çizgilerle tahrirlenirken arada kalan bölümde siyah renk zeminle boşluk bırakılmış böylece hem siyah renk zemin hem de yıldızla iki kez tahrirlenmiştir. Köşebent bitimlerinde bulunan ve bir arabağ ile köşebentlere bağlanmış dilimli alanlar yer alır. Fırça ile yapılmış bu alanlarda sarı renk zemin üzerinde kapakları çerçeveleyen bordürlerde kullanılan bulut motifleri tekrarlanmıştır.

Dilimli, oval biçimli şemseler gömme tekniğindedir ve altın yıldızla mülemma tarzında bezenmiştir. Sarı renk boya ile tek sıra tahrirlenmiş, tahrir çizgisi ile şemse arasında siyah renkli zemin bırakılmıştır.

¹⁷⁵ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Müzelik...**, s.3-4. Sergide yer almaktadır. İlk iki sayfası tezhiplenmiştir. Rüstem Paşa'nın Mevlana Dergahına vakfettiği Kur'an-ı Kerimlerden biridir. Ketebe kaydından anlaşıldığı üzere, 1544 yılında yazılmıştır ve Hattatı Ali Rumi kızı Fatma'dır. Nesih ve sülüsle yazılmış olup her sayfada 17 satır bulunmaktadır.

Şemse bezeme kompozisyonu yatay ve dikey eksenlerde simetrik olarak işlenmiştir. Merkezde birbirine simetrik ve paralel olarak işlenmiş dört hatayı çiçeği görülür ve araları kanatlı rumilerle hareketlendirilmiştir. Dikey eksenlerde sarmalı rumilerle devam eden kompozisyonda yatay ekseninde ise iki ucu birleştirilmiş kıvrım dal, üç dilimli palmetlerle sonlandırılmıştır. Yatay ve dikeyde oluşan çapraz eksenlerse birbirine simetrik olarak, merkezlerinde yer alan hayati tarzında yapılmış güller ve stilize lotuslarla bezenmiştir. Bezemede görülen kıvrım dallar küçük tek yapraklar, pençer ve goncaları taşımaktadır. Dikey ekseninde ise, kıvrım dalların aralarında kalan hatayı tarzı çiçekler çapraz eksenlerde kanatlı rumilerle çevrelenmiş ve kompozisyon üç dilimli palmetlerle sonlandırılmıştır (Foto:68).

Sarı boya ile yapılmış üç yapraklı çiçekle şemseye bağlanan salbekler, beş dilimli pamlet biçiminde düzenlenmiştir. Derinin mukavva yüzeyine gömülmesi ile oluşturulmuştur ve mülemma tarzında bezenmiştir. Salbek yüzeyinde ise; merkezde yer alan hatayı tarzında yapılmış çiçekten çıkan kıvrım dallar iki yanda küçük pençeri taşımakta ve goncalarla sonlandırılmaktadır. Bu kompozisyon altta ve iki yanda sade rumi yapraklarla çerçevelenmiş, ucu ise üç dilimli palmetle sonlandırılmıştır.

Köşebentlerle şemse arasında kalan yüzeyler ise iki kademeli olarak bezenmiştir. Siyah zemin üzerine sarı renk boya ile yapılmış bezemeler fırça ile işlenmiştir. Kıvrım dalların taşıdığı ve hatayı tarzında yapılmış güller ve şakayıkların uçları kıvrık hançeri saz yaprakları ilk kademeyi oluşturmaktadır. İkinci kademe ise bu iri çiçeklerin aralarında kalan yüzeyleri ve her bir çiçeği çevreleyen, kıvrım dalların taşıdığı küçük boyutlu dört yapraklı çiçekler, pençer ve goncalarla, küçük yapraklardan oluşmaktadır. Bahar dalları diyebileceğimiz bir düzenlemeye gidilmiştir.

Sertabda yazıt vardır¹⁷⁶

İç kapaklar ise aynı karakterde yapılmıştır(Foto:69). Kırmızı renge boyanmış mukavvadan yapılan kapakların ortalarında yer alan şemselerle köşebentler kaatı tekniğinde yapılmıştır.

Dilimli ve oval biçimli şemse, dilim aralarına çekilen yaldızlı tığlarla vurgulanmıştır. Şemse yüzeyinde, merkezde sekiz köşeli yıldız yer almaktadır. Yıldızın zemini yeşil renge boyanmıştır. Yıldızın yatay ekseninde bulunan uçlarına mavi zemin üzerinde

¹⁷⁶ Mevlana müzesi “seçme yazmalar koleksiyonu”nda ve sergide bulunan yazmaların fotoğrafları müzeden temin edilmiş, müze yönetimi tarafından eserler üzerinde çalışılmasına izin verilmemiştir.

yapılmış üç dilimli palmetler, çapraz köşelerinde bulunan uçlarına ise kırmızı zemin üzerinde yer alan oval biçimli yüzeyler oluşturulmuştur. Dikey ekseninde yer alan uçlarında ise açık mavi renk zemin üzerinde dikdörtgen kartuş alanları vardır. Kartuş dışında ise siyah zemin üzerinde üç dilimli palmet şeklinde yüzeyler işlenmiştir. Tüm şemse yüzeyi, kıvrım dalların taşıdığı sade ve kanatlı rumilerle bezenmiştir (Foto:70).

Üç dilimli palmet biçimindeki salbekler ise dikdörtgen kartuşla şemseye bağlanmaktadır. Ortabağ olarak kullanılan kartuşlarla salbekler tek sıra yaldızla tahrirlenmişler, aynı zamanda da yaldızlı tığlarla da vurgulanmışlardır.

Salbek yüzeyleri mavi renk zemin üzerine yapılmış ve şemse yüzeyini bezeyen sade ve dilimli rumilerin yanında üç yapraklı çiçeklerle bezenmiştir. Şemse ile salbekleri bağlayan kartuş yüzeyleri ise mavi renk çerçeve içine alınmış, altın yaldız zemin üzerine siyah renkle yapılmış olup sade ve dilimli rumilerle bezenmiştir. Köşebentlerde 4/1(çeyrek) şemse kullanılmıştır. Köşebentlerle şemse arasında kalan alan ise, kırmızı zemin üzerine sarı renk boya kullanılarak fırça ile yapılmış ve kıvrım dalların taşıdığı iri hatayı tarzı güller ve her bir çiçeğin taç yaprağından çıkan yeni dallar ve çiçeklerin yanı sıra , dört yapraklı çiçekler ve pençerle daha küçük boyutta yapılmış üç yapraklı çiçekler, goncalar ve pençerle bezenmiştir (Foto:71).

Tarihlendirme: 1544 tarihli yazmanın kapakları da yazmanın dönem özelliklerini göstermekte, bezemeleri göz önünde bulundurulduğunda da kapakların devrinden özgün olup, XVI. yüzyılın seçkin örnekleri arasında değerlendirilebilir. Rüstem Paşa tarafından Mevlana Dergahına vakfedilen yazmalar arasında bulunan bu Kur'an-ı Kerim, Osmanlı başkent üslubunu yansıtmaktadır.

Örnek Numarası: 21

Fotoğraf Numarası: 72-73-74

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mesnevi¹⁷⁷

Envanter Numarası: 58

Tarih: 1552

Ölçüsü: 32x21cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakteri yansıtan örnekte sırt ve sertab bölümleri koyu kahverengi deri ile tamir edilmiştir. İki sıra soğuk cetvelden sonra, bir sıra yaldızlı s'lerden oluşturulmuş zencirek bordürü ile kapaklar ve miklep kuşatılmıştır (Foto:72). Köşebent düzenlemesi bulunmayan örnekte, köşelerde zencirek bordürüne paralel çekilmiş soğuk çizgilerle üçgen alanlar elde edilmiştir ve bu alanlar bezemesiz olup sade bırakılmıştır.

Kapak şemseleri dilimli ve oval biçimlidir. Gömme tekniğinde yapılmış olup alttan ayırma tarzında bezenmiştir. Bezeme kompozisyonu ise; yatay ekseninde paralel ve simetrik olarak yerleştirilmiş, uçları birbirine düğümlü ve yine şemse dikey ekseninde düğümler yapan bulut motif ile bulut araları ve dışında kalan yüzeylere işlenmiş, üç yapraklı çiçekler, hatayi tarzında işlenmiş güller, goncalar, tek yapraklar ve şakayık çiçekleri ile oluşturulmuştur (Foto:73).

Üç dilimli palmet biçimindeki salbeklerde yine alttan ayırma tarzında bezenmiş, yüzeylerine ise hatayi tarzında yapılmış birer şakayık işlenmiştir. Ön kapak salbeklerinde kullanılan yaldızlar büyük oranda silinmiştir.

Sertab yüzeyi, iki sıra soğuk cetvel kuşağı ile çerçevelenmiş ve ikişer sıra soğuk çizgi arasında kalan yaldızlı zencireklerle de üç kartuşa bölünmüştür. Kartuş yüzeyleri ise yan yana dizilmiş beş daire ile hareketlendirilmiştir.

¹⁷⁷ Mevlana müzesinde teşhirde yer alan örneklerdendir. 579 sayfa olup nesihle yazılmıştır. Son sayfasında bulunan ketebe kaydına göre Konyalı Ali Oğlu Mevlevi Bali Dede tarafından 1552 yılında istinsah edilmiştir.

Dilimli miklep şemsesi daire biçimindedir ve ucu yıldızlı üç daire ile uzatılmıştır. Dilimlendirilmiş şemse alttan ayırma tarzında bezenmiştir ve dıştan yıldızlı bir çizgi ile hareketlendirilmiştir. Dilim aralarında ise yıldızlı tığlar bulunur. Şemse yüzeyi merkeze yerleştirilmiş hatayi tarzı gül ve onu çevreleyen kıvrım dalların taşıdığı yapraklarla ve hatayi tarzı çiçeklerle bezenmiştir (Foto:74).

Tarihlendirme: Ketebe kaydından 1552 yılında istinsah edildiğini öğrendiğimiz yazmanın kapakları, şemse kapağa oranı ve kapak düzeni ile şemsede görülen ve XV. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanıp XVII. yüzyılda da örneklerini gördüğümüz bulut motifi açısından değerlendirildiğinde de, istinsah tarihi ile uyumludur. Kapakların yazmanın devrinden orijinal cildi olduğu düşünülmektedir.

Örnek Numarası: 22

Fotoğraf Numarası: 75-76-77

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mesnevi¹⁷⁸

Envanter Numarası: 2047

Tarih: 1556

Ölçüsü: 30.5x18.5

Malzeme: Açık Kırmızı Deri

Tanımı: İki kapağı da aynı düzende yapılmıştır. İki sıra cetvelle çerçevelenen kapaklarda köşebent düzenlemesi yoktur. Köşelere çekilen basit çizgilerle oluşan üçgen yüzeyler ise süslemesizdir (Foto:75).

Kapak şemseleri oval biçimli olup dilimlendirilmiştir. Salbekli şemse, gömme tekniğinde olup kalıp kullanılarak yapılan bezemelerle süslenmiştir. Saz üslubunda hançeri yaprakları, hatayi tarzı gül, gonca ve şakayıkları taşıyan birbirine geçmeli kıvrım dalların tekrarı ile bezeme kompozisyonu oluşturulmuştur. Üç dilimli palmet biçimindeki salbekler hatayi tarzı tek çiçekle bezenmiştir. Salbek şemse oranı açısından bakıldığında, salbeklerin oldukça küçük düzenlendiği görülür (Foto:76).

Sırt ve sertab bölümleri bezemesizdir. Miklepte ise dilimli, oval, soğuk şemse bulunur. Kıvrık uçlu hançeri saz yaprakları, hatayi tarzı gül ve tomurcuklar ve şakayıklarla şemse yüzeyi bezenmiştir.

İç kapaklar ve miklep ebru kağıt kaplıdır. Dip ve sertab içleri ise deri renginde ve sade bırakılmıştır (Foto:77).

Tarihlendirme: Bezemede görülen saz yaprakları ve bunların işleniş biçimi açısından kitabın, yazım tarihiyle aynı dönemden olduğu düşünülmektedir.

¹⁷⁸Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.115, Sururi'nin 1556 tarihli şerhi vardır. İstinsah tarihi ise 1591'dir. 287 yapraklı olup her sayfada 23 satır vardır. Talik hatla yazılmış, beyitlerin üstleri surhla çizilmiştir.

Örnek Numarası: 23

Fotoğraf Numarası: 78-79-80-81

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Divan¹⁷⁹

Envanter Numarası: 6013

Tarih: 1556'dan önce

Ölçüsü: 23.3x16 cm.

Malzeme: Bordo Deri

Tanımı: Ön ve arka kapak aynı düzende yapılmıştır (Foto:78-79). Sırt ve sertab bölümleri koyu kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Ön ve arka kapakları çevreleyen cetveller ve zencirek yer yer, tamirde eklenen derinin altında kalmıştır. Kapaklar sırasıyla, altın yaldızla tahrirlenmiş ve sarmal s'ler şeklinde düzenlenmiş bir sıra zencirek bordürü, üç sıra ince çizgilerle oluşturulmuş soğuk cetvel ve bir sıra yaldızlı cetvelle kuşatılmıştır. Dilimli köşebentlerde merkezde yer alan üç dilimli stilize palmet kıvrım dal ve yapraklarla iki yandan çevrelenmiştir. Dallara ayrıca hatayi tarzı güller ve goncalarda işlenmiştir. Köşebent bezemeleri tahrip olarak kısmen silinmiş, köşebent diliminin ortasında yaldızlı tek daireler işlenmiştir (Foto:80).

Tek sıra yaldızlı çizgi ile tahrirlenen dilimli, oval şemse gömme tekniğinde olup, bezemeleri kalıpla soğuk baskı şeklinde uygulanmıştır. Bezeme kompozisyonu yatay ve dikey eksenlere simetrik olarak işlenmiştir. Merkezde dalların kesişme aralarında oluşan baklava dilimi yüzeyler altınla yaldızlanmıştır. Dikey eksenle karşılıklı ve simetrik olarak hatayi tarzı iki büyük çiçek, yatay eksenle de yine karşılıklı simetrik olarak işlenmiş hatayi tarzı iki gül bulunmakta, bu çiçekler ise aralarına yerleştirilmiş dört lotusla birbirine bağlanmıştır. Yatay eksenle kompozisyon dalların uçlarına işlenen üç dilimli stilize palmetlerle sonlandırılmıştır. Yatay eksenlerde ise, hatayi çiçeklerinden çıkan kıvrım dallar iki ve üç yapraklı çiçeklerle, hatayi tarzı gül ve goncaları taşımaktadır. Üç dilimli palmet şeklinde işlenmiş salbek yüzeyinde ise stilize tek çiçek

¹⁷⁹ Abdalbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.III, s.406, Alishir Neva'i Divanıdır. 227 yaprak, her sayfada 15 satır var. İlk yaprağın üstüne cilt tamir edilirken beyaz yaprak yapıştırılmış. Asıl kapak kağıdın da yer alan ve sonları okunamayan talik yazıya göre; Divan 963H.(1556) den önce yazılmış. Mavaraünnehir taliki ve şairin devrine ait bir nüshadır.

bulunmaktadır. Hatayi tarzı çiçeğin uçları birleştirilerek yarım yuvarlak oluşturulmuş, uçların birleşim yerinden çıkan stilize dallarda iki yana uzanır şekilde işlenmiştir (Foto:81).

Üç sıra soğuk cetvelle çerçevesiz miklepte şemse dilimli, oval biçimindedir. Kalıpla soğuk baskı ile yapılan şemsede yüzey kıvrım dalların taşıdığı stilize yapraklar ve çiçeklerle bezenmiştir.

İç kapaklar ise bezemesiz düz kağıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Kitabın, şemse boyutu, şemse-salbek, şemse-köşebent oranı ve bezemede kullanılan motifler açısından bakıldığında, istinsahıyla aynı dönemden olup XVI. yüzyılın ortalarından orijinal cildi olduğu düşünülmektedir.

Örnek Numarası: 24

Fotoğraf Numarası: 82-83-84-85-86-87

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Kur'an-ı Kerim¹⁸⁰

Envanter Numarası: 3

Tarih: 1557

Ölçüsü: 66.8x41.8cm.

Malzeme: Kahverengi Deri, Kırmızı Renk Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakterde yapılmıştır(Foto:82-83). Kapaklar; yaldızlanmış iki sıra ince cetvel kuşağı arasında yer alan ve yaldızlı sarmal s'lerden meydana getirilmiş zencirek bordürünün iki kez tekrarlanması ile çerçevelemektedir. Zencirek bordüründen sonra, gömme tekniğinde yapılmış dikdörtgen formlu kartuşlar ve bunları birbirine bağlayan altı yapraklı çiçek şeklinde yapılmış kartuşlarla oluşturulmuş kartuş pafta bordürü yer alır. Çiçek biçimli kartuşlarla dikdörtgen alanların aralarına yaldızlı dairelerden kenetler yapılmıştır. Kenarlarında yaldızlı tığlar görülen kartuşların yüzeyleri ise kalıpla yapılmış ve sıvama altın yaldızla mülemma tarzında bezenmiş bitkisel karakterli bezemelerle bulut motifleri görülür. Her bir kartuşta üç bulut yer alır, kıvrımlı bulutlardan orta yer alan daha büyük yapılmış ve ortaları düğümlenmiştir. Bulut aralarında ise küçük dalların taşıdığı hatayi çiçeklerle, goncalar ve tek yapraklar yer alır (Foto:84). Kartuş bordürü ile çerçevelemiş dikdörtgen alan ise kapakları kuşatan cetvel ve zencirek bordürün tekrarı ile üçüncü kez çerçevelemişdir.

Bordürlerle çerçevelemiş dikdörtgen alan, köşebent ve oval biçimli salbekli şemseyi ihtiva eder. Köşebent yüzeyi, köşebent formuna göre yerleştirilmiş sarmal dalların taşıdığı iri hurdeleri rumilerin aralarında yer alan küçük hatayi tarzı çiçeklerden müteşekkildir.

Dilimlendirilmiş şemsede yüzey, dikey eksenle karşılıklı ve birbirine simetrik olarak yerleştirilmiş kompozisyondan meydana getirilmiştir. Şemse ortasında bulunan ve yatay

¹⁸⁰ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Müzelik...**, s.4-5, Teşhirde yer alan yazmalardandır. Rüstem Paşa Tarafından Mevlana Dergahına vakfedildiğine dair 13 satırlık vakıf kaydı mevcuttur. Nesih ve sülüsle yazılmış olup 673 sayfadır ve her sayfada 13 satır yer alır. Ketebe kaydına göre Hattatı Seyyid Ahmedî Şirazi oğlu Seyyid Mireki'dir ve eser 1557 yılına aittir.

dikey eksenlerde simetrik olarak yerleştirilmiş hatayı çiçeklerin yatay çapraz eksenlerde kalan alanları hurdeleri rumilerle bağlanarak kapalı bir form elde edilmiştir. Yatay ve dikey eksenlerde aynı hat üzerinde yer alan hatayı çiçeklerin etrafları da yine hurdeleri rumilerle kuşatılmıştır. İri rumileri ve hatayileri taşıyarak şemse yüzeyini dolduran kıvrım dallar aynı zamanda küçük hatayı tarzı çiçeklerle tek yaprakları ve guncaları da taşımaktadır.

Beş dilimli palmet şeklinde olan salbeklerle şemseleri gülçeler bağlanmaktadır. Salbek yüzeyleri ise, merkezinde yer alan hatayı tarzı çiçeğin etrafını kuşatan küçük kıvrım dalların taşıdığı kanatlı rumilerin yanı sıra guncalar ve tek yapraklarla bezenmiştir (Foto:85).

Köşebentlerle şemse arasında kalan yüzeyde ise kıvrımlar yapan küçük ve büyük bulutların ardışık tekrarları ile dolgulanmıştır. Bulut araları ise hatayı tarzı çiçeklerle, dört ve beş yapraklı çiçekler ve tek yaprakları taşıyan kıvrım dallarla çerçeveselmiştir.

Kapaklarda bulunan bezeme alanlarında sıvama altın yaldızla mülemma tekniği uygulanmıştır. Bezemesiz yüzeylerse mor boya ile renklendirilmiştir.

Tek sıra yaldızlı zencirek bordürü ile çerçeveselenen sertab bölümü, yatay çizgilerle dikdörtgen alanlara bölünmüştür. Sertabın ortasında yer alan altın yaldızlı kartuş içerisinde ise Vakı'a suresi 79-80. Ayetleri bulunur¹⁸¹. Kapak kompozisyonu miklepte de aynen uygulanmış ve miklep formuna göre yarım kapak biçiminde şekillendirilmiştir.

İç kapaklarda birbiri ile aynı karakterdedir ve bezemeleri kaatı tekniğindedir ve kırmızı renk deri zemin üzerine yapılmıştır. Kapaklar, miklep ve sertab bir sıra yaldızlı zencirek bordürü ile çerçeveselmiştir. Dikdörtgen kartuşlar dış kapaklarda olduğu gibi daire biçimindeki kenetli kartuşlarla birbirine bağlanarak kartuş pafta bordürü elde edilmiş olur. Dikdörtgen kartuş yüzeyleri, altın yaldız zemin üzerine siyah renk deri ile yapılmıştır ve spiral yapan dalların taşıdığı sade ve kanatlı rumilerle bezenmiştir. Daire biçimindeki kartuşlarda ise altın yaldız zemin üzerine mor renk kullanılarak bezemeler yapılmıştır ve merkezinde yer alan dört yapraklı çiçekler etrafında spiral dallar işlenmiştir

¹⁸¹ Hayrettin Karaman, Ali Özek vd. **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2007, s.536.

En dışta kapakları çerçeveleyen zencirekle, kartuş bordüründen sonra kapaklar, ikinci kez çerçeve içine alınmıştır. Kapak ortasında oluşan dikdörtgen alanın yüzeyinde ise şemse ve köşebent uygulaması görölür. Dilimli oval biçimli ve salbekli şemsede, dilim araları küçük noktacıklardan yapılmış tığlarla hareketlendirilmiştir. şemse merkezinde, uçları dilimli dikdörtgen kartuşlar yatay ve dikey eksenlere simetrik olarak yerleştirilmiş, kartuş aralarında kalan çapraz eksenlerde ise üç dilimli stilize palmetler bulunur. Altın yaldız zemin üzerine siyah renk deri ile yapılan bezemede, spiral dallar arasına sade ve kanatlı rumiler işlenmiştir (Foto:86). Dikeyde şemse uçlarına yakın bölgelerde, yatayda ise şemse ortasına gelen kartuşun iki yanına ve simetrik olarak işlenmiş toplam altı bulut motifi spiral dal ve rumilerin arasına yerleştirilmiştir. Fiyonk şeklinde düzenlenmiş bir ortabağ ile şemselere bağlanan ve beş dilimli palmet biçimindeki salbeklerin yüzeyleri ise yine spiral dalların taşıdığı kanatlı ve sade rumilerle bezenmiştir.

Köşebentler ise çeyrek şemse ve yarım salbek kompozisyonunda yapılmıştır. Miklepte ise kapak düzenlemesinin benzeri görölür. Miklep şemsesinde bulunan yarım kesilmiş salbekler kapaklardaki düzenlemeden farklı olarak aletle yapılmış ve içleri bezenmemiştir (Foto:87).

Tarihlendirme: Rüstem Paşa tarafından Dergaha vakfedilmiştir. şirazlı bir hat ustasının elinden çıkmış yazmanın kapaklarında şirazlı bir mücellidin eseri olduğunu düşündüren detaylar açık bir biçimde görölebilmektedir.

Örnek Numarası: 25

Fotoğraf Numarası: 88-89-90-91-92

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Divan¹⁸²

Envanter Numarası: 133

Tarih: 1560

Ölçüsü: 22.5x14.6 cm.

Malzeme: Kestane Rengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları ayı karakteri yansıtmaktadır (Foto:88). Kapaklar tek sıra enli zencirek bordürü ile çerçevelenmiştir. İkinci çerçeve kuşağı ise gömme tekniğinde yapılmış kartuşlardan oluşturulmuştur. Dikdörtgen kartuşların içleri tek sıra kıvrım dalın taşıdığı pençlerle bezenmiş, dal uçları ise goncalarla sonlandırılmıştır.

Kartuşların çerçevelediği dikdörtgen yüzeyde ise, alt ve üst kapak kenarlarına yerleştirilen yatay çizgilerle bölümlendirilmiştir. Kartuş aralarında oluşan bu alanlar aynı bezeme kompozisyonuna sahip olup; kıvrım dalların taşıdığı beş yapraklı çiçeklerle bu çiçeklerden çıkan yeni kıvrım dallar ve onların taşıdığı goncalardan oluşmaktadır (Foto:89).

Bordürlerin içinde kalan dikdörtgen alan ise, dilimli oval biçimli, salbekli şemse ile köşebent alanlarına bölünmüştür (Foto:90).

Dilimli köşebentlerde yüzey, ince kıvrım dalın taşıdığı kanatlı ruminin etrafını kuşatan kıvrım dallar ve bu dalın taşıdığı penç, gonca ve küçük stilize çiçeklerle bezenmiştir.

Şemse yüzeyi ise, yatay ve dikey eksenlerde simetrik olarak yapılmış, merkezde stilize palmetler karşılıklı ve simetrik olarak işlenmiştir. Palmetlerin gerisinde birer hayati tarzı gül yer alırken güllerin bitimine üç dilimli palmetler işlenmiştir. Yatay çapraz eksenlerde birbirinin simetriği olarak işlenmiş kompozisyonda ise, merkezde bulunan pençler, kanatlı rumi ve lotuslarla çerçevelenmekte ve kıvrım dallar bezeme elemanlarını birleştirerek, goncalarla sonlandırılmaktadır.

¹⁸² Serpil Bağcı, **a.g.e.**, s.72, Şemseddin Muhammed Hafız Şirazi'nin eseridir. 157 yaprak olup her sayfada 17 satır bulunmaktadır. Ketebe kaydı ve istinsah tarihi yoktur. 1a yaprağındaki kayda göre İmadiyeli Mahmud Feyzi tarafından 1807 yılında Mevlana tekkesine vakfedilmiştir.

Beş dilimli palmet şeklinde yapılmış salbeklerin yüzeyleri ise hatayi tarzı tek çiçekle bezenmiştir.

Şemse ile köşebent aralarında kalan yüzey ise bu alanı boydan boya dolaşarak alt ve üst noktalarda düğüm yapan kıvrımlı bulut motifi ile çerçevelenmiştir. Bulutun etrafı ise, kıvrım dalların taşıdığı hatayi tarzı küçük çiçekler, tek yapraklar, pençler ve goncalarla bezenmiştir.

Kapaklar orijinalinde sıvama altın yaldızla mülemma tarzında bezenmişken, yaldızları bugün büyük oranda silinmiştir.

Dip ve sertab bölümleri deri renginde ve sade bırakılmıştır. Miklep ise, yarım kapak kompozisyonu şeklindedir. Miklepte kullanılan sıvama altın yaldız günümüze sağlam olarak ulaşmıştır.

İç kapaklarda ön ve arka kapak birbirinden farklı karakterde yapılmıştır. Ön kapağın içinde, üst kapakların aynen tekrarlandığı görülür (Foto:91). Alt kapağın içinde ise, bir sıra kartuşlu bordür yer alır. Kaatı tekniğinde bezenmiş kartuşlardan köşelerde bulunanların zeminleri yeşil renkle, dikdörtgen formlu olanların zeminleri mavi renkle ve bu kartuşları birbirine bağlayan dairelerin içleri ise turuncu renge boyanmıştır. Kartuş yüzeyleri kanatlı ve sade rumiler ve birleşim aralarında oluşan üç dilimli stilize palmetlerle bezenmiştir.

Kartuşlu bordürün içinde kalan dikdörtgen alan alt ve üstte, yatay çizgilerle bölünmüş ve bu şekilde oluşturulan yatay dikdörtgenlerin yüzeyleri ise altın yaldız zemin üzerine kalıpla yapılmış kıvrımlı dalların taşıdığı beş yapraklı çiçekler ve tek yapraklarla bezenmiştir. Çiçek yüzeyleri kırmızı renk boya ile renklendirilmiştir.

Köşebentler ve düz oval şemse kaatı tekniğinde yapılmıştır. Zeminleri mavi renge boyanmıştır bezemede ise, sarmal dalların taşıdığı, kanatlı ve sade rumilerle, lotuslar ve birleşim aralarında yer alan üç dilimli stilize palmetler görülmektedir.

Köşebentlerle şemse arasında kalan yüzeyde ise bezmeler kalıpla yapılmıştır. Sıvama altın yaldızla bezenmiş alanda, üç dilimli palmet şeklinde yapılmış, içleri hatayi tarzı birer çiçekle hareketlendirilmiş salbeklerin yanı sıra, tüm alanı boydan boya kıvrım yaparak kat eden iki bulut motifi alt ve üstte düğümlerle birleştirilmiştir. Kıvrım dallar ve üzerlerinde yer alan üç ve dört yapraklı çiçeklerle, hatayi tarzında yapılmış küçük çiçekler, pençlerin yanı sıra tek yapraklarla goncalarında görüldüğü bezemelerle de

bulut motifinin etrafı sarılmış olur. Tek yapraklarla goncalar mavi renge, hatayi tarzı küçük çiçeklerin turuncu renge, üç ve dört yapraklı çiçeklerinse kırmızı renge boyandığı görülür.

Miklebin içinde, alt kapak içinde görülen kompozisyon aynen tekrarlanmış ve miklep formuna uygun olarak yarım kapak şeklinde bırakılmıştır (Foto:92).

Tarihlendirme: Yazmada XVI. yüzyıl ortalarında Şiraz nakkaşhanelerinde uygulanan üslubu yansıtan üç tasvir bulunmaktadır¹⁸³.1560 tarihli Hamse-i Nizami'de bulunan resimlerle olan yakınlığından dolayı istinsah tarihi bilinmeyen yazma 1560 civarına tarihlenmektedir.¹⁸⁴

¹⁸³ Serpil Bağcı, **a.g.e.**, s.72.

¹⁸⁴ Serpil Bağcı, **a.g.e.**, s.73.

Örnek Numarası: 26

Fotoğraf Numarası: 93-94-95

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Kur'an-ı Kerim¹⁸⁵

Envanter Numarası: 5

Tarih: 1560 ve öncesi

Ölçüsü: 35.2x25cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakteri yansıtmaktadır (Foto:93). Miklebi kopuk örnekte, yaldızlı iki cetvel kuşağı arasında bulunan geçme meandır bordürü kapakları kuşatmaktadır. Köşebentler ve şemse gömme tekniğinde yapılmıştır. Köşebentlerde ve şemsede yer alan bezemeler alçak kabartma şeklinde yapılmıştır. Köşebentlerde; kapak ortalarında bulunan salbekli şemsenin yarım olarak uygulandığı ve köşebentlerin dilimlendirildiği görülmektedir(Foto:94).

Kapak ortalarında yer alan şemseler, dilimlendirilmiş ve oval biçimlidir. Soğuk şemseler dışarıdan iki sıra altın yaldızla tahrirlenmiştir. Dilim aralarına ise yaprak şeklinde yapılmış tığlar çekilmiştir.

Şemse kompozisyonunda ise; yaldızla çerçeve içine alınmış kökten çıkan dallar yatay ve dikey eksenlerde hatayi tarzı gülleri taşımakta, hatayi aralarında ise hurdeleri rumiler yer almaktadır. Böylece merkezde kapalı bir form elde edilmiştir. Hatayilerden çıkan sapsar yatay ekseninde üç dilimli palmetleri, dikey ekseninde ise üç yapraklı çiçekleri taşımaktadır. Merkezde oluşan kapalı formla hatayilerin arası ise kıvrım dalların taşıdığı hatayi tarzı çiçekler, tek yapraklar ve hurdeleri rumilerle doldurulmuştur(Foto:95).

Yaprak biçiminde yapılmış bir ortabağ ile şemseye bağlanan salbekler üç dilimli palmet şeklinde yapılmıştır. İçten bir, dıştan iki sıra altın yaldızla tahrirlenmiş salbeklerde şemsede olduğu gibi yaprak şeklinde yapılmış tığlar bulunmaktadır. Salbek yüzeyinde

¹⁸⁵ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Müzelik...**, s.6. Ketebe kaydında geçen Ali Paşa, Rüstem paşanın yerine sadrazam olan Semiz Ali Paşa olmalıdır. 704 sayfalık eserin son sayfasında ketebe kaydı ile birlikte Rüstem Paşanın Mevlana Dergahına vakfı olduğuna dair 10 satırlık vakıf kaydı bulunmaktadır.

ise aynı kökten çıkan dallar sade rumileri taşımakta, ortada yer alan dalın ucu ise üç dilimli palmet şeklinde nihayetlendirilmektedir.

İç kapakların bezeme durumu ve kompozisyonları ise bilinmemektedir¹⁸⁶.

Tarihlendirme: Ketebe kaydında yazım tarihi belirtilmemiş kitap, Rüstem Paşanın Mevlana Dergahına vakfettiği Kur'an-ı Kerimler arasında yer almaktadır. Rüstem Paşa tarafından Mevlana dergahına vakfedilen diğer Kur'an-ı Kerimlerden 2 envanter numaralı örnek 1544 yılına, 3 envanter numaralı örneğe 1557 yılına tarihlendirilmektedir. Bu Kur'an-ı Kerimle birlikte vakfedilen diğer kitaplarında tarihleri göz önünde bulundurulduğunda cilt, XVI. yüzyılın ortalarına tarihlenmektedir. Süsleme kompozisyonu, köşebent ve şemse biçimleri açısından da örnek XVI. yüzyıl Osmanlı cilt örneklerine uygundur.

¹⁸⁶ Mevlana müzesi "seçme yazmalar koleksiyonu"nda ve sergide bulunan yazmaların fotoğrafları müzeden temin edilmiş, müze yönetimi tarafından eserler üzerinde çalışılmasına izin verilmemiştir.

Örnek Numarası: 27

Fotoğraf Numarası: 96-97-98-99

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Kur'an-ı Kerim¹⁸⁷

Envanter Numarası: 19

Tarih: 1561

Ölçüsü: 38x35cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Dört sıra soğuk cetvel kuşağı tarafından çerçevelenen yazmada ön ve arka kapaklar aynı karakterdedir (Foto:96-97). Köşebent yerine kapak köşelerinde en içteki cetvele paralel atılmış iki sıra çizgi ile üçgen yüzeyler oluşturulmuştur. Kapak ortalarında oval biçimli şemseler yer alır. Dilimlendirilmiş soğuk şemselerde bezeme ise, yatay eksende bulunan yapraklı demetten çıkan ve merkeze yerleştirilen şakayığın iki yanında simetrik ve birbirine paralel işlenmiş, kıvrım dallarla taşınan hatayi tarzı güller, hançeri saz yaprakları, altı yapraklı çiçekler ve şakayıklardan oluşmaktadır (Foto:98). Beş dilimli palmet biçiminde düzenlenmiş salbeklerin yüzeyleri ise hatayi tarzında yapılmış birer şakayıkla bezenmiştir. Sırt bölümü süslemesizdir.

Miklepsiz örnekte, iç kapaklar sade olup, koyu pembe renkli kağıtlarla kaplıdır. Sırt bölümünde ise yeşil renkli ve desenleri yıldızla yapılmış kağıt kullanılmıştır (Foto:99).

Tarihlendirme: 1561 yılında yazılmış kitabın kapakları da süsleme ve şemsenin kapaklara olan oranı göz önünde bulundurulduğunda, XVI yüzyıl Klasik Osmanlı cildine uygun düşmekte ve kitabın bu tarihten orijinal kapağı olduğu düşünülmektedir.

¹⁸⁷ Mevlana müzesinde sergide yer alan yazmalardandır. Hattatının Eğribozlu Mehmet bin Yusuf olduğu ve 1561 de yazıldığı ketebe kaydından anlaşılmaktadır. Metin sülüsle yazılmıştır.

Örnek Numarası: 28

Fotoğraf Numarası: 100-101-102-103

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Kur'an-ı Kerim¹⁸⁸

Envanter Numarası: 1042

Tarih: 1561

Ölçüsü: 41.5x29.3 cm.

Malzeme: Kestane Rengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakteri yansıtmaktadır(Foto:100). Kapaklar, yıldızları kısmen silinmiş bir sıra cetvelle sarmal s'lerden oluşturulmuş zencirek bordürü ile kuşatılmıştır. Cetvel ve zencirek bordüründen hemen sonra, gömme tekniği ile yapılmış enli kartuş pafta bordürü yer alır(Foto:101).

Köşebent ve şemse yüzeylerinde olduğu gibi, mülevven tarzında bezenmiş kartuş içleri aynı zamanda alttan ayırma tarzındadır. Kartuşların bezemesinde; merkezde yer alan pencin iki yanında, merkeze dönük olarak yapılmış ve pençle aynı eksene yerleştirilmiş hatayiler vardır. Spiraller yapan kıvrım dallarla ve bu dalların taşıdığı hançeri saz yaprakları hatayi tarzı çiçekleri çevrelemektedir. Dikdörtgen kartuşları ise dört yapraklı çiçek şeklinde yapılmış pafta yüzeyleri bağlamaktadır. Bu alanlar pençerle bezenmiştir. Uzun kapak kenar ortalarında ve şemse ekseninde daha küçük yapılmış dikdörtgen kartuşların yüzeylerinde kıvrım dalların arasında yer alan ve iki kez tekrar edilmiş bulut bezemeleri görülür(Foto:102).

Köşebent ve şemsenin yer aldığı dikdörtgen yüzey, yıldızlı sarmal zencirek bordürü ile çerçevelenmiştir. Köşebentler; dilimli, yarım kemer biçiminde yapılmıştır. Köşebent bezeme kompozisyonunda ise; yapraklı kökten çıkan kıvrım dalın, köşebent formuna göre biçimlendiği, dallar üzerinde yer alan hatayi çiçeklerin yapraklarından çıkan küçük saplarında saz üslubunda yapılmış, uçları kıvrık hançeri yaprakları taşıdığı görülür.

Kapak ortalarında bulunan dilimli, oval biçimli şemse gömme tekniğinde yapılmıştır. Salbekli örnekte, salbekler şemsenin uzağında yapılmıştır. Şemse bezemesinde, yapraklı

¹⁸⁸ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Müzelik...**, s.227, Ketebe kaydına göre H.968M.1561 yılında Medine'de yazılmıştır. II. Selim tarafından Karapınar Külliyesine vakfedilmiş Kuran'lardandır.

kökten çıkan ve “c” kıvrımları yapan dalın taşıdığı hatayi tarzında yapılmış güller ve şakayığın yapraklarından çıkan sapsar vardır. Bu sapsarlarda yine uçları kıvrık hançeri saz yapraklarını taşımaktadır. Şemse merkezinde iri hatayi çiçeği ile şakayığın arda arda yerleştirildiği görülür (Foto:103).

Beş dilimli palmet biçiminde yapılmış salbeklerin yüzeyle, üç yapraklı palmet şeklinde düzenlenmiş kökten çıkan ve hatayi tarzında yapılmış çiçekle bezenmiştir.

İç kapak düzeni ise bilinmiyor¹⁸⁹.

Tarihlendirme: II. Selim tarafından Karapınar’da bulunan külliye vakfedilen ve daha sonra Mevlana Müzesine taşınan Kuran-ı Kerimler arasında bulunmaktadır. Ketebe kaydından Medine’de yazıldığı öğrenilen yazmanın bezeme kompozisyonu ve kapak düzeni ise XVI. yüzyıl Osmanlı ciltlerine uygundur. Medine’de yazılmış bu eserin kapaklarının değiştirilmiş olma ihtimali yüksektir.

¹⁸⁹ Mevlana müzesi “seçme yazmalar koleksiyonu”nda ve sergide bulunan yazmaların fotoğrafları müzeden temin edilmiş, müze yönetimi tarafından eserler üzerinde çalışılmasına izin verilmemiştir.

Örnek Numarası: 29

Fotoğraf Numarası: 104-105-106

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Kur'an-ı Kerim¹⁹⁰

Envanter Numarası: 1043

Tarih: 1561

Ölçüsü: 49x35cm.

Malzeme: Siyah Renk Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları benzer olarak yapılmıştır(Foto:104). İnce sarmal s'lerden oluşturulmuş zencirek bordürü kapakları çerçevelemektedir. İki sıra kartuş pafta bordürü ile kapaklar kuşatılmıştır. Kartuşlar gömme tekniği ile yapılmıştır. Dışarıda bulunan kartuş paftada dikdörtgen kartuşlarla dört yapraklı çiçek biçiminde yapılmış kartuşlar üst ve alt kapak kenarlarında ardışık olarak kullanılmıştır. Yan kapak kenarlarında ise sadece dikdörtgen kartuşların tekrar edildiği görülür. İlk kartuş bordürüne göre daha ince yapılmış ikinci kartuş bordüründe ise, yan kapak kenarlarında dikdörtgen kartuşlarla çiçek biçiminde yapılan küçük kartuşlar ardışık olarak yerleştirilmiştir. Alt ve üst kapak kenarlarında ise yalnızca dikdörtgen kartuşlar sıralanmıştır.

Kartuş yüzeylerin ise kıvrım dallar üzerinde bulunan beş yapraklı çiçekler, tek yapraklar ve büyük çiçeklerle bezenmiştir. Dikdörtgen kartuş aralarında bulunan kartuş yüzeylerinde ise beş yapraklı çiçekle, bu çiçeğin etrafına yerleştirilmiş tek yapraklar görülür (Foto:105).

Dilimli oval biçimli salbekli şemse ile çeyrek şemse ve salbek biçiminde yapılmış köşebentlerle, şemse ve köşebent arasında kalan yüzey, kalıp baskı ile yapılmış ve alçak kabartma şeklindedir. Yüzeyleri ise altın yaldızla mülemma tarzda bezenmiştir. Şemse merkezinde, yatay ve dikey eksenlerde karşılıklı olarak işlenmiş hatayi tarzı çiçeklerle, çiçeklerin arasında bulunan kanatlı rumilerle oluşturulmuş kapalı form bulunmaktadır.

¹⁹⁰ Aysin Yoltar Yıldırım, "Mevlana Müzesindeki II. Selim'in Karapınar Camii'ne Vakfettiği Kur'an-ı Kerimler", **Mevlana Ocağı**, Konya 2007, s.361. II. Selim tarafından 1563-64'te Karapınar camine vakfedilen Kuranlar arasında yer almaktadır. Hattatı Elgani ibn Muhammed bin Emir Ali Alaaldin Muhammed elhüsnü'dür.

Aynı kompozisyon ikinci kez tekrarlanmıştır böylece şemse yüzeyi bezenmiştir. Üç dilimli palmet şeklinde yapılmış salbek yüzeylerinde, yapraklı bir kökten çıkan üç dilimli palmet bulunur(Foto:106). Köşebentlerle şemse arasında kalan yüzeyse, birbirinden bağımsız olarak yapılmış kıvrımlı bulut motifleri ile bezenmiştir. Bulut aralarında bulunan spiral dallar, üç yapraklı çiçeklerle beraber, goncalar ve hatayı tarzı çiçekleri taşımaktadır.

İç kapaklar kaatı tekniği ile derinin çok ince kesilerek renkli kumaş ve kağıtlar üzerine yerleştirildiği görülmektedir. Tüm yüzeye yayılan tekrarlı çokgen biçiminden oluşan düzendedir¹⁹¹.

Miklep ve iç kapaklar ayrıntılı olarak incelenememiştir¹⁹².

Tarihlendirme: 1561 yılında yazılmış Kuran'ın boyutu ve kapak bezemelerine bakıldığında XVI. yüzyıl Şiraz yazmalarına uygun düşmektedir.

¹⁹¹ Aysin Yoltar Yıldırım, **a.g.m.**, s.364.

¹⁹² Mevlana müzesi "seçme yazmalar koleksiyonu"nda bulunan yazmanın fotoğrafları müzeden temin edilmiş, müze yönetimi tarafından eserler üzerinde çalışılmasına izin verilmemiştir.

Örnek Numarası: 30

Fotoğraf Numarası: 107-108-109-110-111

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Enver-i Süheylî¹⁹³

Envanter Numarası: 2518

Tarih: 1562

Ölçüsü: 24.8x17.2 cm.

Malzeme: Kahve Rengi Deri

Tanımı: Yıpranmış olan örnekte arka kapak kopuk vaziyettedir. Cilt, kırmızı renkli deri ile tamir edilmiştir. Kapaklar aynı karakterde düzenlenmiştir, dışta yer alan yıldızlı bir sıra sarmal zencirekle, yine yıldızlanmış tek sıra cetvelle çerçevelenmiştir (Foto:107). Köşebent ve şemseler kalıp kullanılarak yapılmıştır. Gömme şemse ve köşebent yüzeyleri mülemma tarzında bezenmiştir (Foto:108). Bezemelerin yüzeyinde yer alan yıldızlar silinmiştir. Dilimli oval şemse salbeksizdir. Şemse uçları aletle yapılan yıldızlanmış çizgi ile uzatılmış ve uçları üç yapraklı çiçekle sonlandırılmıştır.

Şemsede yer alan kompozisyonda, merkezde birbirine karşılıklı yerleştirilen, kıvrım dallardan müteşekkil üç dilimli palmetlerin içlerine hatayi tarzında yapılmış birer gül işlenmiştir. Merkezde yer alan dördü palmet düzenlemesinin çapraz eksenlerinde simetrik olarak işlenmiş ince kıvrım dallar, rumi yaprakları, hatayi tarzı lotus ve güllerle dört yapraklı çiçekleri taşımaktadır. Yatay ve dikey eksenlerde kompozisyon üç dilimli palmetlerle sonlandırılmıştır (Foto:109).

Dilimli köşebentlerde, dilim aralarında tığlar görülür. Yıldızlanmış tığlar büyük oranda silinmiştir. Köşebentin şekline göre yerleştirilen bezemeler, şemsede görülen kıvrım dalların taşıdığı rumi yapraklar hatayi tarzı gül ve lotusla, dört yapraklı çiçeklerin tekrarından oluşmaktadır.

Sertabı tek sıra yıldızlı cetvel kuşatmaktadır. Sertabın ortası kartuş şeklinde düzenlenmiştir. Gömme tekniğinde yapılan ve mülemma olarak bezenen kartuş

¹⁹³ Abdülkâki Gölpinarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.416, Hüseyin vaiz Kaşifi tarafından yazılmıştır. 444 yaprak. Her sayfada 15 satır mevcuttur. Kaşifi bu kitabı Hüseyin Baykara'nın emirlerinden 1502'de vefat eden Süheylî'nin isteği ile meydana getirdiği için bu adı koymuştur.

yüzeyinde yıldızlar kısmen silinmiştir. Bezemeleri tahrip olmakla birlikte, kıvrım dallarla rumi yapraklar kısmen seçilebilmektedir.

Kapaklarda görülen cetvel ve zencirek, miklepte de tekrarlanmıştır. Şemseden köşebentlere kadar olan alan, yıldızlı ve tığlarla hareketlendirilmiş tek sıra cetvelle çerçevelenmiştir. Kapak köşebentleri miklepte de aynen uygulanmıştır. Yarım yuvarlak şemse kapaklarda görülen şemselerin dörtte biridir (Foto:110).

İç kapaklar açık kahverengi deridir. Ön ve arka kapaklar aynı karakterde yapılmıştır (Foto:111). Kapaklar alet kullanılarak yapılmış üçer sıra yıldızlı cetvelle çerçevelenmiştir. Dilimli oval şemseler aletle yapılmış yıldızlı tek sıra çizgi ile tahrirlenip, dilim aralarında yer alan yıldızlanmış tığarlarda hareketlendirilmiştir. Salbeksiz olup, uçları yıldızlı çizgilerle uzatılıp üç yapraklı çiçeklerle nihayetlendirilmiştir. Şemsede kompozisyonun dörtte bir kullanılması ile köşebentler şekillendirilmiştir. Şemse ve köşebentler, yeşil kumaş ve açık pembe kağıt üzerine kaatı tekniğinde yapılmış bezemelerden oluşmaktadır. Yatay ve dikey eksenlerde simetrik olarak işlenen üç dilimli palmetlerle, bunların birleşim arasında yer alan hatayi tarzı gül, kompozisyonun merkezini teşkil ederken, geriye kalan şemse yüzeyi geçmeli kıvrım dalların taşıdığı lotus ve rumi yapraklarla bezenmiştir. Sertabın iç yüzünde yine kartuş görülür. Kaatı tekniğinde yapılan kartuş, kıvrım dalların taşıdığı palmet ve rumilerle bezenmiştir. Miklep, aletle yapılmış sarmal s'lerden oluşan zencirek ve iki sıra cetvel ile kuşatılmıştır. Köşebentler iç kapak köşebentlerinin tekrarı niteliğindedir. Yarım daire miklep şemsesi ise bezemesizdir.

Tarihlendirme: Ketebe kaydına göre 1562 tarihinde istinsah edilmiştir¹⁹⁴. Hemdem Said Çelebinin Mevlana dergahına vakfettiği kitaplardandır. Yazmada yer alan resimler Osmanlı ve Safevi idaresi altındaki mütevazi bir resim atölyesinde hazırlandığını düşündürmektedir. Yazmanın cildinin dış kapakları genel olarak bu eyalet merkezlerinde hazırlanmış yazmaların ciltleriyle benzerlik taşır, iç kapaklarsa daha çok XV. yüzyılın sonları ile XVI. yüzyılın başlarında Şiraz eserlerinde görülmektedir¹⁹⁵.

¹⁹⁴ Serpil Bağcı, a.g.e., s.100.

¹⁹⁵ Serpil Bağcı, a.g.e., s.102.

Örnek Numarası: 31

Fotoğraf Numarası: 112-113

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Munşa'at¹⁹⁶

Envanter Numarası: 2255

Tarih: 1583

Ölçüsü: 18x11

Malzeme: Kızıl Kahverengi Deri

Tanımı: Sağlam olarak günümüze ulaşan örnekte, ön ve arka kapaklar aynı karakterde düzenlenmiştir (Foto:112). İki sıra soğuk cetvel kapakları kuşatmaktadır. Köşebentlerin bulunmadığı kapaklar yaldızsız çizgi ile bezemesiz üçgen alanlara bölünmüştür.

Dilimli, oval şemse salbeksizdir ve bezeme alttan ayırma tekniğinde yapılmıştır. Kıvrımlı ince saplar saz üslubunda, hançeri yaprakları ve hatayi tarzı gül, gonca ve şakayıkları taşımaktadır. Belirli bir simetrik düzen takip edilmeden bezeme motifleri yerleştirilmiştir. Kompozisyonda, hançeri saz yapraklarını ve bu yaprakları taşıyan dallar alt-üst geçmeler yapmaktadır (Foto:113).

Cilt miklepsz olarak düzenlenmiştir. İç kapaklar kağıtla kaplıdır.

Tarihlendirme: 1583 yılında yazılmış olan kitabın cildinin de, şemse bezemelerinde kullanılan motifler göz önünde bulundurularak, XVI. yüzyıldan orijinal cildi olduğu düşünülmektedir.

¹⁹⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.278, Talik hatla yazılmıştır, 50 sayfa, her sayfada 19 satır var. 1583 yılında Abdülkerim Çelebi'nin oğlu Ahmet Çelebi adına yazılmıştır. Ketebe kaydına göre bu risale müellifin el yazısıdır ve Tabi'nin adı Mustafa'dır.

Örnek Numarası: 32

Fotoğraf Numarası: 114-115-116-117

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mesnevi¹⁹⁷

Envanter Numarası: 2068

Tarih: 1588

Ölçüsü: 29.8x19.5cm.

Malzeme: Koyu Kahverengi Deri

Tanımı: Kırmızı ve yeşil renk deri ile özensiz biçimde tamir edilmiş olan ciltte, cetvel ve zencirek bordürleri tamirle eklenen deri parçalarının altında kalmıştır. Küçük bir parçası görülebilen zencireğin, yıldızlı sarmal s'lerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Ön ve arka kapaklar aynı karakterdedir (Foto:114-115). Köşebent ve şemseler gömme tekniğinde yapılmış olup alttan ayırma tarzında altın yıldızla bezenmiştir.

Dilimli köşebent tığlarla vurgulanmıştır. Kıvrım dallar üzerinde yer alan ince saz yaprakları ile hatayi tarzı güller ve çiçekler, köşebent formuna göre yerleştirilmiş bulut motifinin etrafını kuşatmıştır (Foto:116).

Dilimli, salbekli oval şemsede bezemenin merkezini yatay ekseninde s kıvrımları yapan bulut oluşturur. Bu kompozisyonun çapraz yatay eksenlerine ise kıvrım yapan birer küçük bulut işlenmiştir. Kıvrım dalların taşıdığı ince saz yaprakları ve hatayi tarzı güllerle de bezeme kompozisyonu tamamlanmış olur. Arka kapak şemsesinde büyük oranda silinmiş olmakla birlikte ön kapak şemsesinden görüldüğü kadarıyla, dilim araları altın yıldız tığlarla uzatılmıştır (Foto:117).

Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyi, hatayi tarzı tek çiçekle bezenmiştir.

İç kapaklar bezemesiz olup, tamirat sırasında açık mavi renk kağıtla kaplanmıştır. Sertab ve dip bölümleri içten kumaşla tamir edilmiştir. Miklebi yenilenmiş olup bezemesizdir.

¹⁹⁷ Abdalbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.129-130, ketebe kaydından H.997-M.1588 yılında Şemi şerhi mesnevinin istinsahı olduğu öğrenilmektedir. Veziriazam Derviş Muhammed Paşa tarafından dergaha vakfedilmiştir. Nesihle yazılmıştır. 350 yaprak olup her yaprakta 29 satır vardır.

Tarihlendirme: Cilt genel hatları itibariyle XVI. yüzyıla uygun bir örnek olup, kitabın istinsah tarihi olan 1588 den orijinal cildi olduğu düşünülmektedir.

Örnek Numarası: 33

Fotoğraf Numarası: 118-119-120

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mesnevi¹⁹⁸

Envanter Numarası: 2072

Tarih: 1591

Ölçüsü: 30.5x2cm.

Malzeme: Açık Kırmızı Renk Deri

Tanımı: İki cetvel kuşağı ve bunların arasında bulunan, geçme s'lerden oluşan zencirek bordürü ile çerçevelenmiş ciltte ön ve arka kapak aynı karakterdedir. Köşebent düzenlemesi ise görülmemektedir. Köşelere çekilen yatay çizgilerle oluşturulan üçgen alanlarsa sade bırakılmıştır (Foto:118). Dilimlendirilmiş, oval biçimli kapak şemsesi yaldızsız tek çizgi ile tahrirlenmiştir. Soğuk şemse, kalıp baskı ile düzenlenmiştir.

Yatay eksende S kıvrımı yaparak uzanan bulut motifi ve bunun etrafında yer alan hançeri saz yaprakları ve hatayi tarzı çiçekler bulunur. Bulutun kıvrım noktalarında ve bulutların içlerinde hatayi tarzı çiçekler yer alır. Salbeksiz şemse, uçlarına çekilen soğuk çizgilerle kapak kenar ortalarına bağlanmıştır (Foto:119).

Dip ve sertab bölümleri sade bırakılmıştır.

Miklep, kapakları kuşatan cetvel ve zencireklerin tekrarı ile çerçevelenmiştir. Soğuk miklep şemsesi ise dilimli oval biçimli olup, kalıp kullanılarak yapılmıştır. İnce kıvrım dalların taşıdığı saz yaprakları ve hatayi tarzı çiçeklerin tekrarı ile de şemse yüzeyi bezenmiştir (Foto:120).

İç kapaklar kağıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Şemsede görülen bezeme kompozisyonu açısından bakıldığında, cildin kitapla aynı dönemden, kitabın özgün kapağı olduğu düşünülmektedir.

¹⁹⁸Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.132, Şem'i nin mesnevi şerhidir. Amasya'da istinsahına başlanmış olup, yazarı Amasyalı Abdullah'tır. 310 yapraktır. Her sayfada 33 satır bulunmaktadır. Amasyalı Abdullah'ın vakıf mührü vardır. IV. Cildin şerhinin tamamlanmasının ardından 1591'de bu cildin şerhine başlanmıştır.

Örnek Numarası: 34

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Fotoğraf Numarası: 121-122-123

Eserin Adı: Seyyid Şerif Curcani-Haşıyatı Şarh'at-tacrid¹⁹⁹

Envanter Numarası: 1240

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 18x13 cm

Malzeme: Kırmızı Renk Deri

Tanımı: Ön ve arka kapaklar aynı kompozisyonda düzenlenmiş cilt, genel itibari ile sağlam olarak günümüze ulaşmıştır (Foto: 121). Sertabın alt kısmında kopmalar vardır. İki sıra soğuk baskı cetvelle çerçevelenen kapaklarda zencirek bordürü bulunmamaktadır. Köşebentler basit üçgen yüzeyler şeklinde olup içinde bezeme görülmemekle birlikte, köşebentlerin şemseye bakan yönlerine üçer küçük çizik yapılmıştır. Şemseye yatay ve dikeyde çekilen çizgiler kapak kenar ortalarına yaslanmıştır.

Cildin ortasında yer alan şemse; dilimli oval biçimli ve salbeklidir. Kalıp kullanılarak yapılan şemsede bezemeler, soğuk baskı ile işlenmiştir. Aynı kökten çıkan ve karşılıklı iki yöne giden kıvrım dallar, saz üslubunda işlenmiş hançeri yaprakları, hatayileri ve altı yapraklı çiçekleri taşımaktadır (Foto:122). Dilimli salbeklerin içlerine ise, birer adet hatayi tarzında çiçek işlenmiştir. Miklebin köşeliklerinde ön ve arka kapak köşeliklerinde görülen basit üçgenler izlenir. Alt köşebentte bunlardan farklı olarak üç adet çizgi bulunmamaktadır. Miklep şemsesinde ise salbeklerde uygulanan kompozisyon görülmekte, içinde yer alan hatayi tarzındaki çiçek ise daha büyük olarak işlenmiştir (Foto:123).

İç kapaklar sade bırakılmıştır.

Tarihlendirme: Şemsede görülen motiflerin saz üslubunda işlenmiş olması itibari ile bu örnek; XVI. yüzyıla tarihlenmektedir.

¹⁹⁹Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.129, Curcani 1413 yılında vefat etmiştir. Eser 254 yaprak, her sayfada 21 satır var. Nesihle yazılmış. Yazı bakımından XV. yy sonu XVI. yy başına tarihlenmekte.

Örnek Numarası: 35

Fotoğraf Numarası: 124-125-126

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Şaka'ik'an-Numaniyya fi'ulama'addavlatil Utmaniyya²⁰⁰

Envanter Numarası: 1501

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 20.5x12.5

Malzeme: Yeşil ve Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları farklı renk derinden yapılmıştır ve kapaklar aynı karakteri yansıtmamaktadır. Bir tamirat esnasında farklı iki cilt birleştirilmiş olmalıdır. Arka kapak ve miklep aynı karakterde yapılmış, ön kapak, sırt ve sertab yüzeylerinde ise aynı renk deri kullanılmıştır (Foto:124).

Ön kapak kahverengi deri ile tamir edildiğinden, cetvel kuşakları bu deri kısımların altında kaldığı halde, yer yer tek sıra yaldızlı cetvel kuşağı izlenebilmektedir. Köşeler basit üçgen yüzeyler şeklinde değerlendirilmiş olup süslemesizdir. Salbeksiz oval dilimli şemse altın yaldızla tahrirlenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir. Gömme tekniğinde yapılan şemse, alttan ayırma tarzındadır. Kıvrım dallarla oluşturulan, yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş bulut motifleri ile zeminde yer alan ince dalların taşıdığı hatayı tarzı şakayık ve güllerle bezenmiştir. Bulut aralarında ve içlerinde aynı tarz kıvrımlı dal ve hatayı tarzı çiçekler gözlenmektedir(Foto:125).

Arka kapakta cetveller tamirle eklenen kahverengi derinin altında kalmıştır, kapağın alt ve üst kenarlarında, ince çizgilerin üçer kez tekrarlanması ile oluşturulan soğuk cetveller görülür. Köşebent düzenlemesi yoktur. Tahrirlenmiş, dilimli oval şemse salbeksizdir. Gömme tekniğinde ve mülevven tarzındadır. Zemine çapraz olarak yerleştirilen altı yapraklı çiçeklerle bu çiçeklerden çıkan saz üslubunda hançeri yaprakların karşılıklı olarak tekrarlanması ve bu kompozisyonun hemen dışında merkezde bulunan saz yapraklarına doğru gelişen dört yapraklı iri çiçeklerle bu çiçeklerden iki yana uzayan hançeri yaprakların işlendiği görülür (Foto:126).

²⁰⁰ Abdalbaki Gölpinarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.185, Nesih hatla terki edilmış eser, 1561 yılında vefat eden Bursalı Taşköprülüzade'nin eseridir. 280 yaprak olup, her sayfada 19 satır vardır.

Miklep, çizgisel iki sıra cetvel ve aralarında yer alan tek sıra örgü zencirek bordürü ile çevrelenmiştir. Miklep şemsesi soğuk baskı ile yapılmış, dilimli palmet biçiminde olup, zemininde tek hatayı çiçeği yer alır. İç kapaklar süslemesiz olup kağıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Ayrı karakterlerde yapılan ön ve arka kapaklar farklı yüzyılların ürünleri gibidir. Ön kapak, Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesinde yer alan 1669 tarihli ve 262 envanter numaralı Tenvirü'l-Ebsar ve Camiü'l-Bihar²⁰¹ adlı eserin kapak şemsesiyle birebir örtüşmektedir. Bezemede kullanılan bulut motifi ve şemse boyutu açısından ön kapağın, XVI. yüzyıl sonu ile XVII. yüzyıla ait olduğu düşünülebilir.

Arka kapak, sertab ve miklep ise, şemsede yer alan saz yaprakları göz önünde bulundurularak XVI. yüzyıl ve sonrasına tarihlendirilmektedir.

²⁰¹ Yıldırım Özbek, a.g.e., s.135.

Örnek Numarası: 36

Fotoğraf Numarası: 127-128-129-130

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mesnevi²⁰²

Envanter Numarası: 6401

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 28x16.cm

Malzeme: Kestane Rengi ve Kırmızı Renk Deri

Tanımı: Ön ve arka kapaklar aynı karakterdedir. Kapaklar, yıldızlı oval dairelerin tekrarı ile oluşmuş zencirek bordürü ve tek sıra cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır. Kapak ortalarında yer alan şemseler tek sıra yıldızlı düz cetvelle ikinci kez çerçevelenmiştir. İkinci cetvel kuşağının köşeleri yıldızlı üçer nokta ile belirtilmiştir (Foto:127).

Dilimli, oval şemse salbekli olup, mülevven biçimindedir. Bezemelerse, kalıpla soğuk baskı olarak yapılmış, alttan ayırma tarzında bezenmiştir. Şemse ve salbek çevreleri yıldızlı noktalarla belirginleştirilmiştir.

Şemsede, ortada yer alan dilimli oval rozet, dikey eksenle simetrik olarak işlenmiş kıvrım dalların taşıdığı rumi yapraklar, palmet ve lotuslarla bezenmiştir. Rozet kompozisyonu, ince kıvrım dalların taşıdığı ve yan yana işlenmiş pençerler, hatayi tarzı güller ve iri yapraklarla oluşturulmuş ikinci bir bordürle çerçevelenmiştir. Bu ikinci bordür yatay ve dikey merkezlerde, yarım daire içine alınmış hatayi tarzı çiçekleri taşımaktadır. (Foto:128).

Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekler, hatayi tarzında yapılmış çiçeğe ortabağla bağlanan lotusla bezenmiş, etrafına ise ince dallar ve hatayi tarzı güller bulunur. Aynı kompozisyon miklep şemsesi olarak tekrarlanmıştır.

Sertab yüzeyi yıldızlı çizgilerle yatay olarak üçe bölünmüş ve geçme s'lerle oluşturulmuş örgü şeklinde geometrik bezeme ile süslenmiştir (Foto:129).

²⁰² Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.IV, s.1, Şem'inin Mesnevi şerhidir.

İki sıra yıldızlı ince cetvelin arasında yer alan zincirek, miklebi üç yönden çevreler. Üçgen kenarı ise iki sıra cetvelle yanlara bağlanmaktadır. Miklep şemsesi, tek sıra yıldızlı cetvelle çerçevelemiştir. İkinci cetvelin köşeleri yıldızlı çiçekle belirtilmiştir (Foto:130).

İç kapaklar bezemesiz olup, kağıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesinde 2068 ve 2069 envanter numarası ile kayıtlı olan mesneviler, Şem'inin istinsahıdır ve 1589 tarihlidir. 6401 numaralı istinsahta, Şem'ye ait diğer iki örneğe yakın bir tarihten olmalıdır.

Kapaklar kitabın devrinden orijinal olup, bezeme özellikleri açısından XVI. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilebilir.

Örnek Numarası: 37

Fotoğraf Numarası: 131-132-133

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mesnevi²⁰³

Envanter Numarası: 2035

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 26x13.5cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapaklar aynı karakterdedir (Foto:131). İki sıra cetvelle, bunların arasında kalıpla yapılmış enli zencirek bordürü kapakları çerçevelemektedir. Derin yivlerle dış çerçevelerde beş dilimli yarım palmet şeklinde biçimlendirilen köşebentlerde, aynı bezeme kompozisyonu tekrarlanmıştır. Gömme tekniğinde yapılmış şemse ve köşebentlerde bezemeler kalıp kullanılarak oluşturulmuştur.

Köşebent yüzeyleri, şemse bezemesinin çeyreği biçimindedir. Kıvrım dalların taşıdığı rumi yapraklar, hatayi tarzı çiçekler ve pençleri çevrelemektedir. Bezemede kullanılan motifler köşebent formuna göre şekillenmiştir.

Salbeksiz, dilimli oval şemse, tek sıra yaldızsız çizgi ile tahrirlenmiştir. Şemse bezeme kompozisyonunda, dikey ekseninde karşılıklı yerleştirilen ve dilimli rumi yapraklarla oluşturulan üç dilimli stilize palmetlerin uçları yine üç dilimli küçük palmetlerle bitirilirken, dilim aralarında kalan yüzeylerde palmet, penç ve hatayi tarzı çiçekler vardır. Yatay ekseninde ise yine karşılıklı ve simetrik olarak yapılan kanatlı rumi yapraklar arasında kalmış iri hatayi çiçeklerle, dalların ucundan çıkan kıvrım dalların taşıdığı hatayi tarzı güller bezeme kompozisyonunu tamamlar. Kıvrım dalların birleşim noktalarında oluşan eşkenar dörtgen içinde ise dört yapraklı çiçek vardır (Foto:132).

Sertab yüzeyi bezemesiz olup, iki sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiştir. Miklep köşebentleri kapak köşebentlerinin tekrarıdır. Miklep şemsesi ise stilize üç dilimli

²⁰³ Abdulbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.103, Mesnevinin IV, V ve VI. Ciltlerinden oluşmaktadır. Ketebe kaydı yoktur. Hangi tarihte ve nerede istinsah edildiği bilinmemektedir. İlk sayfada H.1039'da Sakazade Hasan Paşanın vefatına dair kayıt vardır. Kitap;291 yaprak olup, her sayfada 25 satır vardır.

palmet formunda olup yüzeyi, iri yaprakların düğümlenmesi ve düğüm aralarından çıkan hatayı çiçeklerle bezenmiştir (Foto:133).

İç kapaklar bezemesiz kağıtla kaplıdır. Kapaklar kahverengi deri ile özensiz biçimde tamir edilmiştir.

Tarihlendirme: Nerede ya da ne zaman istinsah edildiği ile ilgili kayıt bulunmayan kitap yazı karakteri açısından XVI. yüzyıla tarihlendirilmektedir²⁰⁴. Kapakları da bezeme düzeni açısından XVI. yüzyıla uygun görülmektedir.

²⁰⁴ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.103.

Örnek Numarası: 38

Fotoğraf Numarası: 134-135-136

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Al hadiyya şarh al- bidaya²⁰⁵

Envanter Numarası: 1366

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 28x15cm.

Malzeme: Yeşil Renk Deri

Tanımı: Yıpranmış olan örnekte miklep kopuktur. Ön ve arka kapaklar aynı düzende tasarlanmıştır. Kapak kenarı yıpranmış olmakla beraber kısmen görülebilen dört sıra soğuk cetvellerle, uçları içe spiral yapan s'lerin tekrarı ile oluşmuş zencirek bordürünün kapakları çerçevelediği anlaşılmaktadır (Foto:134).

Kapaklarda görülen bezemeler kalıpla yapılmış ve gömme tekniğinde uygulanmıştır. Dilimli köşebentler de dilim araları yaldızsız tığlarla hareketlendirilmiştir. Köşebent yüzeyi ise ince kıvrım dallar ve rumi yapraklarla bezenmiş, yaprak aralarına pençler ve hatayi tarzı güller işlenmiştir (Foto:135).

Kapak ortalarında bulunan soğuk şemseler dilimli, oval biçimlidir. Dilim araları yaldızsız tığlarla vurgulanmıştır. Kompozisyon, yatay ve dikey eksenlerde simetrik olarak işlenen kıvrım dallar ve dilimli rumi yapraklar arasında kalan hatayi tarzı dört çiçekle, bu çiçeklerin uçlarından çıkıp karşılıklı iki yöne gelişen, yine hatayi tarzı çiçekler ve saz üslubunda hançeri yapraklardan oluşturulmuştur (Foto:136).

Beş dilimli palmet biçimindeki salbeklerin yüzeyleri hatayi tarzı tek çiçekle doldurulmuştur.

İç kapaklar bezemesiz olup kağıt kaplıdır.

²⁰⁵ Abdulbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s. 150, Sülüse benzer bir nesihle yazılmıştır. Bablar surhla çizilmiştir. Kenarlarında haşiyeler var. 473 yaprak ve her sayfada da 9 satır vardır. Yazıya ve imzaya nazaran haşiyeler, Muhubbi Şirazi'nindir. Şirazi'ye ait bir diğer eser aynı müzede 89 envanter numarası ile kayıtlı olup 1593 tarihlidir.

Tarihlendirme: Köşebent ve şemsenin cilde oranı ve kullanılan bezemeler açısından, Türk cilt sanatının klasik dönem örneklerinden olup XVI. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Örnek Numarası: 39

Fotoğraf Numarası: 137-138

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mecmua²⁰⁶

Envanter Numarası: 1688

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 17.3x11.5cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Kırmızı renkli deri ile tamir edilmiş olan örnekte ön ve arka kapaklar aynı karakterde biçimlendirilmiştir. Köşebent uygulaması görülmeyen kapaklarda, köşelerde oluşturulan üçgen yüzeylerde bezeme bulunmamaktadır (Foto:137).

Kapakların ortasında yer alan şemseler, oval biçimli olup dilimlendirilmiştir. Salbeksiz soğuk şemseler gömme tekniğinde yapılmış, bezemeleri ise kalıpla oluşturulmuştur. Yapraklı bir demetten çıkan kıvrım dalların taşıdığı saz üslubunda ucu kıvrık yapraklarla, hatayi tarzı çiçekler ve yine bu çiçeklerden çıkan yeni dal ve saz yaprakları ve hatayi çiçeklerin tekrarı ile şemse yüzeyi bezenmiştir. Şemse uçlarında aletle yapılmış spiral biçimli üç daire bulunur. Bunlarda soğuk çizgilerle uzatılarak, yine spiral biçimli tek bir daire oluşturarak kapak kenar ortalarına birleştirilmiştir (Foto:138).

Sertab ve dip sade bırakılmıştır. Kopuk miklebi soğuk cetveller kuşatmaktadır. Yuvarlak biçimli miklep şemsesi de gömme tekniğinde yapılmış ve bezemeler kalıpla yapılmıştır. Aynı kökten çıkan kıvrım dallar üzerine hatayi tarzı iri çiçeklerle, saz üslubunda hançeri yapraklar işlenmiştir. Şemse uçlarında ise yine kapak şemselerinde olduğu gibi spiral daireler görülür.

İç kapaklar ise bezemesiz olup, kağıtla kaplanmıştır.

²⁰⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.275-76, iki kitaptan oluşan mecmuada ilk bölüm Cami'nin yazdığı silsilat'z- zabah'tır. İkinci kitapsa Fadli'nin Kaşf'al Arifin'dir. 235. Sayfada kitabın 1509 da yazıldığı bildirilmektedir. 253 yaprak olan mecmuada her sayfada 15 satır vardır. Talik hatla yazılmıştır.

Tarihlendirme: Mecmuada yer alan ikinci kitabın tarihi 1509'dur. Mecmua bu tarihten sonra oluşturulmuş olmalıdır. Şemse bezemelerinde bulunan saz üslubunda yapraklarda kitabın XVI. yüzyıldan olduğuna işaret etmektedir.

Örnek Numarası: 40

Fotoğraf Numarası: 139-140-141-142

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mesnevi²⁰⁷

Envanter Numarası: 2057

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 26.5x16cm.

Malzeme: Yeşil Renk Deri

Tanımı: Kırmızı renkli deri ile özensiz bir biçimde tamir edilmiştir. Ön ve arka kapaklar farklı karakterdedir. Tamir sırasında eklenen deri parçasının altında kaldığı için cetvel ve zencirek bordürleri hakkında bilgi edinilememektedir. Köşebent düzenlemesi bulunmayan ön kapakta, beş dilimli dört palmetin yatay ve dikey eksenlerde karşılıklı olarak yerleştirilmesiyle oluşturulan şemsede palmetlerin içleri stilize yapraklarla bezenmiştir. Şemse, kalıpla soğuk baskı şeklinde uygulanmıştır. (Foto:139).

Arka kapağın ortasında ise salbekli oval şemse yer alır (Foto:140). Soğuk şemse gömme tekniğinde yapılmıştır. İnce kıvrım dalların taşıdığı saz üslubunda yapraklar ve hatayi tarzında işlenmiş güllerden oluşan kompozisyon karşılıklı olarak iki kez işlenmiştir. Beş dilimli palmet biçimindeki salbeklerin içleri ise hatayi tarzında çiçekle bezenmiştir (Foto:141). Şemsede, yatay ve dikey eksenlerde çıkan ve kapak kenar ortalarına uzanan çizgiler görülür.

Dip ve sertab bölümleri kırmızı renk deri ile tamamen yenilenmiştir. Miklep üç dilimli soğuk cetvelle çerçevelenmiştir. Köşelerse yatay çizgilerle süslemesiz üçgen alanlara bölünmüştür. Beş dilimli küçük palmetse miklep şemsesi yerine işlenmiş olup içi stilize yapraklarla bezenmiştir (Foto:142).

İç kapaklar ve miklep yüzeyi düz beyaz kağıtla kaplanmıştır. Sertabın içi deri renginde bırakılmış, sırt bölümü ise ebru kağıtla kapatılmıştır.

²⁰⁷ Abdülbaki Gölpinarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.122, Sururi'nin mesnevi şerhidir. Kitapta Baba Figani, Şahidi ve Gazaliden şiirler vardır. Figani 1519, Şahidi 1528 ve Gazali'de 1572'de vefat etmiştir. 273 yapaktır.

Tarihlendirme: Kitabın istinsah tarihi bilinmemektedir. Kitapta eserleri bulunan şairler XVI. yüzyıl şairleridir. Yazı karakteri bakımından XVI. yüzyıla tarihlenen²⁰⁸ yazmanın cildi, bezeme elemanları ve arka kapak şemsenin cilde olan oranı açısından da XVI. yüzyıla uygundur.

²⁰⁸ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.122.

Örnek Numarası: 41

Fotoğraf Numarası: 143-144-145-146

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mesnevi²⁰⁹

Envanter Numarası: 2059

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 26.3x 16.5cm.

Malzeme: Açık Yeşil Renk Deri

Tanımı: Ön ve arka kapaklar aynı karakterde şekillendirilmiştir (Foto:143-144). Kapaklar üçer sıra soğuk cetvelle çerçevesizdir. Köşebent düzenlemesi görülmeyen örnekte, köşelere paralel çekilen çizgilerle üçgen yüzeyler oluşturulmuş ve bu yüzeyler sade olarak bırakılmıştır. Kapak ortalarında yer alan soğuk şemseler dilimli oval biçiminde olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse bezemeleri ise kalıpla yapılmıştır. 2057 envanter numaralı ve yine Sururi'nin Mesnevi şerhi olan yazmanın kapağında da aynı şemse kompozisyonunu görmek mümkündür. İnce kıvrım dalların taşıdığı saz üslubunda yapraklar ve hatayi tarzında işlenmiş güllerden oluşan kompozisyon karşılıklı olarak iki kez işlenmiştir. Beş dilimli palmet biçimindeki salbeklerin içleri ise hatayi tarzında çiçekle bezenmiştir. Şemseden yatay ve dikey eksenlerde çıkan ve kapak kenar ortalarına uzanan soğuk cetvellerin uçları ise daire şeklinde bitirilmiştir (Foto:145).

İki sıra soğuk cetvelle kuşatılan sertab bezemesiz olup iki büyük kartuşa bölünmüştür. Dilimli, yuvarlak miklep şemsesinde ise, aynı kökten çıkan ince dalların taşıdığı hançeri yapraklar, hatayi tarzı güller ve goncalar, merkezde yer alan hatayi tarzı büyük çiçeği kuşatmaktadır (Foto:146). İç kapaklar bezemesiz olup, açık pembe kağıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme: 2057 envanter numaralı örnekle aynı bezeme özellikleri ve aynı kalıp kullanılarak yapılan şemseye bakılarak her iki örneğinde aynı mücellidin elinden çıktığı veya aynı kalıbın kullanıldığı mücellithanenin eseri olduğu söylenebilir. Her iki örnekte bezeme düzeni açısından XVI. yüzyıla tarihlendirilebilir.

²⁰⁹ Abdalbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.123, Sururi'nin mesnevi şerhidir. Ketebe kaydı bulunmamaktadır. Ser-tarih Muhammet Ali tarafından vakfedilmiştir. Bazı sayfalar Talik hatla bazıları ise nesih hatla yazılmıştır.

Örnek Numarası: 42

Fotoğraf Numarası: 147-148-149-150

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mesnevi²¹⁰

Envanter Numarası: 2075

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 29.8x19.5

Malzeme: Açık Yeşil Renk Deri

Tanımı: Kırmızı renk deri ile özensiz bir biçimde tamir edilen örnekte, ön ve arka kapaklar aynı karakteri yansıtmaktadır (Foto:147-148). Dışta yer alan zencirek bordürü ve yaldızlı tek sıra cetvelle kuşatılmış olan kapaklarda köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır. Yaldızlı cetvellerin yatay yerleştirilmesi ile köşelerde oluşan üçgen alanlarda bezemesiz olarak bırakılmıştır.

Kapak ortalarında yer alan soğuk şemseler, oval biçimli olup dilimlendirilmiştir. Kalıpla soğuk baskı şeklinde uygulanan şemse, iki sıra yaldızlı çizgi ile tahrirlenmiş, dilim aralarına ise yaldızlı tığlar çekilerek hareketlendirilmiştir. Salbeksiz şemse uçlarında ise tığlar uzun tutulmuştur. Yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolaşan ince dallar, hatayi tarzı iri gülleri, tomurcukları ve pençerle uçları kıvrık hançeri saz yapraklarını taşımaktadır. Yatay eksende hatayi tarzı üç çiçek ard arda gelecek şekilde yerleştirilmiştir(Foto:149). Sertab ve dip bölümleri sade bırakılmıştır. Miklepte ise kapakları kuşatan zencirek bordürü ile cetvelin tekrarlandığı görülür. Şemsesi ise yuvarlak biçimli olup dilimlendirilmiştir. Kapak şemseleri ile aynı teknikte yapılmış olup, iki sıra yaldızlı çizgi ile tahrirlenmiş ve yine dilim aralarına çekilmiş yaldızlı tığlarla hareketlendirilmişlerdir. Şemse yüzeyi ise, spiral yapan kıvrım dalların taşıdığı ince saz yaprakları ile hatayi tarzı çiçeklerden oluşmaktadır (Foto:150). Kapak şemse bezemelerinin aksine miklep şemse yüzeyinde kullanılan bezemeler farklı karakterde ve boyutta işlenmiştir.

İç kapaklar bezemesiz olup, kağıtla kaplanmıştır.

²¹⁰ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.134-135, Şemi'nin mesnevi şerhidir. 422 yaprak olup her sayfada 22 satır vardır. Derviş Mehmet Paşa vakfidir. Temellük kaydına göre 16. 17. yüzyıllara aittir. Talik hatla yazılmıştır.

Tarihlendirme: İstinsah tarihi bilinmeyen yazmanın kapakları, bezeme de kullanılan saz yapraklarının şemseye oranla oldukça büyük işlenmesi ve şemsenin tahrirlenme biçimi açısından XVI. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilebilir.

Örnek Numarası: 43

Fotoğraf Numarası: 151-152-153-154

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Divanı Kebir²¹¹

Envanter Numarası: 2106

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 20.5x 16cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Kırmızı renk deri ile tamir edilmiştir. Ön ve arka kapaklar aynı düzende yapılmıştır. İki sıra soğuk cetvel kuşağı kapakları çerçevelemektedir. Köşebent düzenlemesi ise bulunmamaktadır (Foto:151-152).

Gömme tekniğinde yapılmış soğuk şemseler dilimlendirilmiş ve oval biçili olup salbeksizdir. Yatay ekseninde yerleştirilen birbirine paralel iki bulut motifi bezemenin ana şemasını oluşturmaktadır. Karşılıklı işlenmiş bulutlar hatayi tarzı çiçeklerle düğümler yaparak fiyonk şeklinde düzenlenmişlerdir. Bulut içlerine ve düğüm aralarına da hatayi tarzı çiçekler işlenmiş, bulutların dışında kalan yüzey, ince kıvrım dalların taşıdığı hatayi tarzı gül, gonca ve pençerle tezyin edilmiştir. Sertab ve dip bölümleri bezemesizdir. Miklep şemsesi dilimli, yuvarlak biçimdedir. Kapak şemseleri ile aynı teknikte yapılan soğuk şemsenin bezeme kompozisyonu da kapak şemse bezemelerinin minimize edilerek uygulanmış biçimidir. Kapak şemselerinden farklı olarak, bulut motiflerinin dışında kalan alan, ince kıvrım dalların taşıdığı ikili yapraklar ve hatayi tarzı küçük çiçeklerle daha sade bir biçimde bezenmiştir(Foto:153).

İç kapaklar ebru kağıtla kaplanmıştır. Sertab yüzeyi deri renginde bırakılmış, miklep ise mavi renkli düz kağıtla kaplanmıştır (Foto:154).

Tarihlendirme: Mevlana Müzesi yazma eserler kataloğunu yapan Abdülbaki Gölpınarlı yazı itibari ile kitabı XVI. yüzyıl ile XVII. yüzyıl başına tarihlemektedir²¹². Aynı kütüphanede bulunan1541 tarihli, 4914 envanter numaralı örneğin kapak

²¹¹ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.165, Mevlana'nın Divan-ı Kebir'nin istinsahıdır. 266 yaprak olup her sayfada 15 satır yer alır. İlk sayfada tarihsiz olarak Ser-tarıyk Seyyid Ahmet Dede'nin vakfi olduğu yazılıdır.

²¹² Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.165

düzeninde görülen bulut kompozisyonuna benzemesi açısından da kapağın XVI. yüzyılın ikinci yarısından olduğu düşünülmektedir.

Örnek Numarası: 44

Fotoğraf Numarası:155-156

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Tercüme-i Tevakıb²¹³

Envanter Numarası: 2152

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 19.5x12.5 cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Sırt kısmı siyah renk deri ile tamir edilmiştir. Ön ve arka kapakları aynı karakterde yapılan örnekte, aletle yapılan altınla yaldızlanmış s'lerden oluşan enli zencirek bordürü ile yaldızlı tek sıra cetvel kuşağı görülür. Köşebent ve şemse düzenlemesi görülmemektedir. Kapaklar, yatay ve dikey eksenlerde yaldızlı çizgilerin çekilmesi ile hareketlendirilirken, çizgilerin kapak kenar ortalarına gelen birleşme noktalarında üçer adet yaldızlı dairenin işlendiği görülürken kapak ortasındaki birleşimi kare şeklinde düzenlenmiştir. Fırçayla altın yaldız sürülerek yapılmıştır, bir birine paralel olarak 14'er çizgi ile oluşturulmuş ızgara şeklindedir. Çizgi uçları ise yaldızlı tığlarla uzatılarak, şemsenin yerini tutan bezeme tamamlanmış olur (Foto:155-156).

İç kapaklar düz kağıtla kaplıdır.

Tarihlendirme: III. Murat'ın adının zikredilmesi açısından kitabın onun zamanında tercüme edildiği kabul edilebilir. III. Murat 1595 yılında vefat etmiştir. Bu tarih esas alındığında kitap XVI. yüzyıla tarihlendirilebilir. Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesinde 152 envanter numaralı ve 1658 tarihli Ahsenü'l-Hadis ve yine aynı kütüphanede bulunan 129 envanter numaralı 1436-37 tarihli Et-Tenih li Elfazı'l-Camii's-Sahih adlı eserlerin ciltlerine olan benzerliği²¹⁴, bu tarz kapakların XV ve XVII. yüzyıllara ait örneklerde kullanılması, aynı kompozisyonun XVI. yüzyılda da kullanılabileceğinin kanıtıdır.

²¹³ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.226-27, Mahmut Dede'nin eseridir. Ketebe kaydı ve tarihi bulunmamaktadır. Hatime bölümünde Sultan III. Murat'ın adı anılmaktadır. 148 yapaktır. Her yapakta 15 satır var.

²¹⁴ Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, s.129-61.

Örnek Numarası: 45

Fotoğraf Numarası:157-158-159

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mecmua²¹⁵

Envanter Numarası: 2315

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 19.5x11.5 cm.

Malzeme: Bordo Renk Deri, Kestane Rengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları farklı karakterleri yansıtmaktadır (Foto:157). Ön kapak iki sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent uygulaması görülmemekle birlikte köşelerde cetvellerin yatay çizgilerle kesilmesiyle üçgen alanlar oluşturulmuştur (Foto:158). Bu alanların yüzeyleri bezemesiz bırakılmıştır. Dilimli oval biçimli soğuk şemse, gömme tekniğinde olup, bezemeleri kalıpla soğuk baskı olarak uygulanmıştır. Şemse bezemesinde, dilimli şemse yüzeyinin ikinci kez dilimlendirildiği görülür. Dikey ekseninde bir birine paralel olarak işlenen stilize bulut motifleri dörder kez hatayi tarzı çiçeklerle düğümlenmiş, düğüm aralarında kalan yüzeyler yine hatayi tarzı tek ve çift çiçeklerle doldurulmuştur. Bulut kompozisyonu ile dilimli çerçeve arasında kalan alansa ince kıvrım dalların taşıdığı hatayi tarzı gül ve çiçeklerle bezenmiştir. Bulutların birleşim arasında bulunan ve şemse merkezini oluşturulan dörtgen alanın içine hatayi tarzı tek gül işlenmiş, dört yöndense spiral dallarla hareketlendirilmiştir (Foto:159).

Arka kapakta üç sıra ince soğuk cetvel kuşağı görülür. Cetveller, kısmen tamiratla eklenen derinin altında kalmıştır. Kapak ortasında yer alan dilimli, oval biçimli soğuk şemse salbektir. Büyük ölçüde tahrip olan şemse bezemeleri zorlukla seçilebilmektedir. İri kıvrım dallar üzerinde hatayi tarzı büyük çiçekler, goncalar ve pençler algılanabilmektedir. Salbek yüzeylerinde ise hatayi tarzı tek çiçekler işlenmiştir.

Miklep bulunamayan örnekte, dip bölümü ise tamiratla yenilemiştir. İç kapaklar ebrulu kağıtla kaplıdır.

²¹⁵ Abdülkâki Gölpinarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s.309-311, üç bölümden oluşan mecmuada birinci bölüm Fadli'nin Gül-ü bülbülü olup istinsah tarihi olarak 1554-55 verilmektedir. İkinci bölüm Kemal Paşazade'nin (1533) risalesidir. Üçüncü bölümse çeşitli şair ve yazarlara ait risale ve Şiilerden oluşmaktadır.

Tarihlendirme: Farklı karakteri yansıtan ön ve arka kapaklar, bezeme düzeni ve malzemesi açısından da tamirat esnasında iki farklı cildin birleştirilmesi ile oluşturulduğu izlenimi vermektedir. Mecmuayı oluşturan kitaplar XVI. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir. Ön kapak kompozisyonunda görülen bulut motiflerinin stilize olarak işlenmesi bakımından XVI. yüzyılın sonlarına, klasik üslubu yansıtan arka kapağın, bezemeleri göz önünde bulundurulduğunda XVI. yüzyılın ortalarına ait bir örnek olduğu düşünülebilir.

Örnek Numarası: 46

Fotoğraf Numarası: 160-161-162

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 8 Mayıs 2009

Eserin Adı: Divan²¹⁶

Envanter Numarası: 2596

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 20x10 cm.

Malzeme: Kızıl Kahve Deri

Tanımı: Ön ve arka kapaklar aynı düzende işlenmiştir (Foto:160). Köşebent düzenlenmesi görülmeyen kapaklar iki sıra soğuk cetvel kuşağı ile çerçevelenmiştir. Cetvelleri yatay kesen çizgilerle oluşturulan üçgen alanlar bezemesiz bırakılmıştır. Dilimli oval biçimli şemse bir sıra altın yıldızla tahrirlenmiştir. Dilim araları ise yıldızlı tığlarla hareketlendirilmiştir. Salbekli soğuk şemselerde bezemeler kalıpla baskı şeklinde uygulanmıştır. Yapraklı tek kökten çıkan kıvrım dalların taşıdığı hatayı tarzı çiçeklerle bu çiçeklerin taç yapraklarından çıkan yeni kıvrım dalların taşıdığı hatayı tarzı güller, şakayıklar, pençer ve saz üslubunda uçları kıvrık hançeri yapraklarla bezeme kompozisyonu şekillendirilmiştir (Foto:161). Şemse uçları yıldızlı çizgiler ve bunların iki yanına işlenen küçük dairelerden oluşan ortabağla salbeklere bağlanmıştır. Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerde gömme tekniğinde olup yüzeyleri hatayı tarzında tek çiçekle bezenmiştir. Tek sıra yıldızla tahrirlenen salbeklerde dilim aralarına da tığlar çekilmiştir.

Dip kısmında bezeme görülmemektedir. Miklepsiz örnekte iç kapaklar ebru kağıtla kaplanmıştır (Foto:162).

Tarihlendirme: Mevlana müzesinde yer alan 2047, 2465, 1688 envanter numaralı ve XVI. yüzyıla tarihlenen örneklerin şemse düzenlemeleri ile birebir örtüşen örnekte şemse bezemeleri, aynı bezeme kalıbı ile yapılıp, yine aynı atölyenin ürünü olduğunu düşündürmektedir.

²¹⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.III, s.16, Salman Savacı'nin divanıdır. İlk iki yaprak yeni yazı ile yazılıp divana eklenmiştir. Yazı 16. yüzyıl nestalik hattının karakteristik bir örneğidir.

Örnek Numarası: 47

Fotoğraf Numarası: 163-164-165-166

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Firdavs'al Murşidiyya fi atar'as-samadiyya²¹⁷

Envanter Numarası: 1509

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 26x17 cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Dip ve sertab bölümleri kırmızı renk deri ile tamir edilmiştir. İki sıra yaldızsız cetvel kuşağının arasında geçme s'lerden yapılmış ince zencirek bordürü ile kapaklar çerçevelenmiştir. Ön ve arka kapakları aynı karakteri göstermektedir (Foto:163). Kapak köşelerinde yer alan dilimli köşebentler yaldızlı iki sıra çizgi ile tahrirlenmiş olup, köşebentte gömme tekniği uygulanmış ve bezemeler kalıpla yapılmıştır. Kapak ve miklep köşebentlerinde aynı bezeme kalıbı kullanılmıştır. Köşeliğin alt ucundaki yapraklı demetten çıkan üç kıvrım dalın taşıdığı hatayi tarzında işlenmiş güller, goncalar, tomurcuklar ve pençler bulunur. Köşebentin ortasında yer alan iri gülden çıkan tek hançeri saz yaprağı kompozisyonu tamamlamaktadır.

Dilimli, yuvarlak biçimli şemse iki sıra altın yaldızla tahrirlenmiştir. Salbeksiz soğuk şemse gömme tekniğinde olup bezemeleri kalıp kullanılarak yapılmıştır. Şemse yüzeyi ise, yaprak demetinden çıkan ve dikey ekseninde uzanan beş dalın taşıdığı hatayi tarzında yapılmış gül, şakayık ve pençlerle, çiçek aralarına yerleştirilmiş saz üslubunda hançeri yapraklarla bezenmiştir. Kapak kenar ortalarında çintemaniye benzeyen üçlü daireler işlenmiştir (Foto:164).

Cetvel ve köşebent düzenlemeleri kapaklarla aynı olan miklepte, şemse damla biçiminde olup dilimlendirilmiştir. Yüzeyi ise yaprak demetinden çıkan beş dalın, hatayi tarzı gül, şakayık, gonca, penç ve hançeri yaprakları taşıdığı, uçlarının ise

²¹⁷ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.193-94, Beyazid Halifat al'Murşidi'nin eseridir. Nesih hatla yazılmıştır. 179 yaprak olup her yaprakta 23 satır vardır. 1727 yılından ve Melamiyyei Bayramiyeden tezkire-i evvel Habeşizade Rahimiye ait olduğunu gösteren bir kayıt mevcuttur.

tomurcuklarla sonlandırıldığı görülür (Foto:165). Kapak kenar ortasına ise yaldızlı çintemani işlenmiştir. İç kapaklar bezemesiz kahverengi deri ile kaplıdır (Foto:166).

Tarihlendirme: Abdülbaki Gölpınarlı, istinsah tarihi bilinmeyen yazmayı, kullanılan Selçuklu nesihine ve kağıda dayanarak XIV-XV. yüzyıllara tarihlendirmiştir. Bununla birlikte kapaklar XVI. yüzyıl özelliklerini yansıtmaktadır. Kayseri Raşid Efendi kütüphanesinde bulunan ve Edirne’de istinsah edilmiş 269 envanter numaralı, 1541 tarihli El-İslah ve’l-İzah ala Mustasari’l-Vigaye²¹⁸ adlı yazmanın kapak şemsesi ile birebir örtüşmektedir. Bu örnekle olan benzerliği de göz önüne alınarak, kapakların XVI. yüzyılın ilk yarısından olduğu söylenebilir.

²¹⁸ Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, s.83.

Örnek Numarası: 48

Fotoğraf Numarası: 167-168-169

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Futuh'al-gab fi'l-kaşfi an kına'ar-ray²¹⁹

Envanter Numarası: 4703

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 26.6 x 17cm.

Malzeme: Yeşil Renk Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı tarzda düzenlenmiştir (Foto:167). Köşebentsiz örnekte, üç sıra soğuk cetvel kapakları çerçevelemektedir. Cetvel köşelerinde çekilen yatay çizgilerle üçgen alanlar oluşturulmuş, yüzeyleri ise bezemesiz bırakılmıştır.

Mülevven tarzında yapılmış olan şemseler, dilimli, oval biçimli olup salbektir. Şemse yüzeyinde kırmızı renk deri kullanılmıştır. Şemse bezeme kompozisyonunda merkezini, yatay ekseninde uzanan bulut motifi oluşturur. Kıvrımlı bulutta kıvrımlar hatayi tarzı güller ve dört yapraklı çiçeklerle yapılmış, bulutun kıvrım aralarında kalan yüzeylerle yine şakayık tarzı çiçekler ve goncalarla bezenmişken bulutun dışında kalan alanlarda kıvrım dalların taşıdığı pençler, uçları kıvrık hançeri saz yaprakları, hatayi tarzı güller, goncalar ve tomurcuklar görülür Foto:168).

Üç dilimli palmet şeklinde yapılmış ve yüzeyleri, dilimli rumi yapraklarla oluşturulmuş üç dilimli palmetle bezenmiştir.

Sırt bölümü bezemesiz bırakılmıştır. Miklebi kopuk ciltte iç kapaklar ebrulu kağıtla kaplanmıştır (Foto:169).

Tarihlendirme: İstinsah tarihi bilinmeyen yazmanın kapakları, yazı karakteri açısından XVI. yüzyıla tarihlendirilmektedir²²⁰. Kapaklar, bezeme kompozisyonu ve şemse boyutu açısından XVI. yüzyıla uygun düşen bir örnektir.

²¹⁹ Abdülkâki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.III, s.233, Muhammed'at Tibi'nin Kaşşaf Haşiyesinin dördüncü cildir. Nesihle yazılmıştır, 420 yapaktır. Her yapakta 25 satır vardır. Ketebe kaydı ve tarihi yoktur.

²²⁰ Abdülkâki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.III, s.233.

Örnek Numarası: 49

Fotoğraf Numarası: 170-171-172

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Al-Kaşşaf²²¹

Envanter Numarası: 81

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 26.5x18 cm.

Malzeme: Kızıl Kahve Deri

Tanımı: Ön ve arka kapak düzenlemesinin benzer yapıldığı örnekte, üç sıra soğuk cetvel kuşağı tarafından çerçevelenmektedir (Foto:170). Köşebent düzenlemesi bulunmamakla birlikte, köşelerde cetvellere çapraz çekilen çizgilerle oluşmuş üçgen yüzeyler bulunur. İçleri bezemesiz bırakılmıştır. Tek sıra, ince soğuk çizgi ile cetvel ve köşelerde bulunan üçgen yüzeyler yeniden çerçevelenmiştir. Köşeleri ise birer soğuk nokta ile vurgulanmıştır. Şemselerin yatay ve dikey eksenlerinden kapak kenar ortalarına uzatılan çizgiler bu ikinci cetvel kuşağına bitleştirilmiştir. Çizgilerin uçlarında üç yapraklı stilize çiçekler bulunur.

Salbeksiz soğuk şemse, dilimli ve oval biçimlidir. Tek sıra yaldızsız çizgi ile tahrirlenmiş ve yaldızsız tığlarla da vurgulanmıştır. Kalıpla soğuk baskı şeklinde yapılan şemsede yüzey, yapraklı kökten çıkan dalın taşıdığı hançeri saz yaprakları, hatayi tarzı güller ve şakayıklarla bezenmiştir. Şemse uçlarında ise üç yapraklı çiçekler bulunur (Foto:171).

Kapaklarda görülen cetvel ve köşelikler miklepte aynen tekrar edilmiştir. Miklep şemsesi ise, dilimli ve yuvarlak biçimlidir. Yaldızsız, tek sıra çizgi ile tahrirlenmiş dilim araları da yine yaldızsız olarak yapılmış tığlarla vurgulanmıştır. Şemse uçlarında ise, miklebin dik köşesine gelen uçta tek daire, diğer ucunda ise üç daire ve bu dairelerden uzayan çizgi ile kapak kenar ortasına uzatılmış ve uçları üç yapraklı stilize çiçekle sonlandırılmıştır. Daireler yaldızsız olup kalıpla yapılmıştır. Şemse yüzeyi ise, iri

²²¹ Abdulkaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.17, nesih hatla yazılan eserde ketebe kaydı ve istinsah tarihi bulunmamaktadır. 186 yapraktır. Her sayfada 21 satır bulunur.

hançeri saz yaprakları ve yaprakların aralarında bulunan hatayi tarzı gül ve şakayıklarla bezenmiştir (Foto:172).

İç kapaklar bezemesiz olup, kağıt kaplıdır.

Tarihlendirme: İstinsah tarihi bilinmeyen örnek yazı karakteri ve kağıt özellikleri bakımından XVI. yüzyıla tarihlendirilmektedir²²² kapaklar, bezeme kompozisyonu açısından XVI. yüzyıla tarihlendirilebilir.

²²² Abdalbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.17.

Örnek Numarası: 50

Fotoğraf Numarası: 173-174-175

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Al Masanih fi'l Masabih²²³

Envanter Numarası: 633

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 27.3x18cm.

Malzeme: Kırmızı Renk Deri

Tanımı: Sağlam olarak günümüze ulaşan örnekte ön ve arka kapaklar aynı karakterdedir. İki sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiş kapaklarda köşebent uygulaması görülmemekle birlikte köşelerde, yatay çekilen çizgilerle üçgen yüzeyler oluşturulmuştur. Bu yüzeyler bezemesiz olarak bırakılmıştır (Foto:173).

Kapak ortalarında bulunan ve kapağa oranla büyük yapılmış soğuk şemseler, gömme tekniğindedir ve kalıpla yapılmıştır. Dilimli, oval biçimli olup tek sıra çizgi ile tahrirlenmiştir. Salbeksiz şemse dört yönde uzatılmış soğuk çizgilerle kapak kenar ortalarına bağlanmıştır. Tek kökten çıkan kıvrım daldan uzayan yeni küçük dallar ve bunların taşıdığı saz üslubunda yapılmış, uçları kıvrık hançeri yapraklarla, hatayi tarzı güller, goncalar, şakayık ve dört yapraklı çiçeklerle bezenmiştir (Foto:174).

Sertab kısmı sade bırakılmıştır. Miklep kapaklarda olduğu gibi iki sıra cetvelle çerçevelenmiştir. Şemse uygulaması görülmemekle birlikte, şemsenin bulunması gereken yerde soğuk çizgilerle yapılmış zik zaklar görülür (Foto:175).

İç kapaklar, düz beyaz kağıtla kaplıdır.

Tarihlendirme: Kitabın istinsah tarihi 1443-44 dür. Kapaklarsa XV. yüzyıl cilt özelliklerini yansıtmamaktadır. Şemsede görülen saz yapraklarının Türk sanatında kullanılmaya başlanması XVI. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren. Bu nedenle kapakların kitabın döneminden orijinal cildi olmamakla birlikte, XVI. yüzyıl özellikleri göstermesi nedeni ile bu yüzyıldan olduğu düşünülmektedir.

²²³ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.I, s.70, Alaadin el Suhumi'nin eseridir. İstinsah tarihi H. 847/M.1443-44dür. 592 sayfa olup, her yaprakta 29 satır vardır. 1. sayfada Şeyh Ramazan tarafından vakfedildiği kayıtlıdır.

Örnek Numarası: 51

Fotoğraf Numarası: 176-177-178

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mecmua²²⁴

Envanter Numarası: 2609

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 22.7x15cm.

Malzeme: Kızıl-Kahve Deri

Tanımı: Kapak kenarları açık kırmızı renk deri ile tamir edilmiştir. Ön ve arka kapakları aynı düzende yapılmıştır ve mikleplidir (Foto:176). Cetvel ve zencirek bordürü bulunmayan örnekte, köşelerde sade bırakılmıştır. Kapak ortalarında ve kapaklara oranla oldukça büyük yapılmış şemseler yer alır. Salbeksiz olan soğuk şemseler yuvarlağa yakın oval biçimlidir ve dilimlendirilmiş olup gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse bezemesinde ise merkezde bulunan ve yapraklı bir bağdan çıkan dalın taşıdığı hatayi tarzında yapılmış taç yaprağından hançeri yapraklar çıkan şakayıkla, şakayığın iki yanında ve birbirine simetrik olarak yapılmış, kıvrım dallar ve onların taşıdığı hatayi tarzı güller, uçları kıvrık hançeri saz yaprakları ve yine şakayıklarla bezenmiştir (Foto:177).

Sertab bölümü sade bırakılmıştır. Miklepte ise kapaklarda uygulanan şemse kompozisyonu minimize edilerek tekrar edilmiştir (Foto:178).

İç kapaklar sarı renk kağıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Yazı açısından XV. yüzyıla tarihlenen örnekte kapaklar XVI. yüzyıl özellikleri göstermektedir ve şemse bezeme kompozisyonu açısından aynı müzede bulunan 1688 ve 2057 envanter numaralı XVI. yüzyıl örneklerine olan benzerliği de göz önünde bulundurulurak XVI. yüzyıla tarihlendirilebilir.

²²⁴ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.III, s.31, Dört bölümden oluşan ve Cami'nin eserlerini içeren mecmuada birinci bölüm: Abd'ar Rahman, ikinci bölüm: Divan, üçüncü bölüm: Risale-i muamma, dördüncü bölüm: kavaid-i muamma, beşinci bölüm ise risale-i arud'dur. İkinci bölümde bulunan ketebe kaydına göre Caminin ölümünden önce H.856'da (M.1447) kendi el yazısı ile yazılmıştır. Gölpınarlı, İstanbul Üniversitesinde bulunan ve Caminin el yazısı ile yazılmış örnekle kıyaslayarak bu yazmanın caminin el yazısı orijinal bir yazmadan istinsah edildiği sonucuna ulaşmıştır. 294 yaprak olan eserde her sayfada 25 satır mevcuttur.

Örnek Numarası: 52

Fotoğraf Numarası: 179-180-181

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Mesnevi²²⁵

Envanter Numarası: 2020

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 30.6x 22.5cm.

Malzeme: Yeşil ve Bordo Renk Deri

Tanımı: Sırt kısmı kahverengi deri ile tamir edilmiş kapakta miklep kopuktur. Yıldızlanmış iki sıra ince cetvel kuşağı ile bu cetvellerin arasında bulunan sarmal s'lerden oluşturulmuş zencirek bordürü iç ve dış kapakları çerçevelemiştir. Ön ve arka kapakları aynı karakterdedir. Köşebent uygulaması görülmeyen kapaklarda aletle yapılmış çizgilerle elde edilmiş örgü kompozisyonu vardır ve böylelikle köşelerde üçgen bezemeler oluşturulmuştur (Foto:179).

Oval biçimli ve dilimlendirilmiş soğuk şemseler gömme tekniğindedir ve bezemeler kalıpla yapılmıştır. İki sıra yıldızla tahrirlenmiş şemsede dilim araları ve yüzeyleri yaprak biçimindeki tığlarla vurgulanmıştır.

Şemse bezemelerinde ise yatay çapraz eksenlerde simetrik olarak işlenmiş kıvrım dallar üzerinde bulunan ve hatayi tarzında yapılmış güller ve şakayık çiçekleri ile tek yapraklar, saz üslubunda yapılmış hançeri saz yaprakları, goncalar ve pençer görülür. Hatayi güllerden çıkan ikincil küçük kıvrım dallar ise ana kompozisyonu çerçevelemektedir. Bu dallar üzerinde daha küçük boyutlarda işlenmiş tek yapraklar, hatayi tarzı çiçekler ve uçları kıvrık hançeri yapraklar yer alır. Aletle yapılmış ve konturları yıldızlarla belirginleştirilmiş hatayi tarzında çiçekten çıkan ve bu çiçeği iki yandan kuşatan kıvrım dalların uçları sade rumi yapraklarla sonlandırılmış ve böylece salbek elde edilmiş olur (Foto:180).

²²⁵ Abdalbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Yazmalar...**, C.II, s. 85-86, Mesnevi'nin bu nüshasının istinsah tarihi belli değildir. Ketebe kaydı yoktur. 288 yapraktır. Her sayfada 25 satır yer alır. İlk sayfa kağıtla kaplanmıştır. Kağıdın altında yer alan tarih H.931 dir. Bu tarih miladi 1525 yılına denk düşmektedir. Abdalbaki Gölpınarlı yazı karakteri açısından, yazmayı 14. yüzyıl sonu 15. yüzyıl başına tarihlendirmektedir.

İç kapaklar bordo renk deri ile kaplanmıştır. İkinci cetvel sırasının köşelere yatay yerleştirilmesi ile üçgen yüzeyler elde edilmiştir. Bu alanların içinde birer, dışlarına ise ikişer yıldızlı daire işlenmiştir. Kapak kenar ortalarında da birer yıldızlı daire görülür.

Kapak ortalarında aletle yapılmış ve geçmelerle oluşturulmuş örgü kompozisyonunda bezemeler yer alır. Kare alanın içi de beş adet küçük kare ile dolgulanmıştır. Uçları ise yıldızlı çizgilerden oluşturulmuş ve yine örgü formunda bezemeler bulunur. Böylelikle stilize bir şemse kompozisyonu elde edilmiştir (Foto:181).

Tarihlendirme: İstinsah tarihi bilinmemekle birlikte, Abdalbaki Gölpınarlı tarafından yazı karakteri göz önünde bulundurularak XIV. yüzyıl sonun XV. yüzyıl başına tarihlenen yazmanın kapakları, bezeme kompozisyonu ve hançeri saz yaprakları açısından XVI. yüzyıla yakın görülmektedir.

Örnek Numarası: 53

Fotoğraf Numarası: 182-183-184-185

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Kur'an-ı Kerim²²⁶

Envanter Numarası: 1

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 43x27.5cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakterdedir (Foto:182). Dışta, kalın sarmal s'lerle oluşturulmuş bir sıra zencirekle, hemen içinde yer alan ince sarmal s'lerden oluşturulmuş zencirek bordürü kapakları çerçevelemektedir. Zencirek bordürlerini ise dikdörtgen kartuşlardan oluşmuş bordür takip etmektedir. Gömme tekniğinde yapılan bordürde kartuş yüzeyleri mülemma tarzda bezenmiştir. Kartuş yüzeylerinde; dikey ekseninde birbirine paralel olarak yerleştirilmiş bulut motiflerinin aralarında kıvrım dalların taşıdığı üç yapraklı çiçekler bulunur. Kartuş bordürünün içinde kalan dikdörtgen alanda, kapakları çerçeveleyen zencirek bordürlerinin alt ve üst kapak kenarında tekrar edildiği görülür.

Şemse ve köşebentlerle birlikte, şemse ve köşebent arasında oluşan yüzeyde gömme tekniğinde yapılmıştır ve mülemma tarzda benzemiştir. Yarım kemer formunda yapılmış köşebentlerin, şemse ile arasında bulunan bezeme kompozisyonu ile aynı özelliklere sahip olup, köşebentlerin ince-kıvrımlı bir çizgi ile bu alandan ayrıldığı görülür. Köşebent yüzeyi ile köşebent ve şemse arasında kalan alanın kıvrımlı küçük bulut motiflerinin tekrarı ve bulut aralarında kalan alanların spiral dalların taşıdığı hatayı tarzında yapılmış çiçekler ve yapraklarla bezendiği görülür.

Oval biçimli şemse dilimlendirilmiştir. Salbekli şemsenin, küçük dairelerin tekrarı ile oluşturulmuş bir bordürle çerçvelendiği görülür.

²²⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Müzelik...**, s.1-3, Ketebe kaydı bulunmakla birlikte yazım tarihi belirtilmemiştir. Abdülkaadir el Huseyni tarafından yazılmıştır. 365 sayfadan oluşmaktadır ve İran tarzı yazı ile oluşturulmuştur. Kanuni devrinde İran seferinden elde edilmiş olması muhtemeldir. Rüstem Paşa tarafından Mevlana Dergahına vakfedilmiştir.

Şemse yüzeyi; küçük bulut motifleri ile bulut aralarında bulunan spiral dallar ve dalların taşıdığı çiçeklerle yapraklardan meydana gelen kompozisyonun, dikey ekseninde ve karşılıklı olarak işlenmesi ile bezenmiştir (Foto:183).

Üç dilimli palmet şeklinde işlenmiş salbek yüzeyinde birer şakayık bulunur.

İç kapaklar ve miklepte aynı karakterde yapılmıştır. Açık kahverengi deriden yapılmış iç kapaklarda, kaatı ve gömme tekniğinin bir arada kullanıldığı görülür. Kapaklar; tek sıra yaldızlı cetvelle ve tek sıra zencirek bordürü ile çerçevelenmiştir. Kaatı tekniğinde yapılmış kartuş pafta bordüründe, bezemeler; yeşil ve mavi renk zemin üzerine altın yaldızla yapılmıştır. Yeşil renk zeminli kartuşlar mavi renk zeminli kartuşlarla ardışık olarak yerleştirilmişlerdir. Kartuş yüzeyleri kıvrım dalların taşıdığı üç ve dört yapraklı çiçeklerle bezenmiştir. İkinci kartuş pafta bordüründe mülemma tarzında bezenmiş kartuşlar, gömme tekniğinde yapılmıştır ve yüzeyleri birbiri ile ilişkilendirilmemiş bulut motiflerinin tekrarı ile bezenmiştir. Kapak ortasında bulunan salbekli şemseler ve köşebentler kaatı tekniğinde yapılmıştır. Mor renk zemin üzerine altın turuncu renkle elde edilmiş yıldız ve yaprak bezemeleri ile bulut motifleri işlenmiştir. Altın yaldızla yapılan çizgileri merkezde oluşan sekiz yapraklı stilize çiçekle, yatay ve dikeyde oluşan üç yapraklı stilize çiçeği çerçevelemektedir. Şemse ve köşebent arasında oluşan yüzeylerse mülemma tarzında bezenmiş olup, gömme tekniği uygulanmıştır. Bu alanın bezemesinde ise, birbiri ile ilişkilendirilmemiş kıvrım yapan bulutların tekrarı ile bulut aralarında bulunan kıvrım dalların taşıdığı üç yapraklı çiçekler görülür (Foto:184).

Sertabın içi iki sıra yaldızlı cetvel kuşağı arasında bulunan ve kaatı tekniğinde yapılmış dikdörtgenlerden oluşan kartuş bordürü ile bezenmiştir. Miklepte iç kapakların, miklebin formuna göre yarım bırakıldığı görülmektedir (Foto:185).

Tarihlendirme: Rüstem Paşa tarafından Mevlana Dergahı'na vakfedilen kitaplar arasında bulunan yazmanın, Kanuni'nin İran seferinden elde edilmiş olması muhtemeldir. Hattatın Abdülkadir el-Hüseyni olduğu ketebe kaydından anlaşılmaktadır. Ünlü Şiraz hattatı Hüseyini'ye ait olduğu saptanmış sekiz Kuran-ı Kerim nüshasından dördü İstanbul Kütüphanelerinde bulunmakta geriye kalan dört nüshadan ikisi Londra'da ikisi de Meşhed'de bulunmaktadır ²²⁷. Hüseyiniye ait dokuzuncu Kuran'da, Mevlana Müzesi Müzelik yazmalar koleksiyonunda bulunan, 1

²²⁷ Lale Uluç, **Türkmen Valiler Şirazlı Ustalar Osmanlı Okurlar XVI. Yüzyıl Şiraz El Yazmaları**, İstanbul 2006, s.370.

envanter numaralı Kuran-ı Kerim'dir. İç kapakta görülen ve bu dönem Şiraz el yazmalarına özgü olan iç kapakların, dikdörtgen biçimindeki iç alanları altın yıldızla boyanmıştır. Bu tür iç kapaklar yaklaşık bu dönemde (1550) ortaya çıkmıştır²²⁸. Hattatının Şirazlı Abdülkadir el-Hüseyni olması ve iç kapak düzeni nedeni ile kitap XVI. yüzyılın ikinci yarısına Şiraz bölgesine tarihlendirilmektedir.

²²⁸ Lale Uluç, **a.g.e.**, s.189.

Örnek Numarası: 54

Fotoğraf Numarası: 186-187-188

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Kur'an-ı Kerim²²⁹

Envanter Numarası: 9

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 31.8x21.3 cm.

Malzeme: Kırmızı Renk Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakteri yansıtmaktadır (Foto:186). Kapak kenarları turuncuya çalar kırmızı renk deri ile tamir edilmiştir. Bir sıra ince zencirek bordürü ile çerçevelenmiş kapaklar, içte kartuş bordürü ile kuşatılmıştır. Gömme tekniği ile yapılmış kartuşların yüzeyleri mülemma tarzda bezenmekle birlikte, yıldızları büyük oranda silinmiştir. Dikdörtgen kartuşların uçları dilimlendirilmiştir. Kartuş yüzeylerinde; merkezde yer alan şakayığın taç yapraklarından çıkan hançeri saz yaprakları ile şakayıktan çıkan kıvrım dalların birbirine simetrik olarak işlendiği ve bu dalların taşıdığı hatayi tarzı güller, goncalar ve yine hançeri saz yaprakları ile bezendiği görülür. Kartuş bordüründen sonra, ikinci kez işlenmiş zencirek bordürü köşebent ve şemsenin bulunduğu dikdörtgen alanı çerçeveler. Köşebentler ve şemse gömme tekniğinde yapılmıştır. Yarım kemer formunda yapılan köşebent, dilimlendirilmiştir. Alttan ayırma tarzında bezenmiş köşebentin yüzeyleri; yapraklı bir kökten çıkan ve köşebent formuna göre yerleştirilmiş tek sıra kıvrımlı dalın taşıdığı şakayıklar, hatayi tarzı güller ve goncalarla beraber, uçları kıvrık hançeri yapraklarla bezenmiştir.

Dilimli oval biçimli şemse alttan ayırma tarzında bezenmiştir. Şemse yüzeyinin bezemesinde; merkezde arda arda işlenmiş iri hatayi ve şakayığın etrafında kıvrım dalların taşıdığı yine hatayi tarzında yapılmış güller, şakayıklarla hançeri saz yaprakları görülür. Beş dilimli palmet biçiminde yapılmış salbekler şemsenin uzağında işlenmiştir. İçlerinde ise, iri birer şakayığın işlendiği görülür (Foto:187).

²²⁹ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Müzeliği...**, s.8, Ketebe kaydı bulunmayan yazmanın 615. Sayfasında Sultan II. Selim tarafından Mevlana Dergahına vakfedildiğine dair 21 satırlık vakıf kaydı bulunmakta. 615 sayfalık yazmanın her sayfasında ise 14 satır mevcuttur. Nesihle yazılmıştır.

Sertab üç adet yatay dikdörtgen kartuşa bölünmüştür. Alttan ayırma tarzında bezenen kartuşlarda ortada yer alan kartuşun yüzeyinde Vakı'a Suresi 79-80. Ayetler yazılıdır²³⁰. Diğer kartuşlarsa birbirinin aynı olup, arda arda yerleştirilmiş bulut motifleri ile, bulut aralarında yer alan kıvrım dalların taşıdığı hatayi tarzı goncalar ve saz yaprakları ile bezenmiştir.

Kapaklarda görülen bordür ve köşebentler mikleptede tekrar edilmiştir. Dilimli yuvarlak biçimli miklep şemsesi gömme tekniğinde olup, alttan ayırma tarzında bezenmiştir. miklep şemsesi, kapak şemselerinde olduğu gibi kıvrım dalların taşıdığı hatayi tarzı güller, şakayıklar ve hançeri yapraklarla bezenmiştir (Foto:188).

İç kapaklar süslemesizdir.

Tarihlendirme: Tarihsiz kitap II. Selim tarafından Mevlana Dergahı'na vakfedilmiştir. Kitabın kapak süslemesinde görülen saz üslubu ve vakfeden kişinin II. Selim olması sebebi ile kapakların XVI.'a ait olduğu söylenebilir.

²³⁰ Hayrettin Karaman, Ali Özek vd. **a.g.e.**, s.536.

Örnek Numarası: 55

Fotoğraf Numarası: 189-190-191

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Kur'an-ı Kerim²³¹

Envanter Numarası: 6

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 31.5x22cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakteri yansıtan yazma, açık kahverengi deri ile tamir edilmiştir (Foto: 189). Yıldızlı cetvelin içinde yer alan ve kalın sarmal s'lerle oluşturulmuş zencirek bordürü kapakları çerçevelenmektedir. Kartuş pafta bordürü ise zencirekten sonra yer alır. Dikdörtgen kartuşlarla aralarında yer alan dört yapraklı çiçek biçimindeki küçük kartuşlarda gömme tekniğinde yapılmıştır. Dikdörtgen kartuş yüzeyleri, merkezde yer alan altı yapraklı çiçekten çıkan ve çiçeğin iki yanında simetrik olarak işlenmiş kıvrım dallarla, bu dalların ucunda yer alan üç yapraklı çiçekler ve stilize yapraklarla bezenmiştir. Küçük kartuşların yüzeyinde ise beş yapraklı tek çiçekler işlenmiştir. Kartuş yüzeyleri ile birlikte kapak ortasında oluşmuş dikdörtgen alanın bezemeleri de altın yıldızla mülemma tarzda bezenmiştir.

Kapak ortalarında oluşan dikdörtgen alan, alt ve üst kapak kenarlarında dikdörtgen yüzeylere bölünmüştür. Bu ince kartuşların içlerinde dikey eksenle uzanan kıvrım dalın taşıdığı dört yapraklı çiçeklerle, stilize çiçekler ve yapraklar görülür.

Kapak ortasında bulunan dikdörtgen alanda; serapa tezhipli levhalara benzer bir anlayışla bezenmiştir. Kanatlı rumillerle elde edilen kapalı formda ve uzatılmış palmet biçiminde yapılmış ve içlerinde ise hatayi tarzında işlenmiş çiçek bulunan yüzeylerin karşılıklı yerleştirilmesi ile elde edilen bezeme birimi, merkezde ve bunun çapraz eksenlerinde olmak üzere beş kez tekrar edilmiştir. Bu alanların arasında kalan yüzeyse bulut motifleri ve kıvrım dalların taşıdığı beş yapraklı çiçekler, guncalarla bezenmiştir.

²³¹ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana Müzesi Müzelik...**, s.7, Ketebe kaydı bulunmamaktadır. 964 sayfadır. Rüstem Paşa tarafından Şems-i Tebrizi türbesine vakfedildiğine dair 10 satırlık vakıf yazısı vardır.

Miklep ve sertab bölümlerinin nasıl şekillendiği bilinmemektedir²³².

İç kapakları aynı karakterdedir. Tek sıra yaldızlı cetvelle, sık sarmal s'lerden elde edilmiş zencirek bordürü kapakları çerçevelemektedir. Mavi zemin üzerine siyah renkle kaatı tekniğinde bezenmiş dikdörtgen ve daire biçimli kartuşların ardışık olarak dizilimi ile elde edilen kartuş pafta bordürü kapakları yeniden çerçevelemiştir (Foto:190).

Dilimli daire biçimli ve salbekli şemselerle, çeyrek şemse ve salbek biçiminde yapılmış köşebentler kaatı tekniği ile yapılmıştır. Mor renge boyanmış zemin üzerinde altın yaldız kullanılarak yapılmış süslemelerde üç dilimli palmetlerle kanatlı rumiler kullanılmıştır. Şemse ve köşebentler arasında kalan yüzeyse gömme tekniğinde yapılmıştır. Altın yaldızla mülemma tarzda benzenmiş yüzeyde, birbiri ile ilişkilendirilmemiş bulut motiflerinin tekrar söz konusudur. Bulut aralarında kıvrım dallar üzerinde bulunan üç, dört ve beş yapraklı çiçeklerle tek yapraklar mavi renk boya ile renklendirilmiştir.

Sertabın içinde iç kapakları çerçeveleyen dikdörtgen kartuşların tekrarı ile elde edilmiş bordür bulunur. Kapakları çerçeveleyen zencirek bordürü sertabda da tekrar edilmiştir.

Miklebin iç ise, iç kapak düzeninin miklep biçimine göre tekrarı ile bezenmiştir (Foto:191).

Tarihlendirme: Tarihi bilinmeyen ve Rüstem Paşanın vakfettiği Kuranlar arasında bulunan eser, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunan ve H.770 noda kayıtlı Hamse-i Nizami'nin²³³ dış kapağı ile küçük farklar dışında birer bir uyuşmaktadır. Hamse-i Nizami'nin kapağında kartuşlar içinde kalmış alanın alt ve üst kapaklarına yakın olarak yapılan ince dikdörtgen yüzeylerde yazıt varken, Mevlana Müzesinde bulunan örnekte bitkisel karakterli bezeme vardır. 30.1x18.3 m boyutundaki kitap Mevlana müzesi örneğinin boyutlarına da yaklaşmaktadır. İç kapak düzeni açısından, Saray Bosna Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesinde bulunan 4511 envanter numaralı ve M. 1537 tarihli Kur'an-ı Kerim cildine benzemektedir²³⁴. Topkapı sarayında bulunan M.1512-13 tarihli Şiraz yazması Hamse-i Nizami'ye olan benzerliği ve Gazi Hüsrev

²³² Mevlana Müzesi bahçesinde bulunan Hasan Paşa Türbesi içine taşınmış 400 kadar eserden oluşan "seçme yazmalar koleksiyonu" nunda bulunan XV ve XVI. yüzyıla ait örneklerin incelenmesi ve fotoğraflanmasına müze yönetimi tarafından izin verilmemiştir.

²³³ Lale Uluç, **a.g.e.**, s.88.

²³⁴ Kazım Hacimeyleviç, **Osmanlı Cilt Sanatında Saray Bosna'daki Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki Nadir Eserlerin Yeri, Önemi ve Korunması**, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1997, s.120.

Bey Kütüphanesi'ndeki Kur'an-ı Kerimin iç kapaklarına olan benzerliği göz önünde bulundurularak, kitabın XVI. yüzyıl Şiraz örneği olduğu söylenebilir. Kanuni'nin İran seferi ile elde edilmiş olması muhtemeldir.

Örnek Numarası: 56

Fotoğraf Numarası: 192-193-194

İnceleme Tarihi: 10 Şubat 2009- 7 Mayıs 2009

Eserin Adı: Kur'an-ı Kerim²³⁵

Envanter Numarası: 1191

Tarih: Bilinmiyor

Ölçüsü: 37x25cm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka kapakları aynı karakteri yansıtan örnekte, yıldızlı zencirek bordürü kapakları çerçevelemektedir (Foto:192). Uçları sivriltilmiş dikdörtgen kartuşlardan oluşmuş bordür, gömme tekniğinde yapılmıştır. Kartuş yüzeyleri küçük bulut motiflerinin tekrarı ile bezenmiştir. Bulut aralarında bitkisel karakterli bezeme görülür. Kartuş yüzeyleri kapağın tamamında olduğu gibi mülemma tarzındadır(Foto:193).

Dilimli yarım kemer biçimindeki köşebentlerle yuvarlağa yakın oval biçimli salbekli şemselerin arasında oluşan yüzey kalıpla yapılmış bezemeleri içermektedir. Şemse, köşebent ve bunların arasında kalan yüzey bu süsleme şekliyle beraber kaynaştırılmıştır. Köşebentlerde ve köşebentle şemse arasında kalan yüzde aynı bezeme türü görülür. kıvrımlı küçük bulut motiflerinin ardışık tekrarı ile doldurulan yüzeylerde, bulut aralarına ise kıvrım dallar üzerine işlenmiş bitkisel karakterli bezeme işlenmiştir.

Dilimli şemsede, tek sıra yıldızla tahrirlenmiştir. Şemse bezeme kompozisyonunda aynı kökten çıkan dallar yatay ve dikey eksenlerde simetrik olarak işlenmiş ve bu dallar kapalı bir form oluşturmuştur. Dallar çok yapraklı çiçekleri taşımakta dal aralarında ise hurdeleri rumiler yer almaktadır. Merkezde oluşan kapalı form etrafında kalan yüzey, spiral dalların taşıdığı, tek yapraklar, stilize çiçek ve palmetlerle bezenmiştir(Foto:194).

Beş yapraklı bir çiçekle şemseye bağlanan ve üç yapraklı palmet şeklinde düzenlenmiş salbeklerin yüzeyleri ise, birer şakayık tarzı çiçekle bezenmiştir.

İç kapaklarında kaatı tarzında yapılmış bezemeler vardır.

²³⁵ Ayşin Yoltar Yıldırım, **a.g.m.**, s.372. orijinal ilk sayfaları günümüze ulaşamamıştır. Metin sülütle oluşturulmuştur.

Tarihlendirme: Ketebe kaydı bulunmayan eserin istinsah yeri ve tarihi de bilinmemektedir. Bu yazma boyut, cilt, tezhip, sayfa düzeni açısından Safevi yazmalarıyla benzediği olasılıkla da M.1550-1560'ların başlarında el yazmalarının yoğun üretildiği Şiraz gibi bir Safevi şehirde yapılmış olduğu söylenebilir²³⁶.

²³⁶ Ayşin Yoltar Yıldırım, **a.g.m.**, s.375.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. KONYA MEVLANA MÜZESİ İHTİSAS KÜTÜPHANESİ'DE BULUNAN XV-XVI. YÜZYIL KİTAP KAPAKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Konya Mevlana Müzesinde bulunan ve konumuz kapsamında yer alan XV ile XVI. yüzyıla tarihli ciltler incelenmiş ve bu yüzyıllara tarihlenen kitap kapaklarından, yalnızca deri ve lake kapaklar kataloğa alınmıştır. Ebru kağıt, kağıt ve fersude ciltler ile deri malzemedan yapılmakla birlikte süslemesiz olanlar ve birbirinin benzeri örnekler çalışmaya dahil edilmemiştir. XV ve XVI. yüzyıla ait kapaklardan, dönem özelliklerini en belirgin biçimde taşıyanlar kataloğa dahil edilmeye çalışılmıştır.

5.1. XV. Yüzyıl Kapakları

Çalışmamız kapsamında inceleme yapıp kataloğa dahil edilen toplam 56 yazma eserin 13 adedi (Fotoğraf No: 1-3-6-8-11-15-18-23-29-31-35-38-41) XV. yüzyıla tarihlenmektedir. Kitap kapakları tarihlendirilirken, istinsah tarihi ve ketebe kaydının yanı sıra yazı-kağıt ve cilt özellikleri de göz önünde bulundurulmuştur.

Çalışma kapsamına alınan XV. yüzyıl ciltleri genel özellikleri açısından iki grup altında değerlendirilebilir. I. Grup: Selçuklu ve Beylikler Devri cilt geleneğini devam ettiren örnekler. II. Grup: Erken Osmanlı-Fatih Devri ciltleri.

I.Gruba dahil edilebilecek üç kapak bulunur (Fotoğraf No: 3-38-41). Bu örneklerde, Türk-İslam cilt sanatının gelişimine büyük katkılar sağlayan ve rumi cilt üslubunu geliştiren Selçukluların, etkileri açık şekilde görülmektedir. Özellikle, oval biçimli düz şemselerde, sarmal örgülü zencireklerle, bezemede rumi yaprakların kullanımında bu etki açıkça izlenebilmektedir.

II. Grup içinde değerlendirilebilecek kapak sayısı ise 10'dur (Fotoğraf No: 1-6-8-11-15-18-23-29-31-35). XV. yüzyılın muhtelif dönemlerinde istinsah edilmiş yazmaların

ciltleri, Erken Osmanlı cilt özellikleri göstermekte, bunlardan ikisi (Fotoğraf No: 3-18) Fatih Devri ciltlerine yaklaşmakla birlikte malzeme ve bezeme kompozisyonu açısından Fatih Sultan Mehmet için hazırlanan kitaplarla yarışabilecek kalitede olmayıp, başkent üslubunu yansıtmaktan uzak, taşra örnekleridir. İkinci gruba dahil edilen ciltlerden birinin (Fotoğraf No: 31) dış kapağında görülen şemse, merkezde oluşan baklava dilimli alanla, rumi ve şakayıklarla oluşturulmuş bezeme kompozisyonu açısından Erken Osmanlı özellikleri göstermekle birlikte, iç kapağında yer alan ve sarmal s'lerle çevrelenmiş oval biçimli düz şemsesi, Selçuklu geleneğinin devamı niteliğindedir. İç kapaklar orijinal kabul edilirse; Osmanlı devri cilt özellikleri ile Selçuklu cilt geleneğinin devamı tek örnekte görülebiliyor demektir.

5.1.1. Malzeme

Üzerinde inceleme yapılan ciltlerin hepsi deri ile yapılmış örneklerdir. Değişik renklerde yapılan örnekler içinde ilk sırayı, farklı tonlarda kullanılan kahverengi deri almaktadır. Altı cildin dış kapaklarında (Fotoğraf No: 3-8-15-23-31-38) kahverenginin değişik tonlarını görmek mümkündür. Dört ciltte (Fotoğraf No: 1-11-29-35) farklı tonlarda yeşil renk derinin kullanıldığı görülür. Siyah renk deri (Fotoğraf No: 6), Vişne Renk deri (Fotoğraf No: 18) ile bordo renk (Fotoğraf No: 41) deriyi birer kapakta görmek mümkündür.

Bu yüzyıl içinde değerlendirilen ciltlerin hepsinde ön ve arka kapaklar aynı renkte yapılmıştır.

Bir cildin (Fotoğraf No: 35) Miklep ve kapakları farklı renkte yapılmış, kapaklarda yeşil renk görülürken, miklep kahverengi deriden yapılmıştır.

10 örnekte (Fotoğraf No:1-6-8-15-18-23-29-35-38-41) İç kapakların sonraki dönemlerde kağıtla kaplandığı görülmektedir. 5 örnek numaralı cildin iç kapaklarının bordo renk deri ile kaplanmış olduğu, süsleme görülmemekle birlikte iki sıra yıldızla çerçevelendiği görülür. Tek örnekte ise (Fotoğraf No: 31) kahverengi deri ile kaplanmış iç kapaklarda, şemse düzenlemesi vardır.

6 fotoğraf numaralı cildin kapak kenarları siyah renk deri, 8 fotoğraf numaralı cilt kırmızı, 11-15-18 ve 31 fotoğraf numaralı ciltlerin kapak kenarları ise kahverengi deri ile tamir edilmiştir.

5.1.2. Cetvel, Zencirek ve Bordürler

XV. yüzyıla ait olarak değerlendirilen örnekler içinde muhtelif sayı ve biçimde cetvel karşımız çıkmaktadır. XV. yüzyıl örneklerinde cetvel kullanımı üç grup altında değerlendirilebilir. Cetveller tek başlarına kullanılabildiği gibi, zencirek bordürü ile de kullanılmaktadır. Soğuk cetvel, zencirek ve yıldızlanmış cetvelin bir arada kullanıldığı örnekleri de görmek mümkündür.

I. Grupta; yalnızca soğuk cetvelli kullanıldığı üç örnek (Fotoğraf No:1-29-35) vardır.

II. Grubu ise yıldızlı cetvelin tek başına kullanıldığı üç örnek oluşturmaktadır. (Fotoğraf No: 6-23-31)

III. Grupta; aletle ya da kalıpla yapılmış soğuk cetvelin, yıldızlanmış cetvellerle ve zencirek bordürü ile bir arada kullanıldığı örnekleri ihtiva eder (Fotoğraf No: 3-8-11-15-18-38-41)

Zencirek bordürü görülen ciltlerin hepsinde, zencirek sarmal s'lerle oluşturulmuştur (Fotoğraf No: 3-18-8-15-41). Aletle ya da kalıpla yapılan zencireklerin dört örnekte yıldızlanarak kullanıldığı (Fotoğraf No: 3-8-11-15) görülür. İki kapakta ise (Fotoğraf No: 18-41) zencirek bordürü soğuk olarak bırakılmıştır.

XV. yüzyıl ciltleri içinde iki örnekte, zencirek bordürünün genişleyerek enli bordürlere dönüştüğü görülür. Bu iki örnekte Selçuklu ve Beylikler geleneğini devam ettiren ciltlerdir. İki farklı üslupta karşımıza çıkan bordürlerden ilki, meandır şeklinde yapılmış bezemelerle oluşturulmuştur (Fotoğraf No: 3). İkinci örneğe ters-düz post-samarralı biçimdedir (Fotoğraf No: 38).

5.1.3. Köşebentler

Kataloğa alınan XV. yüzyıla ait 13 örneğin üçünde (Fotoğraf No: 1-11-29) köşeler sade bırakılmıştır. Üç örnekte ise (Fotoğraf No: 6-8-31) köşebent uygulaması görülmekle birlikte, dik köşelerden çıkıp kapak içine doğru yönlendirilmiş basit tek çiçekler görülür. Bir örnekte (Fotoğraf No: 41) çiçek yerine yıldızlı daireler işlenmiştir.

Kapak köşelerinde cetvele paralel çekilen çizgilerle oluşturulan üçgen yüzeylerle elde edilen köşelikler; üç örnekte karşımız çıkmaktadır (Fotoğraf No: 3-15-38). Bunlardan

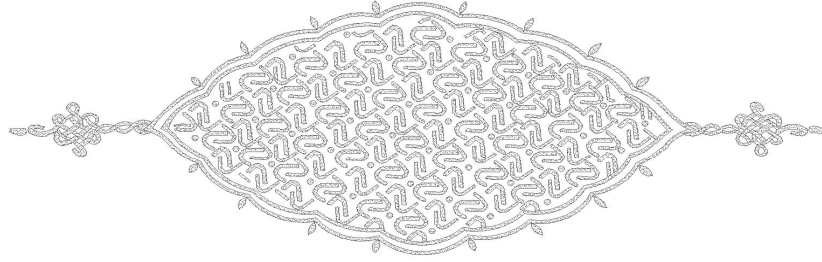
(Fotoğraf No: 3)'de üçgen alanlar sarmal örgü kompozisyonu ile dolgulanmıştır. Üçgen alanlardan biri sade bırakılmışken (Fotoğraf No: 15) bir diğer örnekte (Fotoğraf No: 41) köşelik aletle yapılmış noktacıklarla hareketlendirilmiştir.

18 fotoğraf numaralı ciltte ise, köşeliklerin aletle yapılmış çizgilerden müteşekkil bitkisel karakterli bezeme ile yapıldığı görülür.

Fotoğraf numarası 23 olan cildin köşelikleri ise, XVI ve XVII. yüzyılların karakteristiği olarak adlandırılabilir, dilimli yarım kemer şeklinde yapılmıştır.

5.1.4. Şemse, Sertab ve Miklep

XV. yüzyıla ait şemseli cilt örneklerinden 10'u (Fotoğraf No: 1-6-8-11-15-18-23-29-31-35) dilimli oval biçimlidir. Bunlardan yedi cildin şemsesi (Fotoğraf No: 1-6-11-23-29-31-35) yuvarlağa yakın oval şeklindedir. Üç örnek (Fotoğraf No: 8-15-18) dilimli, ince oval biçimlidir. Diğer üç cilt örneği ise (Fotoğraf No: 3-38-41) ince, oval biçiminde ve dilimlendirilmemiş şemseye sahiptir.

13 nolu cilt, ön kapak şemse

Şekil 5.1. Anadolu Selçuklu Cilt Geleneğinde Oval Şemse

Şemselerden beşi salbeksiz (Fotoğraf No: 1-6-23-29-35) olup, üç cildin şemsesinde dikey ekseninde şemse uçlarından çıkan yıldızlı çizgilerin kapak kenar ortaları ile birleştiği görülür (Fotoğraf No:1-6-23).

İki cildin şemse salbekleri beş dilimli palmet biçimindedir (Fotoğraf No: 8-11). 11 fotoğraf numaralı ciltte salbek şemsenin uzağında yapılmıştır. Üç dilimli palmet şeklinde yapılan salbek sayısı ise üçtür (Fotoğraf No: 3-15-31). Bunlardan 3 fotoğraf numaralı şemsenin salbeği aletle yapılmıştır. Üç ciltte (Fotoğraf No: 8-15-31) şemse ile salbeğin fiyonk biçiminde bir ortabağ ile bağlandığı görülür.

Örneklerden üçünde ise şemse uçlarında, yuvarlak ve düğümlü olarak şekillendirilen sarmal örgü kompozisyonu ile elde edilmiş salbekler vardır (Fotoğraf No:18-28-41).

Salbekli şemselerden dördünde salbek yüzeylerinin; (Fotoğraf No: 8-11-15-31) kıvrım dallar ve tek yapraklarla, bulut motifi, stilize üç yapraklı çiçekler ve hatayi tarzında yapılmış çiçekler ve şakayıkla bezendiği görülür.

3 örnek nolü cilt, arka kapak şemse

Şekil 5.2. Dilimli Oval Şemse

Dokuz örnekte (Fotoğraf No:1-6-8-18-29-31-35-38-41) soğuk şemseye yer verildiği bunlardan üçünde (Fotoğraf No: 6-18-23) dalların arasında oluşan baklava dilimli yüzeyle, yaprak aralarının kısmen de olsa yaldızlandığı görülür. Bir örnekte alttan ayırma şemse uygulanmış (Fotoğraf No: 11), iki örnekte üstten ayırma şemseye yer verilmiştir (Fotoğraf No: 3-15).

Kataloğa dahil edilen kapaklardan dördü (Fotoğraf No: 1-3-6-29) miklepsizdir. Miklepli örneklerin ikisinde (Fotoğraf No: 8-38) miklepler kapaklarla aynı düzendedir ve şemseleri yarım kapak kompozisyonundadır. Miklep şemselerinden üçü (Fotoğraf No: 11-15-23) yuvarlak biçimlidir ve dilimlendirilmiştir. İki örneğe (Fotoğraf No: 18-35) dilimli, damla formundadır. 31 fotoğraf numaralı miklepte şemse oval biçimlidir, dilimlendirilmiştir. 41 fotoğraf numaralı örneğin miklebinde uygulanan şemse beş dilimli palmet biçiminde yapılmıştır.

5.1.5. Teknikler

XV. yüzyıl içinde değerlendirilen cilt örneklerinde kapakların şekillendirilmesinde kullanılan teknikler kalıp baskı ve gömme tekniğidir. Bu yüzyıl için seçilen 13 örneğin 10'unda (Fotoğraf No: 1-3-6-8-15-18-23-29-38-41) kullanılan teknik kalıp baskıdır. Aynı yüzyıl içinde değerlendirilen diğer üç örnek (Fotoğraf No: 11-31-35) için kullanılan teknikse gömmedir. 18 fotoğraf numaralı ciltte alet ve kalıp birlikte kullanılmıştır. Şemseli ciltlerin tümünde, kalıpla deri üzerine baskı yapılarak şemse bezemeleri elde edilmiştir.

5.1.6. Bezeme ve Üslup

XV. yüzyıla tarihli 13 örneği bezeme tarzlarına göre değerlendirdiğimizde geometrik, bitkisel, rûmi ve doğadan stilize edilmiş motifler yer almaktadır.

Geometrik süslemenin kullanıldığı örneklerde tezyinat, kapakların tamamında değil, özellikle şemse içlerinde, kapak kenarlarında ya da kapak içlerinde yapılmış geometrik geçmeler şeklinde görülmektedir (Fotoğraf No: 3-38-41).

Bitkisel karakterli motiflerle bezenen kapak sayısı 10'dur (Fotoğraf No:1-6-8-11-15-18-23-29-31-35). Bitkisel motifler arasında en çok görülen hatayidir. Hatayi motifi yedi örnekte karşımıza çıkmaktadır (Fotoğraf No: 1-6-8-11-15-23-35). Türk süsleme sanatları içinde yaygın olarak görülen en güzel örneklerine Anadolu Selçuklu taş tezyinatında rastlanan palmet motifi görülen örneklerse (Fotoğraf No: 3-6-8-18-23-29) numaralı örneklerdir. Rumi motifinin kullanıldığı örnekler (Fotoğraf No: 11-15-18-23-29-31)dir. Lotus tezyinatına ait tek iki örnek bulunmaktadır (Fotoğraf No: 8-18).

Çin bulutu olarak adlandırılan bezeme ise bu yüzyıl için tek örnekte karşımıza çıkmaktadır (Fotoğraf No: 35).

Bitkisel karakterle bezenmiş tüm kapaklarda görülen kıvrım dalların yanı sıra tek yapraklar, iki üç yapraklı çiçeklerle beş yapraklı çiçekler ve goncalarda görülmektedir.

5.2. XVI. Yüzyıl Kapakları

Bu yüzyıl kapsamında kataloğa dahil edilen örnek sayısı 43'dür. Bu yüzyıl içinde değerlendirilen örnekleri bezeme özellikleri ve karakterleri göz önünde bulundurulduğunda iki gruba ayırmak mümkün olmaktadır.

I.Grup: Klasik dönem Osmanlı ciltleridir. 35 örnekte (Fotoğraf No:45-50-54-61-64-67-72-75-78-93-96-100-112-114-118-121-124-127-131-134-137-139-143-147-151-155-157-160-163-167-170-173-176-179-186) Klasik Osmanlı tarzını yansıtan bezemleri ve kapak düzenlerini izlemek mümkün olmaktadır.

II. Grup ise, Osmanlı Dışı –Şiraz Ciltleridir. Bu gruba dahil edilen örnek (Fotoğraf No:56-82-88-104-107-182-189-192) sayısı sekizdir.

5.2.1. Malzeme

Kataloğa alınan ciltlerden biri hariç hepsinde kullanılan malzeme deridir. Deri malzeme dışında; mukavvadan yapılmış ve lake tekniğinde bezenmiş tek örneği görmek mümkündür. (Fotoğraf No: 67) XVI. yüzyıl ciltlerinden üç örnekte ön ve arka kapakların farklı karakterlerde yapıldığı görülmektedir (Fotoğraf No: 124-139-157). Bu yüzyıl içinde değerlendirilen ciltlerde kullanılan deri malzemede en çok tercih edilen renk çeşitli tonlarını gördüğümüz kahverengidir. 43 örneğin 27 sinde kahverengi tonları görmek mümkün olmaktadır (Fotoğraf No: 50-54-61-64-72-75-82-88-93-96-100-107-112-114-127-131-137-151-155-157-160-163-170-176-182-189-192).

Yedi örnekte ise yeşilin farklı tonları kullanılmıştır (Fotoğraf No: 124-134-139-143-147-167-179). Kırmızı bordo rengi aynı başlık altında değerlendirirsek bu yüzyıl içinde değerlendirilen örnekler içindeki sayısı, dokuzdur (Fotoğraf No: 45-54-82-121-127-157-173-179-186)

104 fotoğraf numaralı ciltte siyah renk deri kullanılmıştır. İç kapaklarda 50 ve 179 fotoğraf numaralı ciltlerin kahverengi deri üzerine fırça ile ızgara deseni ve geometrik örgü ile bezendiği görülür. 45 fotoğraf numaralı örnekte yeşil renk deri üzerine dilimli

şemse işlenmiştir. İç kapaklarda ebru kağıt kaplı örnek sayısı üç'tür (Fotoğraf No: 75-151-160). Şiraz üslubunu yansıtan örneklerin iç kapakları kaatı tekniğinde yapılmış, geriye kalan örneklerin iç kapakları bezemesiz kağıtla kaplanmıştır.

5.2.2. Cetvel, Zencirek ve Bordürler

Bu yüzyıl için kataloğa dahil edilen örneklerde muhtelif sayı ve biçimde cetvel, zencirek ve bordüre yer verildiği görülmektedir. Cetvel ve zencirek ve bordürlerinin kullanımı açısından bir grupta yapıldığında üç grup elde edilmektedir. Bunlar:

I. Grup: yalnızca cetvel kullanılarak kuşatılmış kapaklar.

II. Grup: cetvel ve zencirek bordürünün birlikte kullanıldığı örnekler.

III. Grup: zencirek ve kartuş bordürlerinin bir arada kullanıldığı kapaklar.

Birinci gruba dahil edilen kapak sayısı 11 (Fotoğraf No: 112-121-131-137-143-151-157-160-167-170-173)'dir.

İkinci grup içinde değerlendirilebilecek örnek sayısı 17'dir (Fotoğraf No: 45-50-54-61-64-72-78-82-100-107-124-127-134-147-155-163-179)

Kartuş ve kartuş pafta bordürlerinin bir arada kullanıldığı örnekleri içeren üçüncü grupta yer alan eser sayısı 10'dur. (Fotoğraf No: 67-82-88-93-100-104-182-186-189-192). Kapak kenarlarının tamiri nedeni ile zencirek ve cetvelin nasıl şekillendiğini öğrenemediğimiz iki örnek vardır (Fotoğraf No: 139-176).

5.2.3. Köşebentler

Kataloğa dahil edilen XVI. yüzyıl örneklerinden Klasik Osmanlı üslubunda yapılmış beş örnekte köşebent uygulamasına yer verilmemiştir (Fotoğraf No: 45-61-127-151-155). İki örnekte ise kapak kenarlarının tamiri nedeni ile köşeliklerin nasıl şekillendiği öğrenilememiştir (Fotoğraf No: 139-176). 12 örnekte ise dilimli yarım kemer şeklinde düzenlenmiş köşebent uygulamasını görmek mümkündür (Fotoğraf No: 50-56-67-78-93-100-107-114-131-134-163-186). Cetvellerin köşeleri kesilerek yahut köşelere çekilen çizgilerle oluşturulmuş bezemesiz üçgen alanlar XV. yüzyıl örneklerinde olduğu gibi XVI. yüzyıl örneklerinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzyıldan bezemesiz üçgen alanlar şeklinde düzenlenmiş 15 örnek görülmektedir (Fotoğraf No: 54-72-75-96-112-118-121-124-137-143-147-157-167-170-173). 104 fotoğraf numaralı kapakta köşelere

işlenmiş dört noktanın içlerinin yıldızlandığı ve köşelerin bu şekilde oluşturulduğu görülmüştür. 179 fotoğraf numaralı kapaklarda ise daha çok Anadolu Selçuklu ve bu üslubu taşıyan ciltlerde kaşımıza çıkan örgü kompozisyonu ile köşelerde üçgen alanlar oluşturulmuştur.

Mevlana müzesinde bulunan ve Şiraz el yazmalarının kapak düzeninde yapılmış örnekler ayrı olarak değerlendirildiğinde; yarım dilimli kemer şeklinde düzenlenmiş köşebentle şemse arasında kalan alanların tamamının tezyini ile elde edilmiş dikdörtgen alanlar dikkati çeker (Fotoğraf No: 82-88-104-182-189-192).

5.2.4. Şemse, Sertab ve Miklep

Klasik Osmanlı dönemi ciltleri olarak adlandırdığımız gruba dahil örneklerden 37'sinde görülen şemseler dilimlendirilmiş ve oval şeklindedir (Fotoğraf No: 45-50-54-56-61-64-67-72-75-78-93-96-100-107-112-114-118-121-124-127-131-134-137-139-143-147-151-155-157-160-163-167-170-173-176-179-186). Klasik şemseli kapakların 16'sında salbek uygulaması görülmemektedir (Fotoğraf No: 45-107-112-118-124-131-137-147-151-155-157-163-170-173-176-179). 45 fotoğraf numaralı örnekte şemse uçlarında aletle yapılmış üç dilimli palmet bulunur. 107, 131 ve 170 fotoğraf numaralı ciltlerin şemse uçlarında üç yapraklı stilize çiçek, 137 fotoğraf numaralı örnekte ise, şemse uçlarına spiral kıvrımlardan oluşturulmuş üçerli dairelerin işlendiği görülür. 118 numaralı şemsenin uçları ise düz çizgilerle kapak kenarlarına kadar uzatılmıştır.

Salbekli şemse sayısı ise 21 (Fotoğraf No: 50-54-56-61-64-67-72-75-78-93-96-100-114-121-127-134-139-157-160-167-186)'dir. Bunlardan 13 adedinde salbeklerin beş dilimli palmet şeklinde yapıldığı görülür (Fotoğraf No: 50-54-61-64-67-96-100-114-121-134-143-160-186). Sekiz örnekte salbeklerin üç dilimli palmet şeklinde yapıldıkları görülür (Fotoğraf No: 56-72-75-78-93-127-157-167).

157 numaralı örnekte ön ve arka kapaklar farklı karakterleri yansıtmaktadır. Ön kapakta bulunan şemse salbeksizken arka kapak şemsesi salbeklidir.

155 numaralı örnekte şemse uygulaması görülmemekte bunun yerine yıldızlı çizgilerle yapılmış ve kapak ortalarına yerleştirilmiş kare form bulunmaktadır.

Klasik Osmanlı dönemi ciltlerine yaklaşan örneklerden 23'ünde şemselerin soğuk baskı şeklinde uygulandığı görülür (Fotoğraf No: 50-54-75-78-82-93-96-118-121-131-134-137-139-143-147-151-157-160-163-170-173-176-179). Altı örnekte şemse bezemeleri için tercih edilen tarz alttan ayırmadır (Fotoğraf No: 45-61-72-100-114-179). Beş

örnekte ise mülemma tarzında yapılmış şemseler karşımıza çıkmaktadır (Fotoğraf No: 56-64-67-107-112). 167 fotoğraf numaralı örnek mülevven tarzda bezenmişken, 124 ve 127 numaralı örneklerde alttan ayırma ve mülevven tarzın birlikte kullanımı tercih edilmiştir.

Birinci gruba dahil edilen örneklerden dokuz adedinde miklep ve sertab uygulaması bulunmamaktadır (Fotoğraf No: 61-112-114-134-155-157-160-167-179). 22 örnekte sertab ve miklep bölümleri bulunmakta (Fotoğraf No: 45-50-64-72-75-78-107-118-121-124-127-131-137-139-143-147-151-163-170-173-176-186) olup bunlardan dokuz örnekte (Fotoğraf No: 45-64-137-143-147-151-170-186) miklep şemselerinin yuvarlak formda yapıldığı gözlenmektedir.

Üç örnekte miklep şemseleri damla formunda şekillendirilmiştir (Fotoğraf No: 50-72-163). Miklep şemsesinin oval biçimli yapıldığı üç örnek vardır (Fotoğraf No: 75-78-118). Palmet şeklinde yapılmış miklep şemselerinden 118-121 numaralı örnekler beş dilimli palmet şeklinde, 127-131-139 fotoğraf numaralı kapakların miklep şemseleri ise üç dilimli palmet şeklindedir. 173 fotoğraf numaralı miklep şemsesi ise yaldızsız çizgilerle zig-zag yapar şekildedir. 107 numaralı örnekte ise kapak şemsesi yarım olarak uygulanmıştır. Kapaklarda görülen köşelikler ve bordürler miklepte de tekrar edilmiştir. Sertap yüzeylerininse 13 örnekte sade bırakıldığı (Fotoğraf No: 75-78-118-124-131-137-139-147-151-163-170-173-176) görülür. Yedi örneğin sertabının muhtelif boyutlarda ve sayılarda kartuşlara bölüdüğü görülür (Fotoğraf No: 45-64-72-107-127-143-182).

5.2.5. Teknikler

XVI. yüzyıl ciltlerinde bir istisna dışında tercih edilen teknik gömme tekniğidir. 67 fotoğraf numaralı cildin kapakları lake tekniğinde yapılmıştır. Bu örneğin köşebentleri ve şemsesi ise gömme tarzında yapılmıştır. Kataloğa dahil edilen Şiraz üslubunu taşıyan örneklerin iç kapaklarında tercih edilen teknikse kaatı'dır.

5.2.6. Bezeme ve Üslup

Geleneksel Türk süsleme sanatlarında görülen motiflerin bu yüzyıl kitap kapaklarında yer aldığı görülmektedir. Şiraz bölgesi yazmalarının kapaklarında yer alan motiflerde

yüzyıl özelliklerini yansıtmakta, bu yüzyılda Şiraz bölgesinde tercih edilen motiflerle Osmanlı coğrafyasında tercih edilen motiflerin aynı olduğu görülmektedir. Bitkisel karakterli süslemede XVI. yüzyılda en çok tercih edildiği gözlenen ve dönem karakteristiği olan bezeme üslubu şüphesiz ki saz yoludur. XVI. yüzyılın ilk çeyreği ile Osmanlı sanatında görülmeye başlanan bu üslupta yapılmış bezenmelerden hareketle kitap kapaklarının tarihlendirilmesi de yapılabilmektedir. Klasik Osmanlı ciltlerine yaklaşan 22 örnekle (Fotoğraf No: 45-50-54-61-75-96-100-112-121-124-137-139-143-147-160-163-167-170-173-176-179-186) saz üslubunu yansıtan bezemeleri görmek mümkün olmaktadır. Altı cildin (Fotoğraf No: 64-72-114-118-124-151) kapak şemselerinde bulut motifinin kompozisyonun merkezini teşkil ettiği gözlenmiştir. Hatayi tarzı çiçekler, goncalar, tek ve çok yapraklı çiçekler, tek yapraklar, şakayıklar, kıvrım dallar, palmetler ve Rumiler XVI. yüzyıl kapaklarında görülen bitkisel karakterli diğer bezeme motifleridir. Şiraz üslubunu yansıtan örneklerin ayırıcı özelliklerinden biri köşebentle şemse arasında oluşan yüzeyin bezenmiş olmasıdır. Şemse ve köşebent arasında oluşan yüzey Klasik Osmanlı üslubunda yapılmış ciltlerden sadece birinde bezeme alanı olarak değerlendirilmiştir.

Şiraz üslubundaki kapaklarda baskın bezeme motifinin bulutlar olduğu dikkati çekmektedir. Bu üslupta yapılan kapakların bezemeleri tüm kapak yüzeyine uygulanmıştır. Kapakları kuşatan kartuş pafta bordürleri de yine bu bölge kapaklarının karakteristiğidir.

1501 nolu cilt, arka kapak şemse

Şekil 5.3 Saz üslubunda bezenmiş dilimli oval şemse

SONUÇ

Yazma eserlerin ciltlerine Anadolu'nun çeşitli kütüphanelerinde rastlanmaktadır. Bir kütüphane Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemi ciltlerini aynı anda bünyesinde barındırabilmektedir. Bu çalışma ile Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde yer alan yazmalardan XV. ve XVI. yüzyıla ait örnekler incelenerek Türk cilt sanatının tarihi sürecinin Konya örneğine yansımaları takip edilmeye çalışılmıştır.

Anadolu Selçuklu ve Karamanoğulları beyliği döneminde önemli bir şehir olan Konya, başkent olma vasfıyla beraber birçok dini ve ilmi yapı ile donatılmıştır. Siyasi başkentliğin yanı sıra kültürel başkentliği de bu dönemlerde elinde bulundurmuştur.

Osmanlı dönemine gelindiğinde, Osmanlı imparatorluğunun en önemli ve güçlü Anadolu rakibi olan Karamanoğulları Beyliğinin başkenti olan bu şehir, İstanbul'un başkentliği gölgesinde yavaş yavaş sıradan bir taşra şehri olmaya başlamıştır. İmar açısından ihtiyaç duyulacak kamu yapıları bakımından zengin olması şehirde Osmanlı dönemi yapılarının azlığının açıklanması olabilir.

Osmanlı dönemi Konya'sını diğer taşra şehirlerinden farklı kılan en önemli avantajı Mevlana Türbesi-Dergahı olmuştur. Anadolu'nun çeşitli şehirleri ile beraber Anadolu dışında da birçok Mevlevihane'nin açılması bu tarikatın geniş bir alana yayıldığına göstergesidir. Merkez asitane vasfını her zaman koruyan Konya Dergahı'na Osmanlı imparatorluğu döneminde çeşitli eklemeler yapılmış, dergah Osmanlı hanedan ailesinden çeşitli lütuflar almıştır.

Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde bulunan yazmaların kataloğu Abdülbaki Gölpınarlı tarafından yapılmıştır. Katalogda yazmaların istinsah edildiği yere dair bilgilere hemen hemen hiç yer verilmemiştir. Yazmaların istinsah yerlerinin bilinmemesi, yazmalar üzerinde bulunan bezemelerin ve bezemelerde görülen yerel üslubun tespitine imkan vermemektedir.

Konya Mevlana Müzesi'nde bulunan XV ve XVI. yüzyıl kitap kapaklarına bakıldığında XV. yüzyıl örneklerinin toplam kitap sayısı içindeki azlığı dikkati çeker. XV. yüzyıl ciltlerinden bazıları, Amasya ve Sivas kütüphanelerinde olduğu gibi Selçuklu üslubunu devam ettirmektedir. Geri kalan kısmında ise başkent örnekleri ile yarışamayacak boyutta da olsa Erken dönem Osmanlı- Fatih dönemi cilt üslubuna yaklaşmaktadır. XV. yüzyıl kapaklarında Türk cilt sanatında XV. yüzyıl örneklerine uygun olarak kalıp ve aletin birlikte kullanıldığı dikkati çekmektedir. Gömme tekniğinde yapılmış kapakları bu yüzyılda Konya Müzesi kitap kapaklarında görebiliyoruz. Kullanılan bezeme motifleri ise geleneksel Türk süsleme motiflerinden olup palmet, rumi, kıvrım dallar, stilize yapraklar, hatayi tarzı çiçekler, şakayıklarla beraber geometrik karakterli motiflerdir. Sarmal örgü kompozisyonu en yaygın görülen bezemedir. Geometrik karakterli diyebileceğimiz bir diğer bezeme ise kazayağıdır.

XVI. yüzyıl örneklerine baktığımızda müze kitaplarının bu yüzyıl sayılarında artış gözlenmekte, bezeme açısından da bu yüzyıl kitaplarının zenginleştiği kapaklardan takip edilebilmektedir. II. Selim ve Rüstem Paşa gibi padişah ve devlet adamlarının vakfettiği sanatsal değeri yüksek yazma eserler, başkent üslubunun yanı sıra Safevi-Şiraz örneklerini yansıtmaktadır. Çoğunlukla XVI. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Şiraz üslubunda yapılmış kitap kapaklarının Osmanlı kitap kapaklarından farkını da tespit etmek mümkün olmaktadır. Şiraz yazma tezhibinin devamı olarak algılanabilecek bir biçimde kapakların tamamının bezendiği görülür. Kartuş-pafta bordürü ile çevrelenmiş kitapların kapak ortalarında oluşan dikdörtgen alan boş bırakılmadan ve şemse-köşebent ve bu iki alan arasında oluşan yüzey aynı seviyede işlenen kabartma bezemelerle doldurulmaktadır.

Şiraz kapaklarının en belirgin özelliklerinden biride iç kapak bezmelerinin kaatı tekniğinde yapılmış olması ve dış kapakta olduğu gibi tüm yüzeyin bezenmesidir. Mevlana müzesinde bulunan örnekler bazında bakıldığında Osmanlı kitap kapakları ile Şiraz kapaklarının farklılığının bezeme motiflerinden ziyade teknikte olduğu gözlenmektedir.

Müzedeki yer alan XVI. yüzyılda yapılmış ve Klasik Osmanlı üslubunu taşıyan örnekler, II. Selim ve Rüstem Paşa'nın vakfettiği (Fotoğraf No: 67-93-100) örnekler dışında Kayseri, Sivas ve Amasya Kütüphanelerinde bulunan XVI. yüzyıl taşra örneklerine

yakındır. 67, 93 ve 100 fotoğraf numaralı ciltlerse başkent /saray üslubunun ince zevkli örnekleri arasında gösterilebilir.

Bezmeleri açısından XVI. yüzyılda geleneksel Türk sanatları içerisinde görülen bezeme motifleri bu dönemde de kendisine uygulama alanı bulmuştur. Palmet, lotus, şakayık, hatayi, rumi, penç, tek yapraklar, kıvrım dallar, çok yapraklı çiçekler Mevlana müzesinde bu yüzyıl ciltlerinde kullanılan bitkisel karakterli motiflerdir. Saz üslubu olarak adlandırılan ve XVI. yüzyılın ilk yarısından itibaren Osmanlı süsleme programına giren bezeme üslubunun özelliklerinden daha önce bahsedilmiştir, Mevlana Müzesi XVI. yüzyıl örnekleri içerisinde belirgin bir biçimde varlığı görülen bu üslupta yapılmış bezmeler, başkent örneklerinde olduğundan daha sade olarak uygulanmıştır. Genellikle hançeri yapraklarda bu üslubu izlemek mümkündür.

Yapım tekniklerine bakıldığında XVI. yüzyıl ciltleri için tercihin gömme tekniğinden yana olduğu tespit edilmiştir. Bu tekniğin tercih edilmesi XVI. yüzyıl Türk cilt sanatı ile de paralellik arzeder. Tek örnekte lake ciltle karşılaşılmaktadır.

Kataloğa dahil edilen kitapların büyük bir bölümünün nerede istinsah edildiği ve ciltlendiği bilinmemektedir. Bir örneğin istinsahına Amasya'da başlandığı, bir diğerinin Edirne'de istinsah edildiği bilinmektedir. Birkaç örneğin istinsah yeri olarak da İstanbul tespit edilmektedir. Kataloğa dahil edilen örnekler arasında taşra üretimi diye tabir olunabilecek örneklerin fazlalığı dikkat çekmektedir. Buda kitap üretiminde yerelliğe işaret edebilir.

Selçuklu ve Karamanoğulları döneminde başkentlik yapmış Konya'da, bu dönemlere ait kitapların üretiminin yapılmış olması muhakkaktır. Ancak Selçuklu, Karamanoğlu ve Osmanlı dönemlerinde kitap üretiminin kesin verilerini tek örnek dışında bulmak mümkün değildir. Bahsi geçen tek örneğe Saddettin Köpek medresesinde üretilen kitapla ilgili bir kayıttır. Mevlevi çevrede kitap istinsahının varlığını, Mevlana dergahına vakfedilen birkaç kitapta görmenin mümkün olduğuna daha önce değinilmiştir. Ancak, Konya ve Mevlana Dergahı çevresinde kitap üretim faaliyetlerine ilişkin kesin bir bilgiye sahip olunamamıştır.

KAYNAKÇA

- ARITAN, “Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı” **Türkler**, C.VII, Ankara 2002, s. 933-943,
-, “Anadolu Selçuklu Cilt Sanatının Özellikleri” **I-II . Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri**, Konya 2003, s.181-198,
-, “Anadolu Selçuklu ve Bu Üslubu Taşıyan Ciltlerde Zencirek Tipolojisi Denemesi” **İstem**, S.1, Konya 2003, s. 85-102,
-, “Ciltçilik” **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C.VII, İstanbul 1993, s. 551-557,
-, “Selçuklu Cildinin Osmanlı Cildine Etkileri” **Hacettepe Üniversitesi, V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu, 19-20 Nisan 2001, Bildiriler**, Ankara 2001, s.29-40,
-, “Selçuklu Ciltlerinde İmzalar”, **I. Uluslararası Selçuklu, Kültür ve Medeniyeti Kongresi, 11-13 Ekim 2000, Bildiriler C.I** Konya 2001, s. 39-42,
-, “Türk Deri İşlemeciliği Bağlamında Türk Cilt Sanatı”, **Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi**, Ankara 2007, s.620-634,
-, A.Saim, **Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cilt Kapakları**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Konya 1992.
-, **Konya Müzelerinde Bulunan Selçuklu Ciltlerinin Özellikleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1987.
-, Ahmet Saim, **Karamanoğulları Cild Sanatı**, Konya 2008.

-, “Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk Cild Sanatı” **Beyhan Karamağaralı’ya Armağan**, Ankara 2006, s.25-39.
- ARSEVEN, Celal Esat, “Cild”, **Sanat Ansiklopedisi**, C.I, İstanbul 1983, s.341-348.
- BAĞCI, Serpil, **Konya Mevlana Müzesi Resimli Elyazmaları**, İstanbul 2003.
- BAKIR, Abdülkadir, “Ortaçağ İslam Dünyasında Deri, Tahta ve Kağıt Sanayi”, **T.T.K., Belleten**, C.LXV, S.242, Ankara 2001, s.75-160.
- BAKIRCI , Naci, “Konya Mevlana Dergahı”, **İstem**, S.10, Konya 2007, s.172-194.
- BALKANAL, Zeynep, “Bilgi ve Sanatı Kaplayan Sanat: Ciltçilik”, **Türkler**, C.XII, Ankara 2002, s. 341-349.
- BAŞ , Ali, “Türkiye Selçukluları Zamanında Konya’nın Ticaret Yapıları Üzerine Bir Değerlendirme”, **Sanat Tarihi Araştırmaları, Prof. Dr. Haşim Karpuz’a Armağan**, Konya 2007.
- BİNARK, İsmet, **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**, Ankara 1975.
- BODUR, Fulya, “Osmanlı Lake Sanatı ve XVIII. Yüzyıl Üstadı Ali Üsküdarı”, **Türkiyemiz**, S.47, (1985), s.1-9.
- BOZKURT, Nebi; “Deri”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt 9, İstanbul 1994, s. 177.
- BÜYÜKBALCI, Zehra, **Konya bölge Yazma Eserler Kütüphanesi’ndeki Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi Cild Örnekleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2003.
- ÇAĞMAN, Filiz -Zeren Tanındı, “Tarikatlarda Resim ve Kitap Sanatı”, **Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler**, Ankara 2005.
- ÇIĞ, Kemal, **Türk Kitap Kapları**, Ankara 1953,

-, "Türk Lake Müzehhipleri ve Eserleri" **Sanat Tarihi Yıllığı**, İstanbul 1970, s.243-252,
-, "Türk Kitap Sanatları" **Türkiyemiz**, S.9, İstanbul 1973, s.6-10.
- ÇORUHLU, Yaşar,"Lotus İkonografisi ve Uygur sanatında Lotus" Uluslar Arası Osmanlı Öncesi Türk Kültür Kongresi Bildirileri 4-7- Eylül 1989, s. 155-168.
- EBERHARD, W.; **Çin Tarihi**, Ankara 1947
- ECZACIBAŞI, **Sanat Ansiklopedisi**, C.I, İstanbul 1997, s.347.
- EDİS, Arife , **Tire Necip Paşa Kütüphanesi'ndeki Cild Örnekleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2006.
- EVLİYA ÇELEBİ; **Seyahatname**, Cilt III.
-, **Seyahatname**, Cilt I.
- GÖLPINARLI, Abdalbaki, **Mevlana Müzesi Yazmalar Kataloğu**, C.II Ankara 1971
-, **Mevlana Müzesi Müzelik Yazma Kitaplar Kataloğu**, Ankara 2003.
- HACİMEYLEVİÇ, Kazım , **Osmanlı Cilt Sanatında Saray Bosna'daki Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki Nadir Eserlerin Yeri, Önemi ve Korunması**, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1997.
- İNAY, Özlem, **Türk İslam Kitap Sanatında Lake Cilt Tasarımı**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.
- İŞMEN, Habib, **Süleymaniye Kütüphanesindeki Fatih Devri Ciltleri**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul 1994.

- KARADANA, H. Cahit; **16. YY Türk Kitap Kaplarının Özellikleri**, (Basılmamış)Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1990.
- KARAMAN, Hayrettin, Ali Özek vd. **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2007.
- KESKİNER, Cahide, **Türk Süsleme Sanatlarında Stilize Çiçekler Hatai**, Ankara 2000.
- KONYALI, İ. Hakkı, **Konya Tarihi**, Konya 1964.
- MAHİR, Banu, "Osmanlı Sanatında Saz Üslubundan Anlaşılan" **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık 2**, İstanbul 1987, s.123-136.
-, Banu, "Saray Nakkaşhanesinin Ünlü Ressamı Şah Kulu ve Eserleri" **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık 1**, İstanbul 1986, s.113-130.
- MARAŞLI, Savaş, **Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2006.
- MUTLU, Belkıs, "Türk Cilt Sanatına Toplu Bir Bakış", **Akademi**, S.5, İstanbul 1966.
- MÜLAYİM, Selçuk, Selçuklu Palmet Motiflerinin Tipolojisi, **Anadolu**, S.20, Ankara 1984.
- ÖZBEK, Yıldray, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**, Kayseri 2005.
- ÖZCAN, Yılmaz; **Türk Kitap Kaplarında Şemse Motifi**, Ankara 1990.
- ÖZÖNDER, Hasan, **Konya Mevlana Dergahı**, Ankara 1989.
- SARITEPE, Sümeyye, **Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'ndeki Kitap Kapakları**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2007.
- SİNAN, A.Turan, "Yazma Eserlerle İlgili Terimler", **Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu**, Elazığ 1987.

- SÖZEN, Metin, Uğur Tanyeli, **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1996.
-, Metin; **Geleneksel Türk El Sanatları**, İstanbul 1998.
- TANINDI, “1278 Tarihli En Eski Mesnevinin Tezhipleri” **Kültür ve Sanat**, S.8 (Aralık 1990), s.17-22. “Kadife Ciltler”, **Milletlerarası Dokuzuncu Türk Sanatları Kongresi**, C.III, Ankara 1995, s.309-320.
-, “13-14. Yüzyılda Yazılmış Kur’an’ların Kanuni Döneminde Yenilenmesi”, **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık I**, İstanbul 1986, s.140-149.
-, “Anadolu Selçuklu Sanatında Tezhip: Müzehhip Muhlis B. Abdullah EL-Hindi ve Halefleri” **Yıldız Demiriz’e Armağan**, İstanbul 2001, s. 141-150-236-238.
-, “İslamda Kitap Kapları ve Ustaları” **Yeni Boyut**, Yıl 3, S.23, 1984, s.20-22.
-, “Karamanlı Beyliğinde Kitap Sanatı”, **Kültür ve Sanat**, Yıl 3, S.12, 1991, s.42-44. “Osmanlı Sanatında Cilt”, **Osmanlı Ansiklopedisi**, C .XI, Ankara 1999, s.103-107. “Seçkin Bir Mevlevi’nin Tezhipli Kitapları” **M. Uğur Derman Altmışbeş Yaş Armağanı**, İstanbul 2000, s.513-536.
-, “Rugani Kitap Kapaklarının Erken Örnekleri” **Kemal Çığ’a Armağan**, İstanbul 1984, s.223-253. “Cilt Sanatında Kumaş” **Sanat Dünyamız**, S.32 (1985), s.27-34.
-, “Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi’nde Ortaçağ İslam Ciltleri”, **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık IV**, İstanbul 1990, s. 102-149.
-, Zeren ; “ Türk Cild Sanatı (Kitap Kapları)” **Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı**, Ankara 1993, s.422-430.
-, Zeren, “Kitap ve Cildi”, **Osmanlı Uygarlığı**, C.II, Ankara 2002, s.846.

-, Zeren, “Osmanlı Yönetimindeki Eyaletlerde Kitap Sanatı”
**Ortadoğu’da Osmanlı Dönemi Kültür İzleri Uluslar Arası
Bilgi Şöleni Bildiri**, C. II, Hatay 2000, s. 501-508.
-, Zeren, “Mevlana Celaleddin Rumi’nin ve Sultan Veled’in Konya
Mevlana Müzesindeki Eserlerinin Tezhipli İlk Örnekleri”,
Mevlana Ocağı, Konya 2007, s.163-174.
- TUNÇAY, Rauf, “XIII. Ve XVIII. Asırlar Arasında Türk Süsleme Sanatları”,
Türk Kültürü, C.II, S.15, Ankara 1964..
- ULUÇ, Lale, **Türkmen Valiler Şirazlı Ustalar Osmanlı Okurlar XVI.
Yüzyıl Şiraz El Yazmaları**, İstanbul 2006.
- YILDIRIM, Aysin Yoltar, “Mevlana Müzesindeki II. Selim’in Karapınar
Camii’ne Vakfettiği Kur’an-ı Kerimler”, **Mevlana Ocağı**, Konya
2007, s.361-389.
- YILDIZ, Nuray; **Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu**,
Ankara 2000.

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

- Fotoğraf 1. Örnek No: 1 Mesnevi Ön Kapak
- Fotoğraf 2. Örnek No: 1 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi
- Fotoğraf 3. Örnek No: 2 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak
- Fotoğraf 4. Örnek No: 2 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak
- Fotoğraf 5. Örnek No: 2 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak Şemsesi
- Fotoğraf 6. Örnek No: 3 Mecmua Ön Kapak
- Fotoğraf 7. Örnek No: 3 Mecmua Ön Kapak Şemsesi
- Fotoğraf 8. Örnek No: 4 Tadarru'-name Arka Kapak
- Fotoğraf 9. Örnek No: 4 Tadarru'-name Arka Kapak Şemsesi
- Fotoğraf 10. Örnek No: 4 Tadarru'-name Miklep Detayı
- Fotoğraf 11. Örnek No: 5 Tezkire-i Devletşah Arka Kapak
- Fotoğraf 12. Örnek No: 5 Tezkire-i Devletşah Ön Kapak Şemsesi
- Fotoğraf 13. Örnek No: 5 Tezkire-i Devletşah Sertab Detayı
- Fotoğraf 14. Örnek No: 5 Tezkire-i Devletşah Miklep Detayı
- Fotoğraf 15. Örnek No: 6. Maşarık'al-anvar'an-Nabaviyya min Şihah'ıl
Ahbar'alMustafaviyya Arka Kapak
- Fotoğraf 16. Örnek No: 6. Maşarık'al-anvar'an-Nabaviyya min Şihah'ıl Ahbar'al
Mustafaviyya Arka Kapak Şemsesi
- Fotoğraf 17. Örnek No: 6. Maşarık'al-anvar'an-Nabaviyya min Şihah'ıl Ahbar'al
Mustafaviyya Miklep Şemsesi
- Fotoğraf 18. Örnek No: 7. : Tazkirat al'evliya Ön Kapak
- Fotoğraf 19. Örnek No: 7. : Tazkirat al'evliya Ön Kapak Şemsesi
- Fotoğraf 20. Örnek No: 7. : Tazkirat al'evliya Arka Kapak
- Fotoğraf 21. Örnek No: 7. : Tazkirat al'evliya Köşebent Detayı
- Fotoğraf 22. Örnek No: 7. : Tazkirat al'evliya Miklebi
- Fotoğraf: 23 Örnek No: 8 Fath al-bari li şarhi'l Buhari Ön Kapak
- Fotoğraf: 24 Örnek No: 8 Fath al-bari li şarhi'l Buhari Arka Kapak
- Fotoğraf: 25 Örnek No: 8 Fath al-bari li şarhi'l Buhari Ön Kapak Şemsesi
- Fotoğraf: 26 Örnek No: 8 Fath al-bari li şarhi'l Buhari Köşebent Detayı
- Fotoğraf: 27 Örnek No: 8 Fath al-bari li şarhi'l Buhari Miklep ve Serab Detayı
- Fotoğraf: 28 Örnek No: 8 Fath al-bari li şarhi'l Buhari Miklep Şemsesi
- Fotoğraf: 29 Örnek No: 9 Hakayık at-ta'vil fi dakayık-at tanzil Ön Kapak

- Fotoğraf: 30 Örnek No: 9 Hakayık at-ta'vil fi dakayık-at tanzil Arka Kapak Şemsesi
- Fotoğraf: 31 Örnek No: 10 Mesnevi Ön Kapak
- Fotoğraf: 32 Örnek No: 10 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi
- Fotoğraf: 33 Örnek No: 10 Mesnevi Miklebi
- Fotoğraf: 34 Örnek No: 10 Mesnevi Arka İç Kapak
- Fotoğraf: 35 Örnek No: 11 İntihaname Ön Kapak
- Fotoğraf: 36 Örnek No: 11 İntihaname Ön Kapak Şemsesi
- Fotoğraf: 37 Örnek No: 11 İntihaname Miklebi
- Fotoğraf: 38 Örnek No: 12 Mukaddimat'al-Adab Arka Kapak
- Fotoğraf: 39 Örnek No: 12 Mukaddimat'al-Adab Ön Kapak Şemsesi
- Fotoğraf: 40 Örnek No: 12 Mukaddimat'al-Adab Mikbep Detayı
- Fotoğraf: 41 Örnek No: 13 Ma'arif Ön Kapak
- Fotoğraf: 42 Örnek No: 13 Ma'arif Ön Kapak Şemsesi
- Fotoğraf: 43 Örnek No: 13 Ma'arif Miklep
- Fotoğraf: 44 Örnek No: 13 Ma'arif Sertab
- Fotoğraf: 45 Örnek No: 14 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva Arka Kapak
- Fotoğraf: 46 Örnek No: 14 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva Arka Kapak Şemsesi
- Fotoğraf: 47 Örnek No: 14 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva Sertab Detay
- Fotoğraf: 48 Örnek No: 14 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva Miklep
- Fotoğraf: 49 Örnek No: 14 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva İç Kapak
- Fotoğraf: 50 Örnek No: 15 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva Ön Kapak
- Fotoğraf: 51 Örnek No: 15 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva Köşebent Detay
- Fotoğraf: 52 Örnek No: 15 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva Ön Kapak Şemse
- Fotoğraf: 53 Örnek No: 15 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva Miklep
- Fotoğraf: 54 Örnek No: 16 Mecmua Kapak Görünümleri
- Fotoğraf: 55 Örnek No: 16 Mecmua Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 56 Örnek No: 17 Şah-u Derviş Kapak Görünümü
Fotoğraf: 57 Örnek No: 17 Şah-u Derviş Arka Kapak Şemse
Fotoğraf: 58 Örnek No: 17 Şah-u Derviş Köşebent
Fotoğraf: 59 Örnek No: 17 Şah-u Derviş İç Ön Kapak Miklep
Fotoğraf: 60 Örnek No: 17 Şah-u Derviş İç Arka Kapak
Fotoğraf: 61 Örnek No: 18 Yusuf ile Züleyha, Gancina-i Raz, Usulname Ön Kapak
Fotoğraf: 62 Örnek No: 18 Yusuf ile Züleyha, Gancina-i Raz, Usulname Ön Kapak
Şemsesi
Fotoğraf: 63 Örnek No: 18 Yusuf ile Züleyha, Gancina-i Raz, Usulname İç Kapak
Fotoğraf: 64 Örnek No: 19 Avfiku Muvafık'al Hayrat li naylor'al-Berekat fi Hıdmatı
Man'ba'as-saadet Arka Kapak
Fotoğraf: 65 Örnek No: 19 Avfiku Muvafık'al Hayrat li naylor'al-Berekat fi Hıdmatı
Man'ba'as-saadet Arka Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 66 Örnek No: 19 Avfiku Muvafık'al Hayrat li naylor'al-Berekat fi Hıdmatı
Man'ba'as-saadet Arka Kapak Sertab ve Miklep
Fotoğraf: 67 Örnek No: 20 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak
Fotoğraf: 68 Örnek No: 20 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 69 Örnek No: 20 Kur'an-ı Kerim İç Kapak
Fotoğraf: 70 Örnek No: 20 Kur'an-ı Kerim İç Kapak Şemse Detayı
Fotoğraf: 71 Örnek No: 20 Kur'an-ı Kerim İç Kapak Detay
Fotoğraf: 72 Örnek No: 21 Mesnevi Kapak Görünümler
Fotoğraf: 73 Örnek No: 21 Mesnevi Ön Kapak Şemse Detayı
Fotoğraf: 74 Örnek No: 21 Mesnevi Miklep
Fotoğraf: 75 Örnek No: 22 Mesnevi Ön Kapak
Fotoğraf: 76 Örnek No: 22 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 77 Örnek No: 22 Mesnevi Arka İç Kapak
Fotoğraf: 78 Örnek No: 23 Divan Ön Kapak ve Miklep
Fotoğraf: 79 Örnek No: 23 Divan Arka Kapak
Fotoğraf: 80 Örnek No: 23 Divan Köşebent
Fotoğraf: 81 Örnek No: 23 Divan Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 82 Örnek No: 24 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak
Fotoğraf: 83 Örnek No: 24 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak
Fotoğraf: 84 Örnek No: 24 Kur'an-ı Kerim Kartuş Pafta

Fotoğraf: 85 Örnek No: 24 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 86 Örnek No: 24 Kur'an-ı Kerim İç Arka Kapak
Fotoğraf: 87 Örnek No: 24 Kur'an-ı Kerim İç Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 88 Örnek No: 25 Divan Kapak Görünümleri
Fotoğraf: 89 Örnek No: 25 Divan Ön Kapak
Fotoğraf: 90 Örnek No: 25 Divan Miklep
Fotoğraf: 91 Örnek No: 25 Divan İç Arka Kapak
Fotoğraf: 92 Örnek No: 25 Divan İç Ön Kapak
Fotoğraf: 93 Örnek No: 26 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak
Fotoğraf: 94 Örnek No: 26 Kur'an-ı Kerim Köşebent Detayı
Fotoğraf: 95 Örnek No: 26 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 96 Örnek No: 27 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak
Fotoğraf: 97 Örnek No: 27 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak
Fotoğraf: 98 Örnek No: 27 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 99 Örnek No: 27 Kur'an-ı Kerim İç Kapak
Fotoğraf: 100 Örnek No: 28 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak
Fotoğraf: 101 Örnek No: 28 Kur'an-ı Kerim Kartuş
Fotoğraf: 102 Örnek No: 28 Kur'an-ı Kerim Kartuş ve Köşebent
Fotoğraf: 103 Örnek No: 28 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 104 Örnek No: 29 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak
Fotoğraf: 105 Örnek No: 29 Kur'an-ı Kerim Kartuş Pafta
Fotoğraf: 106 Örnek No: 29 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 107 Örnek No: 30 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak, Sertap, Miklep
Fotoğraf: 108 Örnek No: 30 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak
Fotoğraf: 109 Örnek No: 30 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 110 Örnek No: 30 Kur'an-ı Kerim Miklep
Fotoğraf: 111 Örnek No: 30 Kur'an-ı Kerim Arka İç Kapak
Fotoğraf: 112 Örnek No: 31 Munşa'at Kapak Görünümleri
Fotoğraf: 113 Örnek No: 31 Munşa'at Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 114 Örnek No: 32 Mesnevi Ön Kapak
Fotoğraf: 115 Örnek No: 32 Mesnevi Arka Kapak
Fotoğraf: 116 Örnek No: 32 Mesnevi Köşebent
Fotoğraf: 117 Örnek No: 32 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 118 Örnek No: 33 Mesnevi Arka Kapak
Fotoğraf: 119 Örnek No: 33 Mesnevi Arka Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 120 Örnek No: 33 Mesnevi Miklep
Fotoğraf: 121 Örnek No: 34 Seyyid Şerif Curcani-Haşiyatu Şarh'at-tacrid Ön Kapak
Fotoğraf: 122 Örnek No: 34 Seyyid Şerif Curcani-Haşiyatu Şarh'at-tacrid Ön Kapak
Şemsesi
Fotoğraf: 123 Örnek No: 34 Seyyid Şerif Curcani-Haşiyatu Şarh'at-tacrid Miklep
Fotoğraf: 124 Örnek No: 35 Şaka'ik'an-Numaniyya fi'ulama'addavlatil Utmaniyya
Kapak Görünümleri
Fotoğraf: 125 Örnek No: 35 Şaka'ik'an-Numaniyya fi'ulama'addavlatil Utmaniyya Ön
Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 126 Örnek No: 35 Şaka'ik'an-Numaniyya fi'ulama'addavlatil Utmaniyya
Arka Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 127 Örnek No: 36 Mesnevi Ön Kapak
Fotoğraf: 128 Örnek No: 36 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 129 Örnek No: 36 Mesnevi Arka Kapak ve Miklep
Fotoğraf: 130 Örnek No: 36 Mesnevi Miklep
Fotoğraf: 131 Örnek No: 37 Mesnevi Ön Kapak
Fotoğraf: 132 Örnek No: 37 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 133 Örnek No: 37 Mesnevi Arka Kapak ve Miklep
Fotoğraf: 134 Örnek No: 38 Al hadiyya şarh al- bidaya Arka Kapak
Fotoğraf: 135 Örnek No: 38 Al hadiyya şarh al- bidaya Köşebent
Fotoğraf: 136 Örnek No: 38 Al hadiyya şarh al- bidaya Ön Kapak Şemse
Fotoğraf: 137 Örnek No: 39 Mecmua Arka Kapak ve Miklep
Fotoğraf: 138 Örnek No: 39 Mecmua Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 139 Örnek No: 40 Mesnevi Ön Kapak
Fotoğraf: 140 Örnek No: 40 Mesnevi Arka Kapak
Fotoğraf: 141 Örnek No: 40 Mesnevi Arka Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 142 Örnek No: 40 Mesnevi Miklep
Fotoğraf: 143 Örnek No: 41 Mesnevi Ön Kapak
Fotoğraf: 144 Örnek No: 41 Mesnevi Arka Kapak
Fotoğraf: 145 Örnek No: 41 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 146 Örnek No: 41 Mesnevi Miklep şemsesi

Fotoğraf: 147 Örnek No: 42 Mesnevi Ön Kapak
Fotoğraf: 148 Örnek No: 42 Mesnevi Arka Kapak ve Miklep
Fotoğraf: 149 Örnek No: 42 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 150 Örnek No: 42 Mesnevi Miklep
Fotoğraf: 151 Örnek No: 43 Divan-ı Kebir Ön Kapak
Fotoğraf: 152 Örnek No: 43 Divan-ı Kebir Arka Kapak ve Miklep
Fotoğraf: 153 Örnek No: 43 Divan-ı Kebir Miklep Detay
Fotoğraf: 154 Örnek No: 43 Divan-ı Kebir İç Kapak
Fotoğraf: 155 Örnek No: 44 Tercüme-i Tevaküb Ön Kapak
Fotoğraf: 156 Örnek No: 44 Tercüme-i Tevaküb Arka Kapak
Fotoğraf: 157 Örnek No: 45 Mecmua Kapak Görünümü
Fotoğraf: 158 Örnek No: 45 Mecmua Ön Kapak
Fotoğraf: 159 Örnek No: 45 Mecmua Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 160 Örnek No: 46 Divan Kapak Görünümleri
Fotoğraf: 161 Örnek No: 46 Divan Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 162 Örnek No: 46 Divan İç Kapak
Fotoğraf: 163 Örnek No: 47 Firdavs'al Murşidiyya fi atar'as-samadiyya Ön Kapak
Fotoğraf: 164 Örnek No: 47 Firdavs'al Murşidiyya fi atar'as-samadiyya Miklep
Fotoğraf: 165 Örnek No: 47 Firdavs'al Murşidiyya fi atar'as-samadiyya Ön Kapak
Şemsesi
Fotoğraf: 166 Örnek No: 47 Firdavs'al Murşidiyya fi atar'as-samadiyya Miklep
Şemsesi
Fotoğraf: 167 Örnek No: 48 Futuh'al-gab fi'l-kaşfi an kına'ar-ray Arka Kapak
Fotoğraf: 168 Örnek No: 48 Futuh'al-gab fi'l-kaşfi an kına'ar-ray Arka Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 169 Örnek No: 48 Futuh'al-gab fi'l-kaşfi an kına'ar-ray İç Kapak
Fotoğraf: 170 Örnek No: 49 Al- Kaşşaf Ön Kapak
Fotoğraf: 171 Örnek No: 49 Al- Kaşşaf Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 172 Örnek No: 50 Al Masanih fi'l Masabih Ön Kapak
Fotoğraf: 173 Örnek No: 50 Al Masanih fi'l Masabih Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 174 Örnek No: 50 Al Masanih fi'l Masabih Miklep
Fotoğraf: 175 Örnek No: 51 Mecmua Ön Kapak
Fotoğraf: 176 Örnek No: 51 Mecmua Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 177 Örnek No: 51 Mecmua Miklep

Fotoğraf: 178 Örnek No: 52 Mesnevi Ön Kapak
Fotoğraf: 179 Örnek No: 52 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 180 Örnek No: 52 Mesnevi İç Kapak
Fotoğraf: 181 Örnek No: 53 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak
Fotoğraf: 182 Örnek No: 53 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 183 Örnek No: 53 Kur'an-ı Kerim İç Arka Kapak
Fotoğraf: 184 Örnek No: 53 Kur'an-ı Kerim Miklep İç Görünüm
Fotoğraf: 185 Örnek No: 54 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak ve Miklep
Fotoğraf: 186 Örnek No: 54 Kur'an-ı Kerim Miklep Detay
Fotoğraf: 187 Örnek No: 54 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak Şemsesi
Fotoğraf: 188 Örnek No: 55 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak
Fotoğraf: 189 Örnek No: 55 Kur'an-ı Kerim Arka İç Kapak ve Miklep
Fotoğraf: 190 Örnek No: 55 Kur'an-ı Kerim Ön İç Kapak
Fotoğraf: 191 Örnek No: 56 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak
Fotoğraf: 192 Örnek No: 56 Kur'an-ı Kerim Kartuş Pafta Bordürü
Fotoğraf: 193 Örnek No: 56 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak Şemse

Fotoğraf 1. Örnek No: 1 Mesnevi Ön Kapak

Fotoğraf 2. Örnek No: 1 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf 3. Örnek No: 2 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak

Fotoğraf 4. Örnek No: 2 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak

Fotoğraf 5. Örnek No: 2 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf 6. Örnek No: 3 Mecmua Ön Kapak

Fotoğraf 7. Örnek No: 3 Mecmua Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf 8. Örnek No: 4 Tadarru'-name Arka Kapak

Fotoğraf 9. Örnek No: 4 Tadarru'-name Arka Kapak Şemsesi

Fotoğraf 10. Örnek No: 4 Tadarru'-name Miklep Detayı

Fotoğraf 11. Örnek No: 5 Tezkire-i Devletşah Arka Kapak

Fotoğraf 12. Örnek No: 5 Tezkire-i Devletşah Ön Kapak Şemsesi

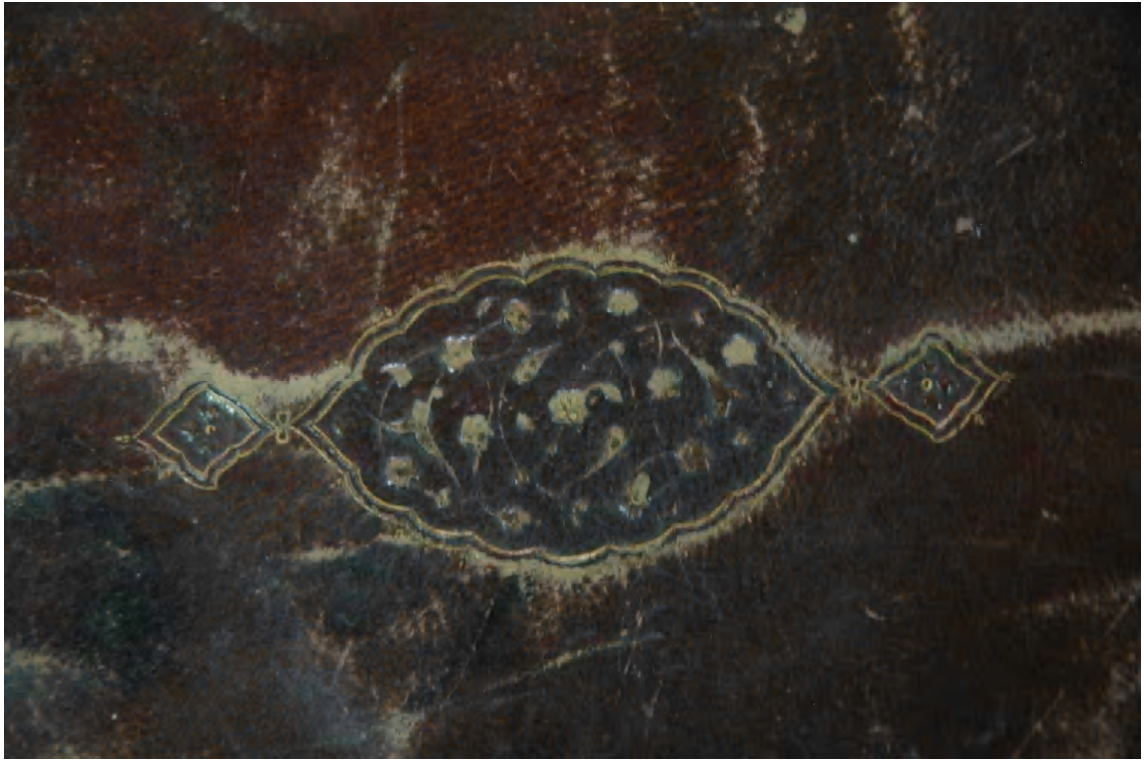
Fotoğraf 13. Örnek No: 5 Tezkire-i Devletşah Sertab Detayı

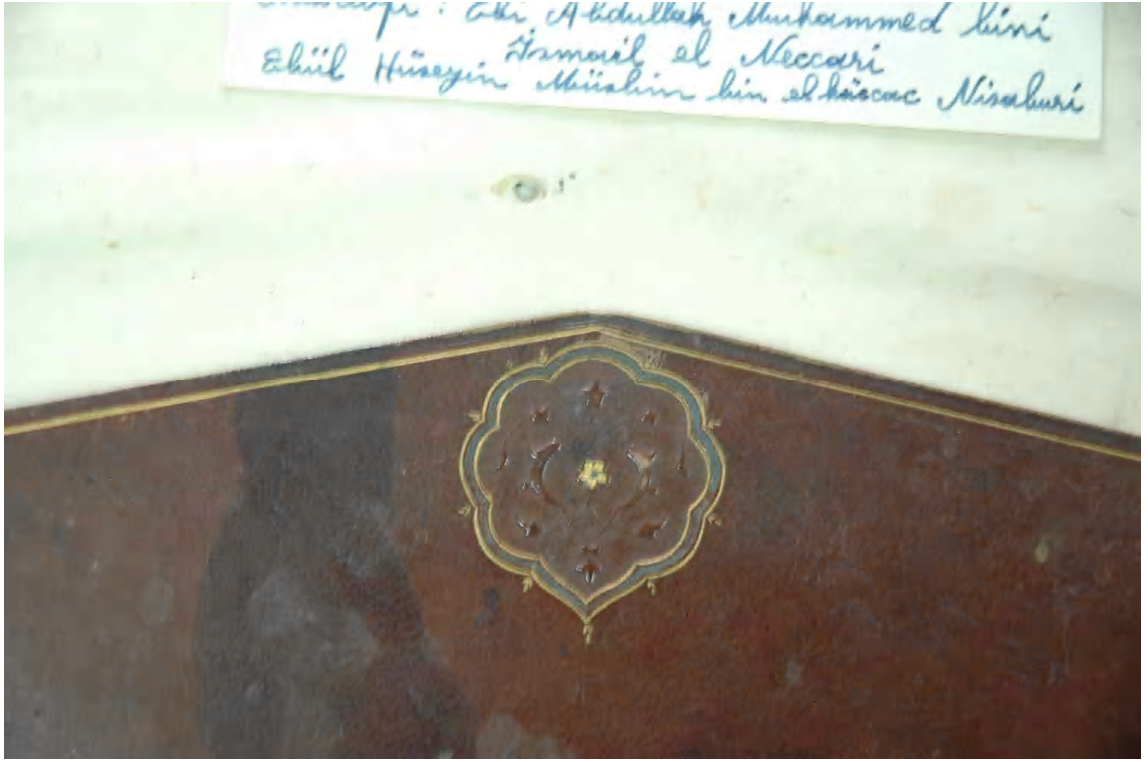
Fotoğraf 14. Örnek No: 5 Tezkire-i Devletşah Miklep Detayı

Fotoğraf 15. Örnek No: 6. Maşarık'al-anvar'an-Nabaviyya min Şihah'ıl Ahbar'alMustafaviyya Arka Kapak

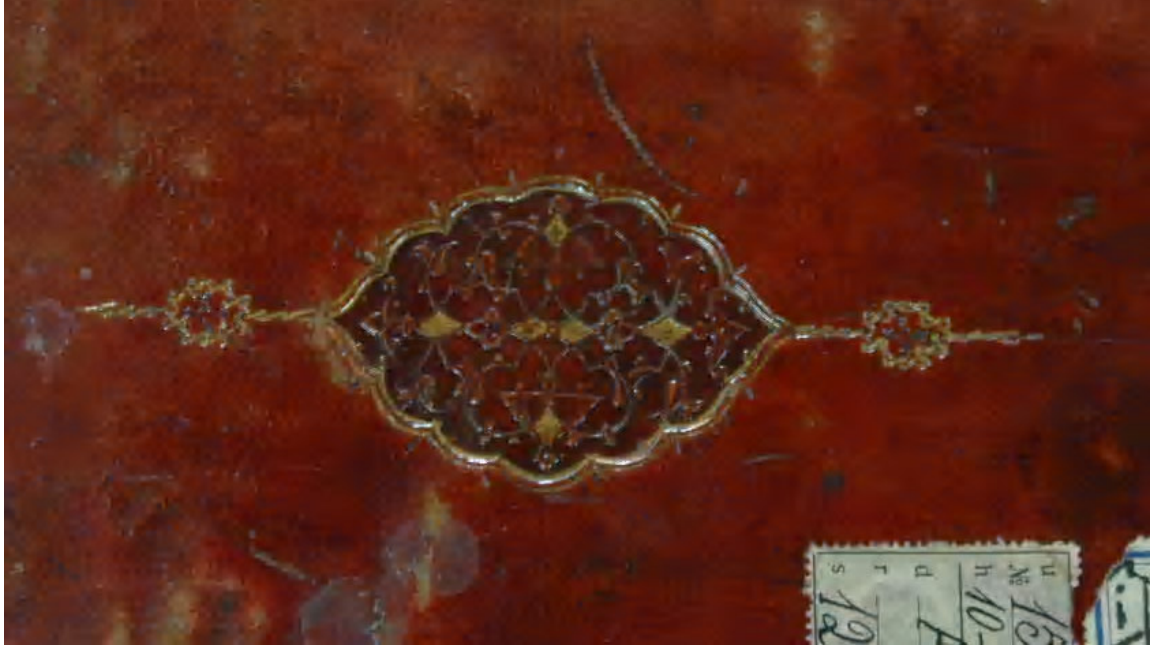
Fotoğraf 16. Örnek No: 6. Maşarık'al-anvar'an-Nabaviyya min Şihah'ıl Ahbar'al Mustafaviyya Arka Kapak Şemsesi

Fotoğraf 17. Örnek No: 6. Maşarık'al-anvar'an-Nabaviyya min Şihah'ıl Ahbar'al Mustafaviyya Miklep Şemsesi

Fotoğraf 18. Örnek No: 7. : Tazkirat al'evliya Ön Kapak

Fotoğraf 19. Örnek No: 7. : Tazkirat al'evliya Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf 20. Örnek No: 7. : Tazkirat al'evliya Arka Kapak

Fotoğraf 21. Örnek No: 7. : Tazkirat al'evliya Köşebent Detayı

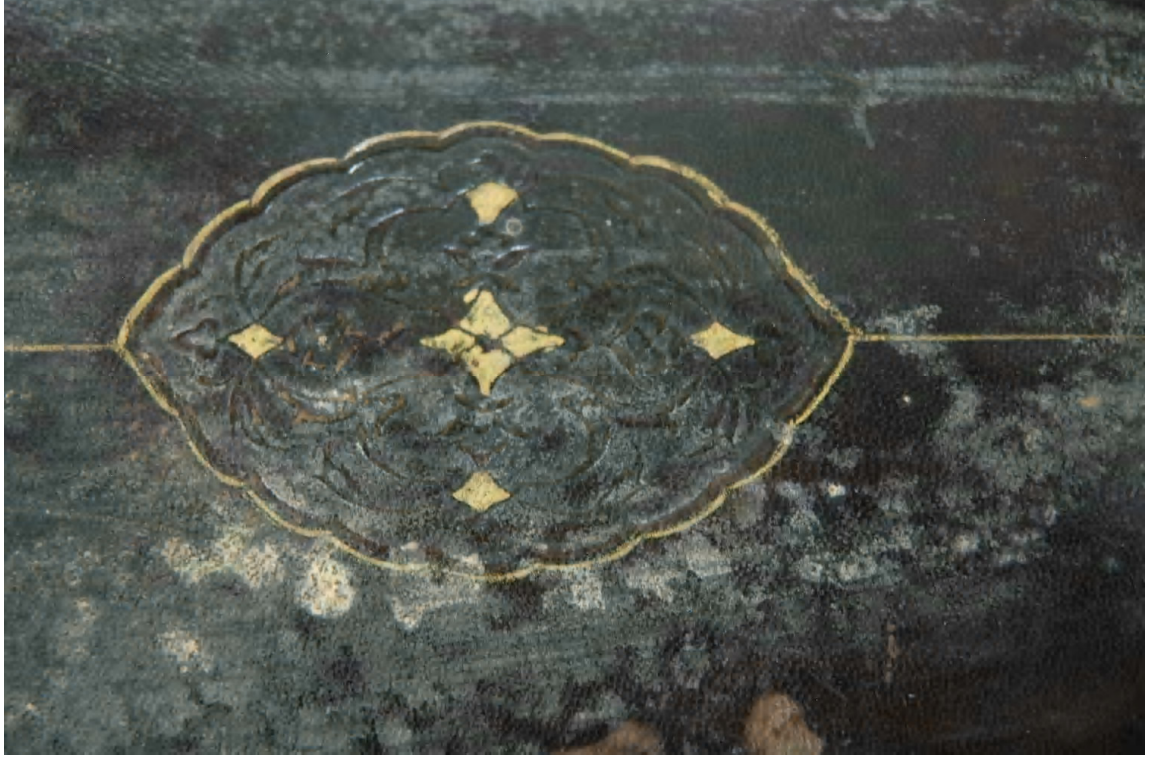
Fotoğraf 22. Örnek No: 7. : Tazkirat al'evliya Miklebi

Fotoğraf: 23 Örnek No: 8 Fath al-bari li şarhi'l Buhari Ön Kapak

Fotoğraf: 24 Örnek No: 8 Fath al-bari li şarhi'l Buhari Arka Kapak

Fotoğraf: 25 Örnek No: 8 Fath al-bari li şarhi'l Buhari Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 26 Örnek No: 8 Fath al-bari li şarhi'l Buhari Köşebent Detayı

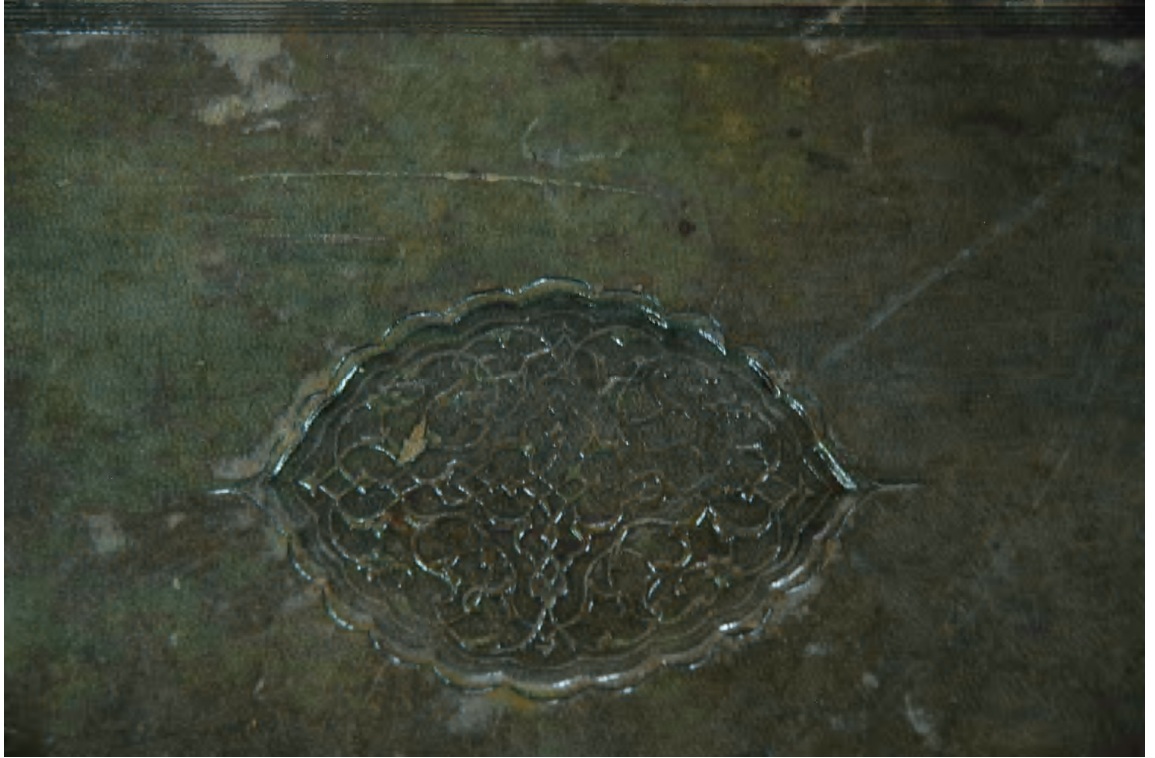
Fotoğraf: 27 Örnek No: 8 Fath al-bari li şarhi'l Buhari Miklep ve Serab Detayı

Fotoğraf: 28 Örnek No: 8 Fath al-bari li şarhi'l Buhari Miklep Şemsesi

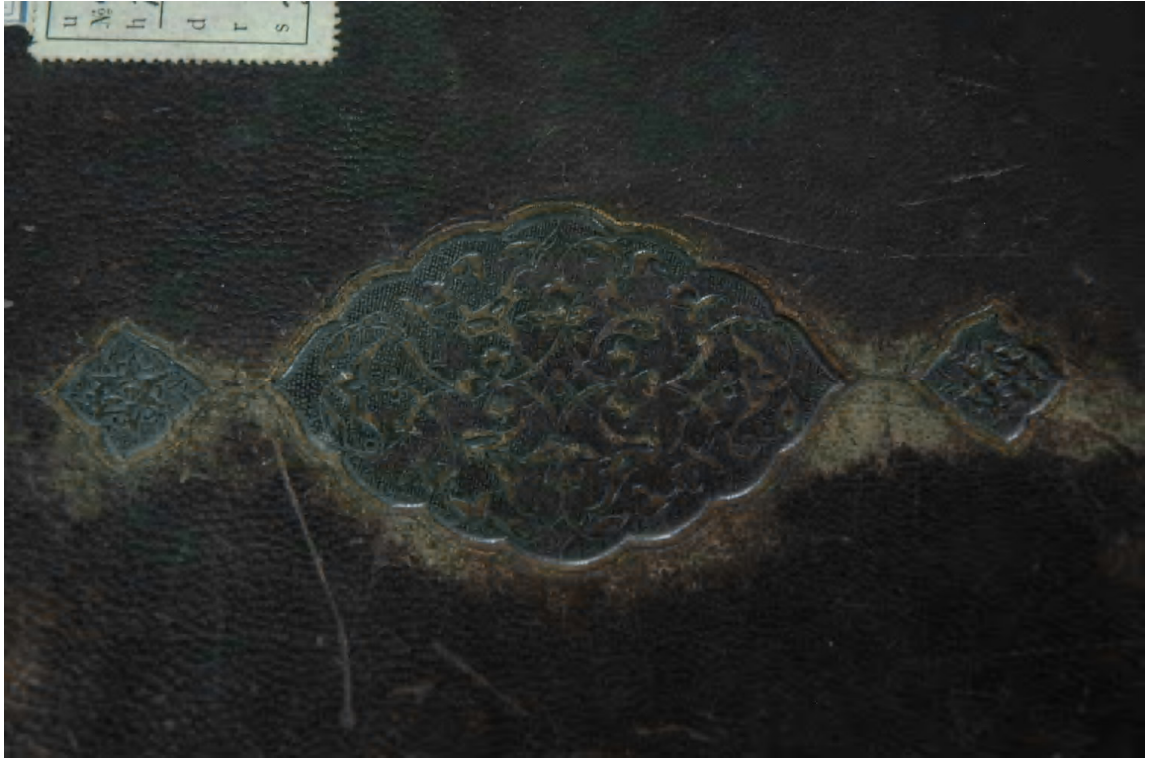
Fotoğraf: 29 Örnek No: 9 Hakayık at-ta'vil fi dakayık-at tanzil Ön Kapak

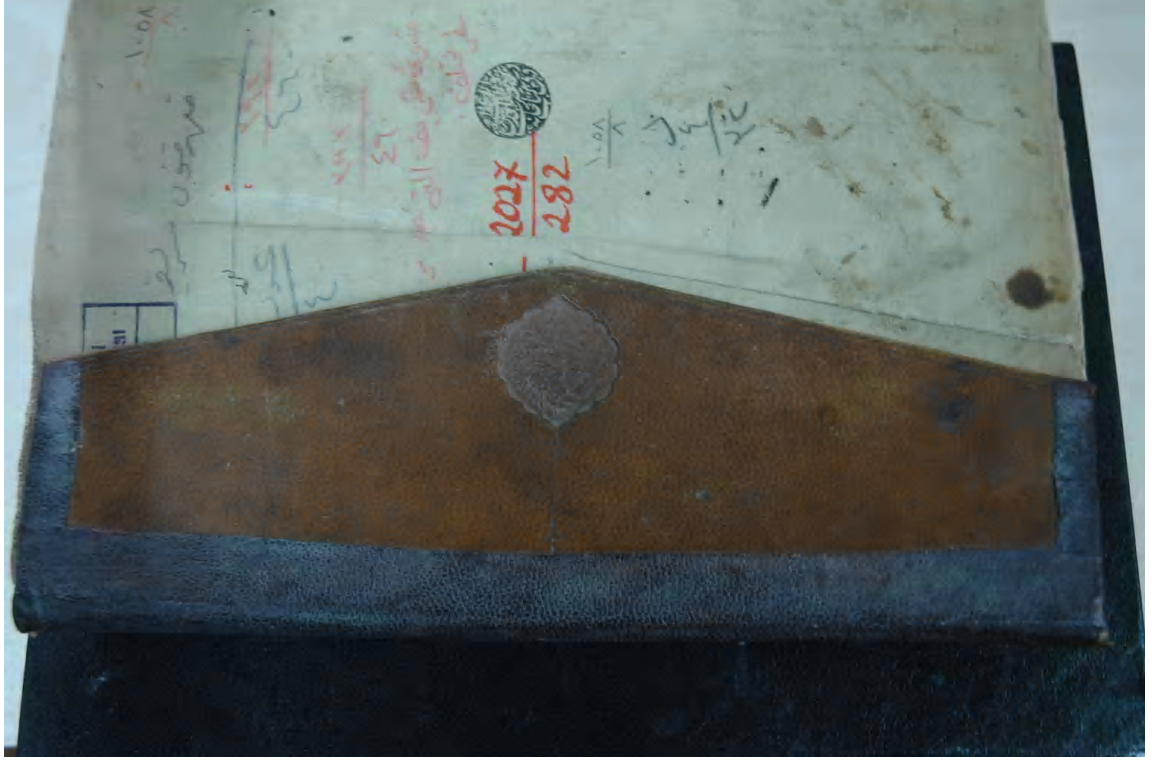
Fotoğraf: 30 Örnek No: 9 Hakayık at-ta'vil fi dakayık-at tanzil Arka Kapak
Şemsesi

Fotoğraf: 31 Örnek No: 10 Mesnevi Ön Kapak

Fotoğraf: 32 Örnek No: 10 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi

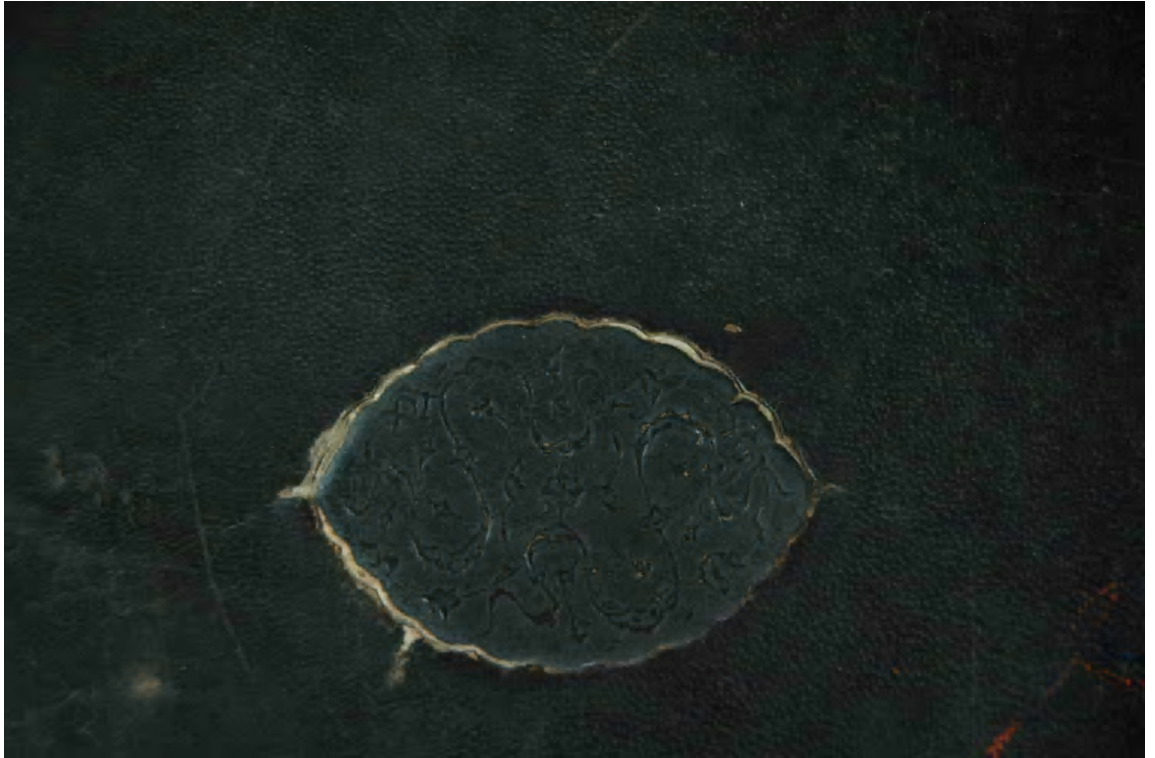
Fotoğraf: 33 Örnek No: 10 Mesnevi Miklebi

Fotoğraf: 34 Örnek No: 10 Mesnevi Arka İç Kapak

Fotoğraf: 35 Örnek No: 11 İntihaname Ön Kapak

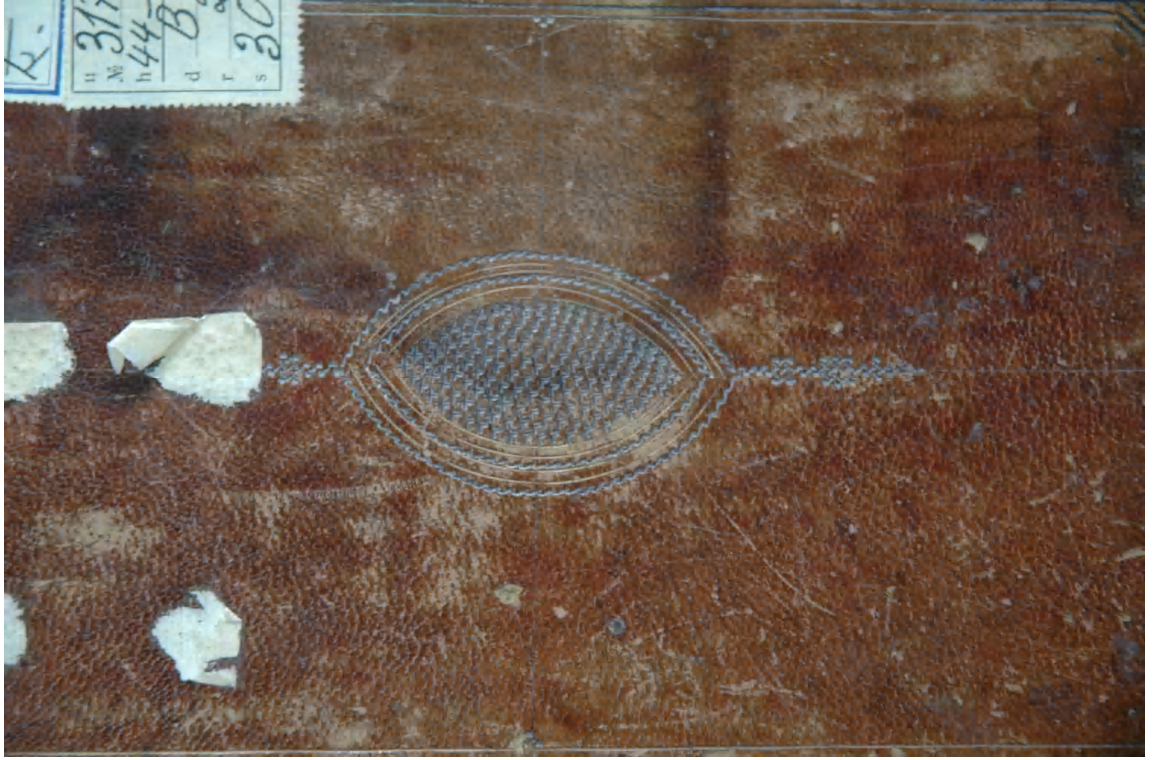
Fotoğraf: 36 Örnek No: 11 İntihaname Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 37 Örnek No: 11 İntihaname Miklebi

Fotoğraf: 38 Örnek No: 12 Mukaddimat'al-Adab Arka Kapak

Fotoğraf: 39 Örnek No: 12 Mukaddimat'al-Adab Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 40 Örnek No: 12 Mukaddimat'al-Adab Mikbep Detayı

Fotoğraf: 41 Örnek No: 13 Ma'arif Ön Kapak

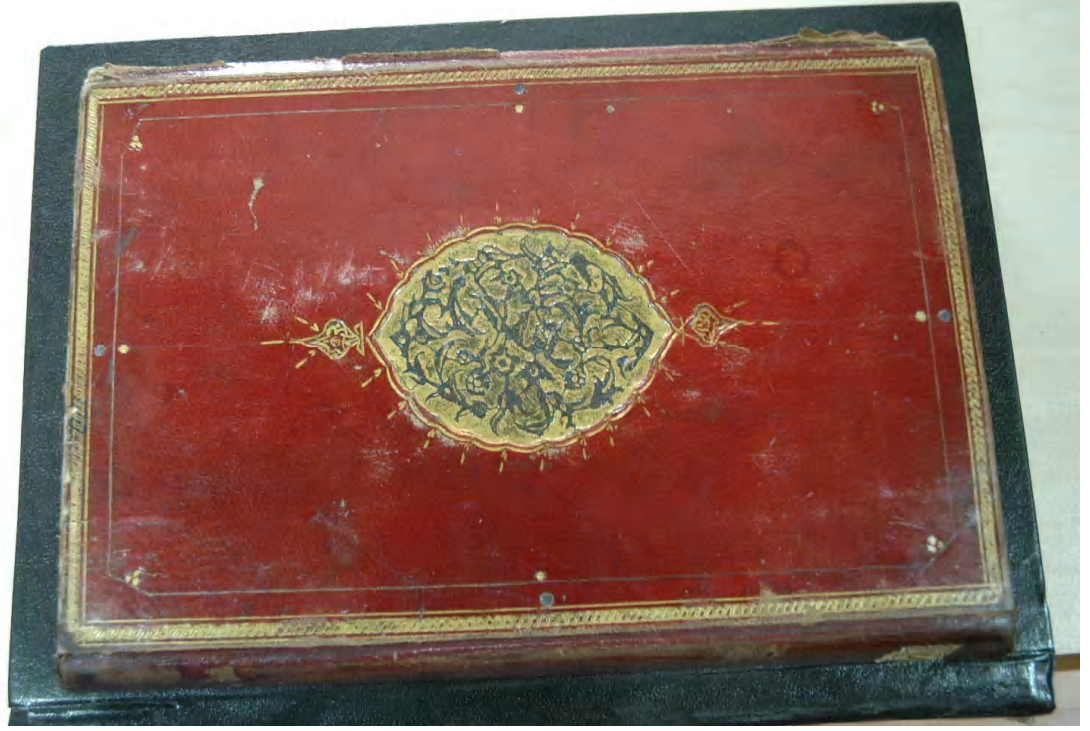
Fotoğraf: 42 Örnek No: 13 Ma'arif Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 43 Örnek No: 13 Ma'arif Miklep

Fotoğraf: 44 Örnek No: 13 Ma'arif Sertab

**Fotoğraf: 45 Örnek No: 14 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva
Arka Kapak**

**Fotoğraf: 46 Örnek No: 14 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva
Arka Kapak Şemsesi**

Fotoğraf: 49 Örnek No: 14 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva İç Kapak

Fotoğraf: 50 Örnek No: 15 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva Ön Kapak

**Fotoğraf: 51 Örnek No: 15 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva
Köşebent Detay**

**Fotoğraf: 52 Örnek No: 15 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva
Ön Kapak Şemse**

**Fotoğraf: 53 Örnek No: 15 Şavahid'an nubuva li takviyati yakini ahl'al Futuva
Miklep**

Fotoğraf: 54 Örnek No: 16 Mecmua Kapak Görünümleri

Fotoğraf: 55 Örnek No: 16 Mecmua Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 56 Örnek No: 17 Şah-u Derviş Kapak Görünümü

Fotoğraf: 57 Örnek No: 17 Şah-u Derviş Arka Kapak Şemse

Fotoğraf: 58 Örnek No: 17 Şah-u Derviş Köşebent

Fotoğraf: 59 Örnek No: 17 Şah-u Derviş İç Ön Kapak Miklep

Fotoğraf: 60 Örnek No: 17 Şah-u Derviş İç Arka Kapak

Fotoğraf: 61 Örnek No: 18 Yusuf ile Züleyha, Gancina-i Raz, Usulname Ön Kapak

Fotoğraf: 62 Örnek No: 18 Yusuf ile Züleyha, Gancina-i Raz, Usulname Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 63 Örnek No: 18 Yusuf ile Züleyha, Gancina-i Raz, Usulname İç Kapak

Fotoğraf: 64 Örnek No: 19 Avfiku Muvafık'al Hayrat li nayl'al-Berekat fi Hıdmati Man'ba'as-saadet Arka Kapak

Fotoğraf: 65 Örnek No: 19 Avfiku Muvafık'al Hayrat li nayl'al-Berekat fi Hıdmati Man'ba'as-saadet Arka Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 66 Örnek No: 19 Avfiku Muvafık'al Hayrat li nayl'al-Berekat fi Hıdmati Man'ba'as-saadet Arka Kapak Sertab ve Miklep

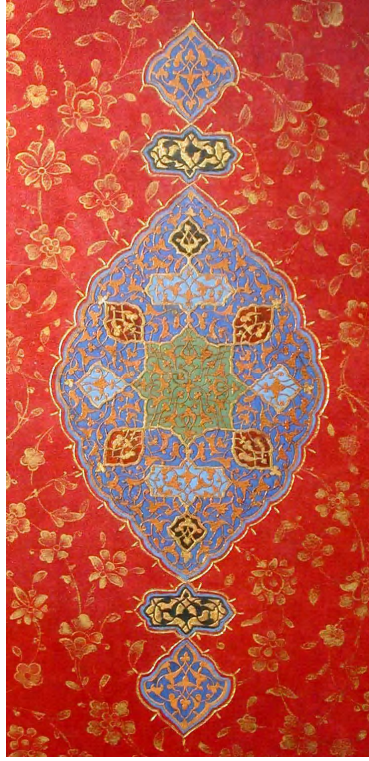
Fotoğraf: 67 Örnek No: 20 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak

Fotoğraf: 68 Örnek No: 20 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 69 Örnek No: 20 Kur'an-ı Kerim İç Kapak

Fotoğraf: 70 Örnek No: 20 Kur'an-ı Kerim İç Kapak Şemse Detayı

Fotoğraf: 71 Örnek No: 20 Kur'an-ı Kerim İç Kapak Detay

Fotoğraf: 72 Örnek No: 21 Mesnevi Kapak Görünümler

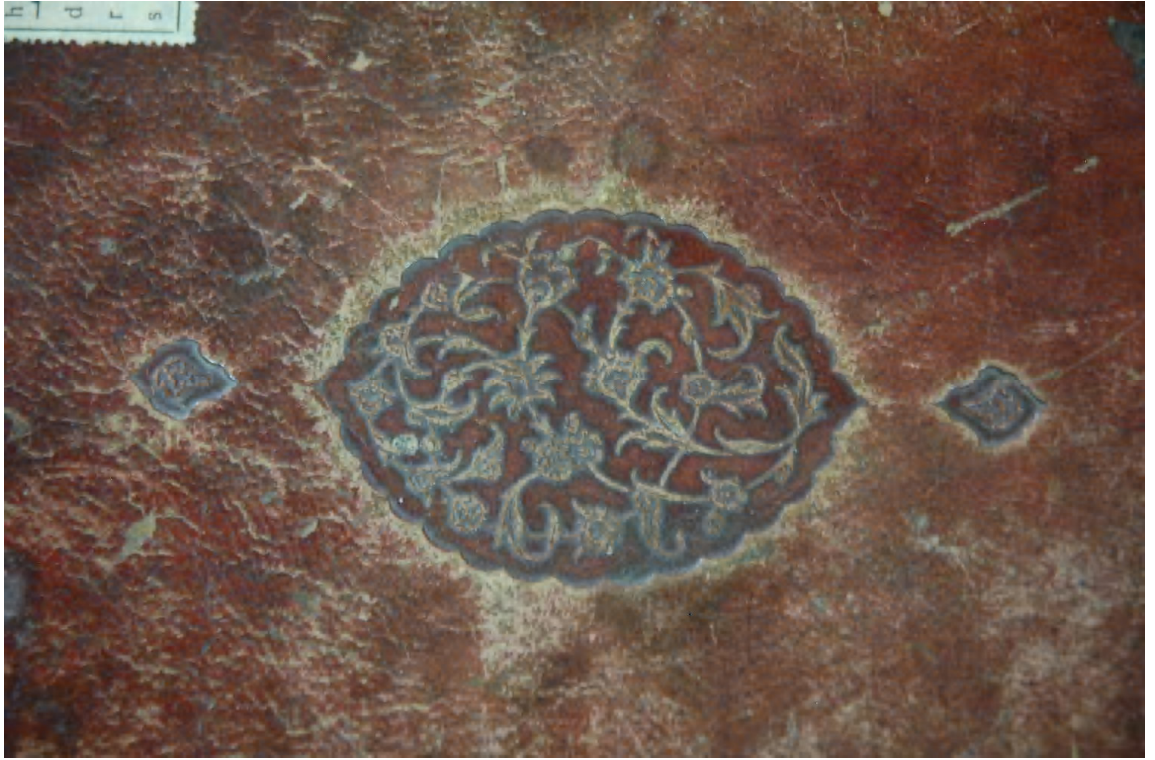
Fotoğraf: 73 Örnek No: 21 Mesnevi Ön Kapak Şemse Detayı

Fotoğraf: 74 Örnek No: 21 Mesnevi Miklep

Fotoğraf: 75 Örnek No: 22 Mesnevi Ön Kapak

Fotoğraf: 76 Örnek No: 22 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi

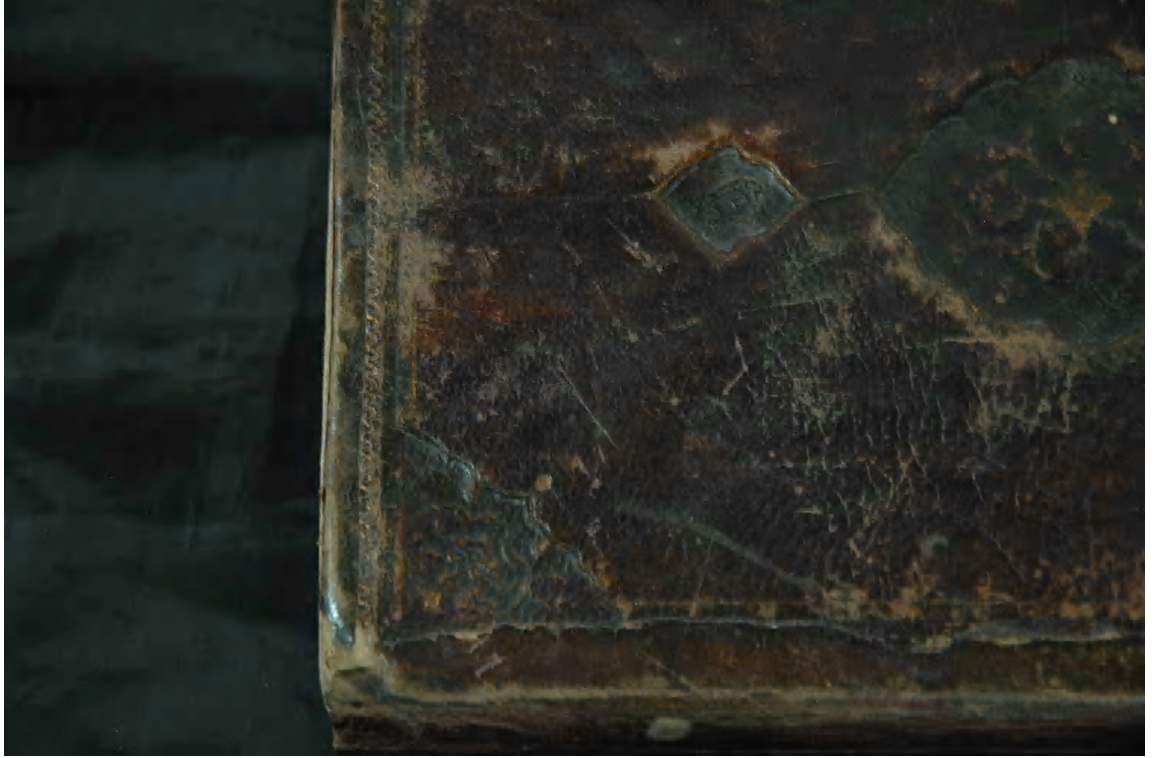
Fotoğraf: 77 Örnek No: 22 Mesnevi Arka İç Kapak

Fotoğraf: 78 Örnek No: 23 Divan Ön Kapak ve Miklep

Fotoğraf: 79 Örnek No: 23 Divan Arka Kapak

Fotoğraf: 80 Örnek No: 23 Divan Köşebent

Fotoğraf: 81 Örnek No: 23 Divan Ön Kapak Şemsesi

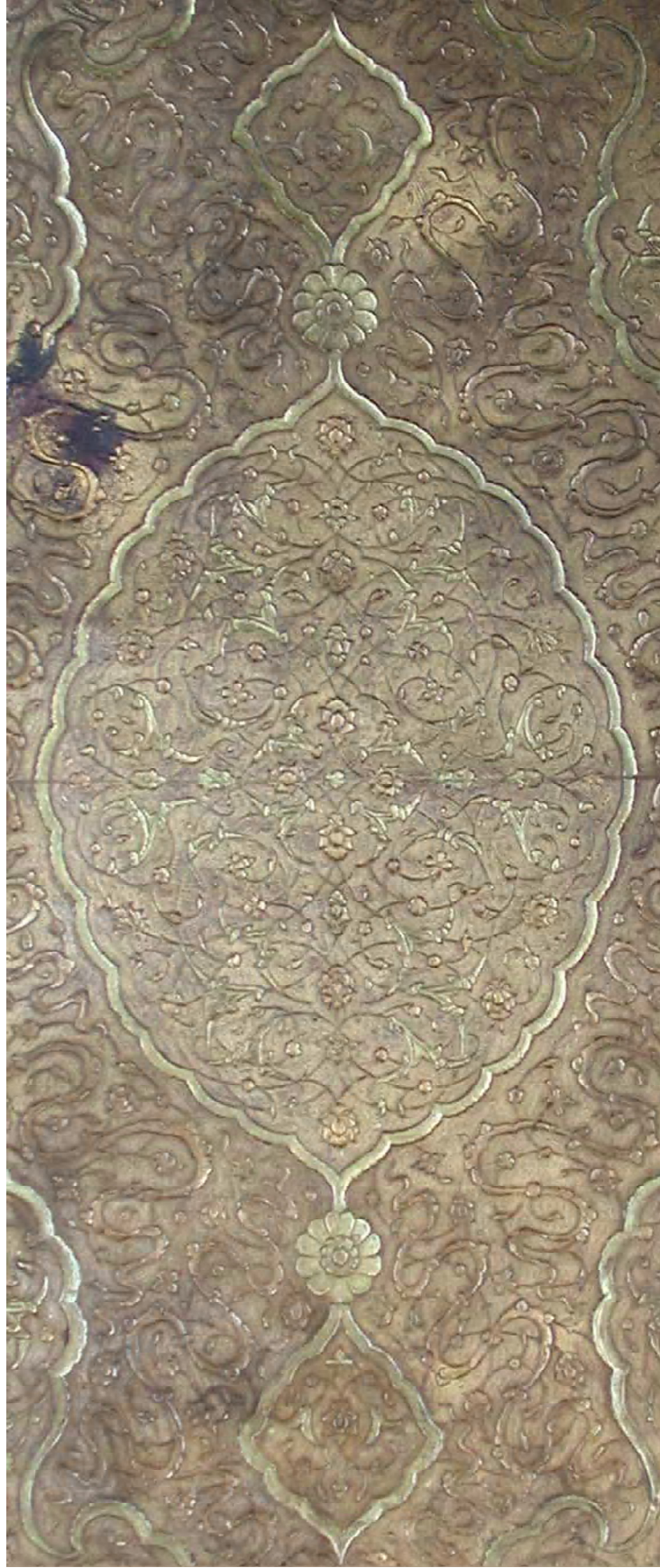
Fotoğraf: 82 Örnek No: 24 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak

Fotoğraf: 83 Örnek No: 24 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak

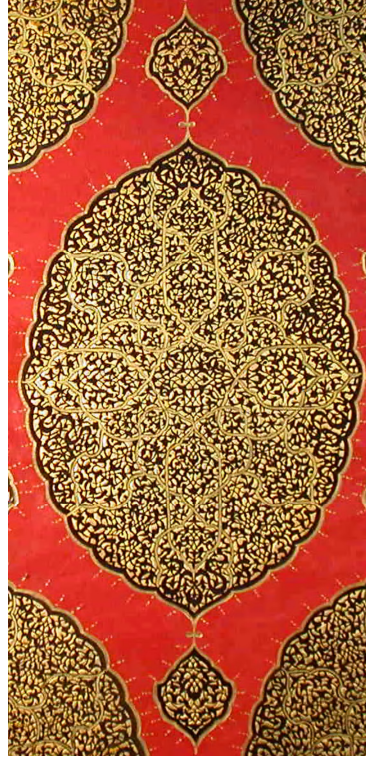
Fotoğraf: 84 Örnek No: 24 Kur'an-ı Kerim Kartuş Pafta

Fotoğraf: 85 Örnek No: 24 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 86 Örnek No: 24 Kur'an-ı Kerim İç Arka Kapak

Fotoğraf: 87 Örnek No: 24 Kur'an-ı Kerim İç Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 88 Örnek No: 25 Divan Kapak Görünümleri

Fotoğraf: 89 Örnek No: 25 Divan Ön Kapak

Fotoğraf: 90 Örnek No: 25 Divan Miklep

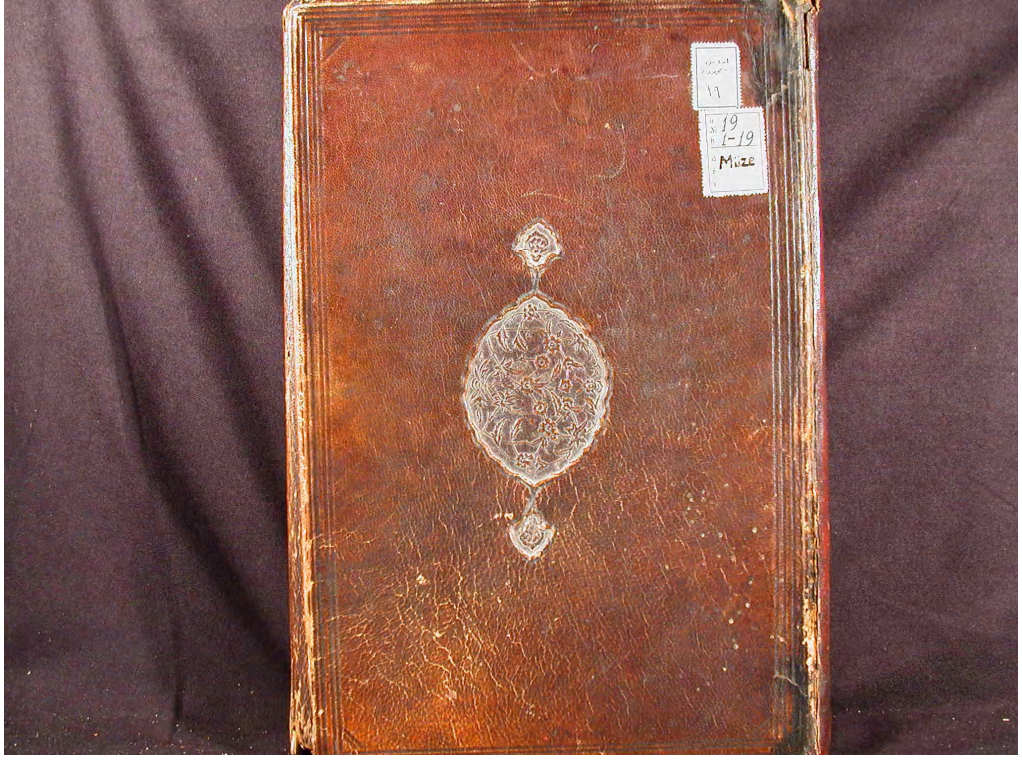
Fotoğraf:91 Örnek No: 25 Divan İç Arka Kapak

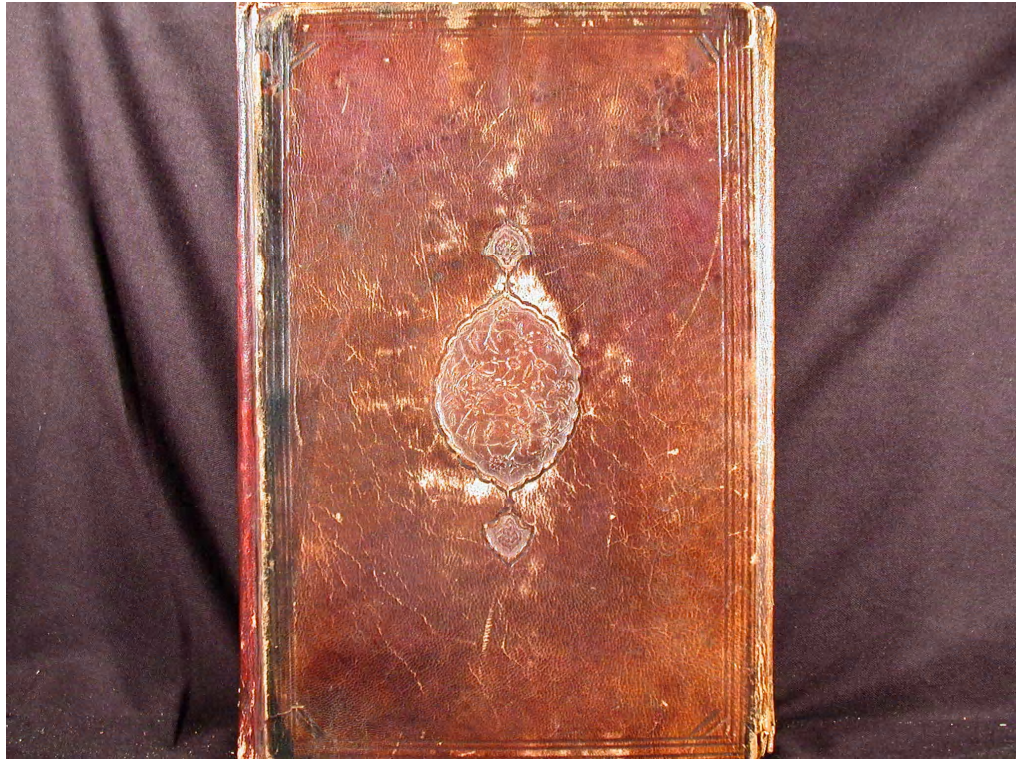
Fotoğraf: 94 Örnek No: 26 Kur'an-ı Kerim Köşebent Detayı

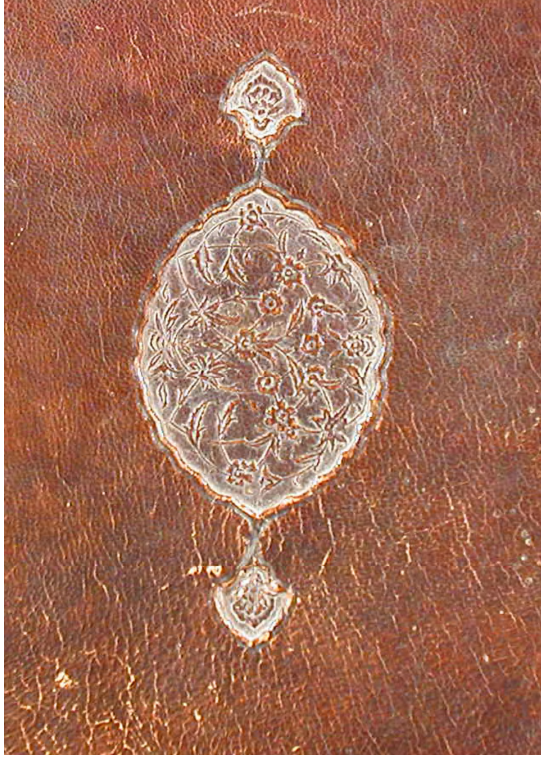
Fotoğraf: 95 Örnek No: 26 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 96 Örnek No: 27 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak

Fotoğraf: 97 Örnek No: 27 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak

Fotoğraf: 98 Örnek No: 27 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 99 Örnek No: 27 Kur'an-ı Kerim İç Kapak

Fotoğraf: 100 Örnek No: 28 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak

Fotoğraf: 101 Örnek No: 28 Kur'an-ı Kerim Kartuş

Fotoğraf: 102 Örnek No: 28 Kur'an-ı Kerim Kartuş ve Köşebent

Fotoğraf: 103 Örnek No: 28 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 104 Örnek No: 29 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak

Fotoğraf: 105 Örnek No: 29 Kur'an-ı Kerim Kartuş Pafta

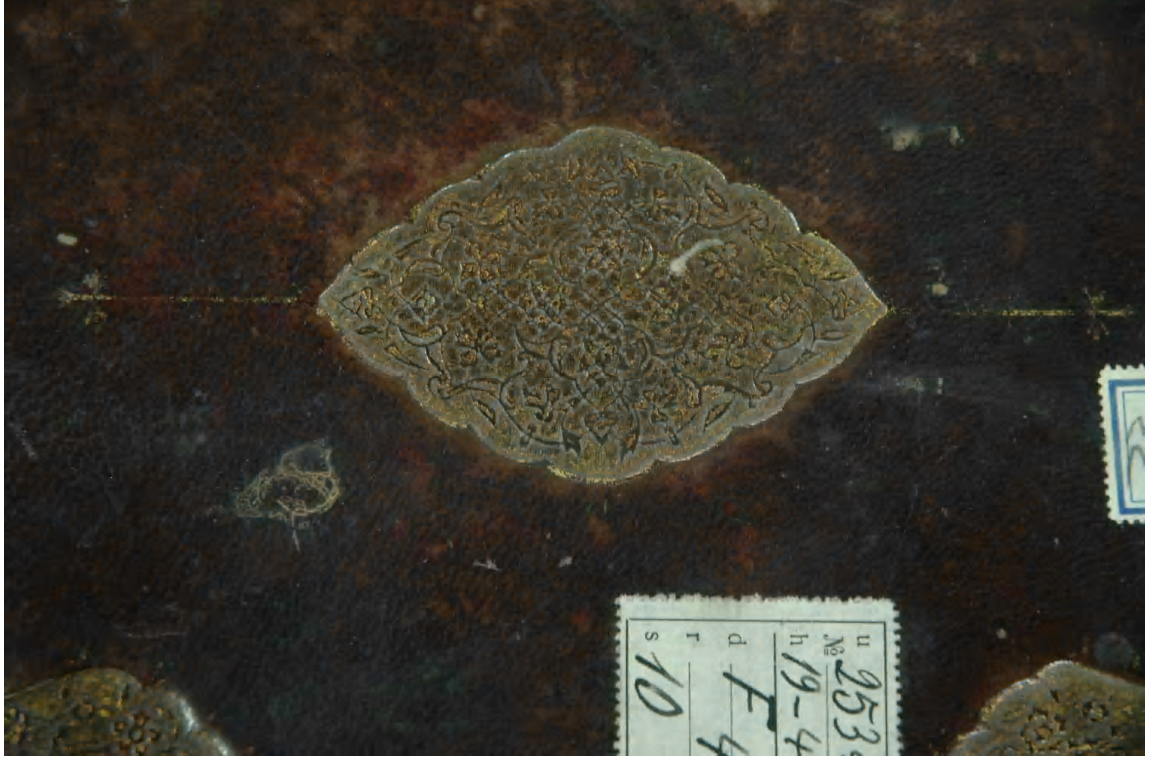
Fotoğraf: 106 Örnek No: 29 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 107 Örnek No: 30 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak, Sertap, Miklep

Fotoğraf: 108 Örnek No: 30 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak

Fotoğraf: 109 Örnek No: 30 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak Şemsesi

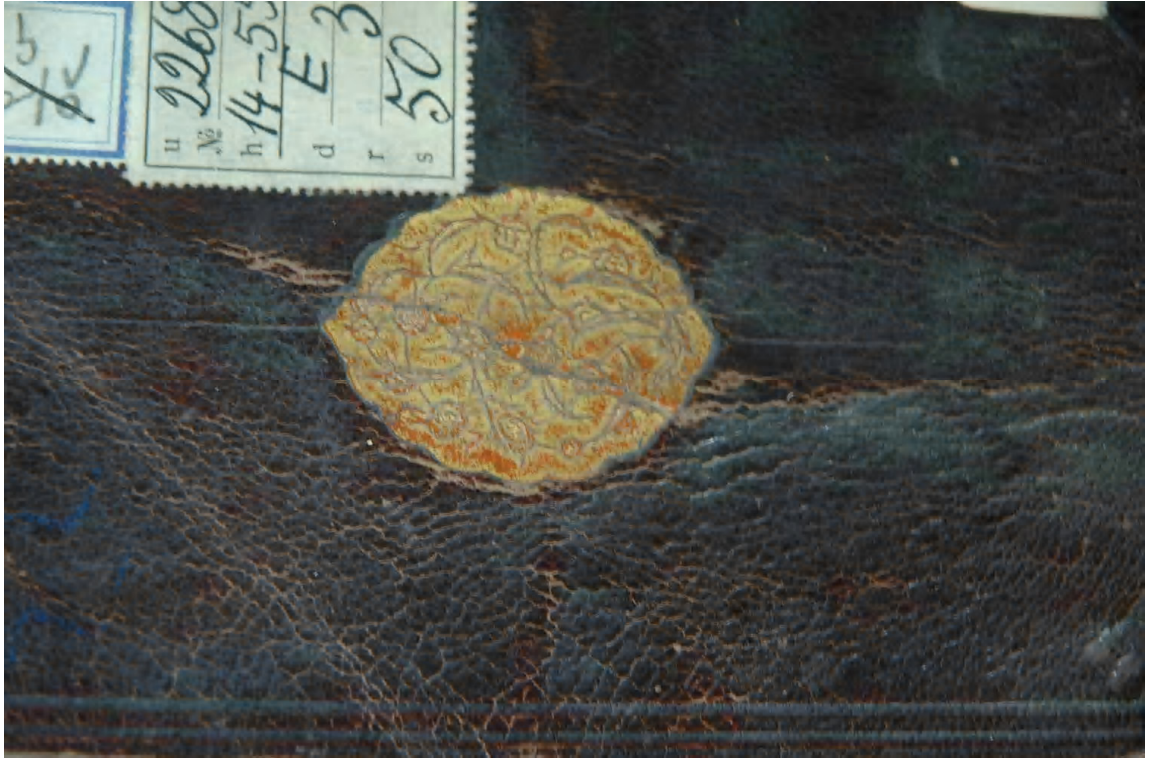
Fotoğraf: 110 Örnek No: 30 Kur'an-ı Kerim Miklep

Fotoğraf: 111 Örnek No: 30 Kur'an-ı Kerim Arka İç Kapak

Fotoğraf: 112 Örnek No: 31 Munşa'at Kapak Görünümleri

Fotoğraf: 113 Örnek No: 31 Munşa'at Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 114 Örnek No: 32 Mesnevi Ön Kapak

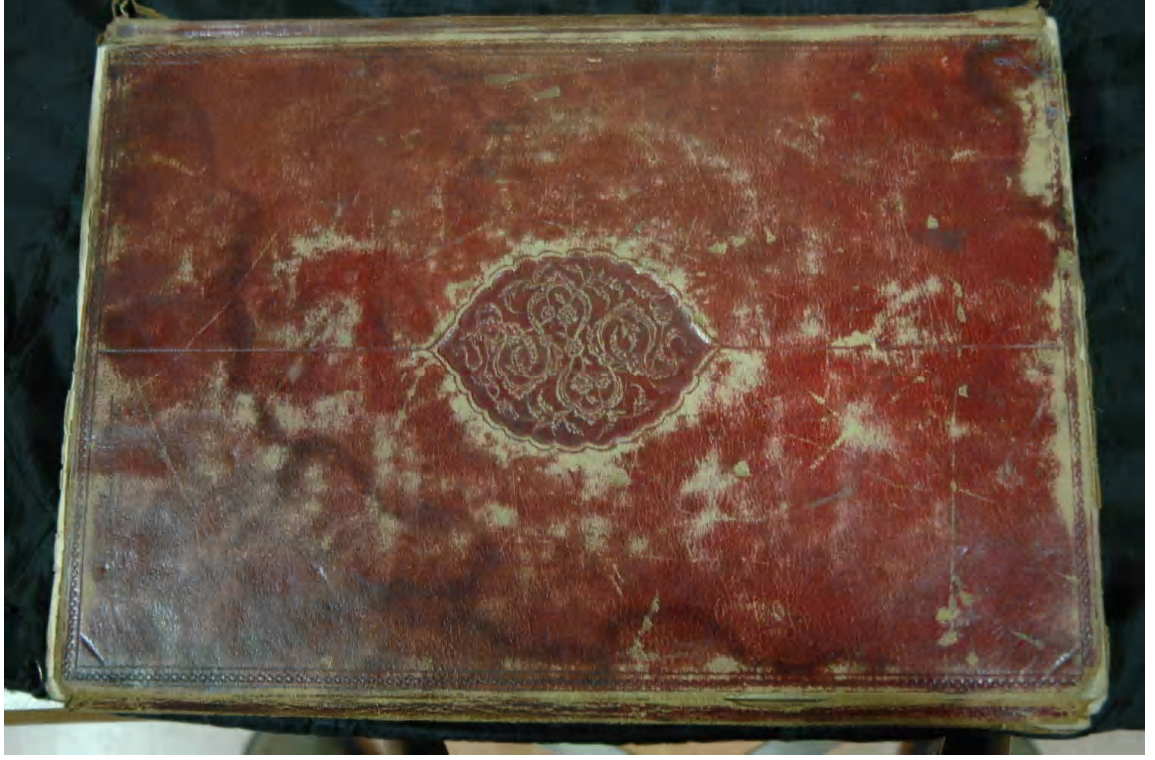
Fotoğraf: 115 Örnek No: 32 Mesnevi Arka Kapak

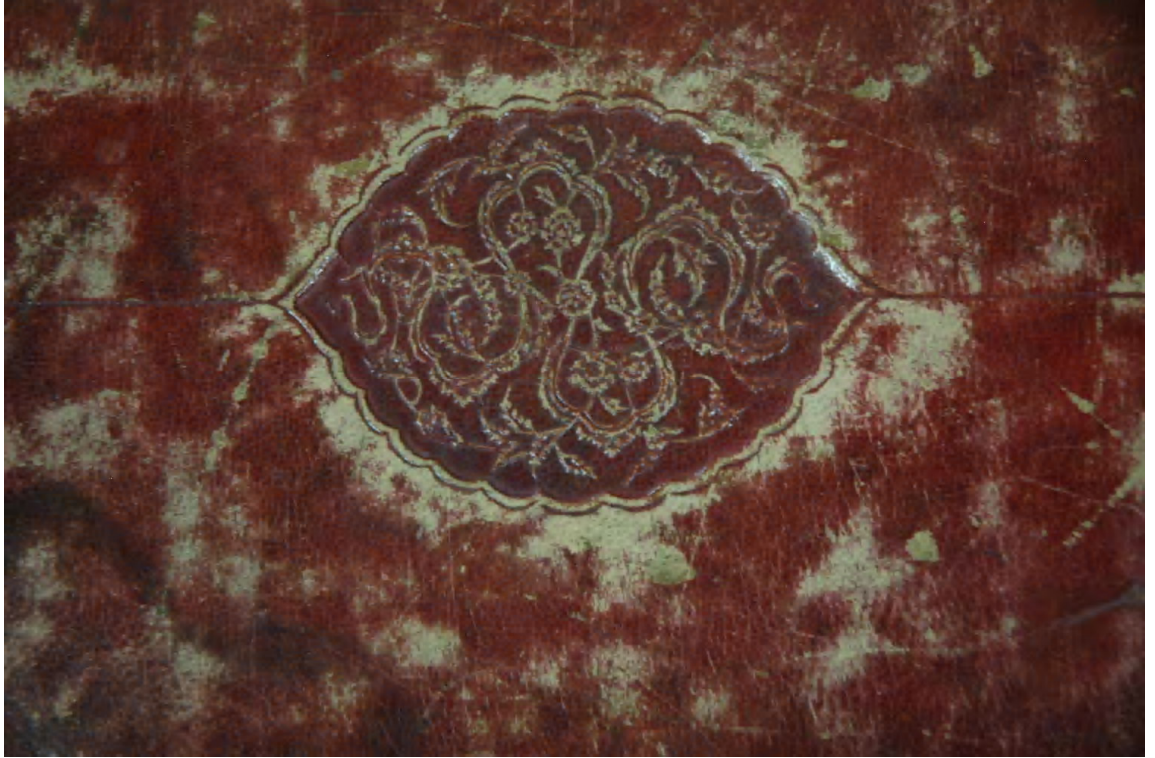
Fotoğraf: 116 Örnek No: 32 Mesnevi Köşebent

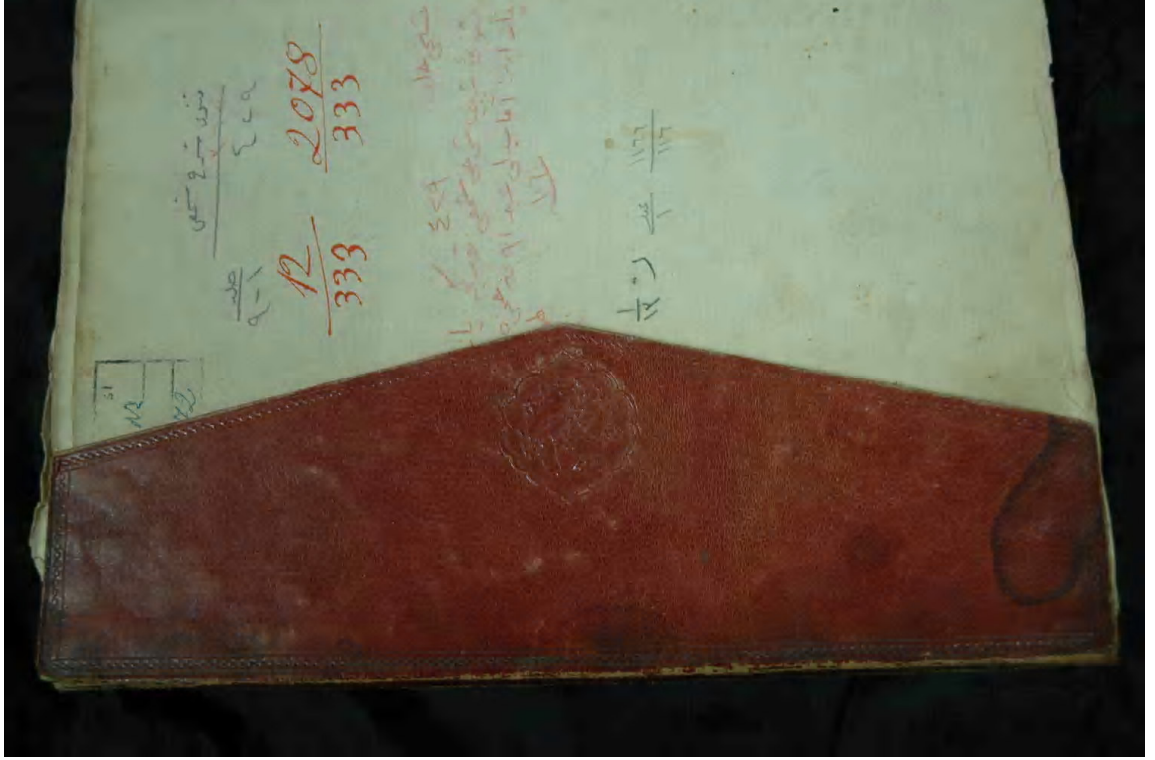
Fotoğraf: 117 Örnek No: 32 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 118 Örnek No: 33 Mesnevi Arka Kapak

Fotoğraf: 119 Örnek No: 33 Mesnevi Arka Kapak Şemsesi

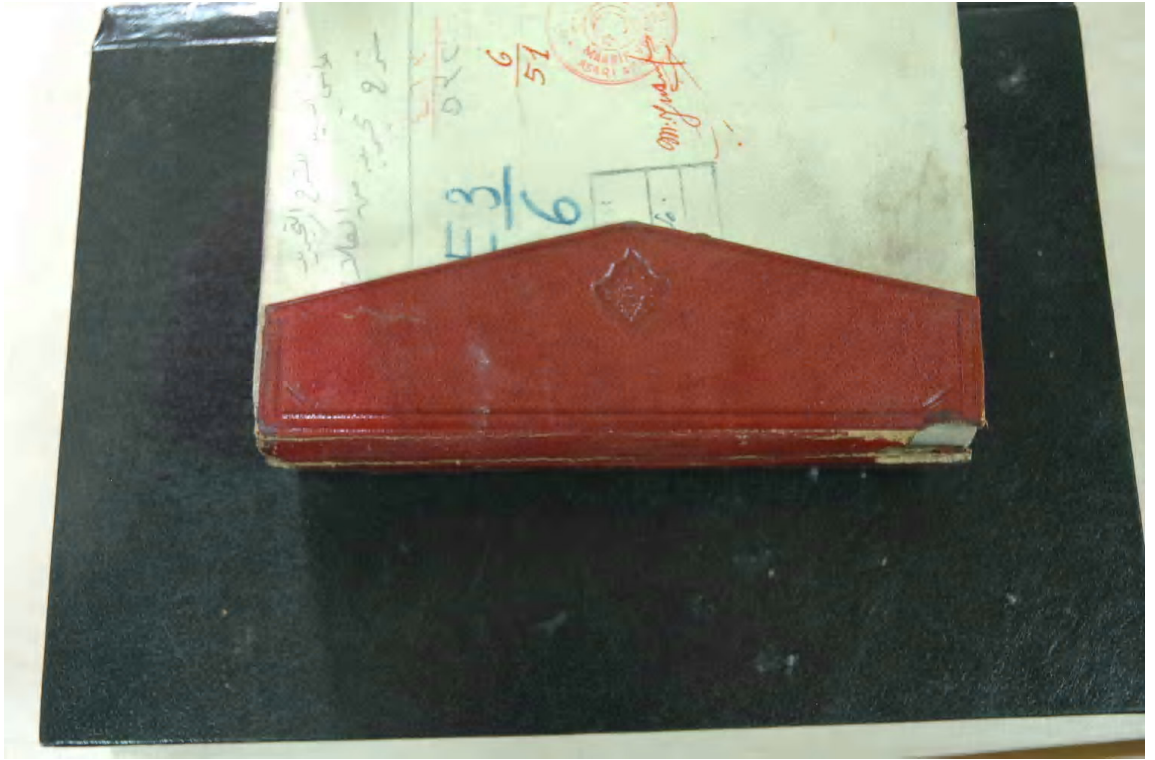
Fotoğraf: 120 Örnek No: 33 Mesnevi Miklep

Fotoğraf: 121 Örnek No: 34 Seyyid Şerif Curcani-Hasiyatu Şarh'at-tacrid Ön
Kapak

Fotoğraf: 122 Örnek No: 34 Seyyid Şerif Curcani-Haşiyatu Şarh'at-tacrid Ön Kapak Şemsesi

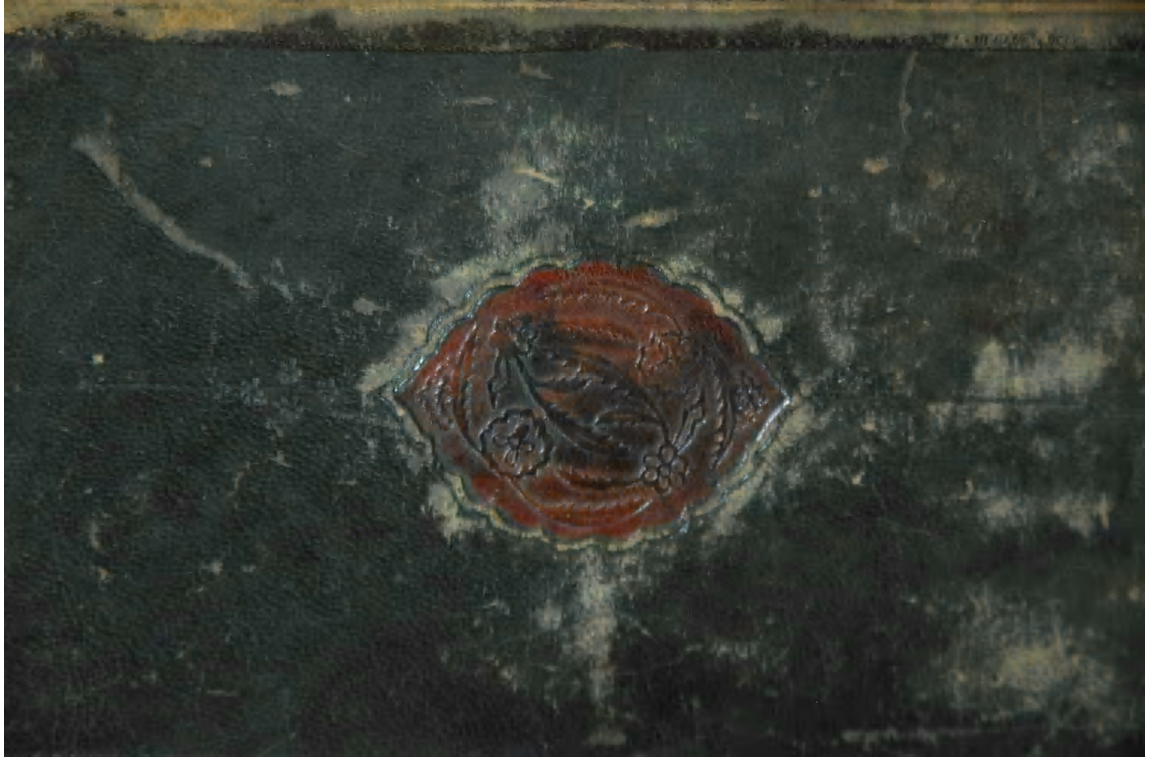
Fotoğraf: 123 Örnek No: 34 Seyyid Şerif Curcani-Haşiyatu Şarh'at-tacrid Miklep

Fotoğraf: 124 Örnek No: 35 Şaka'ik'an-Numaniyya fi'ulama'addavlatil
Utmaniyya Kapak Görünümleri

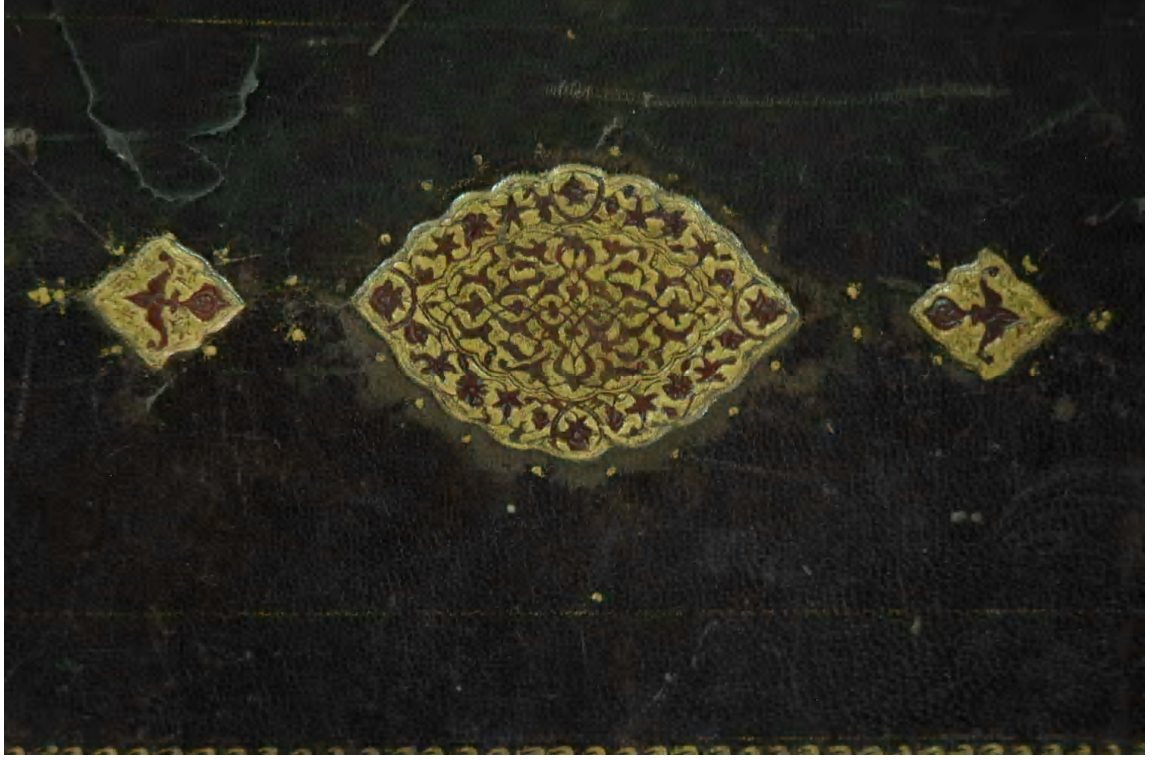
Fotoğraf: 125 Örnek No: 35 Şaka'ik'an-Numaniyya fi'ulama'addavlatil
Utmaniyya Ön Kapak Şemsesi

**Fotoğraf: 126 Örnek No: 35 Şaka'ik'an-Numaniyya fi'ulama'addavlatil
Utmaniyya Arka Kapak Şemsesi**

Fotoğraf: 127 Örnek No: 36 Mesnevi Ön Kapak

Fotoğraf: 128 Örnek No: 36 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 129 Örnek No: 36 Mesnevi Arka Kapak ve Miklep

Fotoğraf: 130 Örnek No: 36 Mesnevi Miklep

Fotoğraf: 131 Örnek No: 37 Mesnevi Ön Kapak

Fotoğraf: 132 Örnek No: 37 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi

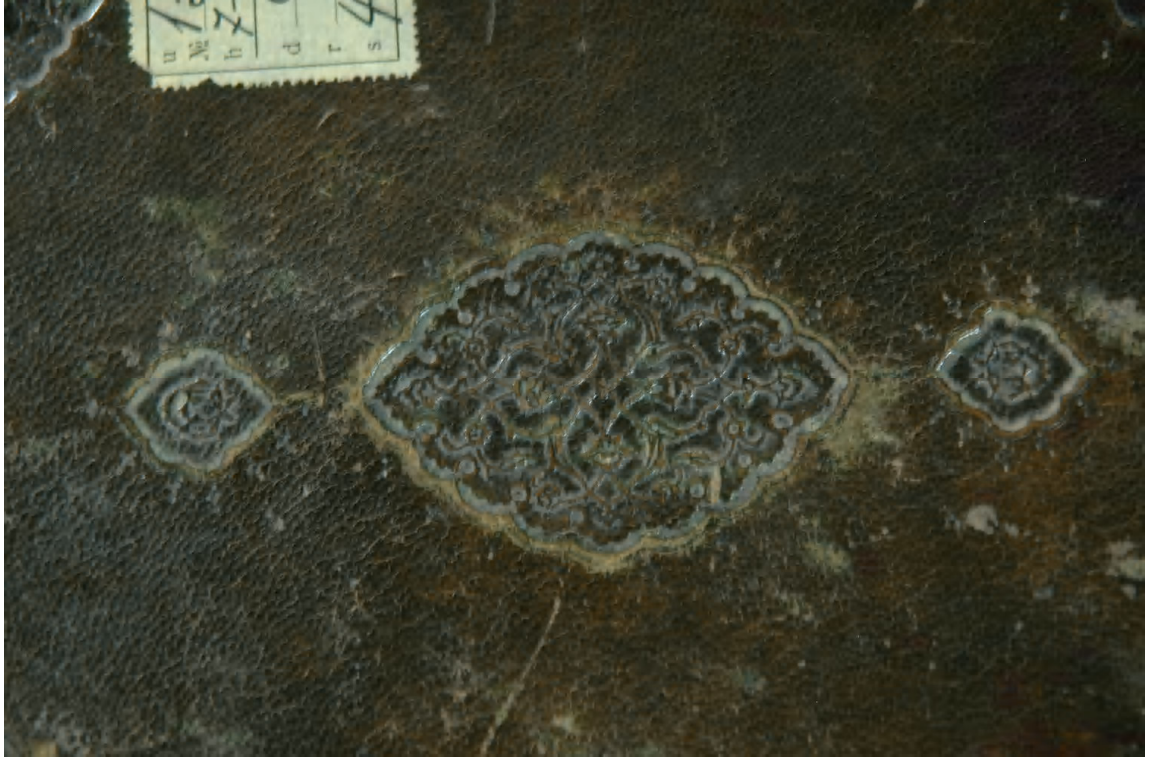
Fotoğraf: 133 Örnek No: 37 Mesnevi Arka Kapak ve Miklep

Fotoğraf: 134 Örnek No: 38 Al hadiyya şarh al- bidaya Arka Kapak

Fotoğraf: 135 Örnek No: 38 Al hadiyya şarh al- bidaya Köşebent

Fotoğraf: 136 Örnek No: 38 Al hadiyya şarh al- bidayaÖn Kapak Şemse

Fotoğraf: 137 Örnek No: 39 Mecmua Arka Kapak ve Miklep

Fotoğraf: 138 Örnek No: 39 Mecmua Ön Kapak Şemsesi

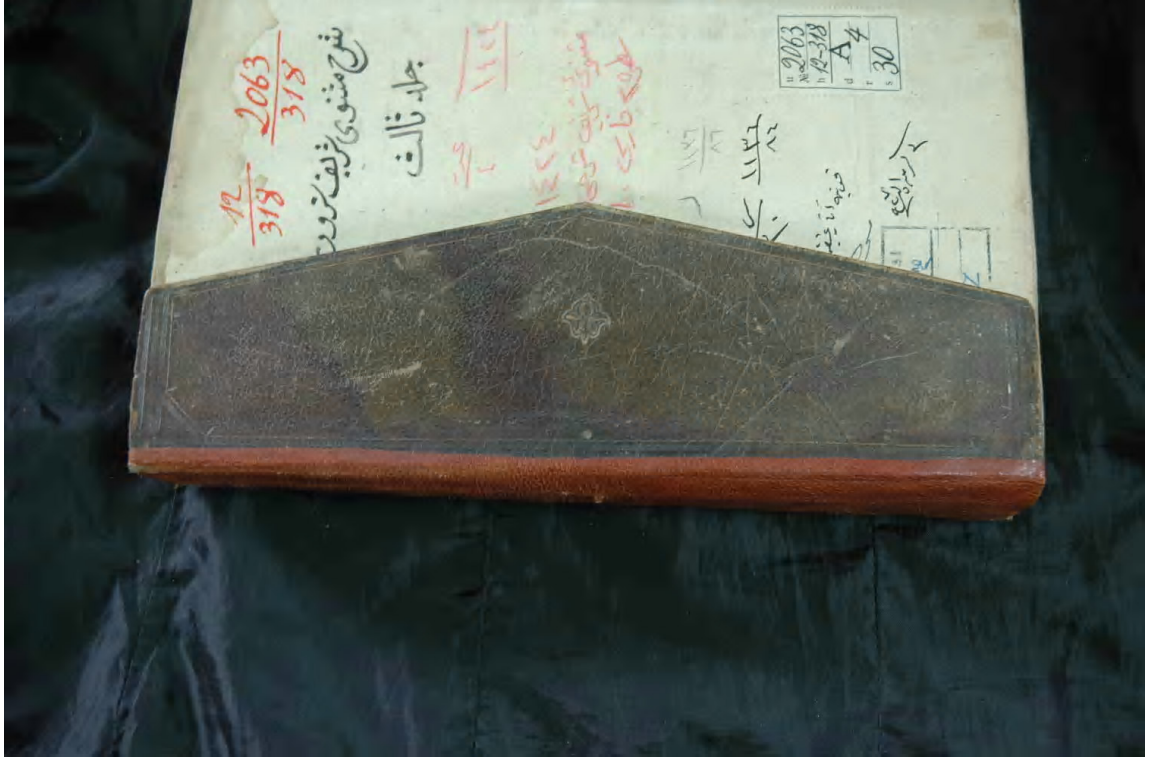
Fotoğraf: 139 Örnek No: 40 Mesnevi Ön Kapak

Fotoğraf: 140 Örnek No: 40 Mesnevi Arka Kapak

Fotoğraf: 141 Örnek No: 40 Mesnevi Arka Kapak Şemsesi

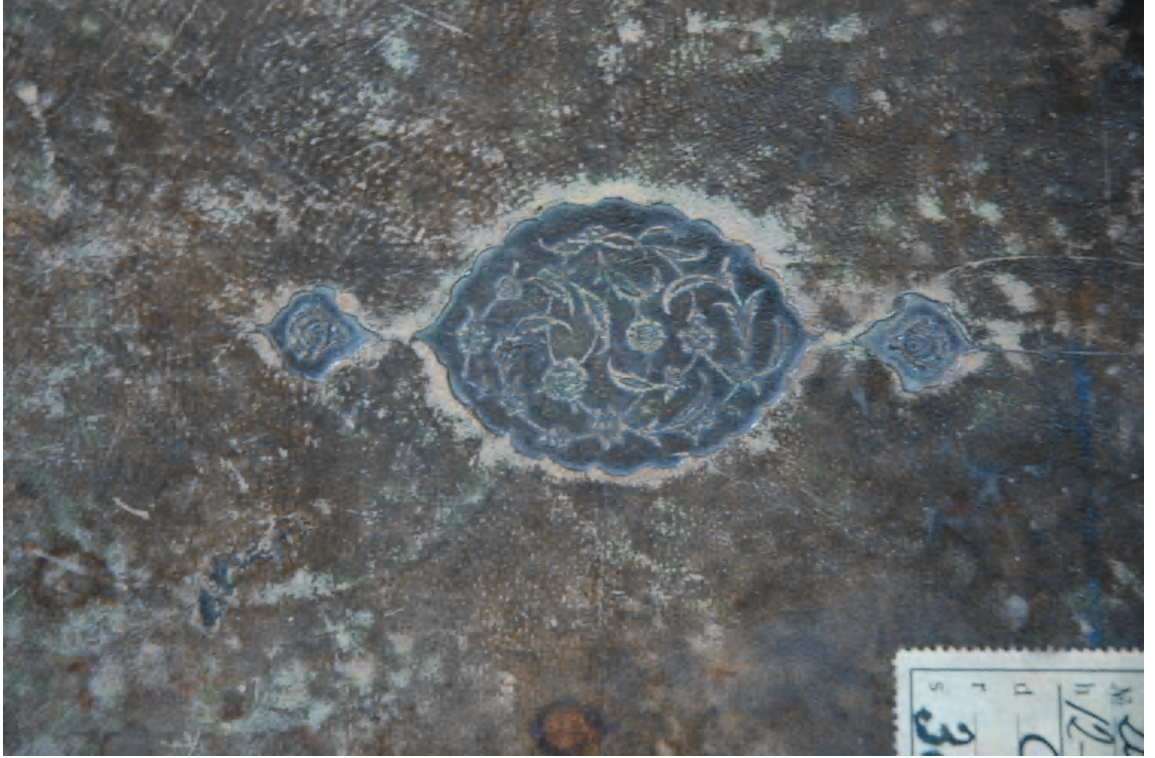
Fotoğraf: 142 Örnek No: 40 Mesnevi Miklep

Fotoğraf: 143 Örnek No: 41 Mesnevi Ön Kapak

Fotoğraf: 144 Örnek No: 41 Mesnevi Arka Kapak

Fotoğraf: 145 Örnek No: 41 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 146 Örnek No: 41 Mesnevi Miklep şemsesi

Fotoğraf: 147 Örnek No: 42 Mesnevi Ön Kapak

Fotoğraf: 148 Örnek No: 42 Mesnevi Arka Kapak ve Miklep

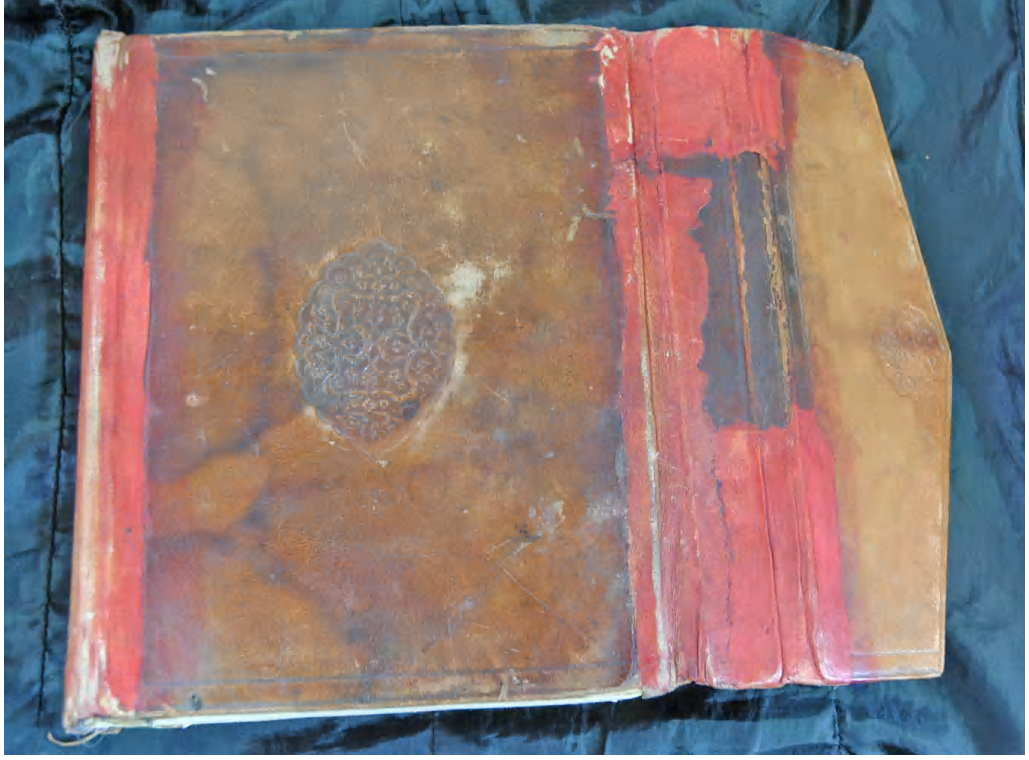
Fotoğraf: 149 Örnek No: 42 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 150 Örnek No: 42 Mesnevi Miklep

Fotoğraf: 151 Örnek No: 43 Divan-ı Kebir Ön Kapak

Fotoğraf: 152 Örnek No: 43 Divan-ı Kebir Arka Kapak ve Miklep

Fotoğraf: 153 Örnek No: 43 Divan-ı Kebir Miklep Detay

Fotoğraf: 154 Örnek No: 43 Divan-ı Kebir İç Kapak

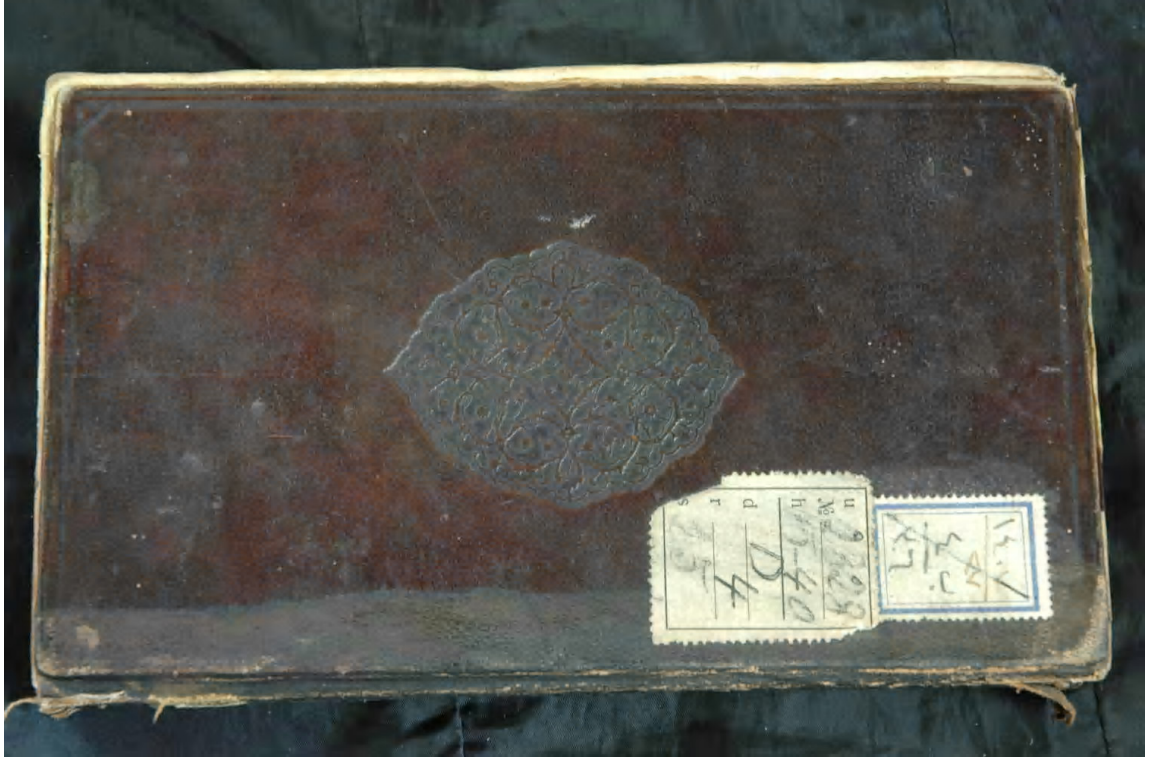
Fotoğraf: 155 Örnek No: 44 Tercüme-i Tevaküb Ön Kapak

Fotoğraf: 156 Örnek No: 44 Tercüme-i Tevaküb Arka Kapak

Fotoğraf: 157 Örnek No: 45 Mecmua Kapak Görünümü

Fotoğraf: 158 Örnek No: 45 Mecmua Ön Kapak

Fotoğraf: 159 Örnek No: 45 Mecmua Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 160 Örnek No: 46 Divan Kapak Görünümleri

Fotoğraf: 161 Örnek No: 46 Divan Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 162 Örnek No: 46 Divan İç Kapak

Fotoğraf: 163 Örnek No: 47 Firdavs'al Murşidiyya fi atar'as-samadiyya Ön Kapak

Fotoğraf: 164 Örnek No: 47 Firdavs'al Murşidiyya fi atar'as-samadiyya Miklep

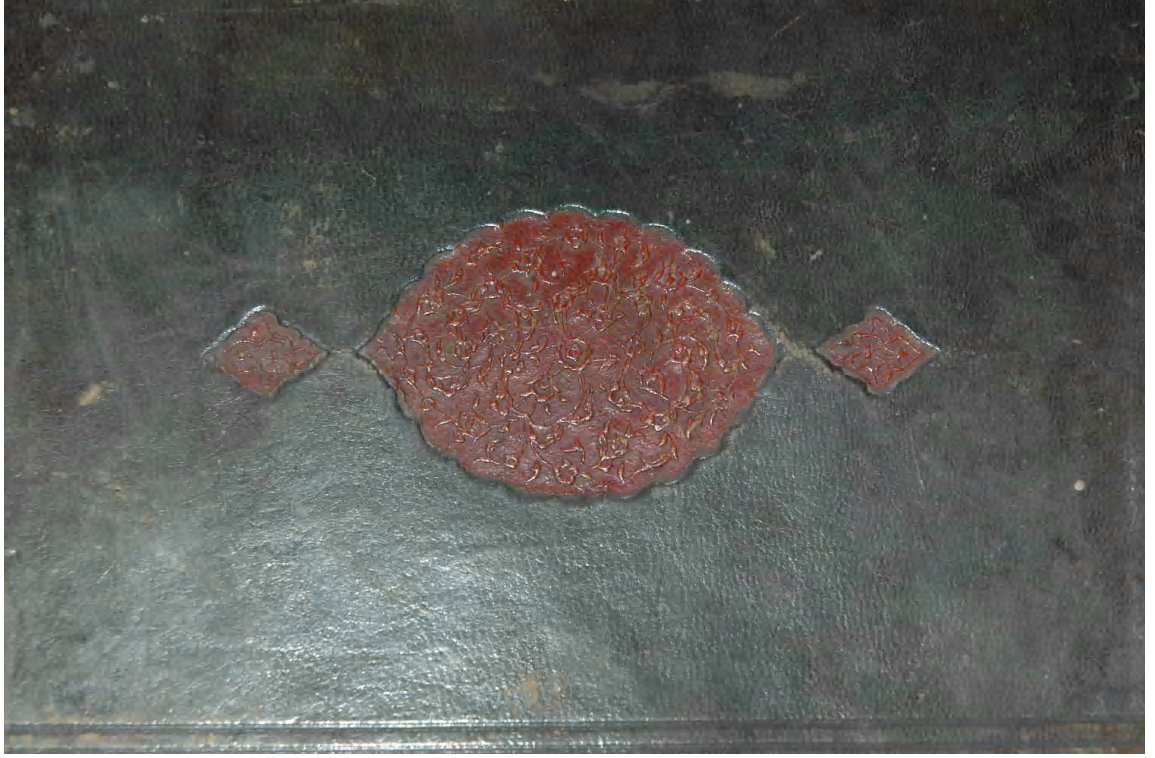
Fotoğraf: 165 Örnek No: 47 Firdavs'al Murşidiyya fi atar'as-samadiyya Ön
Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 166 Örnek No: 47 Firdavs'al Murşidiyya fi atar'as-samadiyya Miklep Şemsesi

Fotoğraf: 167 Örnek No: 48 Futuh'al-gab fi'l-kaşfi an kına'ar-ray Arka Kapak

**Fotoğraf: 168 Örnek No: 48 Futuh'al-gab fi'l-kaşfi an kına'ar-ray Arka Kapak
Şemsesi**

Fotoğraf: 169 Örnek No: 48 Futuh'al-gab fi'l-kaşfi an kına'ar-ray İç Kapak

Fotoğraf: 170 Örnek No: 49 Al- Kaşşaf Ön Kapak

Fotoğraf: 171 Örnek No: 49 Al- Kaşşaf Ön Kapak Şemsesi

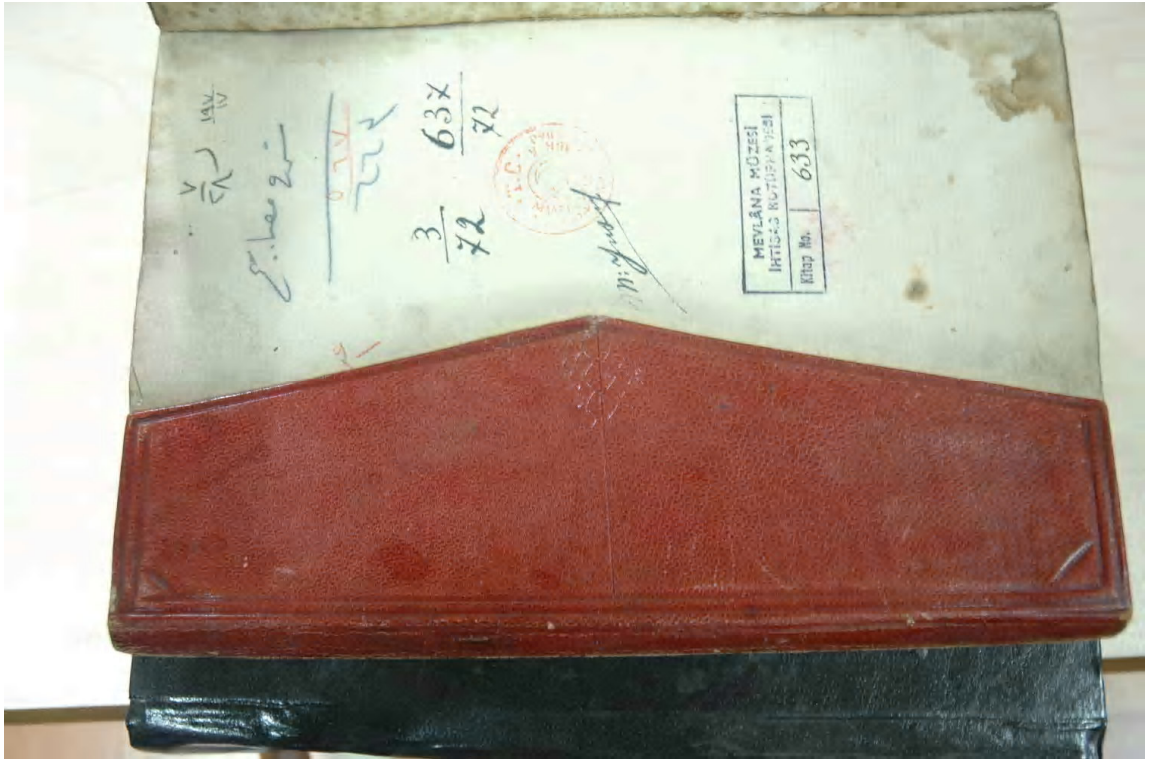
Fotoğraf: 172 Örnek No: 49 Al- Kaşşaf Miklep

Fotoğraf: 173 Örnek No: 50 Al Masanih fi'l Masabih Ön Kapak

Fotoğraf: 174 Örnek No: 50 Al Masanih fi'l Masabih Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 175 Örnek No: 50 Al Masanih fi'l Masabih Miklep

Fotoğraf: 176 Örnek No: 51 Mecmua Ön Kapak

Fotoğraf: 177 Örnek No: 51 Mecmua Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 178 Örnek No: 51 Mecmua Miklep

Fotoğraf: 179 Örnek No: 52 Mesnevi Ön Kapak

Fotoğraf: 180 Örnek No: 52 Mesnevi Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 181 Örnek No: 52 Mesnevi İç Kapak

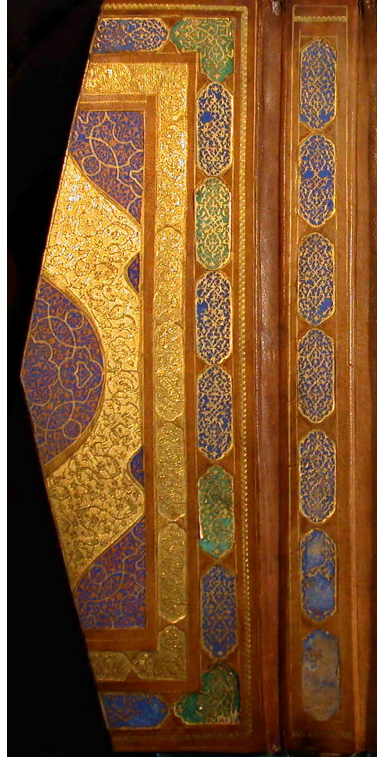
Fotoğraf: 182 Örnek No: 53 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak

Fotoğraf: 183 Örnek No: 53 Kur'an-ı Kerim Ön Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 184 Örnek No: 53 Kur'an-ı Kerim İç Arka Kapak

Fotoğraf: 185 Örnek No: 53 Kur'an-ı Kerim Miklep İç Görünüm

Fotoğraf: 186 Örnek No: 54 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak ve Miklep

Fotoğraf: 187 Örnek No: 54 Kur'an-ı Kerim Miklep Detay

Fotoğraf: 188 Örnek No: 54 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak Şemsesi

Fotoğraf: 189 Örnek No: 55 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak

Fotoğraf: 190 Örnek No: 55 Kur'an-ı Kerim Arka İç Kapak ve Miklep

Fotoğraf: 191 Örnek No: 55 Kur'an-ı Kerim Ön İç Kapak

Fotoğraf: 192 Örnek No: 56 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak

Fotoğraf: 193 Örnek No: 56 Kur'an-ı Kerim Kartuş Pafta Bordürü

Fotoğraf: 194 Örnek No: 56 Kur'an-ı Kerim Arka Kapak Şemse

ÖZGEÇMİŞ

1979 yılında Kayseri’de Doğdu. İlk ve Orta Öğrenimini Kayseri’de Tamamladı. Lise Öğrenimini Kayseri Lisesi’nde tamamladı. 1999 Yılında Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünü Kazandı. 2003 yılında Bu bölümden mezun oldu. 2003 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisansa Başladı. 2009 Yılında Aftan faydalanarak Öğrenimine yeniden başladı.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres: Emniyet Siteleri C-1 Blok, No: 4 Talas KAYSERİ

Tel: 05365799221

Email: aysebudak38@yahoo.com